

Prefatio huius libri.

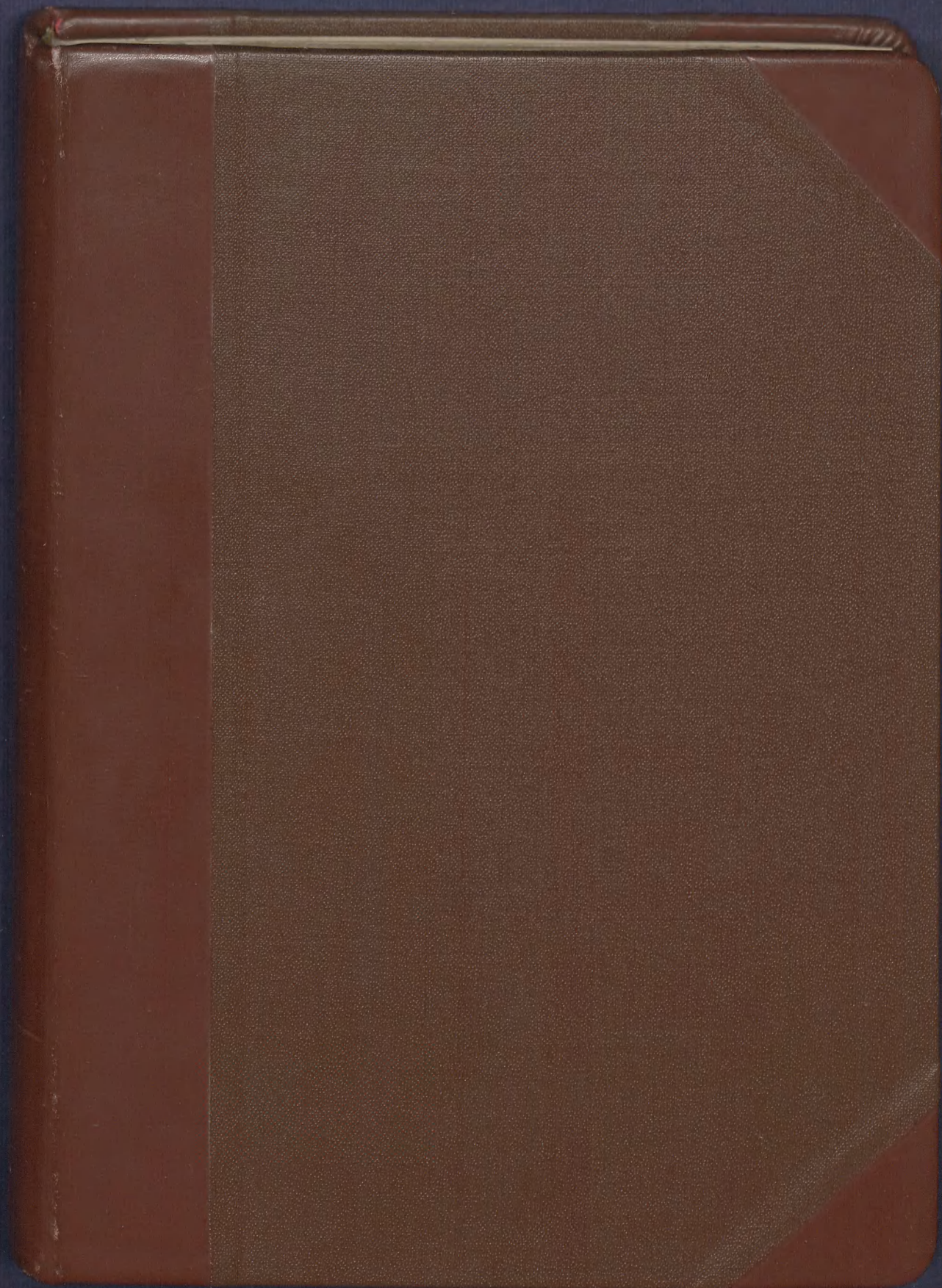
Laudamini mundi estote Iſaye. i. Ex quo nos ſa-
cerdotes om̃ino non cōmunem ſtatum cū popu-
laribus ſed ſegregatū ab eis habemus et lōge di-
gniorē. quia clerici ſumus et ſacerdotes. Clerici
enī cuiuſcunq; ſtatus ſint exemplū eſſe debent
et ſpeculū laycorū vt habet. viij. q. i. Qualis. Sed
ex quo mi frater et preamande germane mihi in quadā episto-
la ſine miſſiva ſcribis. et intimis deſiderijs cordis tui. quomō-
ad intra pias et deuotas amonitōnes emendandī vitā tuam in
melius ſepius habueris. et recedere intendas ab iſta vita carna-
li voluptuoſa et luxurioſa quā duxiſti pluſq; ad viginti tres an-
nos. interim videlicet q; reſiſti tuam parrochialez eccleſiam in
ciuitate. A. Sed cū reſceſſeris ab oratiōibus tuis. et intres tue
habitationis domū. tunc occurrat tibi tua valida cū ſuis gen-
tibus ad quā nimio carnali amore afficiaris. que mox expellat
diuinū ac ſpūalem amorem a corde tuo. Et ſic habeas p̃tinuū
bellūz intra te. Sed amor cōcubine tue et puerorū tuorū ſupe-
rent om̃ē amorem diuinū. vt non poſſis temetipm ſupare. De
inde mihi ſcribis q; tu prebeas omnibus prochanis tuis ma-
lum exemplū. nec audeas vt deberes publicanū peccatorem et
adulterū vtriuſq; ſexus corrigere. cuz tu ipſe ſis talis vt in tali
auaritia aſſeris neceſſariū eſſet. Et petis a me in p̃ſata episto-
la vt ſcribam tibi aliquas p̃ſolationes. informatōes deuotas. nec
non et ſtrictas amonitōes per quas poſſis teipm vincere et
recedere a vīa tua mala et peſſima. et per p̃ſequens damnoſa.
O germane cariffime. epistolā a te miſſam legi. et iterū perlegi.
et ex vna parte cū lacrimoſis oculis deplorās tuū damnoſum
ſtatū. et ex alia parte cū magno gaudio conſiderās exſcriptū tu-
is. quia miſericors deus viſitat cor tuū. et pulſat cū magna ca-
ritate ad tue mētis ianuam. Et inde ergo ſibi aperire cor tuūz
et prepara ei habitationē in ania tua. et ad hec cooperari volo
libentiſſime. Sed eſt mira res q; mihi ſcribis pro informatōe
et auxilio cū tu ſis me ſenior ym̃ino et doctior ex quo tū aſcen-
diſti gradū magiſterij. ego vero in gradu baccalareat⁹ permāſi.
Ecce mi frater hoc eſt qd ante plures annos loquebamur mu-
tati

Inc. 147

78-9959

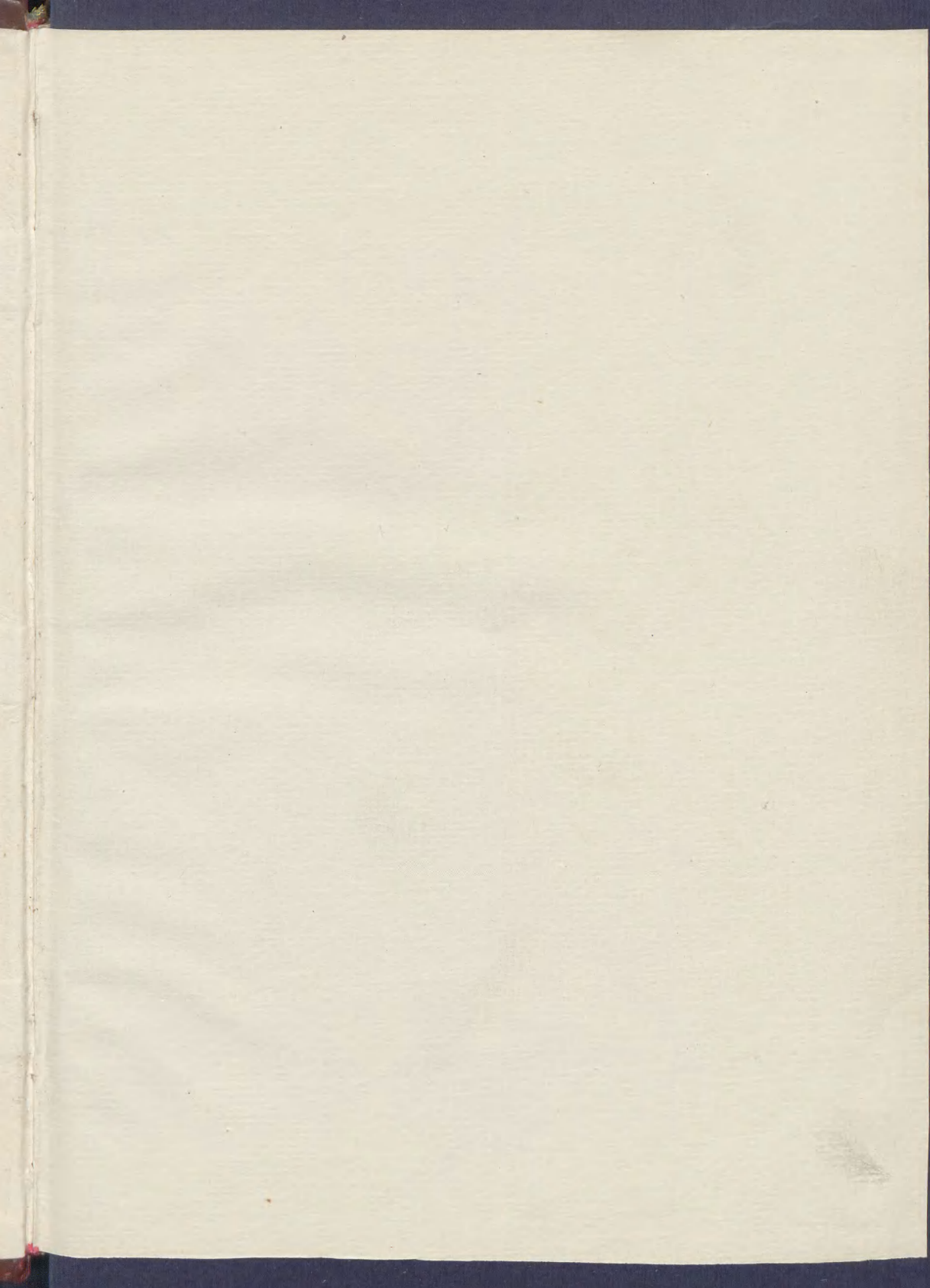

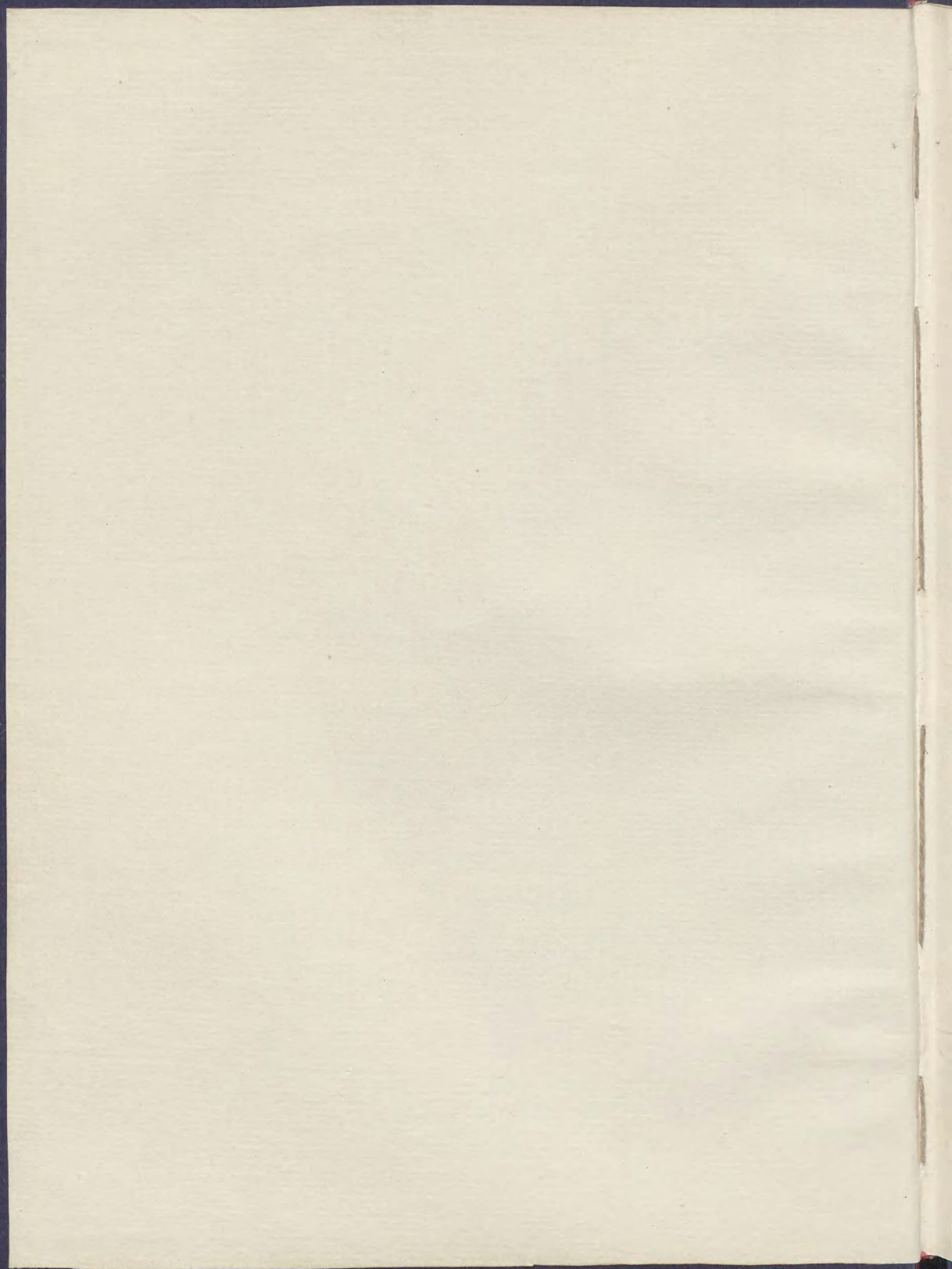

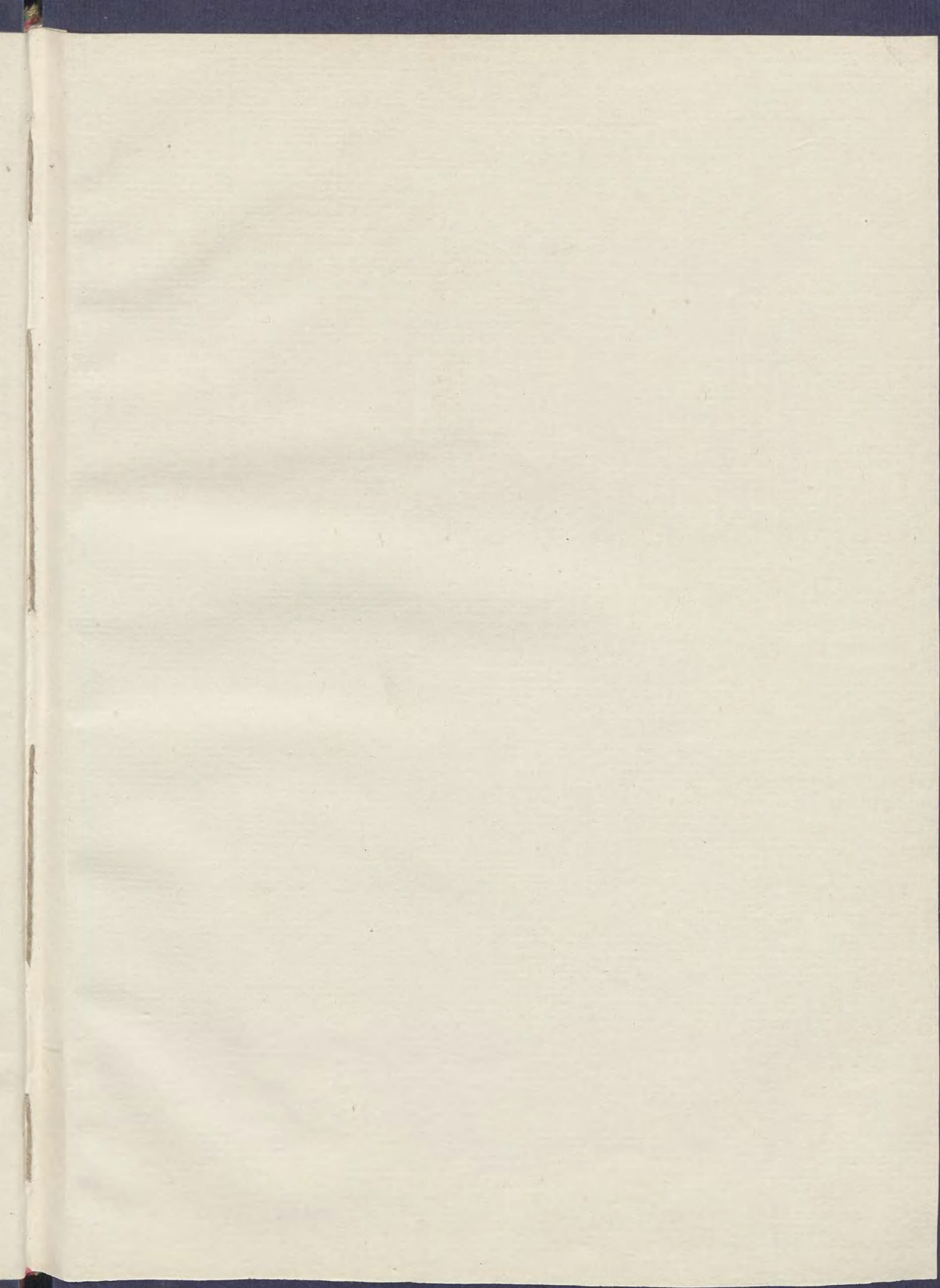

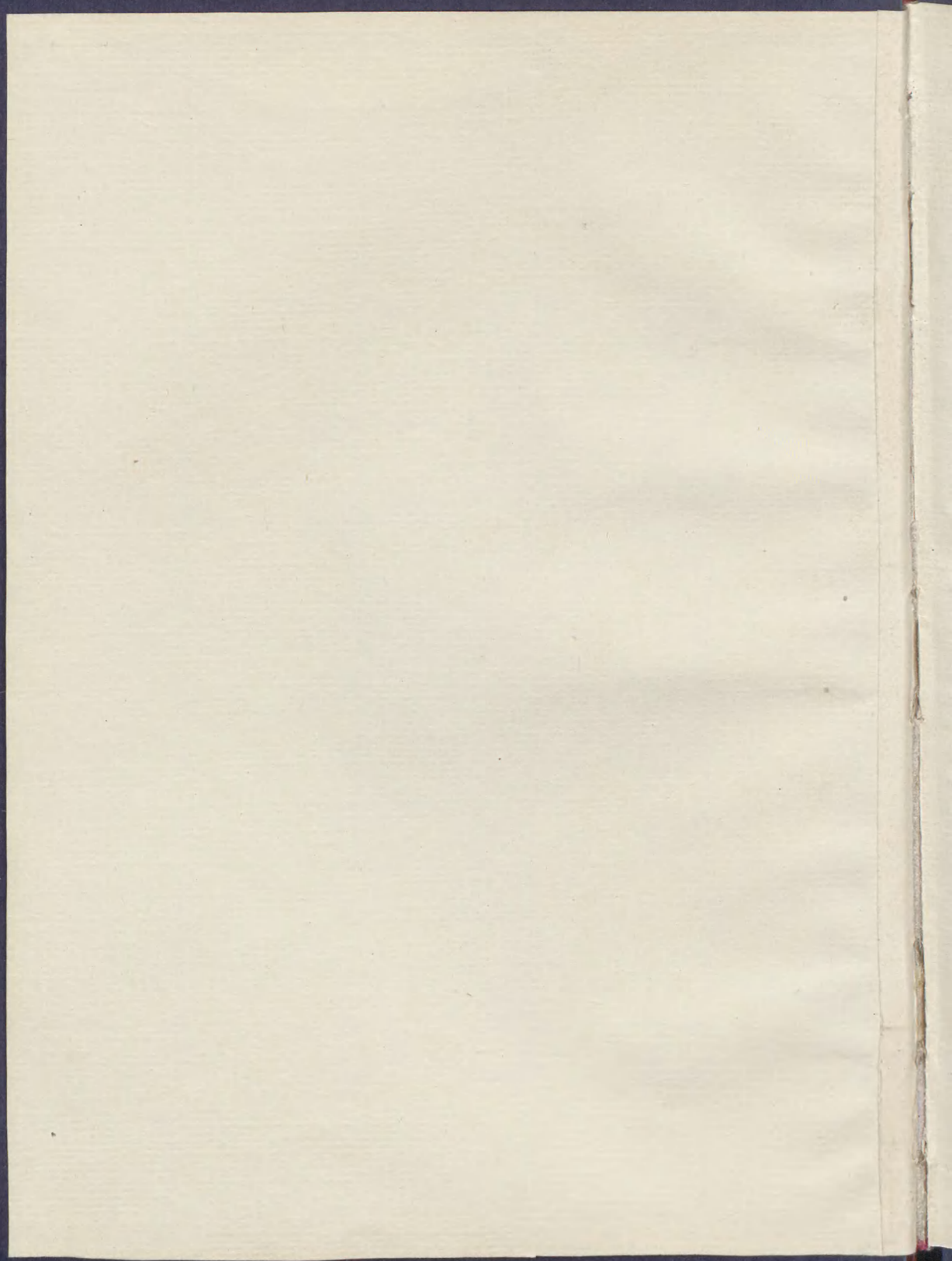

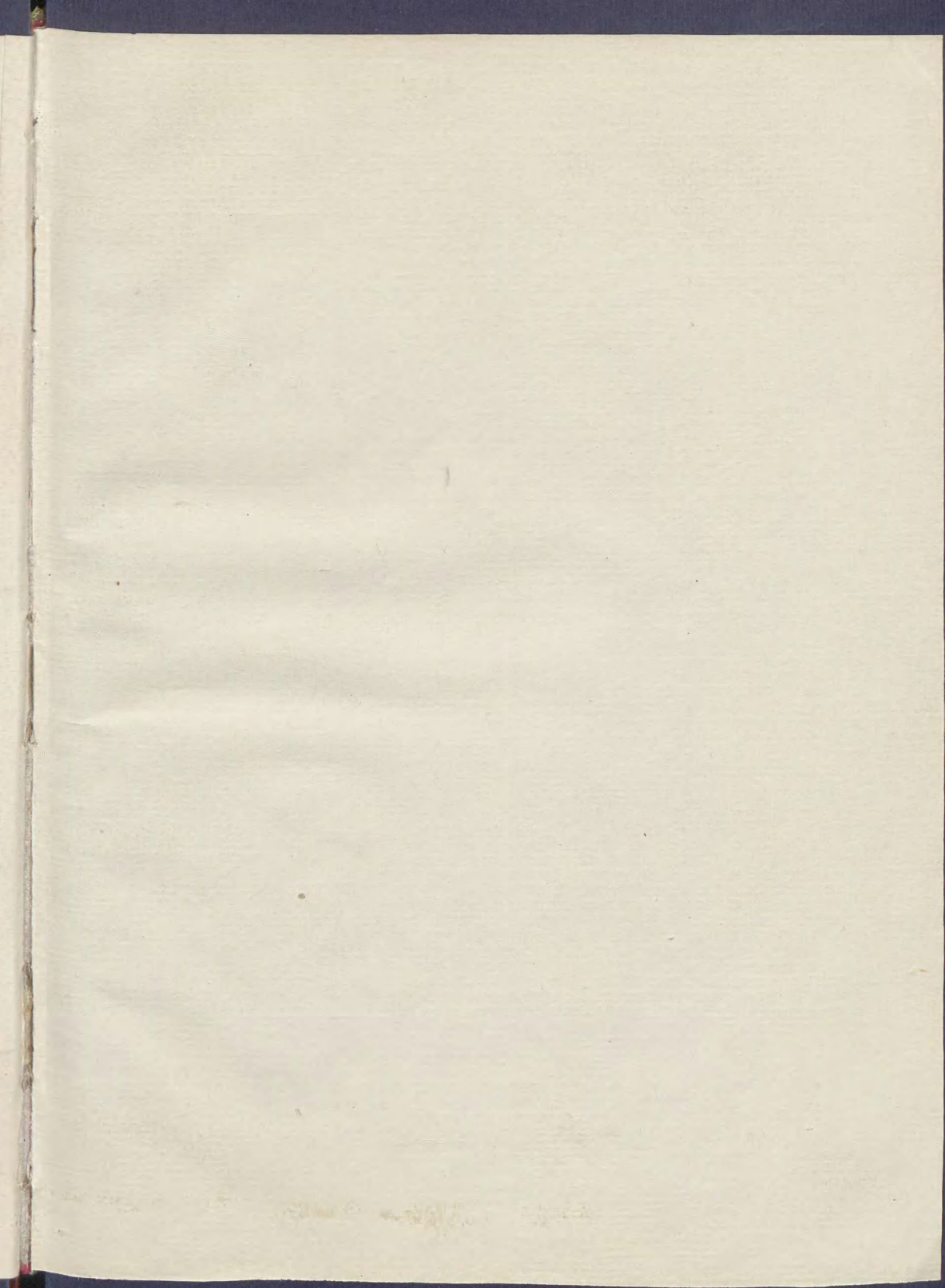

1390251 (N)

Prefatio huius libri.

Luamini mundi estote Iſaye. i. Ex quo nos ſa-
cerdotes omīno non cōmunem ſtatum cū popu-
laribus ſed ſegregatū ab eis habemus et lōge di-
gniore. quia clerici ſumus et ſacerdotes. Clerici
enī cuiuscunq; ſtatus ſint exemplū eſſe debent
et ſpeculū laycorū vt habet. viij. q. i. Qualis. Sed
ex quo mi frater et preamande germane mihi in quadā episto-
la ſine miſſiua ſcribis. ex intimis deſiderijs cordis tui. quomō-
ad intra pias et deuotas amonitōnes emendandī vitā tuam in
melius ſepius habueris. et recedere intendas ab iſta vita carna-
li voluptuoſa et luxurioſa quā duxiſti pluſq; ad viginti tres an-
nos. interim videlicet q; reperiſti tuam parochialem eccleſiam in
ciuitate. A. Sed cū receſſeris ab oratiōibus tuis. et intres tue
habitationis domū. tunc occurrat tibi tua valida cū ſuis genti-
tuis ad quā nimio carnali amore affictaris. que mox expellat
diuinū ac ſpūalem amorem a corde tuo. Et ſic habeas p̄tinuū
bellū intra te. Sed amor cōcubine tue et puerorū tuorū ſupe-
rent omnē amorem diuinū. vt non poſſis temetipm ſupare. De-
inde mihi ſcribis q; tu prebeas omnibus prochanis tuis ma-
lum exemplū. nec audeas vt deberes publicanū peccatorem et
adulterū vtriuſq; ſexus corrigere. cuz tu ipſe ſis talis vt in tali
auaritate aſſeris neceſſariū eſſe. Et petis a me in p̄ſata episto-
la vt ſcribam tibi aliquas p̄ſolationes. informatōes deuotas. nec
non et ſtrictas ammonitōes per quas poſſis teipm vincere. et
recedere a viā tua mala et peſſima. et per p̄ſequens damnosa.
O germane cariſſime. epistolā a te miſſam legi. et iterū perlegi.
et ex vna parte cū lacrimoſis oculis deplorās tuū damnosum
ſtatū. et ex alia parte cū magno gaudio conſiderās ex ſcriptis tu-
is. quia miſericors deus viſitat cor tuū. et pulſat cū magna ca-
ritate ad tue mētis ianuam. Stude ergo ſibi aperire cor tuū
et prepara ei habitationē in ania tua. et ad hec cooperari volo
libentiſſime. Sed eſt mira res q; mihi ſcribis pro informatōe
et auxilio cū tu ſis me ſenior ymno et doctior ex quo tū aſcen-
diſti gradū magiſteri. ego vero in gradu baccalareat⁹ permāſi.
Ecce mi frater hoc eſt qd ante plures annos loquebamur mu-
222 ij

Brefatio libri.

tuo. quia tibi multū fuit contrariū q̄ ego intraui sanctā obser-
uanciam regularē. quia tenuisses me libētissime in seculo. ⁊ ego
te libētissime duxissem ad sanctā religionē. ad vitam artam ⁊ stri-
ctam. per quā itur ad astra. ⁊ me sequi noluisti. sed vltra modū
placuit tibi puerfatio mundanorū hominū vtriusq; sexus. Ac
mūdana leticia cuius tū extrema luctus eterne dānationis oc-
cupabit. et tū non fecimus. ¶ Exemplū. Sicut quidā duo fra-
tres de quibus legit. quorū vnus erat fatuus et alter sapiens.
et ibant pariter in eadem via. Cum autē venissent ad quoddā
biniū vbi erant due vie. vna delectabilis et pulchra. reliqua vō
distora et aspera. Et fatuus videns viā delectabilē dixit sapi-
enti. Eamus per hāc viam. Sapiens dixit. nō frater: q̄ quis
hec via sit delectabilis. ducit tū in hospitiiū valde malū. vnde
consulo q̄ p̄ aliam viam transeamus. Nam quis sit aspera et
dura ducit tū ad hospitiiū valde honestū et quietum. Rēdit fa-
tuus. Magis credere volo meis oculis q̄ tibi de his que non
vides. Et posuit se fatuus ad viā delectabilē et amenam. qđ vi-
dens sapiēs nolens eum relinquere secutus est eum. Pergētes
igit̄ simul. pergerunt in latrones qui eos ab inuicem sepantes
posuerūt in carceres diuersos. Factū est autē vt rex illius terre
perciperet quadā die omēs incarceratos coram se adduci vt ip-
sos iudicaret. Veniētes autē isti duo fratres inter alios. et cuz se
mutuo viderēt. sapiens frater dixit regi. O dñe mi rex et iudex
ego valde p̄quorū vobis de isto fratre meo. Nam cū essemus
pariter in via. et ipse frater fatuus fuerit. ego vō sapiēs reputa-
tus. nolebat mihi credere vt iuissemus p̄ viam bonā quam sibi
demonstrauī. fecitq; me secū ire per quandā viā vbi cecidimus
in latrones. vnderēus est mee mortis. Fatuus vero ecōtrario di-
xit regi: Non. Sed cū ipse sapiēs erat nō debuisset me tam fa-
ciliter secutus fuisse. per viā quāz sciuit fore malam. qđ si fecisset
rediissem vtiq; et eum secutus fuisset. et p̄is periculū nullate-
nus incurissemus. vnde vere reus est mortis mee. His vbiis
ex vtraq; pte auditis Rex talem p̄tulit sententiā dicens. Tu sa-
pue noluisti sapiēti credere. et tu sapiēs secutus es fatuū in iti-
nere. igit̄ ambo debetis iam suspendi et morte damnari. Sic
erit in die iuditij. tūc eribunt anie de latibulis. et corpora de se-
pulchris ad recipiendū iuditij de cōmissis omnib; ⁊ obmissis

Folium in.

Nam corpus fatuū quia noluit sequi consiliū anime sapientis.
 Et spiritus sapiens. quia secutus est corpus fatuum. Igitur dā
 nabunt ambo in iudicio extremo. Et hac de causa sententia
 iudicis dicit gladius et utraq; pte acutus. Nam perciet tunc
 quo ad corpus et quo ad animā miserum peccatorem. Unde
 ergo dicitur. Darbei. r. Illū timete qui habet corpus et animā
 perdere in gehēnam. Ex his dictis mi frater collige quis inter
 nōs duos sit frater fatuus. Vel quis sit frater sapiens et quis
 stultus. Q̄ sapiēter ego feci q̄ te nō sum secutus in itinere
 scz in ista vita seculari criminosa et dānosa. Tu em̄ inter tot la
 trones infernales corruisti. quot peccata mortalia cū tua dali
 da ac in vita tua cōmisisti. Suscipe mi frater et de te exemplū
 ex euangelio de diuite epulone et Lazaro pauprimo: tu cōside
 rasti principiū et presenciam cū diuite. Ego vero finem. Tu eter
 na supplitia. et ego gaudia sempiterna cū lazaro. Considera q̄
 dissimilis sit vita corū. Sic per cōsequens dissimil̄ est exitus et
 mors eorū. Nam morit̄ diues et anima eius a demonib⁹ sepelit̄
 in inferno. Morit̄ et lazarus. et anima eius a sanctis angelis de
 portat̄ in sinū abzabe ubi gaudet cū omnibus electis corā deo
 in celesti patria sine omni carētia et defectu. Diues vero torquet̄
 in inferno cū demonibus atq; dānatis sine fine in omni defectu
 et penuria. Quia rogauit iā multis annis pro vna guttula aque
 et nō est exauditus. nec in eternū exaudiet. Et sic ibūt hij in reo
 quem sempiternā. Isti vero in supplitiū eternum. Memento
 neum est vero qd̄ delectat. Sed beu sempiternū est qd̄ cruciat.
 Qua in re colende ac amātiſſime germane scribā tibi et omni
 bus alijs sacerdotibus tibi equalibus sanam doctrinā s̄m quod
 mihi dñs dederit. Orem⁹ dominū p̄ gratia sua. Explicit plog⁹.

De ornāmētis sacerdotū ca. i

Quamini mūdi estote vbi supra. ¶ Ubi primo sciendū
 q̄ clerici debēt esse ornati duplici ornamento. scz inte
 riori et exteriori. Ornamentū interius cōsistit in virtu
 tibus. in quibus debēt cōmunem populū precellere: alias vilissi
 mi sūt. Quia vilissimus est qui prestantior. i. dignior est: nisi etiā
 precellat alios in scientia et sanctitate. vt habet. i. q. i. Utilissim⁹
 Debēt etiā clerici pre alijs esse caritatiui: cōpassiui: bumiles: be

AA iij

Capitulum primum

niuoli: patientes et cōtinentes pre omnibus hominibus. Et sic
 nō solum interius debent esse ornatī virtutibus: sed etiā exteri⁹
 tanq̃ lucerna sup candelabrū posita lucere debent in exemplū
 vniuersis. Exterius enī ornamentū cōsistit in bono regimine
 sui ipsius. debēt enī clerici aures: oculos: linguā et omnia mem-
 bra corporis sui sub freno castitatis et modestie exercere: vt nō
 sint leues in moribus: nec prouisi ad risum: nec curiosi. nec p̃bosi
 nec in eis aliquid appareat qđ cuiuscunq; possit offendere as-
 pectum. ¶ Secūdo exterior ornat⁹ clericorū cōsistit in habitu
 decenti p̃ut statuta synodalia edocēt. scz vt deferant vestes nō
 incisās vel regulatas: neq; varij coloris: neq; rubeas: neq; viri-
 des nec nimis longas: nec nimis breues: vt capitulo. Clerici
 Extra de vita ⁊ honestate clericorum. Non enim munditiā
 vestium Sed cordis. a nobis deus requirit. Et ideo dicitur
 Lauamini: mūdi estote. Isa. i. ¶ Sup quibus verbis ait. Cri-
 sostrimus. Seruus dei nō debet habere vestitū ad decorem
 visionis: neq; ad molliciem seu delectationē carnis. Sed ad re-
 gumentū nuditatis. Unde ait apostolus. i. ad. Thymotheū. vi.
 Habentes vestiti et quibus tegamur. Et nō dicit quibus or-
 nemur: his cōtenti sumus. ¶ Unde. Isaac abbas syrie ait. Qui
 diligit splendida indumēta: cogitationes humiles habere nō p̃t
 Quia cor exterioribusfigurationibus cōfirmatur. Et clericus
 neq; in vestibus: neq; in calciamentis debet decorē exteriorē seu
 ornatū pretendere. ¶ Unde. xli. di. Clericus. Quia secundum
 Gregoriū. Nemo vestimēta preciosa querit nisi ad inanē gloriā
 Nec aliq; induit vestimēta preciosa: vbi ab hominibus videri
 nō p̃t. ¶ Unde ille diues de quo in euāgelio legit. Lu. vi. vt su-
 pra in prologo ex nullis alijs causis dānatus est: nisi: quia quoti-
 tidie epulabatur splēdide: et inducatur purpura et bysso. Et ideo
 dicit apostolus. Nō in veste p̃ciosa. Et. Hu. de sācto victore.
 Tāto quisq; int⁹ polluit: quāto ad inanem gloriā exteri⁹ or-
 nat⁹. Quia nō nitor vestitū. sed splendor morū ornat clericū. et
 quāto exterior pulchritudo diligit. tāto interior minus ornat.
 Sed heu quid dicā in oppositū faciunt multi clerici. de q̃bus
 egregius doctor sacre theologie petrus de pultra in quodā ait
 sermone quē fecit in cōcilio. Cōstantiensī. vbi inter cetera sic
 dicit. Incedūt nōnulli clerici in vestibus indecenter figuratis ⁊

impudice videlicet quadriuarie vsq; ad nates aut cingulū incip
vt palā pateat pccritas crurū et fulgidus caligarū color cum
bābasijs corpibus ipsoꝝ miro artificio curiosissime coaptatis
ymo quandoq; turpitudine nude carnis et cū manicis aptis la
tis et lōgis. vt potius ad instar vulturū videant volando ince
dere q̃ more hominū ambulare. et paulo post sic ait. Tales ab
hominaciones vos reuerendissimi prēs aptis oculis quotidie
cernitis. in foro. in choro. ymmo in vris hospitijis et mēsis asta
re et ministrare vobis et dissilatis. Nāz vestri s̃s obediētes fa
muli. nulla est vobis difficultas eos emēdandi. attamē dicitis
ipsis. facite. et fatiūt. Profecto dissimulādo talia vobis ipsis re
sumoniū p̃hibetis. q̃ in eorū leuitatibus p̃placenciaz habetis. *Amem*
Hec ille venerabilis doctor. ¶ Hos p̃o p̃biteri p̃e omnibus
alijs hominibꝫ dēremus esse imitatores xp̃i. qui fuit deꝫ et bō
rex regū et dñs dñantiū. de quo non legimus eū habuisse alia
vestimēta nisi duas tunicas. Unā inconsutile. aliam p̃o consui
tilem. nō camisas. nō palia. non caputiū. aut mitram. nō bam
basiū. non caligas. et vltimo nō vltus est calceas. Qm̃ deus q̃
paucos habes imitatores benigne hiesu. ¶ Item legis etiā q̃
qui primus vtebat purpura a fulmine est p̃cussus et sic obiit.
¶ Ep̃m. Legimus etiā in miraculis q̃ quedā comitissa solūmō
p̃pter ornātū vestiū sit damnata. a quo nemo potuit eam retra
here. p̃pter qd̃ sanctū virum interrogauit quedā alia mulier dī
cens. Dñe quid valet mea p̃fessio cum habitiū sup̃bum retineo
et cum dimittere nolo. Qui dixit. Nihil. Nam nisi bēat homo
firmissimū p̃positū omnia peccata strictissime vitare. et p̃cipue
mortalia. et oēs occasiones cunctorū peccatorū a se reicere. ben
eficiū absolutōis omniū suorum criminū non consequit. quia
principalissimū est vera et stricta cōtritiō in p̃fessione saluifera
Hic mi frater redi ad conscientia tuam et cōsidera tua nimis
p̃tiosa et varia vestimēta. et quid fatiat aurum et argentū in
cingulis tuis. et cultellis. in pera. in colearibus. cipbis. et mul
tis alijs. Deinde fulgida tue dalide indumēta et omniū geniti
uorū tuorū. et cognosce. quia hec omnia sunt bona pauperū. et
babe p̃e oculis tuis horā illam vltimā quando celestis ille pa
ter familias dicet tibi. Redde rationē villicatōis tue. nam vltē
rius nō poteris villicare. Ut scias quid sibi respondeas.

Capitulum

secundum

De honesta sumptiōe victua

lium elemosinarum. Capitulum secundum.

O Rhamenta clericorū etiam maxime consistūt in largi-
tione elemosinarū. et in victualiū sobria et honesta sum-
ptione. obseruātes ista sex in mensa que habent. cluū.
dis. Cōiūtia. et. c. Pro reuerētia. ¶ Prīmū vt vita absentū nō
mordeat. ¶ Secundū vt presentes nō irrideant. ¶ Tertiū
vt verba inania et secularia non recitent. ¶ Quartū vt verba
sacre scripture legant. ¶ Quintū vt cibus non nisi ad sustenta-
tionē sumat. ¶ Sextū vt in principio et in fine deo laudes re-
ferant. qui nobis namq; necessaria tribuit et parat sine nostro
magno labore et cura. Unde Hugo: Si viuimus de annona
cristi. iustū est vt laboremus in seruicio xpi. et de reliquijs men-
sari nostrarū cibemus xpm in suis paupibus. de quibus dicit
Quicquid vni ex minimis meis fecistis. mihi fecistis Bath.
xxv. ¶ Pro quo sciendū q; manus sacerdotū oleo inungūtur.
vt nihil tpale eis adherēat. sed totū per largitatē elemosinarū
effundant. Unde in ecclesiastes scribit de sacerdotibus. Nō sit
manus tua ad accipiendū porrecta. sed ad dandū collecta. Et
Isaias ait. Principes tui infideles sunt forij furum. omēs dili-
gunt munerā. pupillo nō iudicant. et cause vidue non ingredi-
untur ad eos: A minore vsq; ad maiorem omēs auaritie stu-
dent et dicunt. Pax. et non est pax. quasi diceret. Sacerdos dī-
cit peccasti. fac missas celebrare. et offer mihi peccuniā. et recipi-
es remissionē peccatorū tuorum. Et sic faciūt pacem cum do-
mino. et nō est pax. nisi quia celebratio missarū cedit eis in lu-
crū. Et p̄dicatores predicant pacem dicētes. Da vnū denariū
et habebis remissionē omnīū peccatorū. Et adhuc nō est pax.
Sed quia sollicitudo omīū cristi cōmissa est pastoribus. Prece-
pit igitur eis dominus vigilare. p̄dicando et bene operādo. et
sic lupos a suis ouibus arcendo. Unde Jacob ad Laban ait
Oves tue steriles non fuerunt. Nam sterilitas omīū. i. peccata
pastoribus imputantur. Unde scribitur Numeri. xxv. Quādo
fornicatus est populus cum filiabus Moab. dixit dominus
ad moysen. Tolle cūctos principes de populis et suspende eos
in patibulo versus solem. Peccata em̄ subditorū redundant

in capita prelatorū. i. curatorum. ¶ Unde si hęc perpenderent
homines principatus nō ambigerent. Durissimū iudiciū fiet
his qui p̄sunt. Potentes em̄ potenter tormēta patient. ¶ Un̄
quidā religiosus bonus qui cū in episcopū fuisset electus nolu
it acceptare. et dixit vni post mortē. Si de numero episcopozū
fuissē. de numero damnatorū iam essem. Cur hec. Quia mlti
sunt curati qui obstruūt oculos spūales: et aperiunt oculos be
stiales. qz non vigilant cū cristo in oratiōe: sed cum Iuda in cu
piditate. qz Judas alijs discipulis dormiētibus vigilauit vt do
minū suum traderet ppter pecuniā habendā. Sic curati si vo
cant a diuitibus. statim veniūt. Sed a pauperibus fingunt se
esse occupatos: et nō veniūt. Et timeo mi frater qz pastor fa
ci
crus sis: nō vt anias deo acquiras. sed vt diuitias multiplices
et dicas B̄ndictus deus quia diues factus sum. Hec aut grati
arū actiones sunt latronū et raptorū qui deū benedicūt: dum
diuitias perfurtū aut rapinā acquirunt. Si aut nō habes pa
nem verbi dei: nec vestem virtutū mirū est qz oues pro quibus
cristus fudit sanguinē suū in curam tuā presumis accipere. pos
tius deberes dicere cū Isala. Dñe sum medicus: in domo mea
nō est panis neqz vestimentū: nolite me p̄stinere in principem
populi. In quo cōprehendunt collatores beneficiorū qui adu
latores et p̄sanguineis suis sponsam cristi cōmittunt. Quibz
precat Abacuck dicens. Ne his qui edificāt syon in san
guinibus. i. ecclesias conferunt p̄sanguineis suis. Et hoc dico
nisi digni inueniant. Dñs em̄ consanguineos suos in apostola
tū promouit: vt patz in sancto Iacobo et fratre eius beato io
hanne. qui fuerūt filij sororis marie matris p̄p̄i. ¶ Notandum
vt sup̄ius dixi qz multū ornat clericū exercitiū in operibz pie
tatis. vt est dare elemosinā. hospitare paupes: et ingeniosos ad
studiū iuuare. vt crescāt pro ecclesia sancta et in fide catholica.
qm̄ res clericorū sunt bona pauperū. Et ideo ad elemosinaz et
hospitalitatē tenentur. vt habet. xvi. q. i. Quoniam. Vbi dicitur
Quicqd habent clerici pauperū est. et domus eorū seruire deo
bent suscepcioni peregrinorū et pauperū. Hec dicta sūt de cle
ricis in ḡnali. inter quos magis obligant sacerdotes curati et
prelati ad obseruantia predictorū. quia quāto status altior est
tanto debet esse vita sanctor: ne alijs p̄dicantes ipsi efficiantur

Capitulum secundum.

reprobi ¶ Unde Jeronimus. Quid aliud est bene predicare et puerse agere q̄ pprio ore seipsum cōdemnare Item qui bene predicat et male uiuit deum docet qualiter eum cōdemnare debeat. vt habet. xl. di. **A**ulti. Unde Gregorius. vij. **M**orali Zelus animarū est acceptissimū sacrificium deo Si tamē ordinate fiat. scilicet vt homo prius habeat curam pprie salutis. et postremo aliorū Alioquin nihil pdest homini si vniuersum mundū lucret. anime vero sue detrimentū patiat **B**atb. xvi. Nam vita sacerdotū est alijs in exemplū imitationis posita. vt ex interpretatione nominis patet Quia prespiter dicit quasi prebens iter populo. et ducatum in verbo dei et bono exemplo. ¶ **H**inc aut Gregorius Omnes qui sacerdotis nomie censent. angeli vocantur. Aliū est enim hoc nomen sacerdos. In vita nō est inferior. Et ideo libenter debet dare xpi pauperibus elemosinā In hoc enim maxime edificant homines. alij in largitione elemosinarū sacerdotū. ¶ **S**cribit enim Bene. xviij. q̄ Abraham et Lotb hospitalis erāt. et ideo angelos recipere meruerūt Sed heu ti mendū est q̄ hodie pauci sacerdotes merent angelos recipere. Cum sint paucissimi sacerdotes quorū fores sunt aperte peresgrinis egenis et pauperibus Sed potius cōsanguineis potentibus et diuitibus et qd̄ peius est bystrionibus et meretricibus nec paup̄ foris clamans auditur. Ideo dicitur Proverbi. xxi. Qui declinat aures suas ne audiat pauperem clamabit et ipse. et non exaudietur Et Bernardus ad Henricum episcopum zenonensem sic ait. Clamat penuria pauperū. Clamant nudi et famelei dicite pontifici. In freno quid fatiat aurū. quid conferunt mutatoria vestiū in parietibus extensa. Nostrū est aiunt pauperes. et nobis crudeliter subtrahit quod vos inaniter expenditis. ¶ **I**tem Bernardus ad Fulconem ait. Quicquid preter necessarium victū de altari retines. tuum non est rapina est Sacrilegiū est **N** q̄ caute oportet nos glosare. Et quantum oportet nos necessitatem exponere si huiusmodi verbi rigidam veritatem debemus euadere. Et nos de rapina et sacrilegio excusare. Quia Dicit Crisostimus. Diuitie ecclesiarū siue beneficiorū non sunt pprie nostre sed dei Omnes enim nos voluit esse dispensatores. nō dominos. Et quia stipendia ecclesiastica sūt panes paupum iuxta concordem sententiam sanctorū patrum

Folium 61.

nullo discrepantes: Non est bonum sumere panem filiorum et dare canibus. videlicet meretricibus et hystrionibus. Quod gran-
de peccatum est ymolare demonibus videlicet concubinis et vani-
tatis huius seculi. xvi. q. i. Si cupis. Unde Ieronimus sic
ait. Qui dat hystrionibus et meretricibus ymolat demonibus.
Sacerdotes igitur ut sint efficaces hortatores ad misericordiam
primo debent eam opere exercere. Non enim sufficit divina elo-
quia predicare vel audire. nisi compleantur opere. Quia dominus
non est cognitus deus duo discipuli quibus in via apparuit loquen-
tur de eo Et tamen dignatus est nosci dum pascit ab eis Ecce
misericors deus eorum fidei subuenit. quos misericordes reperit
Et ut nos misericordes sumus. hortatur nos dominus in euangelio
et precipit dicens. Estote misericordes. Luce. vi. Hinc est quod in
suis fortis et patiens et misericors in die calamitatis et miserie
non dicit Venite potentes. sed ve vobis qui itaque potentes fuistis
ad bibendum vinum et viri fortes ad miscendam ebrietatem. Nec
dicit. Venite sapientes. sed ve vobis qui sapientes fuistis in
oculis vestris. et coram vobis metipsis prudentes. Nec dicit.
Venite divites. sed ve vobis divitibus qui habetis hic consolati-
onem vestram Luce. vi. Sed solis misericordibus dicit. Illud sua-
uissimum eterne felicitatis cilogium. omnium amenitate et iocundita-
te refectum Venite benedicti patris mei. possidete paratum vobis
regnum Et pro causa assignat opera misericordie cum subiungit.
Esuriui et dedistis mihi manducare. Sed heu nostris tempori-
bus inter sacerdotes refringit caritas Sed malitia et carnalitas
et precipue amor concubinarum intus inualuit. quod pauci sunt prout ad
misericordiam. Unde Osee. iiii. Non est fides non est misericordia
non est scia dei in terra. maledictum et mendacium. homicidium et fur-
tum. adulterium et periurium inundauerunt. et sanguis sanguine tecti-
git. Nam id quod egenis et pauperibus dare debemus quod eorum est
subtrahimus ipsis pessime: et damus concubinis et pueris nostris in
maximum periculum animarum nostrarum. et ideo iusto dei iudicio cruci-
abimur ab ipsis in penis infernalibus in seculum seculi. De hoc
mi frater accipe exemplum. ¶ Hic Rabanus narrat quod in dyocesi mo-
nasteriensi erant duo fratres sacerdotes qui perant duabus prochijs
primus nomine petrus pollebat bonis moribus et sacris scripturis frequenter
insistebat et opibus pietatis et misericordie. secundus vero dicitur baymo multo

Capitulum secundum

tempore et iumentū in sordibus luxurie cōputruit. ppter quod
ab officio diuino fuerit suspensus licet nō curauerit. Quadam
autē vice cū dictus Haymo in lecto cū concubina sua pausaret
tonitruū de celo cū ingenti fragore cecidit. et eos cin⁹ extinxit.
Nō audiens frater eius petrus multū lugebat. Sed ecce cum
tertia die post obitū fratris eius ipse Petrus post matutinas
deambulare vidit leenā mire magnitudinis cū magno strepū
tu ad se venire que fratrē in dorso portabat. Deinde in humerū
eius sedebāt bufones ipm corrodetes. et caput eius bincinde
mouētes. et ori eius virus igneum inspuētes. In pectore vero
eius sedebat simea ignea que intima cordis sui mortiferū den
tibus suis lamabat. Petrus vero frater eius agnoscens eu m
ait. Heu heu frater mi. qz turpiter vixisti. igitur crudeles habes
sortos. Rōdit ille miser et ait. Iustū dei iudiciū est. qz scriptūz
est. per que homo peccat per hec et torquet. Nam hec leena ign
nea est mea cōcubina mihi olim multū amabilis que mecum in
lecto iacens fulmine vna mecum interijt. Simea autē ista ē filia
mea pulchra nimis. Sed bufones torquentes sunt nati mei
ppter quos deū non timui. et ideo ab eis torqueor in seculū se
culi. Quibus dictis miser ille euauit. Sed petrus frater eius
bonus in bonis opibus perseverās in dño obdormiuit. Sic
dñs iustus malos male perdet. et bonos honorifice coronat.
Hec oia scribit Rabanus in dictis suis. O mi frater hoc ex
emplū merito deberet te puocare ad magnā cōrrectionē cordis
tui ne tibi talia ptingerent. Nam em oia habes que et ille infe
lix haymo habuit. Ecce in me etiā habes fratrē et vterinū tuū
pntem. deinde concubinā tuāz nimis decoram. et filiā in simili
spetie. et natos tuos tibi carissimos. Quid em restat. nisi emen
daueris timeo marie tu ibis viā illius miserimi plebani. Hec
scribo tibi ex intimis cordis mei. Et ideo timendus est qz epī
scopi et plati: pastores curati. bñficiati. assumāt platuras et ani
marū curam solūmodo vt honorent et dñent. vt laute et deli
cate pascant. Non vt paupibus subueniāt. nec salutē animarūz
subditorū suorū querant. Sed solū vt fm eorum voluntatem
viuāt. in venere: bacho: otio: et ludo. cum tñ honor nō est sine
onere. nec dignitas sine officio et labore. Hospitales igitur oportet
esse sacerdotē et elemosinarū distributorē. quia res eoz sunt

Inde Saluimus so la
Simpis Anno Dni
1. 34

pauperum. Nam fidelis magister dñs noster Iesus cristus docet nos modū cōuiuandī dicens. Lu. ix. Cum facis cōuiuīum voca pauperes id est debiles, claudos et cecos et retribuet tibi in resurrectione iustorū. Unde. Jeroni. ait. Nō memini memala morte legisse mortuū qui libenter exercuit opera pietatis. Habz multos intercessores. et impossibile est preces multorum nō exaudiri. ¶ Et est sciendum q ante tpa clerici etiam seculares habuerunt omnia cōmunia. Actū. ij. Et hoc multis annis fuit. Sz postq ecclesia tempore sancti. Siluestri pape et. Costantini imperatoris cepit crescere in vniuerso mundo. Tūc sancta mater ecclesia que spiritu sancto regit vt seculares sacerdotes possent habere ppria indulsit ppter hospitalitatem paupey et peregrinorum cristianorum qui cōuersi erāt ad fidē de gentilitate dimissis omnibus suis securi sint Cristū. vt quicquid preter simplicem necessitatem residuarent. in vsus paupey fideliter distribuere et maxime in domesticos fidei vt patz indecretis in multis locis. Sed heu iam presentis tps clerici nullū illoz faciunt. nec cōmunem vitam ducunt cum apostolis et tñ dicunt se habere ordinem sancti. Petri qui feruentissimus fuit amator cōmunis vite vt patet in cōdemnatione crudelissime mortis. Ananie et. Saphire. Nec etiam hospitalitatem et largitionē elemosinarū amant. Sed heu tertiū quod eis est strictissime inhibītū videlicet thesaurizare. Unde habeāt facere testamentū suis caris amicis et socijs carnalibus aut fundare anniuersariū siue missam aut cōsumilia post mortem facere. et nolūt attendere dictū magistri. Henrici de bassia qui dicit q vnus denarius quē tu das in vita tua plus pdest tibi qz mille marce auri dare post mortē. quia magna est distantia inter tps merendi et nō merendi. inter tempus gratie et pietatis et misericordie Et tempus strictissimi me iusticie dei. ¶ Sed diceres. Ecce iā volo dare me viuente pro ppetua missa. Ego dico tibi q plus valeret q iam dares pauperibus xpi. quoniam ipsoz est secundū omnes canones et doctores. Bodo ingrati est spiritui sancto quicquid obtuleris neglecto eo ad qd teneris. Et sic mille misse fundares non tibi cedūt ad salutem. Sed potius pauperibus illis quibus tu iniuriose et in magna necessitate subtraxisti. eo q eis nō donasti quod illorū fuit et est. Adhuc igit ipsi cedit ad salutem non

Capitulum secundum.

tibi. Ipsorum etiam est regnū celorū. Non em̄ iuuanum dicite
veritas in euangelio. Facite vobis amicos de māmōna iniqui
tatis. qui habēt vos recipere in eterna tabernacula. Et qui sūt
hī amici quorū sunt eterna tabernacula certe sūt boni et volun
tarij pauperes chusti. quorū est regnū celorum. Non eorum qui
inuici et cōpuli sūt pauperes et qui murmurāt contra deum ip
sum blasphemantes. et stulte arguentes et dicētes. Quia deus
dat vni quo decem essent cōtenti. Non cōsiderantes ex impatiē
tia eorū q̄ deus errare non p̄t. Attende etiam diligenter et pre
oculis mentis tene dictū beati. Ambrosij sic dicentis. Non mi
noris criminis est tollere quicq̄ cum possis et abūdas indigenti
bus denegare. Nam esurientiū panis est quem tu detines. Uti
duarum indumentū est quod tu reducis captiuorū redemptio
et abiectio est pecunia quam in terram fodis siue in cista nequi
ter abscondis. Et quicquid tibi retines aut pro te expendis pre
ter necessariū victū censeris raptor et sacrilegus. A fortiori igit̄
clerici qui cōsanguineis et hystrionibus. meretricibus siue cōcu
binis bona ecclesie distribnūt raptores sūt censendi et sacrilegi.
Sunt adhuc nōnulli errātes vehementer putantes recipe sta
tim postq̄ fundauerint anniuersariū premiū a deo p̄ omnibus
missis quarumalique vix legunt fortassis post centum annos.
Non attēdētes dictū sancti. Thome dicentis. Nullum premiū
datur nisi post finē laboris. Anima em̄ existens in purgatorio
nō recipit alicuius. Cōsiderantes em̄ nōnulli hoc dictum sancti
Thome. Cautius procurāt salutem animarū suarū. hoc modo.
¶ Auscultant em̄ quidam monasteriū vbi viget regularis ob
seruantia et vbi regnat volūtaria paupertas et p̄fecti viri ipsum
inhabitāt. quibus prestant certos libros qui abuci nō possunt.
aut eis aliqua necessaria edificant. Aut alijs necessitatibus eorū
subueniūt. quatenus singulis ebdomadis duas vel tres missas
tandem per vnum integrū annū aut certe duos pro salute ani
marū suarū. in vita aut post vitā istam celebrent. Istorū igit̄
vīrorū sagacitatem multū laudo et approbo quia caute ambu
lant. Et dico notanter tñ p̄fecti viri et reformati. In quibus
gratia dei inhabitat. et quorū oratio est multū accepta apud deū
de q̄bus viris subinferā vnum exemplū. ¶ Cum quidā ciues
dicissimus migrasset de hoc seculo per quendam scolarem filiū

ipsius. fratribus in quodam monasterio. reformato: quos ille
diles in vita diligebat ppter eorum monasticam vitam. destina
bat. l. marcas argenti: rogans vt animā eius deuotis orationi
bus deū commendaret. Illico abbas cōuocatis fratribus in
presencia illius filij protulit hanc orationē. Requiescat in sancta
pace. Cōuentu respondente amen. Quod audiēs scolaris fili⁹
eius dixit. Parū est pater qđ dixistis. Vellem enī qđ psalteriū
et ceteras missas pro anima eius legeretis. Tunc p̄cipiente ab
bate allata est statera et verba p̄dicta. scz. Requiescat in sancta
pace. scripta sūt in cedula. quam cedula super vnam prem statere
posuit dicens. Pone et tu argentū tuum super aliam partem.
Quod cū fecisset. et ecce minutissima cedula ad yma descendit.
et tanti argenti massa tanq̄ pluua sursum ascendit. Et ait ab
bas. Vide fili mi qđ ponderosum qđ virtuosum est illud verbū
videlicet. Requiescat in sancta pace: quod tu parū reputas. et
quam leue et exigū est tuum argentū qđ tu magnū reputas.
Quo viso scolaris seculū deserens religionem intrauit. Cui pa
ter tertia die cum orationi insisteret splendido habitu apparuit
dicens. Bene est mihi fili mi. qđ euasi penas tricentoz annoz. p
ter deuotā orationis prolationē abbatis et cōuentus vnde ergo
omnia que reliqui pauperibus cristi et ecclesiasticz viris refor
maris duntaxat deū timentibus distribue. Ex his dictis ena
ruit. Et ex isto inoleuit qđ statim audita morte vnus subiun
gitur. Requiescat in sancta pace. O mi frater amāde. considera
quanta sit distantia inter castum et deuorum virum et inter lu
bricum et indeuorum virum et clericum. Tanta vero est distā
tia. sicut inter angelum bonum et dyabolum maledictum. ac in
ter amicum dei et diabolum. O mi germane considera diligen
ter quantum apud deum valeant casta et deuota corda que sic
tam cito poterant ipsam liberare a penis tricentozū annorum.
O intellige quantum tunc officium misse deuote dictum a talib
us sanctis et castis p̄fecisset. Ex quo tantum potuerunt ista
breuissima p̄ba. O si istifuisent viri symoniaci. p̄cubinarij. pro
prietarij minime tantam vim hec verba habuissent. Stude er
go cis similis fieri in vita. et dimitte tuam dolidam Et disce
amare ihesuz. et eius castissimā matrem virginem mariam super
omnem creaturam. Et hec de secundo capitulo dicta sufficiūt.

B B ij

Capitulum tertium

De labore et oratione sacerdotum.

¶ Capitulum tertium.

Apostolus paulus sic ait. Qui nō vult operari nō manducet et tūc digne mercedem accipimus. si prius boni operarij fuerimus. q̄ si non laboramus et manducamus tanto maioris criminis reierimus quanto beneficia dei indigemus. Oportet ergo vti seruiamus ei a quo pascimur. Si sine periculo anime sumere volumus hec que nobis distribuunt. Et tanto solliciti esse debemus in bono ope et seruitio dei quanto ea percipimus sine magno labore. Nā quid mirū. si qui temporalibus negotijs occupant. minus studiose viuunt. si frequenter cogitationibus. locutionibus atq; acerbis suis deum offendunt. Ex quo vsus seculi hominem quandoq; inuitū ad peccandum trahit. Hī vero quibus cura mūdi et peccandi occasio deest. quanto minus religiose viuūt. tanto gratius iudicem supernū offendunt. Unde. Psalmi. In labore hominū non st̄. et cū hominibus nō flagellabunt. idō tenuit eos supbia. ¶ Berni. ait. In labore hominū nō sunt vani et otiosi sacerdotes. Cū enim cuncti status hominū aliquid laboris habeant et aliquid voluptatis. Clerici quidem inter hec nouo quodā artificio discerfientes. totum qđ delectat in quolibet statu elegerūt. et totum quod molestat respuūt. Et ideo qz in labore hominū non st̄ et cū hominibus nō flagellabunt. et ideo cum demonibus torquebunt. Nam sacerdotes nō solum ex caritate fraterna sed ex precepto et iusticia p alijs orare tenent. vt habetur in. c. Quia sacerdotes. c. q. i. Ubi dicit. Sacerdotes pro omnibus orare debent. qz elemosinas et oblationes recipiūt. st̄ etiam sup populū dei constituti. et vite dispendia eis dantur. vt in ieiunio et fletu et planctu. sicut olim plorabant sacerdotes et leuise peccata populi que comedunt deplorent. Jobe. i. Et vt morie bonorum pastoz vigilas noctis sup gregem suum custodiant et in orationibus vigilent. Et quanto sacerdotes digniores sunt. tanto facilius in necessitatibus p quibus clamant exaudiunt. i. q. i. Ipsi sacerdotes. ¶ Item non solum sacerdos. sed et omnes clerici maxime beneficiati ex precepto ecclesie et ratione iusticie tenent ad bonas. Unde etiā clericus beneficiatus. et etia

Folium ix.

in minoribus ordinibus constitutus quantumvis simplex beneficium habet tenet ad horas duplici ratione. ¶ Primo ratione precepti de cele. missa. Dolentes. De. de. xii. Quod a te. ¶ Secundo ratione iustitie. qz idcirco a laicis dare sibi redditus vel ipsi in officium eorum vices suppleant. alias faciunt primo iniuriā. cui pro temporalibus non refundant spiritualia. cum tamen beneficium datur propter officium. ut patet in ea. Quia per ambitionem de nup. li. vi. Ratio hec est secundū. Hosti. Quod sicut vir tenet uxorem necessaria ministrare. et si etiam vxor viro debitum reddere non posset. xxx. q. vi. q. posuisti. Sic et talis clericus sponsam suam spiritualement. i. ecclesiam. licet debitum sustentationis non percipiat. tenet eam adhuc officiare. Et dicat cum apostolo paulo. Scio saturari. esurire et abstinere. et penuriam pati. omnia possum in eo. qui me confortat. Et ad. Philip. iij. Sed beati sunt multi clerici qui non ex caritate orant pro alijs nec pro se nec mouent ex precepto ecclesie. nec iustitia ad reddendum spiritualia pro temporalibus que percipiunt. Cum tamen dimittentes horas aut alia ad que ex precepto ecclesie tenent peccent mortaliter. eorum facta faciunt contra preceptum ecclesie. iij. di. Denig. De maio. et obe. c. ij. Sunt insuper nonnulli quibus videtur sufficere ut capellanos habeant. Qui coram eis dicant horas. et missas celebrent. dum ipsi latam vitam habeant et comessationibus vacent. Et qui vix quater in anno celebrant missas. Et etiam interesse recusant. Et si interfungunt. chori silentium fugientes. confabulationibus insunt in ecclesia. cum tamen hoc et similia sub pena suspensionis inbibent. In. c. Dolentes. In de. cele. missa. Contra quos etiam beatus Gregorius. in. Ome. sup. euangelio. Designauit ihesus sic inuehit. Quid nos pastores agimus qui et mercedem consequimur. Et tamen operari nequaquam sumus fructus quidem sancte ecclesie in stipendio quotidianum precepimus. Sed pro eadem ecclesia minime predicando laboramus. ¶ Pensemus inquit cuius donationis sit. sine labore hic percipere mercedem laboris. ecce ex oblatione fidelium viuimus. Sed quod pro animabus fidelium laboremus ignoramus. illa in nostra stipendia sumimus que pro redimendis peccatis suis fideles obtulerunt. Nec tamen contra peccata eadem. vel orationis. vel predicationis studio ut dignum esset insudamus. Nec ille. Sunt adhuc aliqui apud se male cogitantes. reputantes se nimis nobiles ad

Capitulum tertium

spiritualia exercenda. videlicet vt predicent plebi. et ministrant
his sacramenta. et vt ceteris chorū visitent. et diuinas laudes
decantent. atq; vt in suo ordine ministrēt. erubescit cristo seruire
et salutem horū quorū peccata cōmedunt procurare. Nō atten
dentes hanc summā ingenuitatē esse cristi militē nec esse excel
lencius ministeriū q̄ diuina ministrare sacramēta cunctoz cri
minū expiatiua. Sed tu reputas te nobilem. q; amas canes.
homo vero religiosus nihil de canibus curat. S; studet amare
deum suum. tu vero seruus peccati. Quia olim dicebant nobi
les quasi nō viles. nūc autem nostris temporibus dicunt quasi
in vitijs notabiles. Boni vero dicunt milites et ministri eccle
sie. et pconsequēs angeli vocant. vt habet. Mala. ij. Quia an
gelus domini exercitū est. ymo dii vocant. Exo. xxij. Ubi do
minus pcepit dicens. Dñs nō detrahēs idest sacerdotibus q̄
ppter excellentiā ordinis. et officij dignitatem deoz nomie nū
cupant. Sed q; hanc dignitatem nō aduertentes sine erube
scencia precii sanguinis et peccata populi cōmedunt. Quid in
stius inde sequet. nisi q; christus erubescat eos presentari cum
electis patri suo celesti. Iuxta illud. Qui me erubuerit et meos
sermōnes hūc filius hominis erubescet cū venerit in maiestate
sua. Lu. ix. Si quis vult venire post me tollat crucē suam quor
tidie. nō semel in anno videlicet in ebdomoda palma et sequat
me. vt vbi ego sum illic sit et minister meus. Ecce crīstus nos
pcessit. dando nobis exemplū. vt quemadmodū ipse fecit. ita et
nos faciamus. Portemus igit quottidie crucem nostram idest
sanctam et virtuosam vitā. et sequamur crīstū ore. corde et ope
Hoc fac mi frater et viues. ¶ Exemplū ponam tibi de optimo
sacerdote videlicet de beato Joanne damasceno. cuius vesti
gia debemus sequi si volumus venire ad dñm nostrū ihesum
xpm. et ad eius glīosissimā matrem mariā. De quo scribitur in
cronicis q; bñs Jōhēs damascenus fuit in curia Soldani
regis babilonis famosus phīs. strenuus pedagogus et fide
lis mgr filij regis. Sed postq; fidem catholicā agnouisset. fidē
acceperit. et factus est capellanus regis gretie. et oēm suāz phi
losophiā sacre theologie subiecit. et mariē ad laudem virginis
fuit accensus. et eā corde et anīo multis dicamīnib⁹ exaltabat
pulchrū librū fecit de eius assumptiōe. Item trāstulit librū qui

intitulat Barlaam ad iofaphat de greco in latinū. Accidit autē
post longum tēpus quo de Soldano ad regem grecorū venit
vt in palatio regis grecorū domini sui quadā die sparsim ipſi
capellani littere inuenirent. ipſius etiā sigillo ſigillare. quoz te
nor talis erat. q̄ ipſe capellanus regem ſuū. et potēiores grece
priori dño soldano tradere veller. ſi cū exercitu in breui in gre
ciam ſe trāſſerret. Euz autē rex hñōi litteras legiſſet. obſtupuit
vehemēter. ⁊ vocato capellano ſuo has lrās coraz oculis ſuis
oſtēdit. qui videns p̄gruentiā ſcripture piter et ſigillū ſuū. et tñ
ſciens innocentia ſuā perterritus eſt dicēs. Deus qui nouit oīa
anteq̄ ſiant ſcit qz innocēs ſum huius rei. Tunc quidā de cir
cumſtātibus dixit. Quis cñ fur ſeipm condēnat. Tandem rex
habito pſilio. crudeli morte voluit eum pdere. ſed recordatus
ſuorū ſeruitiorū fideliū iuſſit ſibi manū dexteraz amputari. ne
de cetero poſſet ſic cōtra eum ſcribere. Qui ſic mutilatus mor
cucurrit ad oratoriū coram ymagine beate marie p̄ginis. flexis
genibus. lugubri voce. et pſuſis lacrimis dicebat. Ecce mater
xp̄i merces mea. ecce fideliū laborū meorū remūeratio miſeran
da. Tu dña quondā eras dolentiū conſolatrix. Dum p̄o hñōi
lamentatōes vſqz ad noctē: et vix p̄e dolore oculos clauderet
et quaſi in extaſi iaceret. beata p̄go maria ei apparuit dicēs ita
Amice cur leſionē tuā mihi p̄e alijs imputas. cū tñ manū tu
am non iuſſerim amputare. Cui ille. O dña ſi tibi placuiſſent
mea carmina. vtiqz ne manū meā pdidiſſem obſtituiſſes tam in
nocēt. Sed ſi dicta uero amplius ſcriptur⁹ velut batten⁹ feci.
nō potero p̄mēdare. Cui beata p̄go. Extende inq̄t brachium
tuū mutilatū. et tibi manū mortuā in officiū p̄ſtinū repabo.
ne credas me tua dictamina cōtēpſiſſe. qui manu recepta miro
et inestimabili gaudio replebat. et ſue dulciſſime ſanatrici gra
tes vt decuit referebat. ip̄a quoqz virgo maria rerulit ei qualiter
filius ſoldani regis babilome cuius quondā fuerit pedagogus
ad vlciſcendū rigore ſcolatiſce diſcipline quaz ſibi indefinenter
adhibuerit in iuuetute p̄dictas ſcripſiſſet lrās et occulte ſibi in
piculū ſui regis grecorū in pallatiū trāſmiſiſſet. Naz idē perfu
sus adoleſcēs formā ſigilli modūqz ſcripture m̄gri ſui bñ nouit
Dane autē facto felix ille capellan⁹ ad celebrandū miſſam ſue
p̄amande ſanatrici ſe multū hilariter et deuote put decuit p̄e

Capitulum tertium.

parauit. fama igitur diuulgata q̄ capellanus manū suā quā per
diderat rehaberet. cōuenit vniuersitas. vt cū rege viderēt eaz
inauditū et grande miraculū. Et finita missa rex cū suis ad pe
des capellani corruit: postulās veniā de cōmissis quā et impe
trauit. sibiq; statim capellanus rem put gesta erat retulit. Au
ditis p̄o sermonibus istis. oēs gloriificauerūt virginē mariam.
que nō deserit spantes in se. O mi frater p̄sidera p̄ba et rem ge
stam. et scribe in cor tuū q̄ gloriū et fructuosū ē iugiter ser
uire summo principi celestis patrie dño n̄ro ihū xp̄o. et eius be
atissime genitrici virgini marie in sancta et casta vita. sicut iste
damasc. fecit. Nam q̄tuncq; damnat sibi inobediētes. sic ecō
tra in infinitū exaltat hic et in futuro seculo sibi seruientes. S
heu amatores hui⁹ seculi. sicut tu es mi frater. nō attendūt ista
sed huic seculo oīno sunt p̄glutinati. q̄uis pluries ammoueāt.
iam per p̄spera. iam p̄ aduersa. iam per p̄ba. iam p̄ inspiratōem
tū nō curant et quasi insani et frenetici errāt. Sicut ait beatus
Hieron. Ludere et p̄gaudere cū hoc seculo non est hoīs sensati
Sic fuit iste damascenus. qui cor mōm non cum seculo habuit
iocundū et letū. sed cū deo et eius matre maria. Nō est em̄ ve
rior infātia q̄ huius seculi leticia. Augu. Gaudiū mōanorum
est gaudiū freneticorū. Ratio quare multi intrāt in p̄ditionē p̄
latā et spatiosā viā hec est. put scribit Ecclesi. i. Peruersi dif
ficile corrigunt et stultoꝝ infinitus est n̄erus. qui heu potius
respiciūt p̄ntem vitā q̄ terminū eius sequentē. quibus loquit
Iohes Criso. dicēs. Nō aspicias q̄ aspera sit via. sed attende
quo dirigit. nec cōsidera q̄ ardua sed vbi definit. Ex quibus eli
citur vnu qd̄ valde timendū est. sc̄z durante statu moderni t̄pis
infinitis malis exigētib; que heu vbiq; terrarū iam currunt
pauci erūt de n̄cro saluādoꝝ. qd̄ innuit saluator dicēs. Vul
ti sunt vocati pauci p̄o electi. Nō q̄ ab initio mōdi pauci saluēt
sed em̄ doctores quo ad multitudinē damnatorū pauci dicū
tur. Nam inter bonos et malos hec est distācia. qz mali volunt
facere festū ante vigiliā. volētes in hoc seculo gaudere p̄paliter.
et in futuro seculo satiāt vigiliā p̄ festo qd̄ hic habuerūt. et eter
naliter flebūt. qd̄ bñ innuit beatus Grego. in ome. xi. sup̄ illo verbo
bo. Ibi erit fletus et stridor dentium: sic itaq; in quies p̄ntia gau
dia secunt p̄petua lamēta. Dic fratres vanam leticiā fugite si

Folium mulierii.

illuc flere et lugere timeatis. Si vero dicis. Durus est hic sermo. non possum mundū spernere et propriam carnem odio habere. Respondeo tibi. Dic mihi mi frater ubi sunt amatores mundi. qui ante te nobiscum erant. nihil ex ipsis remansit nisi cinis et vermis. Comederūt. biberūt. riserunt. et duxerunt in bonis dies suos. et in puncto ad inferna descenderūt. Hic caro eorū verminibus. illic anima eorū eternis ignibus deputat. Quicquid illis accidit tibi accidere potest. quia homo es. homo de humo limus. de fumo. de terra es de terra vivis et in terram ibis mi frater. Et hec de tertio capitulo.

De vitio luxurie et de alijs vitijs.

Capitulum quartum.

Nempe sacerdotes vitio luxurie laborantes cōter in numeris criminibus. et mortalibus peccatis implicantur et inuoluunt. sicut ex infra scriptis certissime comprobabit. Dato enim vno incōuenienti plura subsecunt. propter quod sacerdotes et clerici deberēt esse continentēs et casti. nec oīno mulieribus cohabitantes. sicut quod eis precipit extra de cohabitatione clerici. et mulierum. c. A nobis. Heu sed in oppositū multi faciūt sacerdotes. qui quasi totū diem. et cum hoc preter noctis non modicā cōsumunt in ludis raxillorū. cum quo eodem die filiū tractauerūt virginis marie peccantes continue mortaliter. quia per talem ludū absque intermissione desiderant bona primi cuius eius damno. quod vitiosus est contra fraternā caritatē. et contra diuinū mandatum. Tales enim sacerdotes indigne corpus christi sumentes magis delinquant quā hi qui eum crucifixerunt. quia isti quantū in eis est eum quotidie crucifigūt. De his autē Augustinus in persona christi. O peccator tu sacerdos noli me amplius affligere tuis peccatis. plus enim ledit me vulnus peccati tui quā vulnus lateris mei. Quod probat beatus Ambrosius. sic dicens. Qui indigne sumunt corpus christi. idem est. ac si eum interficerēt. immo et tales meretricibus equipantur. Ieremias. Frons meretricis facta est tibi. noluiisti erubescere. Hec mirū si meretricibus luxuriosi sacerdotes assimilent. cum apostolus dicat. Qui adheret meretrici vniū corpus efficitur cum ea. corinthios. vi. Heu heu quotiens fit quod tu sacerdos stas corpore in altari tractans filium virginis manibus

Capitulum quartum.

cuius immundis. et cor tuum coniunctus est meretrici: que in domo tua fortasse in scamno residet. aut paulo ante in tuo recubitu lecto. Hii tales pro certo quibus prestantur preba canonis et orant labijs: expuunt tamen in faciem saluatoris. et tamen audent corpus christi in os sordidum sumere: minus malum esset eis si ipsum in lutum proicerent. de hoc dicit Augustinus. Si sacerdos fuerit vas incontinentie et libidinis. iuxta filium virginis statuet in altari ydolum veneris. id est luxurie. ¶ Et Bernardus ait. Turpissimum est deo manus dicatas a sacro crismate sacratas pudibundis mulierum ingerere. Quod te merarium est et nebandum. manibus pollutis tractare filium virginis. cum quibus paulo ante tractasti nimis impudice carnem meretricis: et cum qua cor tuum plus coagulatum est in meretrico amore. Quam cum domino deo tuo in caritate. plus times offendere meretricem tuam quam dominum deum tuum. Plus ornas puerinam tuam quam altaria domini dei tui. immo in splendidioribus indumentis bene dealbari incedit. Dalida tua que est mortis tue parvulus. est corporale in quo tractas marie filium iesum christum dominum deum tuum. Sed cur hoc fit. quia plus diligis talem mulierculam quam deum tuum. plus corpus quam animam tuam. Et quod deterius est. tales clerici nunquam confitentur. et si confitentur. nunquam tamen sunt in firmo proposito ista dimittere. sed statim peracto diuino officio et postquam splendide comederint et biberint. et vino optimo incaluerint. repetunt aleam cum currentibus. Tunc intrat dalida ornata pulchris vestibus. et sicut ydolum veneris: videlicet ipsam dalidam ad certum collocant locum. ut omnes ad eam si conueniens fuerit: accedere valeant. palpando: osculando: et pecciter loquendo. ut sic dyabolo. cuius ipsa est instrumentum. valeant sacrificare. Sed vides dyabolus secundum quod scriptum est. quod vinum et mulieres faciunt sapientes apostatare a deo. Et si vinum deest. clamant pro vino alta voce dicentes. Absque vino et mulieribus nemo letabitur. On frayen an weyn. mag nemant frolich geseyn. Aliter vinum optimum quod reperire potes. ut nihil nobis desitiat. quod cor nostrum letificare valeat. et sic totum diem in grauissimis peccatis consumunt. Altera pro die non bene euaporati intrantes ecclesiam. non causa deuotio. sed timoris superioris coacti et compulsi. celebrare missas non timent. querunt confessionem suam non a viro iusto et legitimo et timore dei repleto. sed quilibet a conuiuio suo sibi simili

Folium xii.

in vita sua. absolue me inquit. et ego absoluam te. et sic ait latro
ad latronem. Sic fuit sic erit similis similem sibi querit. Et sic
nullus consequitur absolutionem. quia nullus intendit firmissime di-
mittere quod confitetur. immo quilibet talium sacerdotum duo no-
ua peccata incurrit. **¶** Primum quia fecte et false confitetur: non ha-
bens firmum propositum dimittendi quod peccauit. **¶** Secundum. quia ab-
soluit eum quem scit aut ad minus scire debere coram deo non ab-
solutum. ex quo non intendit dimittere id quod confitetur. et sic sunt
infinita mala clericorum. Et merito omnipotens deus posset eccle-
siam catholicam ubique terrarum destruere. sicut olim fecit propter pec-
cata sacerdotum. Unde ait **Beatus Hieronymus**. Totam civitatem hierusalem cum
templo suo deus euerteret. si pietas nostri redemptoris tam ma-
gna non esset. **¶** Exemplum horribile scribam tibi mi frater. pe-
to quod illud cordi tuo diligenter imprimes. Erant duo seculares
clerici et ambo in artibus magistri. qui se mutuo maxime dili-
gebant. sed heu vitio carnalis turpitudinis inherebant. qui etiam
infra legitimos annos ordinati sunt in presbiteros. qui autem sortie-
tatis vinculo constricti sunt. quod inierunt pactum mutuo. ut qui
prior ex eis decederet. alteri tertia die appareret et statum suum
indicaret. Quorum unus non multo tempore post hoc morte sub-
tanea sublati est. sed in prescripto termino non reuertebatur.
Postea vero cum sortis suus de illius regressu desperasset. sub-
ito apparuit ei. et si eum recognosceret quesivit. **Eui sortis**. Be-
ne te cognosco. sed cur tam tarde venisti. ait. quia deo non pla-
cuit. Nunc ergo scire debes. quod pro innumeris meis peccatis. et
precipue pro illo peccato quod minor annis fui. et scienter ad sacer-
dotium accessi. Credebam enim me decipere episcopum et vebemen-
ter meipsum decepi. quia semper in excommunicatione pape communicavi sine
celebraui. et etiam vitio luxurie et publice concubine me subieci.
et ideo gravissimis penis eternaliter sum deputatus. et quocumque
me miserum diuerso. igne infernali mecum deferro. **Eui sortis** inquit
Quodo ardes loquens mecum. cum tamen nullum in te appareat ar-
doris iudicium. **Eui ille**. immo sic. Sed ut fidem verbis meis
adhibeas. Ecce gutta sudoris mei. quam cum ille recipere noluit.
tres super eum piecit. unam in fronte et duas in maxillas. que cute
et carne citius pueredo usque ad ossa penetraverunt. propter quod
mox corruens velut ad mortem cruciabat. Tunc damnatus ait

Capitulum quartum.

Surge. quia non morieris. Ecce in isto modico poteris scire quantum habeam de pena. cum totus sum talis. Logita igitur quam graue sit miseris habitare in ardoribus sempiternis. Et hec dicens dedit sibi unam magnam rotulam ut legeret. quam princeps demoniorum Beelzebub prelati et rectoribus ecclesiarum ex profundo inferni transmitteret. cuius tenor talis erat per omnia. ¶ Beelzebub princeps demoniorum et dux tenebrarum cum satellitibus suis omnemque tartaree potestates. Archiepiscopis Abbatibus Prepositis Decanis Presbiteris. ceterisque ecclesiarum rectoribus. suis carissimis amicis. nunc et in eternum tartareas salutes. et inuiolate societatis federa que dissoluti non possunt in eternum. Digna nobis fiducia est in amicitia vestra amici carissimi. multumque de vobis congratulamur. quod sentitis optime nobiscum. et que nostra sit diligenter queritis ubique tuendo atque fouendo. quicquid ad nostrum pertinere cognoscitis. Sciat ergo vos vniuersitati nostre multum esse acceptos. et multa gratiarum actione studia vestra persequimur. eo quod infinite multitudines animarum per ministerium vestrum et exempla a via peritatis abducte quotidie nobis captiue adducunt. vnde regni nostri potentia magnificeroboratur. Perseuerate igitur tanquam fideles et intimi nostri. in amicitia nostra et in opere quod cepistis. quod profecto parati sumus pro omnibus vobis rependere retributionem condignam et mercedem congruam. ex inferioribus inferni. Valete. et salus nostra sit vobis cum in eternum etc. ¶ Perlecta igitur mortifera salutarum. lector contremuit. totusque infremuit et morbo honores et prelationes quibus inhaerebat horrere et premnerecepit. et dixit ad sortem suam mortuum. Dic mihi queso. si tibi in aliquo modo succurrere valeam. At ille mortuus. Tibi quidem prodesse non poteris. etiam si te ignibus traderes. quia perdidisti tempus penitendi. sed tibi semper est tempus bene operandi et locus merendi. Cum hec et plura alia mortuus dixisset. euauit. et sortem eius monasterium sancti Dolini ingressus est. prius rebus suis omnibus pauperibus distributis diuino se seruitio perpetue macipauit. et factus est in breui probatus et perfectus religiosus. O mi frater attende diligenter. Nam quod huic acciderat tibi euenire poterit. si non studeas te emendare. et tuam a terereicere validam. et sequi secundum fratrem. qui reliquit omnibus beneficiis. et cunctis rebus suis christi pauperibus

distribuet in traicit sanctā observantiā regularē. Tu quoque fac
 similiter. et saluus eris. Sunt insuper nonnulli ministri ecclesie:
 qui per totū diem cum sit apud homines seculares vtriusque sexus
 malum prebentes exemplū. Nam mendacijs scurrilitatibus risu
 bus et verbis luxuriosis inferunt. Contra quos dicit apostolus
 Fornicatio et omnis immunditia nec nomine in vobis sicut de
 cet sanctos. Quare tales advertere deberēt: quia os sacerdotis
 efficit sepulchrum Christi per quotidianā sumptionē sacramenti.
 Unde Bern. O sacerdos. os tuum efficitur quotidie sepulchrū
 Christi quomodo ergo ex ore tuo egredit falsitas per quod ingredit
 eterna veritas. quō oculi tui vident vanitatē qui vident summā
 deitatem. quare manus tue extendunt ad illicita. que tenēt tenen
 tem omnia. quare te ingurgitas ebrietate. qui semper esse deberes
 plenus deo et omni sanctitate. Hec ille etc. Quia in re timendū
 est eos qui tam impudenter et irreverenter et intrepide sacris
 altaribus assistūt. Et a fornicatione vel ebrietate. vel ludo tapu
 illarū. et ceteris vicijs nō desistunt. Vel nō rectam fidem habere
 dicunt. videlicet quod ibi sub speciebus panis et vini sit verus deus
 et homo marie filius ihesus Christus. Vel esse quodammodo de
 speratos et totaliter a dyabolo cum iuda traditore obsessos. Nō
 habentes differentiā inter carnes que vendunt intra maccellas.
 et inter carnem Christi que in ara crucis pro nobis imolatur. Non
 maiorem facientes diligentiam ad celebrationem missarum quam ad
 legendū vnus cōpletorium. Uix enim deposita casula scurrilita
 tes suas exercent. cōmestrationes sollicitant. inquirentes a prete
 ramibus ubi paratur hodie melius vinū. De talibus videt
 dixisse prophetā. Inimici domini meriti sunt ei et erit ipse eorum in
 secula: Inde ergo venit quod multis amarū apparet dulce et turu
 pulcherrimū. De quibus. Augustinus ait. Quisquis amat
 se esse diuitem. etc. Bern. O mira cecitas impiorū qui
 pro amore anime sue emere a dyabolo vnam fetidissimā
 momentaneā delectationē ut est luxu
 riare a deo omnipotenti summā et excel
 sentissimā. Clericus igitur incontinens vel for
 nicans suam meretricē publice secum in do
 mo quodammodo celebrans diuinā. O grandis
 cecitas. O mira cecitas ipsius spiritus nō
 videt.

Capitulum

quartum.

perpendentis dicta sanctorū canonū et sanctorum doctorum
 D q̄ pfunde dimergit animā suā in profundum inferni. Et
 licet quotidie cōfiteatur vt supra dixi tñ semper sibi simili. Hec
 cōsequitur absolutionem. qz non intendit remouere ea que sibi
 occasionem dant peccandi scilicet ipsam cōcubinam cum suis
 genitiuis. D q̄ grauissime peccat se diuinis ingerendo. et nisi
 digne penituerit atqz satisfecerit pfunde damnabit valde. Dico
 aut̄ digne. qz non verbis sed aduerbijs meremur fm̄ doctores.
 Unde si talis veniā veraciter consequi voluerit a deo. oportet
 omnino q̄ cōtritiō eius sit vera et nō ficta neqz falsa. q̄ si vera
 non fuerit nō solum celebrando missam grauit̄ peccat. Verū
 etiam q̄libet actū cuiuslibet ordinis sacri exequēdo peccat mor-
 taliter fm̄ sanctū. Tho. in. iij. di. xxiij. q. i. ar. iij. In solutione vl-
 timi argumētū vbi sic dicit. Clericus existēs in peccato mortali
 quādoqz exhibet se in aliquo actu vt ministrū ecclesie mor-
 taliter peccat. et totiens quotiens huiusmodi actū facit. Quia
 vt. Dyoni. dicit in i. ca. cele. ierarchie. Immūdis nec symbola. i.
 sacramentalia signa tangere p̄bas est. Unde q̄ncūqz tangunt
 res sacras quasi suo officio vtentes peccat mortaliter. Secus
 aut̄ esset si in aliqua necessitate aliquod sacramentū tangerent
 et exquerent. In tali videlicet casu quo etiā hoc laycis liceret.
 Sicut si baptizaret in articulo necessitatis. Vel si corpus cris-
 ti in terra piecium colligeret. Hec sanctus. Tho. vbi supra.
 Ille aut̄ existit in peccatis ac immūdus apud deū qui non est
 vere cōtritus q̄uis etiam sit centies cōfessus. qz multi cōfitent̄
 qui nō sunt vere cōtriti. Nam sanctus. Tho. iij. di. v. Cōfessio
 fm̄ q̄ est actus virtutis nō valet sine cōtritiōe et caritate. que
 est actus et principiū merendi. Et ideo talis fructū absolution-
 nis non p̄cipit neqz meret absqz vera cōtritiōe. etiam si mille-
 fles absolueret. Qui habet aures audiēdi audiat et in-
 nam ex his certissime cōstat q̄ sacerdos fornicat
 tuncūqz occultus. vel alio vicio mortali
 cōtritus nec dignam agēs p̄niam. vt op-
 aut absoluit cōfidentes. vel predicat. vel
 vel sacramentū eucaristie. vel extreme vi-
 tuos sepelit. vel aquā ⁊ salem in domini
 pulum aspgit. aut candelas in festo p̄-

in die palmarum. vel ignem. cereū. aut baptisimū in pasce aut pen-
 thecostes benedicir. Vel qđ maius est his oibz missam cele-
 brat. sacramentū eucaristie cōsecrat atq; sumit. aut alijs exhibet
 sumendum. In omnibus his necnō in actibus alijs qui sacris
 ordinibus sūt annexi. et in quolibet ipsoz singulariter q̄libet ex-
 ercendū mortaliter peccat. et toriens quoties aliquid vt ecclesie
 minister exequit. et exerceat. sicut ex dictis sancti. Tho. vt supra
 manifestissime p̄batur. Ac etiam non solū in dictis actibus. sed
 etiam fm. Dionisium vbi supra. qñ et quoties ad aliquē huius-
 modi actū exequendū induit siue sumit aliq; vestem sacram. Ut
 quando albam aut manipulū siue stolam rē. cōmuniter vel. diuisi-
 sim. quod reuera sac̄ est horrendū et stupendū atq; periculosum
 est valde in tali videlicet statu. necnō dignitate tot criminibz sub-
 iacere ac implicari. vbi sibi non inmerito dicat. quāto altior gra-
 dus. tāto p̄fundior casus. ¶ Ex his igit apparet manifeste qđ
 mūdus et castus. qđ sobrius et pudicus. qđ iustus et ydoneus. et
 qđ purus et immaculatus de salute necessitate oportet esse mini-
 stros ecclesie. Ex quo immūdi et impuri non bene cōtriti pro-
 ut cōstetum tot criminibus inuoluunt. Qua in re summo studio
 totiq; viribz totoq; conatu curandus est impur̄ et immūdis vt
 videlicet cōscientiam emendātes. verā cum deo pacē faciant. Ac
 se deo veraciter et nō fecte p̄ veram et nō falsam cōtricionem se-
 rioserecōciliant In qua re nimirū pleriq; sacerdotes huius seculi
 etiā litterati se ipsos mire decipiūt. videlicet vere cōtricionis vim
 et virtutē ac efficacitā. vel nō intelligētes aut nō carentes siue dis-
 similātes. hodie peccata sua cōfiterentes. et cras in idipsum vo-
 luti canes ad vomitū et suis lota ad voluptabū redeūtes. Sūt
 etiam inter hos nōnulli qui putāt licet insipiet̄ qđ deus aliter
 cū ipsis qđ cum alijs acturus sit. vel qđ res aliter se habeat quā
 qđ deus per sacra eloquia repromisit. Vel qđ saltē quid in fine
 vite vere velint penitere. Volētes tūc dem̄ spēccata dimittere.
 dūmodo peccata eos dimiserūt. nō ipsi peccata. Hi vero gra-
 uiter errāt. Et in grādi laborātes periculo. At in lubrico sūt cō-
 stituti. Isti namq; sūt duces cecoz qui alios curare deberēt et me-
 deri. S; nāq; ipsi seipsos decipiūt. Un̄ cuiuslibet tali merito il-
 lud euāgelicū est vdm. Bedice cura teipm Tales certe eterne
 mortis piculū ac finalis pnie difficultatē. necnō vere p̄tricionis

Capitulum quartum.

pondus. aut negligunt: aut ignorant. Et ita grandi crimini se committunt. Nam q̄ difficilis et incerta fictinalis penitentia nō desiderant. Quod tñ nobis. Scotus egregius doctor super. iij. senten. distin. xx. clare demonstrat dicens. Penitentia que videtur haberi in extremis vix est vera penitentia et sufficiens ad salutem. Et hoc ppter quatuor rationes. ¶ Quarū prima est. Quia tñ impeditur vsus liberi arbitrij et libere rationis et voluntatis. vt frequenter ex timore et dolore in simul inherenti bus. vel vno eorū singulariter inherēte. Actus enī displicentie de peccato ad hoc q̄ sit sufficiens. ad veram penitentiā requirit liberū arbitriū. et vsū rationis et voluntatis. In his autem qui sūt in extremis. de quorum vita iudicio mendicorū extat de sperari. Vel qui notanter sentiūt et vident se mortem euadere non posse. Ut est in periculo maris et vndarū. vel bellicorū. aut ferarū. vel in iudicio damnatorū. In huiusmodi ergo est maximus dolor in parte sensitua. vel timor intimus ppter mortem imminētē. Et vtraq; passio vehemēs nata est impedire liberū arbitriū et liberū vsū rationis et voluntatis. ex quibus deberet oriri vera cōfessio. ¶ Secunda causa. Nam de hoc q̄ displicentia valeat requiritur q̄ sit voluntaria ppter deum qd̄ valde difficile est in extremis. Nam qui vsq; tñ non fuerit verus penitens. Non videt tunc extorquere a seipso nouam penitentiā nisi timore pene imminētis. Presumit enī q̄ si remotus esset a penitentia sicut prius. nō extorqueret a seipso illam displicentiam sicut nec prius. ¶ Tertia ratio est. Quia habitus vsq; tñ cōtinuatus multū retrahit ab actu penitentie. Quia delectabilia carnis et mūdi que illicite hoc dilexerunt. Ista valde retrahunt et impediūt. ¶ Quarta ratio est. quāto aliquis est minus dominus sui actus tāto requirit intensior displicentia. ab hoc q̄ sit dispositio sufficiens ad delectionē culpe. Iste autē est minus dominus sui actus quia nullo modo est dñs actus exterioris ad penitendū. Requiritur etiam secundum strictā iustitiam intensior motus displicentie ad iustificationē eius. q̄ ad iustificationē sanī. cum vix possit habere eque intensum. Dec. Scotus vbi supra ponit. Eusebius in libro de morte beati Jeronimi ex eius ore sic scribens. Inter triginta milia hoīm ex his qui penitentiā. deserunt in finem vix vnus vere peniteo

bit. Ecce stupenda res. et nimis mirāda. Cum autē absq̃ vera
 contritōe nequaquā valet cōfessio. pro tunc saltē ad salutē. Idcirco
 qualis esse debeat vera contritio ppter simplices est necessario
 nūc subiungendū. Unde bona uentura sic verā cōrritionem dei
 scribit. Uera cōrritio est bona voluntas p gratiam excitata que
 de peccato summe dolet. in spe gratie strēnue satisfaciāt. nūq̃
 amplius peccare pponat. et oīa que ad peccatū trahere possunt
 a se totaliter remoueat. et ita in domino pseueret. Quando autē
 mors instat raro mens se ad ista erigit. vel qz nimis dolor angit
 vel euadere sperans negligit vel multitudine peccatorū cōsiliū
 desperat. Si vero aliquid facit sepius ex timore mortis et horro
 rore procedit q̃ ex amore dei. Et multi vident cōrriti qui non
 sunt sed potius cōterriti et angustati ppter turpem cōscientiam.
 ppter mortem inexpectatā. ppter viam ignotam. ppter amissionē
 rerum temporalium quas dilexerūt. Unde periculosum est vnicui
 qz hominū differre hoc qd statim possit haberi. Ideo dicit sacra
 scriptura. Ne tardes cōuertere ad dominū et ne differres de die
 in diē. Et iterū ante languorē adhibe medelam et ante iudiciū
 para iusticiam. Audiant nunc et intelligāt hec qui aures cordis
 et oculos mentis habent cōfidenter et ppendant atqz pōderent
 sententias singulorū verborū. Nam graue pondus inest p̃bis.
 vis grandis veritas infallibilis et immutabilis. Unde. David
 ait. Apprehendite disciplinā nequando irascat dominus et pere
 atis de via iusta. Cum exarserit in breui ira eius. et tunc loque
 tur ad eos in ira sua. Et in furore suo conturbabit eos. Et
 ibidem concludit dicens. Beati omnes qui confidunt in eo.
 Ex premissa nanqz vere contricionis descriptione quisquis
 qui non decipi voluerit aut errare : subtili consideratione in
 telligere poterit ac perpendere clare mentis intuitu. qualis vi
 delicet apud se lateat cordis cōrricio. Presertim cuz etiam fm
 sanctum. Thomā in primo suo quodlibeto. q. v. sic ait. Unus
 quisqz vere cōrritus tenet velle pati magis quantamcunqz pen
 nam q̃ peccare amplius mortaliter. Interroget igit vniū quisqz
 cōscientiā p̃p̃iam an ita sit dispositus ab intra. Et notāter dicit
 ibidē tenet qz reuera importat obligationē. Item ibi dicit quā
 cunqz penam constat quod nulla excipitur. Vis igitur maxime
 inest verbis. Qui igitur a se non remouet ea que ipsum ad pecc

Capitulum quartum.

tati vniuersaliter trahere possunt. Ut mulieres que etiam apostatizare faciunt sapientes. ymo et sanctos viros. aut negocia talia que ipm ad peccatū implicant. s; sponte et absq; impulsu adhue inberet et insistit quid talis facurus esset. si per penā aliquam egeret ad peccandū. Cōstat indubitanter. q; talis nunq; etiam si penam minimā sustineret anteq; peccaret. Quis igit est talis ipse sibi est testis q; eius cōtricio minime vera et sufficiens est ad salutem. Qui em̄ per cōfessionem absolutionis beneficiū atq; salutis fructū veraciter et indubie cōsequi voluerit atq; percipere studeat omni conatu. totisq; suis viribus laboret vt veraciter et nō fecte sūme doleat de peccatis. faciatq; strenue qd faciens dū est p; satisfactiōe et salute anime sue. ita q; nō sit incōtinens clericus nec mulieribus cobabitet. vt sup̄. Si autē sacerdotes seculares tā grauiter peccāt p; incōtinētiā aut alijs criminibus se implicātes. cōsideret vnusq;que et ppendet studiosissime quāto grauius peccēt claustrales et religiosi in habitu et statu pfectionis constituti. Nā status cuiuslibet approbate religiōis dicit esse p; sanctos doctores status pfectionis. Si quis habz aures audiendi audiat que sacra scriptura p̄nunciat. Et ideo mi frater redi in cor tuū et considera si vnq; habuisti verā p̄ritōz interiz q; tu possedisti tuam validam f̄m q; mihi scripsisti scz q; fuit tibi p̄q; annis cōiuncta et de qua plures genituios vtriusq; sexus generasti. et vere f̄m illa scripta doctoꝝ nō potest dicere q; sic q; nunq; habuisti firmā intentionē pabulum mortis eterne scz eandē meretricē eicere a te. quā vsq; huc plus q; deum tuum et salutē anime tue amasti. Et ideo interim nūq; habuisti veram cōtricionem et pconsequens cōfessio tua per tñ tempis spaciū fuit nulla. nec absolutus es per tot ānos a minimo peccato veniali nec mortali. q; deus nō diuidit gratiam suam. nunq; em̄ tibi remittit minimū peccatū veniale nisi prius sis absolutus ab oibus peccatis mortalibus. et pconsequens sis in gratia et in caritate dei. Nūc cōsidera quanta et qd peccata sup te accumulasti cū in tot annis videlicet viginti tribus nō sit tibi dimissum minimū peccatū. Qualis ante vigintitres ānos fuisti scit deus et nō omne cor patet et omnis volūtas loquit̄. Insuper nec tu nec aliquis alius existimet ea que in sacra pagina exarata sunt aliter se habere. Vera siquidez sunt et immutabilia et absq; re-

fractiōne verba dei. et eius testimonia accipiēda sūt. **¶** Qui quidem veritati tanta atq; talis de salutis necessitate erat fides atq; crudelitas abbibēda: q; hereticus indicat quicūq; circa sacre scripture veritatē male sentit: vt habet. xxiij. q. liij. **¶** Verēsis. Ecce mi frater narzabo tibi non fabulam sed rem gestam. **¶** Erat quidā abbas ordinis sancti Būdicti: qui habebat in quadam villa plebanū. et ibidē etiā cauponē cū honesta vxore. quos omēs nomē et vidī et scio quia verum est illud qd sequitur. **¶** Ille vero caupo postposito dei timore adulterauit cū sua ancilla: que cōcepit ab eo et peperit puerū ex adulterio. qd crimen erat publicū et manifestū: et per sequens scandalosum in populo: ppter quod nephas plebanus voluit ipm publice punire vt portaret crucē nudus per ecclesiā die dominica pñte poplo. Ipse vero oīno recusauit. Et plebanus accusauit eum apud dominū abbatem: qui vocauit ad pñtiam suam ambas ptes. plebanū videlicet et cauponē. Et dixit abbas ad cauponē. **¶** Tu infelix adulter si publice peccasti cur non vis publice penitere. **¶** Caupo vertit se ad plebanū et ait. Pro quo accusasti me apud dominū meum. **¶** Rēdit plebanus: ppter adulteriū tuum qd cōmisisti hoc anno: et generasti puerū de ancilla tua. et habes honestam et legitimā vxorē. et hoc est publicū: et ideo publice debes tale crimen penitere in exemplū aliorū. **¶** Respondit caupo plebano. Ego feci qd fecisti. **¶** Hōne ex cōcubina vestra que est ancilla vestra et nō vxor: isto anno et quasi omni anno generastis pueros publice in scandalū omniū nostrum. quando ergo vos portabitis crucē in ecclesiā pro peccato vestro. ego sequar vos et portabo crucē post vos. **¶** Nam si secutus suz vos in adulterio: sequar vos etiā in penitentiā. **¶** Audiēs hec plebanus et sciēs quia verū fuit: abscondit faciem suā sub manib⁹ pre verecūdiā et exiit a pñtia abbatis domi sui. tacuit et permisit hoc peccatū impunitū: **¶** O valde turpe est doctori cū culpa redarguit ipm. **¶** O bene talibus dicat. **¶** Dedice cura teipm. **¶** O mi frater quot et quāta peccata oportet te et tibi siles diffimulare in periculū vestrū et omniū vestrorū. ppter vestram lubricā et criminolam vitā. **¶** Lecti estis et duces cecorū. et idō ambo in foucā eterne damnatiōis cadetis: ductor primo deinde secutor. **¶** Cur hoc. quia ignoratis et scire non vultis que sit vera

Exemplum

contritio et sufficiens: sine qua nulla valet confessio. Non enim satis est dnm quis de mane faciens p̄fessionem dr. Cōfiteor. qz ista nocte cōiacui et condormiui cōcubine mee. et cū ea peccanti penitet me fecisse. Ideo peto absolui. Et ille est tibi filius et dicit tibi absolutionē: et ambo peccatis nouo peccato mortali. Ille qz absoluit cum quē deus nō absoluit. scz non contritū: tu p̄o etiā peccas mortaliter. qz suscipis absolutionē ⁊ nō es dignus. Ideo. qz non es vere cōtritus. qz non habes firmū p̄positum. amplius nō peccare: saltē mortaliter vsqz ad mortem inclusive scierit. et tuā a te remouere cōcubinā ⁊ oēm occasionē peccandi: qz in his consistit vera cōtritio quā tu non habes nec vnqz habuisti. et sic etiā dōm est de tibi simili. qz diligitis cōcubinas vestras plus q̄ deuz vestrum et eternū gaudium. Hunc ergo quilibz vestrū introsum rediens alta cōsideratiōe: ex omnibus predictis cōsideret et perpendat. quid credat et quis et qualis et vnde sit. aut quo tendat. Et quomō hec letitia mōdana est ⁊ quasi momētanea et eterne damnatiōis luctus eam occupabit. Quā quidem cōsideratiōē aut cognitiōē nobis veraciter tribuat beatus x̄ps marie filius. qui est in sc̄la b̄ndictus Amen.

De magna dignitate sacerdo

tū quapropter merito debent esse sancti.

¶ Cap. v.

Quoniam magna cū puritate et sanctitate pollere debent omnes celebrantes et cōmunicantes qui suscipiūt sanctum sanctorū. Nam cristi sepulchrum valde est gloriosum: in quo corpus cristi iacuit mortuū per triiduum. modo multum digniora debent esse sacerdotū corda in quibus a morte resuscitatus quotidie dignetur inhabitare et glorificatus. Sed beatus est venter qui nouem mensibus ipsum mortalem portauit: beata debent esse corpora sacerdotū in quibus filius dei frequenter sibi hospitium assumit. Si beata sunt vbera que paruulus sucit: sanctum debet esse os eius qui cristi corpus sumit. et eius sanguinem bibit. Ne igitur macules os tuum per stultiloquium quo dei corpus accipis munus dissimū. Et manus tue non polluantur peccatis: quibus illud sanctissimū corpus tangis. Venter crapula nō ingreditur. in quo tamen venerabilis bospes recipiet. Attēdite igitur quāta puritate

et timore ad illud nobilissimū sacrificiū de beatis accedere qđ
est xp̄us dei filius. Qua in re omnipotens deus dignificat hic et
in celesti patria si sacerdotaliter vixerūt. Nam primo dignificā
cauit eos super omnes reges et principes. Jere. i. Ecce constitui
te sup gentes et regna. et hoc in isto patet. quia dignitas sacer
dotalis habet cōsecrare reges. scz omnes reges et principes nō
possunt facere vnū sacerdotem. Et nō est princeps tam magi
nus quin teneat cervicē suam inclinare coram sacerdote in cō
fessione loco dei qz vicarius est. Et breuiter deus sacerdotes
exaltauit sup omnes creaturas. Unde quidam doctor ait. Si
cōditiōe estis homines dignitate estis sup omnes homines.
Nam sacerdos est altior regib⁹: sanctior angelis: et creator sui
creatoris. Scđo honorauit eos in tpalibus. dando eis illa q̄
eis seruiūt. scz decimas: oblatōes: testamēta: primitias pro su
stentatiōe corporis: vt quietius deo seruiāt in spūalibus. Ter
tio honorauit eos per iuris emunitatē. pferēdo eis sicq̄ nul
lus terrenus princeps sup eos iurisdictionē habeat. nec aliq̄s
hoīm seculariū audeat violentas manus in eos iniicere. Nec
etiā in accolitū et conuersum. Oppositū fatiens eo facto est ex
cōicatus maiori excōicatiōe tam in celo q̄ in terra. Ymo deus
sic ptegit eos vt nullus audeat pturbare verbis nec factis. q̄a
reputat sibi factū. Unde loquit per Zachariam pphetam Qui
tangit vos quasi qui tangit pupillā oculi mei. Et per psalmi.
Nolite tangere crīstos meos. Unde dixit dñs ad Moysen et
aaron. Bñdicam benedicētibus vobis. ¶ Itē nullus princeps
audet exactiōes facere in clerū. Item nec aliquis debet recipere
pedagiū a clericis. nec a p̄dicta excōicatione absolui potest. nī
si resoluat. Quarto honorauit eos in hoc q̄ cōmisi eis aīas
fidelīū. i. sanctā ecclesiā catholicā. scz oēs credentes. De quo
Criso. ait. Celo et angelis et omni creatura honorabilior est
ecclesia. Christus etiā amplius dilexit q̄ seipm. vnde de celo ve
nit ad terrā et pro ea mortem sustinuit amaram. et ideo dat ei
corpus suū in cibum et sanguinē in potum. Et de ipsis sacer
dotibus dixit. Vos estis lux mundi. Nam sicut mūdus nihil
esset sine luce: sic ecclesia nihil esset sine sacerdotibus. Quinto
honorauit eos in hoc. qz vult vt stricte obediāt eis loco sui ab
omnibus hominib⁹. luc. Qui vos audit me audit. et qui vos

Capitulum

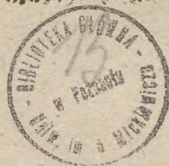
quintum

spem me spernit. Ergo obediendū est eis tanq̃ cristo. vt q̃
 precipiūt homibz ieiunare. festiuare debent tenere et eis obe
 dire tanq̃ si xpus preciperet. Sed qui nō obediūt illis cōminat
 dominus. Leui. xviij. dicens. Qui supbierit nolēs obedire sacer
 dotibus impia morte moriat̃. Exemplū dathan abyrō et chore
 qui rebelles fuerūt moyſi et aaron. ideo terra eos viuos absor
 buit. viui enim descenderunt in infernū. Sexto honorauit eos
 dando eis potestatem ligādi et soluendi omnes boies ab eoz
 penis et vinculo mortis. Math. xvi. Quodcūq̃ ligaueris tē.
 Et potestas vno modo intelligit̃ de excomunicatiōe que est
 gladius spiritalis et est multū timēda. Alio modo de absolu
 tiōe peccatorū. Unde ep̃s quādo ordinat sacerdotes exultat
 in eos. vt habet. Jo. xx. et dicit. Accipite spiritū sanctū. Sep
 timo honorauit eos quia vocant̃ āgeli in scripturis. Uñ. Breu
 Omēs qui sacerdotū censentur nomine angeli vocant̃. qz ha
 bent similitudinē angelorū. Primo. quia angelorū est ministra
 re deo et hominibz: sic et sacerdotes habent ministrare deo
 die noctūq̃ in septē horis canonicis: et hominibz cū septem
 sacramtis. Scdo. qz angelus est vita purus. sic quilibz sacerdos
 tenet̃ esse castus et ducere angelicā vitam. Unde in danieli ha
 betur. Abstinētia a nuptijs est angelorū abstinētia et vita. Ter
 tio angeli habēt informare et ammouere boies per bonā inspi
 rationē: sic et sacerdos per verbū dei. Quarto angeli habent
 deū laudare. vnde ps. Laudate dominū oēs angeli eius. Sic
 sacerdotes quotidie habent et tenent̃ laudare deū in diuino
 officio. Octauo honorauit eos in hoc. qz sacerdos est aliquali
 ter similis virgini marie. Primo sic. Sicut beatissima virgo
 quinqz verbis cōcepit vt habet lu. x. Fiat mihi s̃m verbū tuū
 sic sacerdos p quinqz verba cristi corpus pficit. Et sicut imme
 diate per p̃sensum marie fuit totū corpus xp̃i in vtero eius. sic
 immediate post plationē verborū consecratiōis trāssubstantiat̃
 panis in verū corpus xp̃i. Scdo. sicut beata virgo maria xp̃m
 post partū in manibus portauit: sic s̃liter sacerdos xp̃m post
 p̃secrationē coram omni populo manibus leuat et eū ad infir
 mos portat. Tercio. sicut beata virgo prius fuit in vtero ma
 tris sue sanctificata anteq̃ xp̃m concepit. Unde ps. Sanctifi
 cavit tabernaculū suū altissimus. Sic sacerdos anteq̃ ordi

natur et sanctificat ab episcopo suo non cōsecrat: quia sine ordine non habet cōsecrare. Unde laicus quantūcūq; sanctus nihil faceret: etiā si verba consecratōis diceret. Nono honorāuit eos sup angelos in dignitate custodie. qz sacerdos habz in custodia plures anias sibi a deo cōmissas: sicut plebanus totā parochiā: episcopus totū episcopatū: papa totum mundum. Sed angelus habet custodire solū vnā animā. Unde Bern. Magna dignitas animarū. vt vnaqueq; ab ortu natiuitatis in sui custodia habet angelū sibi deputatū. Scdo in tangēdo et sumēdo corpus xpi. Nam angelorū est videre deum. math. xviij. Angeli eorum semp vident faciez patris mei qui in celis est. Et in hoc sacerdos est maior angelo qui videt et tangit et cum hoc sumit. qd non est datū angelo. Tertio consecrando corpus xpi. et sic in hoc sacerdos nō solum angelos: sed etiam dignissimā virginem mariam: aliquo mō precellit. qz ei non est data talis potestas: scz psecrandi. Unde sacerdos minim⁹ potest in terris: qd non potest maximus angelus in celis: nec virgo maria. Ymo ⁊ tibi sacerdoti cristus dñs deus tuus ad tuā consecrationē obediēs est: mor sub speciebus panis ⁊ vini presens est. Unde Bern. O venerāda dignitas sacerdotū in quorū manibus dei filius tanq̃ in vtero virginis incarnat. Ambr. Non dubites assistere angelos quādo cristus presens est in altari in manibus sacerdotū. Propter quas dignitates oēs potest deus dicere sacerdotibus illud Isaac. v. Quid ultra debui facere et nō feci o vos sacerdotes. Ego oēm caritatem vobis ostendi et dedi meipm vobis ad consecrandū: tractādum et sumendū. et omnem potestātē meam sup omnes hoies. Ut quemcūq; solueritis erit solutus coram me: et quicqd ligaueritis. aut excōicaueritis. erit ligatus aut excōicatus apud me in celis. Et dedi vobis maiorem prātem q̃ habent oēs angeli et omēs sancti in celis. Ymo quā amantissima mater mea videlicet in psecratione eucaristie in qua vobis semp obediēs sumi. Ymo et infelicissimo et criminoso sacerdoti sicut scitissimo. ⁊ exaltatū vos sup omēs creaturas. et vos vicēuersa cōtēnitis me et proicitis me a vobis tanq̃ mortuū abortiuū qui proicit a matre. et tanq̃ peripsima qd retro ianuam picitur cōsumpto pmo. In hoc videlicet qd plus diligit mulierculas peccatrices vras infelicissimas peubinas. et fetidissimā luxurie delectatōes

de sacerdotib.

Capitulum quintum

que momentanea est: q̃ me summū bonum et celestem solat
tionem et gaudia eterna. Insup et vos me quotidie crucifigis
tis: et in immundissimā cloacam vrām proicitis: plenam pecca
tis et omnium immūditia tortiens quoties celebrabitis. nec valet
vestra cōfessio nec absolutio. qz in vobis non est vera cōtritio.
Interim q̃ seruatis tales meretrices in domibus vris et non
firmiter receditis ab omni malo actu et volūtate peccādi. hec
Bern. O mi frater quid tibi cū mulieribus qui cū deo in alta
ri fabularis. O quid tibi cōmune est cū corpore xp̃i qui p car
nis fedtatem factus es membrū anticristi. i. dyaboli. Et ideo
omēs maledictōes quas spūs sanctus per os dauid p̃nuntia
uit: venient sup vos. qz noluitis b̃dictionē et elongabitur a
vobis. et venient sup vos sacerdotes crīniosos maledictōes
pessime et damnose. iuxta illud Malach. Ego maledicā males
dictionibus vris. Quas maledictōes si quis bona fide et con
scientia attēderet: nequaq̃ in peccato mortali celebraret. Cri
stus igit̃ conquerit patri: angelis et hominib⁹ de sacerdotib⁹
indigne celebrātib⁹ dicens. Et dederūt in escam meaz fel. Et
ideo spūs sanctus per os dauid dicit. Fiat mensa eorū corā ip
sis in laqueū quo spūaliter transglutiant. Propter hec igitur
grauia picula dicit aplūs. i. Chorin. ii. Probet autē scipm hō
Non p̃batus nullatenus accedat: et si ad centū annos deberz
vivere minus peccat si nunq̃ accedat: q̃ si quis solūmō semel
indigne accedit. Nam Oza subito est mortuus qui manuz ad
archam extēdit: qz eadem nocte vxorem suam cognouit. Qua
igit̃ presumptōe p̃sbyter qui cū sua p̃cubina ac meretrice pol
lucus est: ad altaris sacrificiū: quod infinitū dignius est q̃ ar
cha. audeat accedere. Talis in nocte sacrificat beellegor: in cra
stino sacrificat corpus iesu xp̃i. In nocte amplectit filiaz vene
ris: in crastino osculat filiū virginis. Audi quid dicat tibi dñs
biesus. O iuda osculo filiū hominis tradis. Et exposit ei lūbiū
git. Velius tibi esset si natus nō fuisses. Nam tales sacerdo
tes triplex cōmittunt peccatū: videlicet homicidiū in proximū
proditiōe in deum: patricidiū in patrem: qz idem dñs noster
biesus cristus: est primus noster deus et pater. Et omia mala
hec fiunt in clero. qz in sacra scriptura non studet. Nam qui in
ter mortales inimicos esset cōstitutus gratias sibi referret qui

gladiū ei cōcederet p quem suos hostes posset pugnare. Nos
 igit in medio triū hostium habitamus qui nos pinere festināt
 videlicz caro mūdna et dyabolus. Cōtra quos hostes quilibz
 nostrum debet accipere gladiū qui in celis est fabricatus et per
 filiū dei nobis transmissus de quo saluator noster ait. Non ve
 ni mittere pacem in terrā sed gladiū. isto gladio poteris istos
 hostes faciliter expugnare. Et iste gladius nō est aliud nisi sacra
 scriptura. per quā cristus tribus vicibus vicit dyabolum cum
 impugnante dicens. Si filius dei zc. Et qz cuilibz iste gladi
 necessarius est. ideo de ipso dicit cristus in euangelio. Qui nō
 habet gladiū videlicz sacre scripture vēdat tunicā suam et emet
 gladiū. In quo instruiūtur qz patrimoniu. tunicas. equos zc.
 vendere debemus et totū quod habemus. vt gladiū verbi dei
 et sacre scripture habere possimus ad cognoscendū quid facere
 aut dimittere debeamus. Cum quo gladio .i. sacra scriptura
 possumus nos et subditos nostros ducere ad celestem patriā.
 ¶ Notandum tñ est qz quadruplex est karbedra doctorū. In pri
 ma sedent qui nec bene docēt nec bene faciunt. qui nec scientiā
 nec cōscientiam habēt vt pastores mali qui nec predicāt nec bñ
 viuūt. ¶ Secundi sñ qui bene predicāt et male viuūt. Unde in
 euange. Super karbedra moysi sederūt scribe zc. Tales em sñ
 in via eterne dānationis. ¶ Tercij sñ qui non docent. nec preo
 dicant sed bene viuūt. vt qui paucā habent scientiā. sed magnā
 et bonam cōscientiam. tales sñ in via salutis. si nō sunt curati.
 quia melius est habere magnā cōscientiam et puam scientiam
 quam magnā scientiā et nullam cōscientiam. primi sñ in via sal
 utis. secundi in via eterne dānationis. Et de his ponā duo
 exempla. ¶ Quarti vero sñ sedentes in karbedra qui bene docēt
 et bene viuunt qui habent magnā scientiam. cū magna et bona
 cōscientiā. et isti sunt optimi et laudabiles. ¶ Exemplū primi
 refert petrus clumacensis. qz esset quidā prespiter qui quotidie
 celebraret p defunctis valde deuote. qz aliam missam legere non
 sciret. Qua in re accusatus est apud episcopū. et ideo ob offitio
 suo suspensus est. Cum aut episcopus in magna festiuitate per
 cimiterium ad matutinas transiret. cōtra eum surreperūt moxni
 dicentes. Ille episcopus nullas missas dat nobis insup. et cau
 pellanū nostrum absolvit. sed certe nisi emendauerit cito moriet.

de pastoribus

Capitulum

quintum

Quo audito episcopus sacerdotē officio suo restituit. intelligēs qz bonus et iustus esset. q̄uis ignarus. Et deinde etiam episcopus libenter p̄ defunctis celebravit. qđ multū fructuosum est homini qz ipsi defuncti in purgatorio existentes s̄ filij dei qui liberati a carceribus purgatorij in cōsp̄ctu summe dei p̄ suis oratoribus orabūt. Simile etiā exemplū legit in legenda s̄cti. Tho. cātuariensis episcopi. qui etiam vnū deuotū simplicē prespiterū suspendit ab officio p̄pter ipsius ignorantia. qz nesciuit legere missam nisi. Salua sancta pa. quā omni die cordi intime legit. Beata igit̄ virgo apparuit ei et dixit ad eum. Dic ad episcopū vt te restituat ad officiū tuum. in signū huius dic sibi. qz reformauit sibi ciliciū suum. et sanctus. Tho. respexit ciliciū suū et inuenit reformatū et credidit prespitero et mox eundem restituit suo officio. et assumpsit eū ad curiam suam vt quotidie sicut prius celebraret officiū suum in honore sanctissime marie virginis. Et sic bñ et salubriter p̄stare pauca scientia cū bona et lucida cōscientia. Nam qui xpm bene scit sat̄ est qui cetera nescit s̄ magna scientia sine p̄scientia est valde dānosa. de quo dicā tibi exemplū mi frater. qđ cū magna deuotione debes attendere. et te fm hoc regere. ne tibi talia cōtingant. qz es imaginifer artū. et percōsequens p̄sto est tua scientia. s̄ vide vbi sit tua cōscientia. Quidā magister erat p̄stus famosus et fons oim arciū. sic qz nō erat similis sibi in tota vniuersitate. qui tandem cepit maxime egrotare. Ingridiētibus aut̄ magistris socijs suis et amicis suis ad cōsolandū eum. Infirmitas vero magister cepit corā eis amarissime flere et sic velud in cōtritione maxima de hoc seculo migravit. Habebat aut̄ vnū specialissimū sociū et amicum quem p̄ omibus alijs diligebat. cui quadā nocte tristis et squalidus in vmbra obscura apparuit. Quem ille inuēns vehementer obstupuit et dicebat. Ach magister amantissime quid pretendit hic habitus obscurus. Cui ille. Soci mi carissime. noueris me intollerabilibus penis eternaliter cruciari vultumqz benignissimi mei creatoris p̄cholor inspecturū. Cui ille ait. Magister preclare nūc quid profuit vobis scientia vestra preclara gloriosa. ymo etiā in extremis cōtritio lacrimosa Cui ille. Hosti quid apostolus dicat. Animalis homo non p̄cipit ea que dei s̄. Et iterū scriptū ē. Perdā sapientiā sapientiū

et prudentiā prudentū reprobabo. Tūc sapiēs. vbi scriba. vbi inu-
 quistor hui⁹ seculi. hec et filia nihil curavi. Nā scientiā meā nō
 curavi ornare bona scientiā. Et scia mea plus. p̄fuit mihi ad
 eternā damnatiōē. q̄ nullus audebat me corrigere: cū ego erā
 ingē oim alioꝝ per totā vniuersitatē. et in his que del st̄z nihil
 curavi seu delectabar: sed solū in his que sunt mōi et vane gl̄e
 multū delectabar sup̄ modū. Sed quer̄ cur mihi nō p̄fuit la-
 crimosa p̄tricio. Rūdeo: q̄ non fleui pro multiplici offensa mei
 creatoris. sed q̄ me amicos meos dilectos amittere oportebat.
 hec fuit eā mei fletus. Ecce fidē xp̄ianā legi iūstrui et defendi.
 ac siliter tenui: sed nullis bonis opibus eandē ornavi. Et p̄bū
 qd̄ in euāgelio d̄r: videlicet. Non omnis qui d̄r domie dñe in-
 trabit in regnū celoꝝ. sed q̄ facit voluntatē p̄ris mei. Nō cura-
 ui adimplere. et ideo p̄ictus sum in exp̄licabilē penā tanq̄ ab-
 ortiuus et p̄p̄sima oim clericoꝝ. Et his dic̄z disparuit vmbra
 Et ideo Bern. ait. Sapiens ē qui relinq̄t secularia tāq̄ mala
 p̄ntia et vana. et desiderat futura et et̄na gaudia tāq̄ optia. Si
 ra ḡ et regira de pedib⁹ vsq̄ ad p̄ticē. de vētre ad dorsū. et nūq̄
 inuenies requiē. donec inuenies xpm h̄ p̄ grāz et illic p̄ gl̄iam.

De sacerdotibus curatis ne

scientibus predicare. Et si sciunt: nolunt.

Cap. vi.

Sunt quidam sacerdotes qui curam animarum ha-
 bent et predicare nesciunt et si sciunt non tamen pre-
 dicant. De quibus sollemnis doctor Heinrichus de
 Baudano qd̄ libro suo. xiiij. dicit. quod isti curati st̄z
 in statu damnationis qui predicare nesciunt. aut qui sciunt nō
 tamen predicant s̄m quod requirit indigentia populī tempore
 oportuno. Et postea subdit. Quod minus ydoneus tenens cu-
 ram animarū cum videt q̄ magis ydoneus potest haberi stu-
 dere debet ut magis ydoneus preferatur. Alioquin videtur tan-
 q̄ raptor spoliare et priuare populum omnium profectu quam
 a magis ydoneo posset habere. Sed heu ista et plurā alia que
 ad clericos et sacerdotes requirunt non aduertunt. in secū lepra
 superbie et cupiditatis. Unde dominus dicit ad beatam. Bri-
 gittam. Ego elegi clericum qui voluntatem meam voce clama-
 ret et opere ostenderet. Sed ipse clericus factus est leprosus.

DD ij

15
 To. C. 212
 6

Capitulum

sextum

et mutus. Quia omnis qui querit in clero videre pulchritudine
 mox et virtutum recurrit retro turbā visu et abhorret accedere
 ad deum ppter lepiā superbie et cupiditatis sue. Si vero querit
 eum audire mutus fact⁹ est clericus a dei laude et garrulus ad
 laudem ppiam. Quomodo ergo apperiet via ad celestem patriā
 acquirendam si ille nō est abilis qui debet pcedere. Et quō alius
 dicitur sanitas illa celestis si ille mutus est qui debet clamare.
 Nam non solū nō studet dei gloriam et honorem querere quomodo
 modo lucret deo animas. sed solum quomō repleat marsupiu⁹
 et cōgregat diuitias et placeat hominibus. Hoc totū apostolus.
 Paulus predixerat dicens ad thimothēu. Erunt inquit hoies
 seipso amantes. Glosa. Nam illi dicunt seipso amare qui comoda
 sua et suum honorem temporale plus diligūt q̄ honorē
 dei. Jam paucissimi reperiunt viri ecclesiastici qui zelū habeant
 animarū. Quātos em̄ defectus videmus in spiritualibus. Qd
 sunt loca carentia p̄dicatoribus veritatu⁹. Quod homines seducunt
 ab ignaris et malis cōfessoribus. Quod simplices ex
 p̄lis pessimis sacerdotū corrūpunt. Cum em̄ layci reprehendū
 tur de sua vita inordinata puta de incontinentia. lasciuia. auaritia.
 superbia vsura. omnes cōcorditer se excusant per clericos
 et sacerdotes dicentes. Tñ isti taliter viuūt et faciunt qui scripu
 turas nō ignorāt et spirituales existūt. ideo nō sunt tāta peccata
 et nobis nō minus q̄ ipsi licet talia ppetrare. Et sic populo per
 sunt clerici viciose viuētes et occasio ⁊ autores mortis. Procul
 dubio q̄ tanta mala in ecclesia sūt et quotidie pullulāt et augen
 tur. Clerici sūt in causa et originaliter episcopus et prelati. q̄
 hodie nobiles et potentes. diuites et pueri p̄mouent ad bene
 ficia curata. qui nec sciūt nec scire volunt. ymo erubescāt discere
 et alios docere. et pueros corrigere et spiritualibus intendere.
 Qui vero sciūt verēcundant et non curāt. dedignant et attēdi
 antur predicare. cōfessiones audire et cū indigentis simpliciū
 occupari. Unde. Bern. Insolentia clericorū cuius magistra est
 negligentia episcoporū et prelatoz vbiq̄ terraz turbat et mo
 lestat ecclesiam. Et post pauca subdit. clerici alienis locupletant
 cōmedunt fructus terre absq̄ pecunia. ⁊ prodit quasi ex adipe
 iniquitas eoz. Unde scriptura de talibus ait. Sedit populus
 manducare et bibere et surreperūt ludere Deu. xxiij. scriptū est.

Deuocione p̄bi dei

Incrassatus est dilectus et recalcitrauit. Et ideo de talibus con-
querit dñs per Ezechielem. pphetā. xxiij. ca. dicens. Sacerdotes
cōtempserūt legem meā et polluerūt sanctuaria mea. Super
quibus verbis ait. Crisosti. Sacerdotes fidē predicat et infu-
deliter agūt. Pacem alijs dant et sibi eam nō seruāt. veritatē lau-
dant et mendaciū diligūt. Avaritiā dānant et ipsam exercent
quis em̄ pro transgressoribus legis intercesserit ad deū cui ipsi
qui ad intercedendū sūt missi inueniunt legis euāgelice transgres-
sores. Et nō solum nos rāsgressores legis sūmus. Et multos
videmus tales et tacemus nō resistēdo eis. et hoc ideo ut in pace
et in voluptate viuam⁹. et sic polluti maneamus. Quid tñ digni⁹
sacerdotibus qui supra cathedrā moysi cōstituti sūt a domino iu-
dices populorū. habentes potestatē ligādi atq; absoluedi in celo
et in terra. quibus precepit dominus per omia obedire dicens.
Omnia quecūq; dixerint vobis seruare et facite. Mat. xxij.
Sed horrendum est quod sequit. videlicet. sicut autē opera corū
nolite facere. dicūt em̄ et non faciunt. opera grauiā et importau-
bilia ponūt in humeros hominū. digito autē suo nolūt ea mon-
uere. Crisosti. ait. Quis em̄ aliqui vidit clericū cito penitēte
et si deprehensus fuerit q se humiliauerit nō ideo dolet quia
peccauit. sed dolet quia cōfunditur et gloriā suā perdit. cru-
bescit em̄ aliquando videri reus quia semper fuit aliorum iudex.
Quanta est sacerdotalis dignitas si rationabiliter obseruet.
Pastores em̄ ouīū sunt dominici gregis. Sicut prochdolor oues
pascere nesciunt. nec illi qui sciunt volunt. Ecce oues sicut. Bre.
dicit fame moriuntur vitē pascua nō habentes. Et subdit. Nō
debet fieri rusticus qui nescit arare. non debet fieri miles qui
nescit pugnare. non debet fieri nauta qui nescit maris pericu-
lum vitare. Sic similiter non debz fieri pastor dominici gregis
qui nescit pascere oues. aut qui nō vult. beu quotiens fit in op-
positum. et ideo horrendū est quod ait grego. Audite miseri qui
nobis dicit. dii estis. dicit et nobis. vos autem sicut homines
moriemini. et sicut vnus de principibus cadetis. ac si diceret.
feci vos principes ecclesie mee. facere et vos deos et filios meos
sed imitari deum vestrum nolulistis. et pascere oues vestras ver-
bo dei et bono exemplo pro quibus ouibus mortuus est filius
dei. Considera mi frater et omnes tui similes. quia omnes mori-

Capitulum sextum.

ffuri estis et nescitis qñ. quia nihil certius morte nihil incertius hora mortis. Cogita ergo te sp moriturū qz nescis qñ et talis premeditatio trahit te a multis malis. ¶ Exemplū legis in libro de dono timoris qz quidā magnus pñs datus est mñ dñi vanitatibus et amori mulierū sicut tu mi frater es. Audies vero semel legere de lōga vita antiquoz patrū et tñ dicebatur sp ad quēlibet illoz illud Benef. v. ca. Et mortuus ē. Cogitauit ille intra se qz etiam sibi euenire posset. quantūcūqz tps uiueret sup terrā. ex hoc cōcipiens cōceptū mundi intrauit ordinē predicatorū in quo factus est pñs magister in theologia et vir eximie sanctitatis. D qz bene habuit pre oculis illud psalē mi. Homo vanitati siliis factus est. rē. Et illud. Et episcopatū eius accipiet alter. et ideo mi frater tpa lōga noli tibi pmittere. Ne dicat tibi illud. Lu. xij. Stulte ac nocte demones reperēt a te animā tuam. que aut parasti cuius erūt. Hanc mi frater moris necessitatē et humane vite breuitatē cōsiderabat quidam gentilis rex nomine. Xerxes de quo scribit. Jero. in epistola ad Helyodoz sic dicens. Xerxes ille potētissimus rex cū de sublimi loco cerneret infinitā multitudinē sui exercitus dicit fleuisse ex eo qz nullus eorum quos cernebat post centum annos superuiueret. Nam homo cōparatur arbori ad cuius radices sedēt duo mures. vnus albus et alter niger idest dies et nox huius arboris radices incessanter corrodentes. Et hoc siue homo uigilet siue dormiat semper currit ad mortem. Hoc considera mi frater qz moriturus es et nescis quando. ne perdas per mortē tuā tempus gratiosum et fructuosum in quo possis delere omia peccata tua. Nā si omnes dānati haberēt de illo tempore gratie vnam mediam horam omnes possent se liberare ab eterna dānatione. et sibi acquirere celestem et eternam cōsolationē. Sed non potest fieri. Nam iustus iudex dicit. Quod scripsi scripsi et non mutabo sententiam meam. ¶ Exemplum Nam accidisse legitur apud claram vallem qz quidam sanctus vir cum esset in oratione audiuit quandam vocem flebilem lamentantem. et cum inquireret per nomen. Ihesu cristi quid hoc esset. Respondit quedam rauca vox. ego sum anima cuiusdam dānnati et meam infelicem deplango penam. Et cum ille vir sanctus de pena quæreretur. dixit anima quod inter omnia tormenta

nilil intantū cruciat damnatos sicut amissio temporis gratia
sibi duz ruerēt a deo collate: in cuius pua morula potuissent
egisse penitentiam que eos ab infernali pena liberaffet. Opere
mur igit bonū dum ipūs gratie habemus: ne nobis cōtingat
sicut primo angelo quē fecit deus quasi deum. 7 fecit eū quasi
filiū dei. et vnū de principibus suis potētissimis. *Rūfio* Sz angelus
per supbiam peccauit 7 deus esse desinīt: de principatu cecidit
et factus est demon horribilis. non tū mortuus est. qz nō erat
res mortalis. Nos aut. tu et tui similes moriemini. et cadetis
ab omni dignitate vestra. Dementote ergo vnde cecidistis. et
primo opa facite sacerdotalis dignitatis: honorem vrm serua
te: nō vocemini concubinarij: meretricarij. i. publici peccatores
et mali exemplares. sed p̄bete subditis vestris bonū exemplum
vt digne sup cathedrā sedeatis. vt sic merito vocemini sacerdo
tes veri et boni portātes legem domini in corde eam diligēdo
Secūdo in ore alijs p̄dicando. Tercio in omni vita vestra eam
seruando. Sed heu quis vestrū est qui seruat eam in corde vt
de eo dicat illud ps. Lex dei eius in corde ipsius. Aut qui ser
uat eam in voce et de eo dicat illud Malach. Lex veritatis fū
it in ore ipsius et iniquitas nō est inuenta in labijs et multos
auertit ab iniquitate sua. Aut quis vestrū est qui seruat eā in
opere: vt nō solum sit p̄dicator sed et factor legis. s̄m qd dicit
Jacobi. i. Et quamuis quodlibet debeat in se habere sacer
dos tū p̄cipue debet eam habere in ore ne sit quasi canis mu
tus nō valens latrare cōtra peccata hominū vt habet Ezech.
ij. Fili hominis. speculatore dedit te domui israhel. Si p̄o nō
anuntiaberis eis vt impius auertat a via sua mala: et in sua in
iquitate moriet: sanguinem. i. animā eius de manu tua requiras
Sup quibus verbis d̄t beatus Grego. Pensandū nobis est
quantū sibi connera sunt peccata subditorū et prelatorū. quia
vbi subditus ex culpa morit. ibi est qui preest. quia tacuit reus
mortis tenebit. Torēm occidimus quot ad mortē ire quoti
die tepidi 7 tacētes videmus: sanguis em̄ morientis de manu
requirit speculatoris. Surget igit et inuigilet et in malis acti
bus peradicat si vult euadere mortē. Unde Ezech. eodem ca.
ij. Si aut anūtiaueris impio: et ille nō cōuersus fuerit ab im
pietate sua: ipse quidē in impietate sua moriet. tu aut atqz tuaz

Capitulum sextum.

liberasti. ¶ Item Grego. inuehit cōtra illos dicens Dm. xvi.
Ecce totus mūdus plenus est sacerdotibus. sed tñ in mēssera
ro reperit opator. qz offitium quidem sacerdotale sumimus. sed
offitū sacerdotis ben non implemus. Fructus quidam sancte
matris ecclesie in stipēdio quotidiano pcipimus. et tñ p eadē
ecclesia in p̄dicatiōe minime laboramus. p̄semus cuius dam
natōis sit sine labore pcipere mercedem laboris. Uix p culpa
sua apta quicquā rēphēdimus: et adhuc qd est grauius si p̄so
na fuerit in mōdo. hoc alicuius potētie eius fortassis errata lau
dantur ne si aduersant per iracundiā munus aut gratiā subtra
bat qd prius impendebat. Sed debemus sine cessatiōe memi
nisse qd Nee scriptū est. Comedunt peccata populi mei. Cur
aut peccata populi comedere dicunt nisi qz peccata delinquen
tū foment. ne tpalia stipendia amittant. sicut et nos qui ex ob
latiōe fidelū uiuimus: quas illi pro peccatis suis obtulerunt.
Si comedimus et tacemus: pculdubio peccata māducamus
ergo cuius criminis reus sit apud deū pretium manducare. et
nil cōtra peccata p̄dicando aut orando agere diligēter auscul
tare. Et ideo zelum seruētis et igniti eloquiū dei in ore v̄ro ha
bere. et verbū p̄dicatōis v̄stre quasi facula ardeat et cōtra vi
tia inflammet. et oīno caueatis ne oppositū satiatis p̄dicationi
v̄stre. Hinc mi frater redi in cor tuū et considera diligēter. qz
tu potētor es in ciuitate tua inter omēs p̄biteros: quis ergo
audet te corrigere in cōfessione ⁊ extra. certe nullus. ne perdat
tuam amicitia et gratiā. Uident em te nimis habere amorem
ad dalidam tuā: et te nimis delectari in eius aspectu. O mi fra
ter auerte visum tuū ab ea et conuerte teipm ad ymaginē cru
cifici. et vide et cōsidera q̄ mirabiliter fuerit mortu⁹ vt tu eter
naliter secū viueres. Noli plus amare creaturā q̄ tuuz creato
rem. nec tuā meretricem q̄ mariā dei genitricē. nec tuos gen
tios q̄ societate omniū sanctorū et angelorū. Promitto em
tibi si nō cessaueris ab amore cōcubine tue ante finem vite tue
tunc risus tuus vertetur tibi in luctum maximū: et gaudiū in
mesticiam. Et nūq̄ habuisti tantū gaudiū in aspectu tue da
lide concubine et puerorū. quin infinitū habebis maiorem pe
nam de aspectu omniū demonū. De magnitudine penarū que
habetur ex visu demonū audi exemplum. ¶ Erat quidam se

mularis et criminofus multū qui militauit dyabolo in luxuria
et ceteris peccatis multis annis. tandē in vno sermone ubi au-
diuit predicare de eternis penis infernalibus. et de horribili
aspectu demonū. tandē deo inspirante cōpunctus qui nō vult
mortem peccatoris s; magis vt cōuertatur et viuat. intrauit ob
seruantia regularem. Cōsiderans hoc dyabolus q; suus miles
cuperet recedere ab eo per ingressum religionis. cū vna noctū
dormiret in dormitorio cū ceteris fratribus apparuit ei dyab-
olus in specie valde horribili. qui cepit vehementer clamare. et
cum venisset ad eum fratres videbāt eum fixis oculis ad parietem
immobiliter pspicientem. et horribili timore cōcussū. Fra-
tres vero ceperūt orare et locū aqua benedicta aspergere et sic
demonem fugare. Hanc autē a priore interrogatus quid cōtra-
rij in nocte habuisset. Respondit quia dyabolū vidisset. Et re-
quisitus cuius forme est. Respōdit hanc non possumus descri-
bere facilliter. hoc inquit dico. Si esset furnus ardens ex vna
parte. et figura illius ex alia pte magis eligerem intrare furnū
ardentem q̄ videre illam horribilem demonis figurā. Exinde
dixit quidā senex. Eredo q̄ si quis videret demones in ea forma
qua damnati solent eos videre nō posset viuere sed statim mor-
reretur. Unde Grego. dicit de Crisof. q; cū infirmaretur vidit
multitudinē sibi astantium qui cepit altius clamare. Indurias
vsq; mane. indurias vsq; mane. Et cū hec verba diceret vertit
se huc atq; illuc ne videret illos demones. et pre nimio timore
vehementissime cōturbatus statim moriebat. Ecce mi frater q̄
horribiles erūt in afflictu qui taliter occidunt solo suo aspectu
Nam talis p̄sideratio penarū infernaliū fecit quendā iuuenem
delicatū et filium comitis intrare religionē et sanctā obseruan-
tiam ordinis p̄dicatorū. Deinde parentes miserūt ad eum pe-
dagogū suū solennem magistrū vt persuaderet sibi egressum
anteq; p̄fiteret dicens. Delicate nutrens es et nō poteris sus-
stinere rigore ordinis. Qui rēdit. Venerabilis magister ppter
hoc incrani. q; scilicet me delicatū et asperitates nō posse sustine-
re. cogitans apud me s̄m q; audiri p̄dicare. q; pena inferni sit
maxima nimis et mihi intollerabilis. et ideo elegi mihi pon-
tū. Nam scriptū est Job. vi. Qui timet pruinam irruet super

Capitulum sextum.

eum nre. ¶ Exemplū. Hāc igit magnitudinē penarū vidit quidā miles de quo scribit Beda in gestis angelorū, q̄ tempe Costantini. Junioris quidā miles defunctus est, circa annos dñi.ccc.vi. Qui post modū vite est restitutus? penis igit territus quas vidit, fugit ad heremū fecitq; cellā iuxta quendā fluvium in quo vestibus indutus sepe balneabat p̄mittēs vestimēta ad carnem cōgelari. postea hō balneū calidissimū intrauit et sic cōtinue fecit quousq; moreret. Et cū de isto facto a vidētib⁹ argueret, taliter respōdebat. Si vidissetis ea que ego vidi eadē vel maiora mecum faceretis. Hāc s̄m gre. sup. Job. Super omia pronocat cōpunctionē visio pene infernal, et p̄duratio eius eterna. Hāc posito q̄ esset lapis de arena tam magnus vsq; ad octauā sperā, et post mille annos vna arenula siue vnū minutissimū granū a dicto lapide tolleret donec tot⁹ lapis ad nihilū redigeret, an tunc eternitas pene terminaret. Respondet q̄ nō, sed vitē esset inchoata. Nam finiti ad infinitū nulla est p̄portio, vt dicit phīs. viij. phisicorū. Nec etiam eternitas pene infernalis et cōsideratio eiusdē auertit falconē marsiliēsem. ¶ De quo nota exemplū. Qui cū esset excellens ioculator et vanitatib⁹ seculi deus dictus semel cepit cogitare de eternitate pene gebēnalis et dixit in corde suo. Si tibi p̄poneret vt in aliquo molli lecto et bñ strato laceres, et nulla necessitate cogēte recederes tu nullo mō posses sustinere. quō ergo sustinebis sempiternā et infernalem penam. Hāc cōsideratiōe perterritus reliquit oīa et factus est p̄batus monachus: et postea factus est episcopus theosamius et vir eximie sanctitatis. Hec oīa scribo tibi frater vt et tu fati⁹ as et saluus eris. Peccasti quiesce sicut p̄cepit dñs, et incipe zelare pro domo domini sermone et ope qd̄ valde magnum est. Unde Richardus de sancto victore. Nescio si potest hō a deo in hac vita aliquid maius accipere q̄ vt eius magisterio puer si homines in melius vertent: vt de filijs dyaboli: dei filij efficiantur. An tibi forte maius videt mortuos suscitare. Nō certe in infinitū plus est aīas ad ymaginem dei creatas suscitare: vt cū suo creatore in eternū vsuant. Idē Richardus sicut. Absq; dubio nihil sic placat deum sicut zelus animarū. Q̄ multas creaturarū virtutum habūdantias aliqui ex dei gratia susceperunt et hūc zelum accipe non potuerūt. Quā multos videmus

hodie spiritu pauperes: spe gaudentes: caritate feruentes. multum abstinētes: supra modū patientes: ad zelum aut animarū nimis tepidi et torpētes. Alij quasi ad custodiā humilitatē delinquentes increpare non psumunt. Alij ne fraternā caritatem perturbare videant peccantes arguere metuūt. Et sic diuersimodis de nō zelantes pro domo dei: recipiētes angelum tenebrarum pro angelo lucis: oīa que sunt sua querētes: non que iesu cristi. Si em̄ episcopus debitū honorē non recipit a p̄bitero. aut p̄biter a dyacono: aut dyaconus a lectore irascit̄ et perturbatur. Si autē viderit episcopus p̄biterū: aut p̄biter dyaconū circa obsequiū ecclesie non pmanētē: aut subditos suos peccantes in deum. neq; irascit̄ neq; curat. qz omēs de honore suo sūt solliciti: de honore autē dei pauci. Si populus decimas nō obtulerit murmurant oēs. Et si peccatē populū viderint. nemo murmurat cōtra ipsos. Quid est ergo q̄ ceteri homīes cuius cunq; status nobis infesti sunt. Certe non possumus dicere q̄ hec sit causa q̄ filij huius seculi persecunt̄ nos tanq̄ filios lucis: sicut videlicet ysmabel ysaac persequēbat̄: et elau iacob. quia nō sumus filij lucis sed tenebrarū: qz non lucent opa nostra corā hominibus: vt glorificēt patrem nostrū qui in celis est: sed male agentes lucem odimus. Nō sumus ysaac. qz nos ipsos reproo missione fraudamus. Nec sumus iacob. qz dyabolum non supplantamus: sed potius coadiutores eius sumus. Quam ergo causam allegabimus quare seculares sunt nobis infesti. Nō occurrat nobis alia causa nisi qz transgressores legis sumus. Nec eam in corde diligimus: nec eam in ore vt p̄dictū est p̄dicam⁹. nec etiā eam ope adimplemus: et sic abutimur sacerdotij dignitate. Quod sit verū attendite quid scribit Malach. ij. Labia sacerdotis custodiūt sciam et legem requirūt ex ore eius. qz angelus domini exercitū est. Ubi mox subdit. Vos autē recessistis a via: et scādalisastis plurimos in lege. Irritū fecistis pactū leui. dicit dominus exercitū: propter quod dedi vos p̄temptibiles. et humiles omnibus populis. quia polluistis sanctuaria mea. et hec tam bene considerat sicut in alijs. Nam qui deberēt esse templa spiritus sancti: fecerunt de seipsis speluncas latronū seu demonū. Ubi em̄ maior emulatio peccatorum nisi in sacerdotibus. qui non solum in se omni iniquitati sunt pleni: sed etiam

14

Capitulum sextum.

alijs sunt occasio peccandi. et ruine eterne damnatiois. Quod bene designauit dñs cum desereret ciuitatē iherlēm. Nam mox intrauit templū et corripuit sacerdotes et eorū expulit negotiatores. ac si citiens videntes et ementes diceret. Vos fecistis erurare populū meum. Vos estis casus illorū: qz non fuistis solliciti de amore et salute eorū. sed de oblatiōibus et auaritijs vris solliciti fuistis. Et quibus vnacū populo in supbia et lasciuia et voluptate vicistis. sicut et nunc sacerdotes sibi inuicē in iniquitate cōgregant. Hunc in adulterijs fornicatiōibus. nunc in cestibus carnalibus: nūc in mulierū amoribus: nūc in cōcubijs harū cohabitatiōibus: in osculis: in amplexijs: et in meretricū cōmercijs. Et sic in talibus peccatis stantes diuinis se ingerūt grauissime peccātes. qz deum suū crucifigunt et eum in fetidissimas cloacas corporū suorum pitiunt in eternā damnationem animarū suarum. Nunqd iudas intantū peccauit? certe nō. qz Judas xpm semel tradidit: postea nimis doluit. et penitentia ductus laqueo se suspēdit desperās de dei misericordia: i quo plus deum offendit q̄ in eius traditiōe. quoniā si venias que uisisset. veniā vt petrus apud deum inuenisset. Hostri autē sacerdotes p̄cipue qui sunt fornicarij: aut aliū de luxuriosi: tabernarij: lusoꝝ: simoniaci: p̄rietarij: ac in alijs peccatis mortalib⁹ celebrāt. de quibus nō sunt absoluti q̄uis deties illa sint confessi. qz non vere contriti: interim q̄ p̄cubinarij suas mulierculas in domo vel alibi retinent. p̄rietarius sua p̄ria: simonia uenū suū beneficiū quod p̄ simoniam acquisiuit. Et est vere lamentabile quid et magnū malum. Nam stat p̄sbyterū ad triginta annos aut plures esse cū cōcubina: aut religiosū in monasterio cum p̄prietate sua etc. cui in tot annis nō est dimissum minimū etiā peccatum quotiens est p̄fessus: etiam si pape fuisset p̄fessus. qz de peccatis omnibus nō est p̄ritus. et qz deus gratiam suā non diuidit vt etiam supius habes. Et sic tales quoties celebrant: totiens sibi penam quā sustinet Cayphas et pilatus augmētant. O mi frater cordi time attēde si nibil aliud in sacra scriptura q̄ cor tuum induratū molliet ad resiciendū a te tuā salutem et omnem aliā peccandi occasionem. Verito verba beati Augu. omni memoria dignissima deberēt cor tuū ad veram cōtitionem emollire. Et hec sūt verba beati.

Augustini. Vallem sustinere penam. Cayphe. Herodis et Py-
lati. quam penā sacerdotis indigne celebratis. Nodo indigne
celebrat omnis qui scienter in peccatis mortalibus celebrat. Ne-
stis omnes p̄p̄ietarij. cōcubinarij. lusores in cartis et. O mi fra-
ter. quotiens tibi penas istoz trium damnatoz in viginti tribus
annis acquisisti interim quo tuam cōcubinam possedisti. certe
torrens. quotiēs interim celebrasti. O mi deus q̄s profunde tuā
animam in pfundum baratri eterne damnationis dimeristi.
Nec mireris q̄ sanctus. Augusti. talia dicit verba: Judas em̄
semel indigne cōmunicauit. et in eū sathanas intrauit. In istos
etiam quocienscūq̄ sumūt intrat et eos possidet qz sibi iudiciū
manducat. et bibūt non diiudicātes corpus dñi. a cibo p̄phano
et immūdo. Sicut dominus cōqueritur per. Ezechie. p̄phetā.
ca. xxi. dicens. Inter sanctū et p̄phanū non habuerūt distantia
inter pollutū et mundū non intellexerūt. Ne ebrietatibus sacer-
dotū et tabernas frequentantibus qui peccāt de mane vsq̄ ad
vesperam. et estuat vino vbi resonat cythara. lyra et timpanū in
cōuiuijs eoz. et opus domini non respiciūt. Ne re re qz non
sufficit talibus sacerdotibus ebrietati deseruiētibus. vbi hic dāu-
nētur siue cōmuniōe priuent corpis et sanguinis dominici. vt
dicit in canonibus apostolorū. Sed vt bibāt de vino ire et res-
pleant amaritudine fellis et inebrient absinthio et fletu et strin-
dore dentiū sine fine. p̄pter quod dicit ysa. v. Infernus aperuit
os suū. absq̄ vllō termino qz non solum ipsi. sed etiam eorum
subditi damnāt sicut ibidem dicit. Propterea captiuus ductus
est populus meus videlicet in infernū sicut populus iudaicus in
babilonē. quia non habebāt a suis sacerdotibus scientiam. qui
potius student in delicijs quā in oratione et opere p̄dicationis.
Et qui positi sūt hominū pastores hī studēt ipsius dyaboli esse
venatores. In signum cuius pascūt canes n̄los et accipitres.
qui pascere deberēt corporaliter et spiritualiter pauperes et cri-
sti fideles: Cum scriptū sit. Nolite sanctū idest cristi patrimo-
nium dare canibus. s̄ potius sanctis in quibus esurit cristus.
Unde iero. Esau venator erat. quia peccator erat. Et penitus
in scripturis sanctis nō inuenimus aliquem sanctū fuisse venā-
tozem. Sed heu quid nam dicā. Quidam venant feras in siluis
quidā vero feminas in coreis. Quanta insania sacerdotū ne-

EEI

Capitulum sextum.

sciunt miseri qz quot saltus faciunt sursum tot saltant passus
in infernū. non ducūt chorū angeloz. siue cristi ad dexteram in
eius iudiciū collocādas vt cū eis audiant. Venite benedicti pa
tris mei pcepit regnū quod vobis paratū est ab origine mūdi.
Sed ducūt choz dyabolicū siue bedos ferētes in luxuria ad
sinistram vbi cū eis audiāt: Ite maledicti in ignem eternū. **S**ic
cut quondam fecerūt romani et pcpue sacerdotes ydolorum
ydolatrātes corā ydolis saltabant et se incuruabant flectentes
militiformiter genua sua et mēbra vt ydola ad misericordiā puoca
rent. Sic nūc sacerdotes in dedicatiōe ecclesiāz saltāt vt ydola
idest meretrices ad sui voluntatē et lasciuā implendā inuicent.
O mi frater nō suffitio de vobis sacerdotibus ammirari qz tā
negligentes estis ad resistendū vicijs et pcpue peccato luxu
rie cum tñ non sit viciū quod vos ita debonestet. et animā
vestram denigrat sicut luxuria. Nam si prespiter sit auarus. vsu
rarius. gulosus et. solum nō sit luxuriosus tunc ab omnibus
hominibus habet sanctus et honestus. Si vero de alijs vicijs
est innotius sed vacet solūmodo luxurie cōtempnitur ab om
nibus hominibus tanqz prespiter viciosus. Cum tñ vos viri
sitis idest viriliter pugnantes contra mundum. carnem et dy
bolum et cōtra omnia vicia. Sed mulier dicit quasi mollis aer.
Et tñ reperiuntur mulieres quod in maximā dico cōfusionem
vestram qui inuincibiliter pugnāt contra omnia vicia et cōtra
carnis immūditiam et pcpue luxuriā vsqz ad mortem. qua
ppter tibi et omnibus similibus sacerdotibus et hoc in erubesc
lentiā omniū vestrum scribam de vna matrona legitima de
qua scribit beatus Augusti. in libro de ciuitate dei sic dicens.
Erat quedam mulier romana nobilissima moribus et gratia
nomine. Lucrecia. vxor Collatini. qui cum vna dierū filium.
Torquini impatoris nomine sextū ad castrū suū inuitallet.
Sextus vero mox captus pre pulchritudine illius mulieris
Lucrecie. Et tñ non fuit ausus quicqz desiderare. sed expec
tauit tps opportunum quo imperator et vir mulieris de Roma
recederent in negocijs imperij tunc ipse mox est ad castrum re
uersus. et ibidem pernoctauit non vt hospes sed vt hostis cubi
culum lucretie intrauit et euaginato gladio eam vi turpiter op
pressit. et sic mox recessit. Contigit vna dierum vt illa sic vto

lenter oppressa pre dolore patrem et maritū. et vnum cōsulem
imperatoris amicū suū vocaret. et coram omnibus dixit. Vir
preamāde noueris vestigia viri alteri⁹ fuisse in lecto tuo. et nar
rauit rem gestā. Et subiunxit. Verūtamen licz si violatū corpus
meum innocens est tū animus meus. Et ideo salua mea culpa
non tū a pena. Et si aliqua mulier velit capere exemplū a mea
culpa nō negligat etiam capere exemplū de mea pena. et sic gladio
oculto suo clamide ppria manu transfixit se. ppter inmensum
dolorem quem habuit de tali turpi actu. Quo facto amici eius
gladio arrepto iurauerūt per sanguinē Lucretie. oportet pger
niam. Torquini impatoris eici de roma ne in futurū regnet in
ea quod et fecerūt. Nam corpus eius Rome ad iudiciū defe
runt. et seditionē magnam in populo excitant: et torquinū super
hū impatorem exulare compellūt Sexto filio eius criminis au
ctore interempto. O mi frater psidea magnā tristitiam huius
mulieris de isto nephando actu in quo tū non peccauit. qz scri
ptū est. Omne peccatū a deo voluntariū est. qz si nō est volun
tariū non est peccatū: et tū a crimine se puniuit ppter nephanda
dum actum. O mi frater ubi est pugna tua et omnium aliorum
concupinariosū contra omnes actus luxurie et aliorū pecca
torum. Cum tamen esse deberetis sanctissimi inter omnes ho
mines. quia excellentissimi et dīgnissimi estis inter cūctas crea
turas vt supra patuit. Si vero vestram excellentiā et magnam
dignitatem bonis et virtuosis operibus et verbis nō decora
bitis: tunc indubitanter dīmersi eritis in profundū maris. scz
infernī. sub omnibus paganis: iudeis: et malis cristianis: quia
estis oleo sanctificatiōis vincti: ideo vehementius ardebitis in
flamma iehennali. quia benedictionē nolūstis et elongabitur
a vobis: et veniet super vos eterna maledictio. Rogo misra u
ter vnde hoc qz verecundant vocari sacerdotes. quidam ton u
suram non deferunt: quidam coronā abscondunt: quidam tyn
tinos ex capillis suis extorquent et incrispant. quidam nitorem
habent in facie vt meretrices sūcate: quidam resplendent in ve
ste vt babilonis filie. vt sepulchra foris dealbata intrinsecus autē
ossibus mortuorum plena. et tales decorati sunt ab extra: intus
vero pleni sunt fetore et luxuria. Quidam vero incedunt no u
dati et stricti: angustiat. tantum qz tunica strictior sit cute

EE ij

Capitulum

sextum

siue ventre et multū breuis. Non alia causa omnium istoz est nisi quia sūt luxuriosi. itē quidam ornant equos suos in frenis sellis. calcaribus militāribus seu secularibus armis et vestibus q̄ vix notari pōssunt. an sint milites dyaboli an cristiani. Quidam verō cingulos aureos. argenteos et sericos deferūt. quidā ocreas pēdibus sic diligenter adaptāt ne alique ruge appareāt. Et sic calceos siue forulares strictos deferunt et rostratos. vt oculis hominū et precipue mulieribus placeāt. Unde hec omnia nisi ex oculo q̄ non student. nec orant. nec predicāt. Certe si cristiani patrimoniu vndiq̄ male expēdimus sicut illud diuersimode male acquirimus. Alius namq̄ turpe loquit. Alius turpe lucrā sectat. alius exercet vsuram. Alius cōmutat symoniā. Unde de his omnibus ait beatus Iero. Negociatozem clericū de ignobili nobilem. de paupere diuitē fecit. furtiue ad beneficia intrāt. nō per ostiū veritatis. s̄ per mendacia falsitatis siue p̄ falsas promotiones. siue etiam per falsos titulos. siue falsas litteras. Alius vero p̄ amicorū intercessionē ubi non p̄pter deum sed p̄pter carnem et sanguinē amicū tribuit beneficia. Alius per cupiditatē et nō recipit sacerdotiū aut beneficiū vt deo seruiat. sed vt diuitē et ocietur. Alius aut cum Iesi. vendit spiritus sancti gratiam. vendēdo sepulturā et res sacras. et sacramenta. vel iniungendo penitentiās quadrāgenas. siue peregrinationes vt pro eis comodū accipiat scilicet pecuniā. Alius aut cum symonē emittit spiritum sanctū. siue p̄ ordinibus vel beneficijs curatis et non curatis. Sed quāta sit iniquitas symoniā nesciūt. cum cetera peccata in cōparatione symoniē pro nullo reputent. Et quicquid ex auaritia cōgregant. in luxuria expēdūt vel potius in alea siue tarillis et cartis. Quanta sit illorū maledictio non facile cognoscat. q̄ ibi mendaciū. ibi periuriū. ibi blasphemia. ibi litēs. ibi homicidia. ibi cetera vicia. sine numero. Rogo te sacerdos tu lūsoz qđ est lucrū tuū in tarillis et cartis. Si lucrū restituere teneris saltem pauperibus dando q̄ male acquisitū tenere nō poteris. Si pdis tibi non restituit quia indigus es recipere qđ et pessima voluntate deo cōtraria pdidisti. Postremo nō est pars tibi in hereditate dñi. nec in dominicijs sacramentis. vt dicit in canonibus apostolorū. Episcopus aut presbiter. aut dyaconus aleę aut ebrietati deseruiēs. aut desinet.

Folium rrvñ

aut certe deponitur. Subdyaconus aut lector, aut cantor, aut psalmista similia faciens aut desinat aut cōmunionē priuet. Erit hoc, qz ois iustor si lucrat, lucrat infernuz. Si perdit, pdit celeste regnū. Sunt et alij sacerdotes qui bona sua hystrionibus tribuūt vt laudent ab ipsis de quibus psalmista loquit. Laudat peccator in desiderijs anime sue, et iniquus benedicit. A quibus aut sit hoc certe nō ab angelis vel a sanctis vel a sensatis hominibus, sed ab hystrionibus vbi similis similē sibi laudat. Sūt et adhuc alij sacerdotes et clerici qui sacramētis abutunt in cōsurationibus et in cōmutationibus vel in sortilegijs, vel in iuris nouis aut primis missis, et hoc amore mulierū vt pecunia conduci. Primo cingūt se cingulis ad supstitutiones faciēdas. Item sūt qui superbūt ptra febres aut alias infirmitates hominū seu animalū caractares vel figuras cū ignotis nominibus supponunt aut hostiam, aut cedula. Scribūt aut sic. Ihesus aut trāsiciens per mediū illorū ibat. Lutum fecit dñs ex spūto et linxit oculos ceci rē. Et hoc solū qñ tale euangelij legit in ecclesia et non alio tpe, ac si illa verba euāgelij non valerent alio tempore scripta. nec tūc quando legit euangelij et hoc est supstitiosum. Vel faciunt cruces in die palmarū, quando passio domini nostri Ihesu cristi legitur, et sic de alijs multis. Sacerdotes qui has superstitiones vel superstitiosa faciūt vel permittūt fieri scienter et non p̄hibent vt dicit. Breuo. Non sunt sacerdotes domini nostri ihesu cristi, sed Belial, arioli non cristiani, nec prespiteri. Ecce quomodo cōtra altissimū deum leuamus calcaneum et cōsumimus cōmedentes de mensa ipsius panem et vinum idest corpus et sanguinem Ihesu cristi sumentes, de quolibet nostrū dicatur illud psalmiste. Homo pacis mee in quo sperabā, et qui edebat panem meum magnificauit sup me supplantationē. Et iterum Qui mecum dulces capiebas cibos leuasti calcaneum contra me. Et ideo sequit durissimū verbū in omnes criminosos sacerdotes. Veniat mors super illos et descendit in infernum viuentes. Quare hoc, quia cōtemserunt legem meam, et polluerunt templum sanctū meum, videlicet corpora eorū per luxuriā. O mi frater de hoc dicam tibi grande exemplū, et hoc volue reuolue in animo. Unde etiam ortum habuit religio cartusienis, qd cū magna cōpassione audire debes, sicut patres narra-

Capitulum sextum.

perit nobis. ¶ Quod fuerit magnus doctor et prespiter reges
actu parisiis in theologia magni nominis atq; fame. sed lubri-
cus atq; peccator. qui ad vltimū vite pducus est terminū ami-
sione tanti viri vpute. tam magistri q̃ alij clerici vniuersi pas-
rius non modicū cōtristabant. Ad cuius obsequias vt moris
est cōgenerūt. Omnibus igit qui ad exequias pertinebant ho-
norifice et rite pactis. peruentū est ad hoc vt defuncti corpus
poni deberet in sepulchro. Circūstātib; aut. clericus qui des-
functus erat clamauit dicens. Iusto dei iudicio accusatus sum.
Quod audiētes dicti clerici et sacerdotes et magistri nō imme-
rito stupefacti. intro cōsilio retulerūt corpus in ecclesiā in cra-
stinū reseruātes. Seqēti die exequijs iterū celebratis dñi velle
corpus ponere in tumulū iterū clamauit mortuus. Iusto dei
iudicio iudicat⁹ sum. Tūc magis ac magis admirati dicti ma-
gistri ac sacerdotes cōquerentes inter se quid facere deberent.
dixerunt q̃ iudiciū poterit sonare in bonū vel in malū. Unde
fuit cōmune cōsiliū omniū. vt etiam vsq; in sequentē diem quē
defunctus erat intumulatus seruaret. qđ factū est. Dūulgato
igit predictoz rumore sequēti die venit pene vniuersa ciuitas.
et cū poneret mortuū in sepulchro pparato clamauit iterū ⁊ ter-
cio dicēna. Iusto dei iudicio cōdemnat⁹ sum. Dicti igit magistri
audito hoc pbo tractatu habito diligēti dixerūt eum esse dāna-
tum. Erat aut tūc temporis quidā canonic⁹. Renient⁹ magister
in theologia noīe Bruno magne sanctitatis et profūdi ingenij.
Qui attente rem p̃siderans vocauit quosdā descolarib⁹ suis se-
crete. et ait illis. Ecce videte carissimi et ascultare qđ agere deo-
beam⁹. Si homo tāte scie tante vite et fame dicit se accusatū.
iudicatū et cōdemnatū. qđ nos miseri peccatores sperare debe-
mus. Ipsi vero scolares quos vocauerat dicebāt Magister in
omibus parati sum⁹ tuo acquiescere cōsilio Ait magister. Cō-
sulo nobis omibus vt fugiam⁹ mundū. et omia que mundi sūt
et habitemus in solitudine. Iuxta illud ps. Ecce elōgavi fugiē-
es et māsi in solitudine. et recipiam⁹ ordinem penitētie et securitatē.
Et addidit etiā. Est qđdam epūs sanctus in pabus burgūdie in
ciuitate Branopolitana. vbi in eius episcopatu sūt loca deserta
q̃ pene inaccessibilia eam⁹ ad eū et et eius cōsilio omia faciem⁹
Venerūt ergo septē illi viri vnanimes et vnius voluntatis Cū

vero intrarent predictā ciuitatem accidit vt vir sanctus scilicet
episcopus obdormiret in camera sua. viditq; in somnis et ecce
septem stelle cadebāt ante pedes eius. et postea ascendebāt per
diuersos mōtes. et multa deserta vsq; ad locū quendā horribi-
lem valde et ab hominibus semotū steterūtq; ibi. Euigilāte autē
dicto episcopo et de visione stellarum cogitante. adest magister
Bruno cū socijs suis. Eadentibus autē predictis septē viris ad
pedes eius cōferebat in corde suo de septē stellis. Nam isti etiā
septem erāt viri qui iacebāt ad pedes eius. Allenabat autē eos
benigne deosculās eos et inquisita causa dicit intellecta quare
venissent dixit ad eos Scio locū vestrū vobis a deo paratū.
et duxit eos nō sine grāde labore in locū vbi steterūt septē stelle.
Et ait. Ecce locus vester Ibi igit ipso episcopo sancto inuātē
ceperūt edificare primā domū Carusiensis ordinis. que dom⁹
carbuisa vero nomine nūcupat. Et sic frater preamāde fugis-
mus de hoc mūdo et sepeliāmur in sancta religione et obseru-
uantia regulari. Ibi homo viuūt purius. quiescit securius. mor-
ratur frequēti⁹. cadit rari⁹. resurgit facili⁹. incedit cauci⁹.
monitur cōfidentius. purgat cici⁹. premiat copiosi⁹. et non est
vita in toto mūdo tam apta et secura ad apprehendēdum prau-
iū. eterne felicitat⁹ sicut obseruātia regularis. Et hoc de. vi. ca.

De his qui peruersa intentōe

acquiruntur sibi beneficia ecclesiastica. Capitulum viij.

Quid ergo dicemus qui peruersa intentione ad p̄dicta
beneficia acquirēda anhelāt. vt luxuriosi atq; splēdide
et voluptuose viuāt. alijsq; p̄sint et dominant et vt ab
hominibus tāq; honesti habeant. et venerent. p̄pter qd nullā curā
habent. neq; cōscientiā quibus dolis aut quib⁹ fraudibus. p̄ce
vel muneribus. mendatjs v̄l de tractionib⁹. falsis testimonijs.
violētjs aut iniurijs beneficia acquirūt. dūmodo valent pos-
sessiōes beneficiorū obtinere nō verent neq; erubescūt p̄imos
suos ledere quos beneficijs spoliāt. aut illoz. locum sibi vsuro
pant. et sic alijs p̄cesse et nō prodesse cupiūt. Unde secundū.
Bern. super canonica. Dū p̄lati idest rectores ecclesiarū pos-
sunt habere lucrum pecuniarū nihil curant perditionem anio-
marum. ymo p̄pter auariciā et innumera publica mala scilicet

Capitulum septimum.

fornicationes. vsuras. adulteria. symoniam. tollerando ⁊ dissimulando pmittunt. Quantū autē malū auaricia sacerdotū faciat in plebe Audite cum horrore. Petrus em̄ Rauauenf tractās illud exodi. xxxi. qđ dixit aaron. Aurū dederūt mibi et protēci illud in ignem ⁊ egressus est hic vitulus. sic inquit. O auare sacerdos audi. aurū tibi datū est. ⁊ non habes illud de tuo patrimonio vel labore: sed ex oblatiōe fidelīū. Sed acceptū aurū in ignem mittere est in ipsius p̄cupiscētia corda hominū inflāmare. Ignis em̄ signat ardorem auaritie. Et in hunc ignem ab eis mittit quorū exemplis maxime agitur et ardentē ardetur. Maxima em̄ in populo p̄turbatio est clericorū auaricia. Deinde luxuria ⁊ supbia: p̄pter qđ s̄m sanctum Bern. Indistricto dei iudicio iudicant: non solum qz in his peccauerūt: sed etiā ideo. qz suis nephandis exemplis rudibus et simplicibus occasiōē peccandi dederunt. p̄pter qđ etiam in hac vita corda eorum indurant: q̄ raro vel nunq̄ penitent: p̄cipue hī qui p̄ se luxurie aut auaritie infecti sunt. qz a nullo volūt corrigi nec alicuius informationē accipere. Citiū em̄ decem layci vel plures ab errore suo reuocant q̄ vnus clericus vel litteratus peruerse viuens. et ideo in sensum reprobū multi tales traduntur et cecitate iusto dei iudicio percutiunt: et tenebre peccatorū obscurant vltimē gratie p̄cipere nō possunt. Et de talibus clericis ait beatus Augu. dicens. Maius p̄iudiciū deus ab hominibus in mōdo non patit q̄ a sacerdotibus carētibz scientia ⁊ vita: et p̄cipue vita vt sup̄ habes. Item. lxxxiij. dist. in. c. Nemo vbi dī. Nemo in ecclesia amplius nocet: q̄ qui p̄uerse agit nō men et ordinē sanctitatis vel sacerdotij habeo. qz hunc nullus redarguere p̄sumit. q̄ turpiter clerici tam viuāt patet ad oculū. qz est vīctam vile officiū: tam abiectum opus. quā reperiā sacerdos qui illud acceptet. dum vnus est p̄curator: alter coquarius: alius theoloniari⁹ vnus nanq̄ raptor⁹. alter tabernari⁹. alter camerari⁹ vel vernaculus vnus mulier⁹. Iste discurrit p̄ tabernas medicando: alter p̄ villas seducēdo. Ille pagit negotia principū: alter causas militū atq̄ alias vilitates. et hoc t̄m p̄pter tpale lucrum. Illi vero de patrimonio iesta r̄p̄it: ac elemosinis fidelībz dicati sunt. in cibis: potibus et vestibus delicate viuunt cum magna familia: tanquam principes aut barones

pamposc incedūt. et in vanitatibus mundanis frequenter exultant. omnia solacia ludos et deductiones seculares cū puellis ac mulieribus alijsq; varijs hominibus quasi sibi licita exercent. Insuper inculpari nolūt. neq; redargui. Inio ex his honeste cōuersari et sociales vocari volūt. Et inde etiā laudari. Ac si beneficia sint p̄pterea fundata et eis data vt magnū statum coram hominibus et dominiū teneant. et in solatijs et vanitatib⁹ semp̄ uiuant. Quod vtiq; fundatores beneficioꝝ non intenderant. vt ad talem abusu redditus beneficioꝝ expenderent. Et p̄pter hec et his similia multi laycoꝝ ab elargitione elemosinarum. et ea fundacione beneficioꝝ retrahunt. Sicq; viluit sacerdotium et quotidie vilescit. et multi erubescunt clerici fieri. vel suos permittere clericari. et si clerici efficiunt. tamen peruersa intentione hoc fit. Nam diuites hoc faciūt. p̄pter pinguiorē presbendam. Pauperes vero ideo. qz leuiori et meliori modo se nutrire possunt. qd̄ tñ maxime reprehendit beatus. Gregorius. dicens. Siquis gradus ecclesiasticos ea intentione vel beneficia acquirit. vt habeat inde vite necessaria hic p̄uerso ordine vult celestia mercari. longe cñ melius esset sibi mendicare aut arare vñ viueret. O mi deus vbi hñc sunt funiculi caritatis. per quos antiqui patres traherant ad prelaturas. et curam animarum. omnes vero cōbūsti sūt. Nam quantūcūq; difficultiores fuerūt antecessores nostri. Tāto nūc promptiores et velociores sūt moderni patres ad suscipiendum regimen animarum.

¶ Unde. Bonauētura sic ait. Moderno tpe regimīna periculossima sūt. p̄pter annexā superbiam. p̄pter subditorū insolentiam. p̄pter regēdi imperitiem. et p̄pter crescendi maliciam. Ex quo patet qd̄ qui prelaturas aut beneficia curata appetunt magno periculose cōmittunt.

¶ Reperimus em̄ in scripturis qd̄ isti gentiles pagani et increduli fuerūt valde difficiles ad suscipiendū regimen populī. Unde legit in Eronico qd̄ quidam paganus dum ei oblata fuisset corona ⁊ vestis imperialis respiciens ista ait. O pannū magis nobilem q̄ felicē. quē si quis debite attendat. quātis sollicitudinibus et miserijs reffectus: nec iacentē in luto tolleret. Et ideo viri timorati et boni religiosi reputāt se infelices. cum vocant ad exteriores curas ⁊ dignitates platorū. Et vere infelices sūt. qz multis malis ⁊ piculis expōiti sunt magnis

Capitulum septimum

Exemplū cape in conuentu domini. in quo dominus duos
pre ceteris exaltauit. qui tñ postmodū pre alijs lapsi sunt. scz pe
trum in sp̃sualibus: et Judam in tp̃alibus. **I**tem legīt exem
plū q̃ quidam canonicus thuronens qui intrauit ordinē cister
tensium. Post obitū vero suum apparuit in p̃t̃ificalibus ve
nimētis: in claritate magna cuidam olim canonico suo et dilec
to amico dicens. Quia fugi dignitatē et gloriam seculi ne ep̃s
essem. Nam bene intellexi me a vobis elegi in episcopus tanq̃
magis ydoneū. **M**odo quid dicā. ob hoc fecit me deus ep̃m
paradisi. Et ecōtrario de alio episcopo legīt qui intrauit sicut
vulpis et regnauit sicut leo. et tandem exiuit sicut canis. Nam
quidā deuotus homo erat in ciuitate thuronensi: qui cōsueuit
venire quotidie ad matutinas. vna h̃o nocte estimabat q̃ esset
pulsatū et venit ante horam. et tñ inuenit ianuā ipsius ecclesie
apertā: qui intrauit et orauit retro statuā siue colūnam. Tan
dem vidit lumen maximū intrare. et angelos apportātes thron
nū lucidū et summū iudicem sedentē in illo throno. et angelos
ei assistētes. Tunc venit beatus Martinus cū multitudie san
ctorū: accusantes ep̃m illius ecclesie de multis flagitijs. et q̃ tam
indignus auderet occupare cathedrā beati martini. Tūc ille et
mor adest indutus p̃t̃ificalibus. sedēs in cathedra accusatur
de multis malis suis. ipse h̃o obmutuit. qz vera erant oia. Tūc
dñs iudex quasi indignatus ad accusationē sancti martini ali
orūq̃ sanctorū: eum cū pede euerit. Et sic iudex recessit et oēs
sancti cū eo. Ille aut̃ qui viderat mor ad domū episcopi cūcur
rit. et familiā excitauit: rogans vt viderēt quid erga dñm corū
ageret. Qui inquirētes. euz mortuū in lecto inuenerūt. qz deus
euerit sedem suā. et voluit illam alteri meliori dare. Iuxta illd̃
Ecclesiā. **S**edes ducū sup̃borum destruxit deus et sedem fe
cit mites p̃ eis. **P**amande frater considera exitū istorū duo
rū. Primus fugit episcopatū in humilitate cordis sui. ideo se
cit eum dñs pontificē paradisi. Secundus in ambitioe assum
sit: et intrauit episcopatū. et male se regit: et pessime vixit. ideo
sece eum dñs pontificem inferni. Ex quibus habemus q̃ qui
libet nostrū cautius et fortius conseruat suā bonitatem et in
sticiā in imis q̃ in supernis. Ymmo et sanctus martinus dixit
de se. q̃ maiorem gratiam sanctitatis senserit in se. ante episcopo

patū q̄ in episcopatu. Ante episcopatū duos mortuos resuscitauit. in episcopatū tñ vnum. Et hec de septimo capitulo.

De pluralitate beneficiorū ca.

Ed de clericis qui bñficiozū habent pluralitatē ¶ viij. ait Bern. Omnis redditus beneficiorū pro noīe cristi sunt. Eo q̄ cristus p̄ioso suo sanguine h̄mōi p̄meruit. Ideo de illo clerici sacerdotales nō debent thesaurizare. nec cō sanguineos dicare. Neq̄ meretrices vestire. Nec in delitijs et voluptatibus p̄sumere. Sed moderate ex his redditibus debent viuere. et sup̄fluum pie in manus pauperū et cristifidelīz elargiri. Ab accalarios paupes iuuare ad magisteriū. et magistros inopes ad doctoratū. ad sancte matris ecclesie decorem. et fidei catholice defensione. Nam quicquid p̄ter necessitatis v̄ctum et simplicem vestitū retines. tuū non est: rapina est: sacrilegium est. ¶ Huic concordat Bonauentura sp̄tialiter de canonicijs dicens. q̄ ipsi paucis debent esse cōtenti. et vnicū beneficium cū dei timore habere. et illud deuote deseruire. Sciētes q̄ patrimoniū h̄iesu cristi p̄ peccatis populi est designatū. pro stipendio seruitutis. sicut scriptū est. Peccata populi mei comedunt. Et subdit. Ne aut̄ illis qui plura habēt beneficia per v̄carios distributa. ipsi tollunt lanam: sed de ouibus nihil curāt. Et verum erit illis quod dicis. Qui pluralis in bñficijs. pluralis erit in penis. Sed ipsi dicūt. ego habeo dispensationē. Dic mibi. Nunquid tecum dispensare potest papa? vt sis auarus: in congregando diuitias: vt accipias et non deseruias in misis et bonis canonicijs. vt res ecclesie retineas vel expēdas. Dico tibi s̄m Hostien. q̄ sic dispensare Est cum licentia pape in infernum intrare. Et nota bene hoc aduerbium sic. Quia dī v̄spensare sine necessitate. Est infernum cum licentia intrare. ¶ Item aliqui dicunt et replicant. Nobilis sum aut doctor siue magister in theologia: et sic ad honorem meum multis indi geo. Respondit beatus Bernhardus dicens. Si gloriosus coram hominibus esse velis: accipe de patrimonio tuo. quia de elemosinis hoc non licet. Et statim subdit. De altari tibi viuere conceditur: non autem luxuriari aut superbire: aut pompas exercere. ¶ Item plures reperiuntur clerici qui per totā vitam

Capitulum octauum

suam congregant et thesaurisunt. ut in fine vite sue testamentum disponant. Vel ecclesiam ornent picturis et tabulis. vel ut suis caris amicis presbiteris presentias ordinent in eorum anniuersariis non propter necessitatem sed propter vanam gloriam. Velius utique esset homini bona in manus pauperum christi egentium erogare. sicut fecit venerabilis Guibelmus parisiensis episcopus prout de eo in libro apum legitur. Similiter in eodem libro legitur de alio venerabili archiepiscopo. Mauricio nomine. Ubi inter cetera laudem eius preconia narrat. quod ipse erat sibi valde parcus: pauperibus vero largissimus. vix enim cum patientia potuit videre quod procuratores sui per tota familia sua de die tres aut quatuor libras expenderent: cum tamen eius elemosinarius omni die decem aut duodecim libras erogaret. Item cum predictus episcopus computaret annos redditus sue diocesis ad. xij. milia libras dixit iconomis seu procuratoribus suis. De his. xij. milibus libris argenti pro familia nostra et victu nostro duo vel tria milia ad manus seruent. In reliquis redditibus nihil iuris habeo: pauperum sunt. et ideo pauperibus distribuenda sunt. quia me sub iusto iudice strictissimam rationem et computationem reddere oportet. Quam autem sit periculi plura habere beneficia ecclesiastica: in praenarrato libro narrat. ubi sic scribit. Volo ut quicumque hic legerit sciat me eo anno domini fuisse parisiensem. ubi venerabilis Guibelmus episcopus parisiensis qui in theologia reuerat. conuocationem fecerat fratrum predicatorum in generali aggregatione doctorum et magistrorum: preposita questione de pluralitate beneficiorum. habita longa controuersia et disputatione. Tandem finaliter probatum et conclusum fuit per dictum episcopum guibelmum: et per magistrum hugonem fratrem ordinis predicatorum. et per Cardinales Romane curie. scilicet Sanfredum et alios duos. quod plura beneficia dummodo unum quindecim libras monete parisiensem valeret: deinceps simul possidere non posse. Et hec conclusio postea in diuersis disputacionibus generaliter est approbata. Item ante tres annos temporis predicti etiam habita fuit sollemnis disputatione in predicta materia. In qua omnes doctores theologie unanimiter predictam conclusionem concluderunt. exceptis duobus quorum unus fuit magister Philippus cancellarius parisiensis. et magister Arnoldus. Postmodum episcopus Ambiensis. Et Quomodo autem cum predicto Philippo contigit audiamus. Agonizante pre

dicto Philippo predictus Guibelmus episcopus parisiensis
cū ex caritate visitauit rogans eum humiliter vt suam opiniōē
de pluralitate beneficioꝝ corrigeret seu deponeret. ac sua bñfis
tia vno excepto resignaret. pmitterens ei q si cōualesceret. tūc
vellet ei de redditibus ecclesie cathedralis prouidere. Ille noluit
et dixit se suam opiniōē experiri alibi videlicet an dānabile sit
plura possidere beneficia. Et sic mortu⁹ est. Post paucos dies
cum p̄dictus episcopus matutinas nocte orare vellet. vidit inter
se et lumen vmbra horribilē. hoc videns signauit se signo cru
cis et p̄cepit ei per nomen dñi nostri ihesu cristi. q si possibile
esset q tñ ei loqueret. Cui in hec verba vmbra respōdit. Alien⁹
sum a deo. s̄ tamen misera creatura eius sum. Et episcopus ait.
Quis es tu. Qui respōdit. Ego sum philippus miserrimus cā
cellarius parisiens. eterna et amarissima morte dānatus. Dixit
episcopus. Quis dānationis que est causa. Respōdit. Tres s̄
cause. ¶ Prima est. Recentes annuos fructus cōtra pauperes
cum ide referuauī. Veteres quos habui in vsus pauperū non
distribui. cum tñ illoꝝ essent. ¶ Secūda. Quia pluralis in bñfi
cijs fui. Et cōtra veritatem et sententiā plurimōꝝ opiniōem
meam de pluralitate beneficioꝝ defensauī. ¶ Tertia causa et
illa est grauissima omniū. Quia vicio luxurie publice in scanda
lum multoꝝ multo tempore laborauī. O mi frater multū p̄niā
de hoc aduerte. Si habes aures audiēdi audi et intellige statū
tuum damnosum et scādolosum. Noli plus diligere tuam dia
bolicā palidā quam deum. Vtium luxurie quā eterna gaudia.
Fetidā meretricem q̄ gloriosā virginē mariam. et immundā
peccatricem vitam plus quam cōuersationem sanctam. et deo
carā. ne tibi cōtingat sicut huic philippo miserrimo doctoz
et cancellario damnato. Qui etiam interrogauit episcopū. Est
ne mūdus finitus. Respōdit episcopus. Valde miroꝝ te esse li
teratissimū virum. et hoc interrogas. cū me adhuc vinum ceru
nas. et me et omnes viuētes necessario sit prius mori autēq̄
mundus finit. Cui damnatus. Noli de hoc mirari. Quia nec
scientia. nec opus nec ratio est apud inferos quo tu p̄peras. Eco
clesiastes. it. Et hec dicens vmbra euauit. Episcopus autē hāc
visionem clericis suis in p̄dicatione recitauit. Item de hac ma
teria ⁊ determinatione doctoꝝ tangit sanctus Tho. in q̄libeto

Capitulum nonum.

fuo. xi. Volens etiam si quis dubitaret an liceat habere plura beneficia. et manere tamen dubitatione plura adhuc retinet beneficia periculose committit. Et sic absque dubio peccat. utpote magis amans lucrum temporale quam propriam salutem. Et sic facit contra doctrinam beati Augustini. Qui sic ait. Elige certum et dimitte incertum. Sed pessima malitia excecatur eos. Ut non videant viam qua itur ad astra. Et hec de octavo capitulo.

Non licet habere beneficium

qui habet sufficiens patrimonium.

Capitulum. ix.

Non solum autem clerico non licet habere plura beneficia. Sed nec vnum desicere possidere potest qui habet sufficiens patrimonium. Ut habet. xvi. q. vltima in fine et in capitulo. Clericos. l. q. ij. Et sunt verba beati Jeronimi ad Damasum papam. Clericos illos convenit ecclesie stipendiis sustentari. quibus parentum aut propinquorum nulla bona suffragantur. Qui autem ex bonis parentum et suis opibus sustentari possunt si illud quod pauperum est. id est redditus beneficiorum recipiunt. sacrilegium committunt. et per abusionem talium iudicium sibi manducant et bibunt. Quid autem sit sufficiens patrimonium relinquit arbitrio boni viri. id est dicamini recte rationis scilicet si secundum qualitatem et statum sue persone habeat de suo patrimonio victum et amictum. Ex quibus patet quod si clericus sufficitur propria non habebit ecclesiastica. ut habet. xvi. q. i. Quoniam quicquid etc. Hoc etiam sentiunt notabiliores doctores sacre theologie et iuris divini dicentes. quod habens sufficiens patrimonium. et hoc beneficium ecclesiasticum. ea que de beneficio percipit totaliter tenet et largiri in manus pauperum. alias mortaliter peccat. Dicit enim glossa circa canonem superius allegatum. Si habundantes aliquid recipiunt de bonis ecclesie. id est redditus beneficiorum siue presentes siue absentes. Licet secundum rigorem iuris non possit sua portio denegari. Quia nemo tenet suis stipendiis militare. Mortaliter tamen peccat. si ex sua cupiditate reservat. Hostiensis tamen et Ulrichus dicunt. quod clericus qui habet sufficiens patrimonium. Si deseruit ecclesie siue altari. potest de eius bonis sustentari. Si vero non deseruit. vel in malos usus convertit peccat mortaliter. Secundum tamen predictam et veriorum conclusionem scilicet Johannis Andree Laurentij et aliorum securius est et tutius quo

ad cōscientiam et salutem anime. q̄ clerici quibus sua sufficiūt.
Uel qui sufficiens habent patrimoniū nō habent ecclesiastica
beneficia. Nisi forte ut boni dispēsatores redditus beneficij vel
beneficioꝝ huiusmodi totaliter distribuāt pauperibus. Et sibi
ipsis nihil ex eis reseruēt. Nam fm q̄ dicit Prosper in libro de
vita cōtemplatiua ca. x. Et s̄q̄ verba spiritus sancti. Peccata po
puli mei cōmedūt. Ubi fm eundem aduertendū est diligenter.
q̄ nō habētes p̄ria. ut religiosi monachi. vel alij paupes clerici
qui parum habēt suscipientes elemosinā seu redditus. non acci
piunt peccata sed alimēta. Quibus pro sua necessitate indigēt.
Ita diuites et hī quibus bona sua sufficiūt percipientes bene
ficioꝝ redditus aut oblationes. aut quotidianas distributio
nes. non percipiūt alimēta. Quia illis habūdant. Sed aliena
peccata percipiūt et suscipiūt non deseruientes apud deum pro
uiuis et mortuis quibus bonis vtunt. q̄ pcuratores s̄. De a
bent em̄ sacerdotes caste et innocenter et sancte viuere. Quia
de patrimonio xp̄i viuūt ut eorum oratiōes sint accepte apud
deum oipotentē. ut sic possunt iuuare animas in purgatorio ex
sistentes. que pro peccatis eorū bona illa obtulerūt. Vultum
em̄ valet deprecatio iusti assidua. Unde legimus in vita patruz
ordinis predicatorū de fratre Ynone quondāz prouinciali in
terra sancta humili et deuoto. q̄ semel post matutinas orans
in ecclesia. cumq̄ leuasset oculos versus lampapē vidit vmbiā
quasi vnus fratris stantis in habitu sordido et nigro. Cumq̄
quereret ab eo quis esset. Respondit Ego sum frater talis qui
nuper obiit. et viuēs tibi sp̄ialis fui. Querente aut̄ ab eo quo
modo sibi esset. ait. In statu saluandoꝝ sum: sed quindecim an
nis durissimā sustineo penam purgatorij. Cumq̄ quereret ab
eo quare tam dure deberet puniri: qui tam religiose et deuote
et feruenter viuisset. Respondit. Noli querere cur hoc fiat. nam
equissimū est iudiciū dei: quia deus non potest errare. Sed ro
go te ut mihi subuenias. Prior vero promissit se libenter sacra
rum quid peteret. Cumq̄ dies illuxisset: predictus prior cepit
se preparare quanto deuotius potuit ad missam. et cum conse
cratam hostiā haberet in manibus cepit deum rogare sub his
verbis. Domine hiesu criste si Soldanus rex babilonis vnū
in vinctulis teneret. et Camerarius eius qui ei viginri annos

Capitulum nonum

seruisset. Et pro seruo suo talem captum peteret sibi donari. Soldanus utiq; ei non denegaret. Domine deus meus nō sic ergo durior Soldano regesarracenoꝝ camerarius tuus sum. Et seruiui iam tibi multis annis. Tenes igit captiuū dilectū fratrem pro seruitio meo peto mihi cum donari a tua clemētia et misericordia. que est sup omnia opera tua. Cumq; diu verba ista cum lacrimis multū non tantum semel vel bis sed pluries orasset post multas lacrimas missam finiuit. Sequēti hō nocte stans in oratione post matutinas dictum fratrem vidit ante se stātem habitu cādidissimo et pēclāro. Quesiuit ab eo. quō sibi esset. Rēpōdit. Benedicta sit hora in qua natus es. Ob dei eū gratiam et tuā orationē liberat⁹ sum ab omni pena quindecim annoꝝ. Et ecce ad societate beatoꝝ vado. Peristi enī me tibi dari a domino. et et dedit me tibi. His dictis euauit. Unde p̄s. Ecce quā bonū et q̄s iocundū habitare fratres in vnum. Pro hac vnione et cōcordia orabat Christus ad patrem dicēs. Johānis. xviij. Pater serua eos quos dedisti mihi vt sint vnū sicut et nos vnū sumus. Bonū est ergo et multū necesse post mortem habere vnum bonū et fidelem amicū qui oret pro eo. O mi frater ppende et mente deuota ausculta. Sed si iste prior fuisset sacerdos lubricus et habuisset pulchram validā sicut tu habes. aut fuisset pprietarius. aut Simoniacus superbus. lusor. aut alio vicio mortali quocūq; maculat⁹ nō sic utiq; eius orationes fuissent accepte apud deū. Sic. q; per vnā missam penā videlicet quindecim annoꝝ ipsius purgatoꝝ relaxare potuisset fratris vnus. O quantū valet oratio vnus iusti assidua. Rūc cōsidera mi frater tu. et tui similes in tali statu. In quo beu iam cum tua valida p̄serans per vigintitres annos fuisti. qđ ante mas liberaffes a purgatoꝝio. Cum tñ quotiens tu diuina celestias. totiens ipm deum quem placare deberes ad iracundiam. quantū in te est puocas. et non sine causa. Quia totiens eū crucifigis et in cloacam immūdissimā corporis et anime tue crudeliter proicis. Quomodo poteris placare iudicem cum tu plus quā millesies reus sis morē eterne. Cuius filium tam crudeliter inhonorasti. Unde Grego. Cum his qui displicet ad intercedendū mittit. tunc iudicis animus plus ad iracundiā prouocat quam placat. Si vero tu et tui similes aliquid pro

animabus facitis oportet qd hoc fiat per sacramentū encensitie quod ita purū et integrum est in manibus vestris sicut in manibus sanctissimi sacerdotis. Et hoc ideo. qz vos estis ministri sancte ecclesie quā deus diligit: qm̄ peccatores sitis. Sz scriptum est. Quod iustū est iuste exequeris. Et ideo sanctius est omittere sanctū opus et iustum: nisi sancte et iuste pficeret. Ad em̄ verbis meremur sed aduerbijs: Nam anie in purgatorio ex istentes bene sentiunt qm̄ vnus bonus et sanctus pro eis orat aut qm̄ vnus lubricus et criminosus. ¶ Nam legit exemplū qd quidam post mortē apparuit amico suo carissimo. qui interrogauit eum de statu suo: qui dixit se in magnis penis purgatorium esse. rogansqz vt pro se orōes fieri faceret. Cum aut̄ ille diceret an vellet a suo plebano habere: qui erat totus vitiosus et publicus ꝑcubiniarius. Ille nihil r̄spondebat sed more r̄nuentis caput mouebat: deinde nominauit sibi quendam heremitā castū et probū et sanctum virū: Cui ille dixit. Utinā ille pro me oraret cito mea penis purgatorii liberaret. Et hec de nono capitulo.

De his qui redditus benefici

orum dant non indigentibus.

¶ Capitulū. x.

De his qui redditus beneficiorū dant non indigentibus sed et suis diuitibus amicis dicit Hostiensis qd tales raptores sunt et pauperibus ad retributionē tenentur: aut priuentur beneficio suo a quo hmoi redditus perceperūt. vt patet. r̄ij. q. ij. Gloria episcopi etc. Si illi: et peccant mortaliter. nō em̄ quia pauperibus subtrahunt: sed etiā quia turpibus personis non indigentibus tribuūt vt. lxxvi. di. Quia venatoribz: et. c. Donare. Et ideo fornicarie et alie psone turpes: siue qm̄ et alie sunt: non indigentes recipiētes a personis ecclesiasticis tenent restituere ipsi ecclesie. nisi forte fuerit eis datū causa elemosine in summa necessitate. qz tunc est debitum eoz. lxxvi. di. Pasce. O frater mi preamāde corde perpende qm̄ fit talis restitutio a te et ab alijs tibi similibus. rarissima est illa auis in terra nostra. Cum tñ dicat beatus Augu. Peccatum nō dimittitur nisi ablatum restituat. Omne peccatū delet contritio et confessio preter hoc peccatū quod nulla contritio delere potest. nisi et cōmitteretur restitutio si fieri potest: ad impossibile nemo obli

ff iij

Capitulum decimū.

gatur. Sed tñ tale posse obligat se ad puram mendicitatē. Qui
habet aures audiendi audiat quid scriptura de talibus clericis
dicat. Unde de ipsis loquit̃ Adam parisiens̃ subtilis doctor.
Hñ sñ quorū iniquitas ex adipe pcedit. qz de crisi inopia dñi
uites facti sñ. de christi ignominiosa gloriosi. de opprobrio ho
norari. de seruitute nobiles. de cōtemptu venerabiles de angustia
delicati. de cilicio sericati. de patrimonio crisi luxuriosi et
supbi. Solliciti quidē non sñ de animabus. sed de auius. non
de pauperibus. Sed de canibus. lucris potius int̃t̃ execran
dis q̃ sacramentis venerādis. Nam de his dicit p̃pheta dauid.
In labore hominū non sñ. et cum hominibus non flagellabunt.
Ideo tenuit eos supbia. ps. lxxij. De hac nota exemplū. ¶ Fue
runt duo canonici regulares. mutuo se maxime diligentes. qui
etiam ad inuicem cōiurauerunt vt qui prius de hac vita decen
deret alterū de statu suo certificaret. Cum aut̃ vnus eorū mor
tuus esset. et aliū de statu suo certificare vellet apparuit ei dicēs
se eternaliter damnatū. Et ille interrogauit eū de penis Et
qui mortuus fuerat iactauit duas guttas de suo sudore in facie
alterius. Et cum ille quasi mortuus p̃ nimio dolore cecidisset.
Dixit mortuus. Non time quia non morieris de hac re. Et
extrahens vnam litteram de sinu suo. dedit illi. Cuius tenor
talis erat. Principes inferni et rectores tenebrarū. Uniuerſis
ecclesie p̃latis. canonicis. et p̃spiteris cuiuscunq̃ status tā
religiosis quam regularibus tartaream salutem. Quoniam op
time que nostra sunt vobiscum sentitis. et tot anias transmitti
tis ad infernum. quod via lata et spaciola vix eas capiat. Sci
atis vos dignam habere retributionem apud nos in tempore
oportuno. Cum vero ille cum stupore sic legisset. Et quesisset
ab eo si aliquid ei possit prodesse. Illo vero dicente quod non.
mor disparuit. Ille vero viuens canonicus suis rebus ordina
tis intrauit obseruantia regularem. et factus est probatus mor
nachus. O quam sagaciter iste canonicus fecit. qui fortassis
fuit similis in peccatis socio suo. Jam beu damnato vt intra
ret religionem pro omnibus suis peccatis tanquā veniens ad
secundum baptismū. Unde Bernbar. in tractatu de dispensa
tione et p̃cepto dicit p̃fessionem sancte religionis esse secundū
baptisma. et eandem gratiam cōsecuntur religionem p̃batam

et obseruantiam ingredientem quam cōsecantur baptizati baptismate salutis quo ad dimissionem omnis pene pro peccatis. Culpa vero dimittit per cōtricionem verā et sufficientem et cōfessionem pure factam vni cōfessori. qui habet talem auctoritatē eundem absolueret ab omnibus peccatis suis. et ab omni vinculo excommunicationis et irregularitatis. Sicem bene absoluto et integraliter et post relinquit. solūmodo solutio pene que totaliter tollit per cōfessionem sancte religionis. Etiam si esset pena mille annorū. Non aut ingressus religionis peccata. Sed solū cōfessio et absolutio sufficiens tollit. O mi frater cōsidera et deuota mente pertracta. q̄s sapienter hic criminofus cāonicus fecit. qui suam sic eternam penā cōmutauit in sanctam obseruantiam regularem. Tu quoq; facsimiliter et saluus eris. Dico notāter in sanctā obseruantia regularē. et hec cuiuscunq; approbati ordinis fuerit a sancta matre ecclesia. vbi ista tria essentialia scz. Volūtaria paupertas. Obediētia et castitas regulariter obseruant. Non em̄ valet neq; pdest alicui intrare monasteriū seu ordinē. vbi nō viget regularis obseruātia et stricta omnium predictorū custodia. Nam potius daret se ad statū sine iter eterne damnationis q̄ salutacionis. quia vouere et non reddere est eternam sibi damnationē acquirere. Dagna em̄ est distantia inter monasteriū reformatum et nō reformatū. Et est certe tanta quanta est inter celum et infernū. et est infinita. Et nullo modo ad inuicem pportionata. Et hec de. x. capitulo.

De duplici abusiōe clerici. xi

Que sūt abusiones in clero satz magne. ¶ Prima est. q̄ multi clerici et religiosi ab omnibus indifferēter accipiūt De qua abusione dicit in glosa sup Clementinā. attende tibi o tu qui elemosinā suscipis. vt nullo modo accipias. nisi ea que sūt acquisita ex laboribus et fructibus iustis Et hoc cum timore et tremore tanq̄ de manu dñi ad tuam necessitatē accipias. Que sūt ex usura. rapina. furto et fraude. Si tibi allata fuerint penitē refuta ne cum offerētibz dāneris. Et memento laboris et afflictionis antiquorum patrū in heremo Et sic manibus tuis labora vt acquiras vnde iuste viuas. ¶ Unde petrus Damiani ait. Dona et oblationes ab iniquo suscipe quid

Capitulum

undecimū.

aliud est q̄ animam propriā ex dantis squalore fedare. ¶ Ex
emplū refert Helmandus de venerabili abbate stephano Li
stertiensis ordinis. q̄ cū quadam die propter defectū victualū
cum vno cōuerso monacho iuisset mendicātū. Abbas per vnā
plateam. cōuersus per aliam. Et conuerso reuerso vidit abbas
sacculum cōuersi multo pleniorē quā suum. vbi tantū collegis
set. vel quis ei tantū dedisset. interrogauit. Respondit cōuersus
Ecce ille p̄spiter habitans in illa platea quem oprime nostis
quasi sacculū solus mihi repleuit. Quod audiēs abbas ingenu
it dicens. P̄spiter ille symoniace possidet suum beneficiū. Et
ideo quicquid ab eo recepisti. rapina est. Ideo de omni illo qd
nobis dedit n̄hil gustabimus. Absit. A. vt panem illius come
damus et nobis incorporemus. Conuocatisq̄ pastoribus qui
prope ciuitatē erant eis totū conuersi sacculum in eorum sinu
euacuauit. Et hec de prima abusione. ¶ Secunda abusio est
hec. q̄ multi desiderant p̄ferri alijs ambiendo statum p̄latiōis
et pastorū animarum et ouīū dei: non vt fructū faciant: sed vt
honoribus pre ceteris extollant. De quibus d̄t Augu. in li
bro de ciuitate dei. q̄ locus superior sine quo loco regi nō po
test et si administrat vt decet. tñ indecenter appetitur. Cui⁹ ra
tio est s̄m sanctū Tho. ij. quodlibeto suo. q̄ quicunq̄ p̄latio
nem appetit iniustus est aut superbus. et nullus suo appetitu de
bet ad p̄lationem siue ad pastoralē curam quod p̄ eodem reci
pio peruenire. sed solum iudicio et dispositōe dei. s̄m illud apo
stoli ad hebre. ij. Nemo assumit sibi honorem. sed qui vocat a
deo tanq̄ aaron. Potest tñ quis licite appetere se esse dignum
p̄latione vel opere boni p̄lati quibus debet honor. De quo
etiam ait sanctus Tho. secūda. ij. q. xviij. v. Contigit locū supe
riorem appetere p̄pter altitudinem gradus: ad quem sequit̄ re
uerentia: honor et sufficientia t̄paliū. sed hoc modo appetere
illicitum est et pertinet ad cupiditatem et ambitionem. Sed
appetere proximis prodesse est per se laudabile. q̄uis p̄sum
ptuosum esse videatur q̄ aliquis p̄esse appetat. Ad hoc q̄ sub
ditis profit̄ potest tamen absq̄ p̄sumptione quilibet talia ope
ra facere. si contigerit eum in tali officio esse. Hec sanctus tho
mas. Itē Bonauentura sic ait. Moderno t̄pe regimina peri
culosa sunt et c. vt supra. Unde Gregorius Sciant ergo p̄lati

quod si puerse aliquid ppetrant. q. tot mortibus digni sūt. quod
exempla pditionis ad subditos trāsmittūt. Talis em̄ debet esse
p̄elatus in morū sanctitate. in discretionē. et strēuitate q. cō
paratione ipsius ceteri merito grex dicant. Et iterū fm̄ Grego.
Non debet homo ducatū suscipere qui nescit homines bene
viuendo p̄ire. Unde Hugo de sancto victore. Superiores
omnem iusticiā debent implere. qui necessario habēt omnem
iusticiam docere. vt eoz. exemplo subditi discāt qualiter viuere
debeāt. Corripit inquietos. cōsolatur pusillanimes. Suscipit
infirmos. patiens sit ad omnes. sectans formā apostoli dicētis.
Argue. Inrepa. Obsecra miscens temporibus tpa: et terrori
bus blandimenta. ¶ Unde sanctus Bonauen. sic ait. P̄elat⁹
siue quilibet curatus qui habet regere populū debet in suo of
ficio esse sollicitus. Ut subiectos suos per bonum exemplū ad
faciendū alliciat. per frequentē doctrinam informet. per discipli
nam et iusticiam corrigat et cōpescat. Et p. beneficia sustentet.
Per orationes adiuet. per cōscientiam fideliter p̄hnet. et sub
ditos suos per potestātē suam non offendat. nō amicos. non
cōsanguineos eligat. sed litteratos et iustos. non nobiles parē
tela sed moribus. ¶ Debet etiā p̄latus ecclesie res expendere
pauperibus nō hūtrionibus. Debet esse in oratione. nō in ve
natione. Visitare hospitalia. non ludere in alea. non ludere in
cartis. Et in omnibus se gerere vt vicariū christi. vt dominus
possit sibi dicere illud quod dixit ad dauid. Inueni virum fm̄
omne cor meum qui facit omnes volūtates meas. Et vt ait.
Augu. in sua regula Ille qui nobis p̄est non se existimet iure
potestatis dominantē. sed caritate seruātē esse felicē. Et Grego.
Totiens p̄latus et omnis curatus in apostasie crimine labit.
quotiens p̄esse delectat. Illi em̄ veri sūt p̄lati. qui ad hoc tantū
laborant vt plures secum ad deū trahant. quos delectat onus
non honor. caritas non potestas. Exēplo apostoli dicētis. Eū
essem liber in omnibus omnium me seruū feci. vt plures lucrī fa
cerem. immo exemplo vnius magni amatoris animaz. ¶ Re
peri em̄ in scripturis exemplum. q. erat quidā ciuis. cui arris
sima fortuna in temporalibus. qui etiā cōsuevit plures
inuitare religiosos viros timētes deum quibus ipse per se deum
non haberet p̄e oculis. q. nunq̄ fuit cōfessus multo tempore

Capitulum undecimū.

qui cepit maxime infirmari. misitq; pro certis viris religiosis. qui hortabant eum ad confitendū: sed nihil p̄fecerunt. Unus tñ eorum maximus amator animarū. Q mi frater vtinā tu talis esses et omēs curati. qui dixit ad infirmū. Acquiesce consilijs meis. et da oīa peccata tua mihi pro omnibus bonis operibus meis: Et hoc iuramēto et fide data coram potiorib⁹ ciuitatis ad hmodi cambium firmiter se astringit. Et ille infirm⁹ considerans salutarē cambium p̄sensit. Cui ille religiosus et maximus amator animarū. Nunc scire volo quid et quantum peccaueris: vt sciam illa peccata penitere in hac vita qđ mihi necessariū erit. Ille vidit se mirabiliter circūuentum timens si nō teneret cambiū: sibi male in articulo mortis succederet. Dīcedētib⁹ omnib⁹: ipse religioso viro mori cuncta sua crimina publicauit. sumptis ecclesiasticis sacrificiis eadem nocte feliciter expirauit. cuius animā frater ille vidit ab angelis ad celos eleuari. Exinde iste amator animarū cepit corpus suū affligere quortidie. vigilijs et oratōib⁹ et ieiunijs pro delictis suis sibi assumptis. Et dum p̄tinuasset per annū audiuit vocem dicentem sibi. Quia tu pro salute proximi tui fideliter laborasti: penitentiā quam indefinenter p̄ quadraginta annos p̄agere debuisses: hanc huius anni spatio diuina misericordia relaxauit: et post huius carnis spatiū duplici p̄mio letaberis. Cōsidera mi frater quātam caritatem habuerūt antiqui patres p̄ salute animarū. pro quibus certe mortuus est b̄sus x̄ps verus deus et homo. Talis amator fuit Bonauentura qui de se scribit dicens. Fateor in corde meo latere. Q si certissimus essem q̄ nunq̄ deberem frui deo meo: nihilominus tñ ad honorem suum vellem libētissime pro qualibet aniā peccatrice semel mori. Et ita tot mortes in p̄senti sustinere quot sunt in mūdo anime peccatrices. vt ipse consequerent gratiam in p̄senti et gloriam in futuro: quāto magis si postmodū deberem secum gloriari. Hec ille. Nunc diligēter auscultra mi frater q̄ longe distas a predictis amatoribus animarū. cum non vis vnā tantūmodo meretricē a te remouere p̄pter tuam propriā animā. et animas tuorū subditorū qui scandalisunt in te. et quibus pessimū p̄bes exemplum. quia publicus cōcubinari⁹. et manifestus peccator es. in scandalū omniū subditorū tuorum et aliorum

Si em̃ vnam mulierculaz meretricem non vis a te remouere
 propter tuam ppriam animā et animas tuorum parrochiano-
 rum: et p̃cipue propter summū et eternū bonum qđ est deus
 quomō ergo vis mori pro salute omniū animarum que in tuo
 pendēt collo. sicut ille magnus doctor et cardinalis Bonauen-
 tura de se scribit. Ymmo etiā sicut nobis in exemplū fecit iesus
 cristus deus noster: qui morte turpissima in ara crucis pro salu-
 tate omniū nostrum mortuus est. O tu miser et miserabilis nō
 vis sibi in recōpensandam vnam meretricē a te reicere. O cogi-
 ta qđ iuste damnaberis tu et omēs tui similes. si sic morte puen-
 ti fueritis. quod deus mi frater a te auertat. Sed det tibi cor
 contritum et humiliatū ante finem vite tue ille qui dixit. Nolo
 mortem peccatoris sed magis vt puerat̃ ⁊ viuat. ¶ Sciendū
 tñ est qđ non sufficit curato et p̃elato vt carnem suā crucifigat
 et in seruitutē redigat. nisi etiaꝫ curam gerat de suis subditis.
 Nunq̃ em̃ videt dei visionem nisi et minimū fratrem secū ad-
 ducat. Et hoc intelligitur quantum in ipso pastore p̃sistit. Et
 hoc est valde durum verbum omnibus curatis. Et ideo meri-
 to debent facere omnem et summā diligentiam in verbo dei et
 bono exemplo. Ipsi em̃ debēt esse sicut vigiles in vrbe obfessa
 Dormitio em̃ vigilum est valde periculosa sibiipsis ⁊ alijs. Si
 em̃ hostes intrabunt: primo insecut̃ in vigiles si inueniūt eos
 dormientes. p̃ salmista. Ecce non dormitabit neq; dormiet qđ
 custodit israhel. Quia nō dormit dyabolus qui impugnat isra-
 bel. Lupus em̃ infernalis circuit querens quem deuoret. ideo
 pastor circuire debet vt ab eius ore predam accipiat. Oportet
 ergo curatos vigilare. quia dum accipiunt curam animarū ob-
 ligant se pro subditis. Quis em̃ tam fatuus qui curam aliorū
 audeat accipere. qui seipsum non sufficit custodire ac pro se ra-
 tionem reddere. Cum tamen scriptum sit Sap̃ientie. ij. Durissi-
 mū iudicium fiet his qui p̃sunt. Ibi dicit̃. Potentes potēter
 tormenta patient̃. Et Hieremie. xxv. scribit̃. Ullulate pastores
 et clamate. aspgite vos cinere. qz cōpleti sunt dies vestri. videll-
 cet vt interficiamini. Glo. eterna morte. Bre. Diros. siquē saluari
 p̃gerit ex his qui principant̃ alijs. i. qui curam habēt aliorum
 Et de hoc in suo pastoralis latissime scribit. ¶ Item Augu. ait

Capitulum

undecimū.

Quisquis in loco regiminis sublimatur. quāto in loco superio-
ri est tanto in maiori periculo versat. Item Hugo. Quāto gra-
dus sublimior tanto casus periculosior. Ut cui plus committitur
plus ab eo exigat. Grande peccatū est sibiipsi viuere et alijs re-
poralia et spūalia prouidere. Sic curam sui gerere vt alios nō
negligat. Sic de alijs cogitare vt seipm obliuiscēdo non dere-
linquat. Sic procurare spalia vt nō refrigescat a spūalib⁹. Sic
inblare spūalia vt etiam sollicitus sit de spualibus. Qui quāto
plus exterius honorat: tanto plus deū timeat atq; seipm de u-
spiciat. et eos a quibus ei honor impenditur in cogitatioe sibi
preponat. Tanto em̃ maior est quisq; apud deū: quanto vilior
et humilior est apud seipm. Sic ergo vt ait Bonauentura ce-
teros in fructibus pcellas: tutius in loco infimo q̃ supremo te
ipm conseruas. ¶ Sciendū q; ad romanos. x. scribit. Quomō
vero predicabunt nisi mittantur. l. eligantur. Ad Hebrēos. ij.
Ne quisq; sumat sibi honorē. nisi qui vocat a deo tanq; aaron
Blosa. A deo vocat qui recte et canonicē eligitur. in cuius cō-
paratione ceteri grec dicunt. xxv. dis. Debet etiā precellere scien-
tia ⁊ sanctitate. i. q. i. Utilissimus em̃ reputandus est qui alios
pcellit dignitate: nisi etiā pcellat sanctitate et scientia. Unde q;
prestantior est ex omni populo: qui doctior est: qui sanctior qui
in fructibus eminentior est: debet eligi in sacerdote platū et
pastorem ecclesiā et animarū. viij. q. i. Licet ergo. Sed heu
ubi iam sunt funiculi caritatis et p̃scientie quibus sancti p̃ces
trabebant. Certe ambitio deuorauit eos. Et ideo nunc p no-
stris spibus contendunt intrare per phas et nephas. Intran-
t nūc fm Bern. vt vulpes: regnant vt lupi. moriuntur vt canes
Et exp̃gentia quotidiana declarat hoc et manifestat. ymmo
luce clarius videmus. In omni em̃ p̃gregatioe alicui⁹ electio-
nis. quilibet licet strictissime iuret ad sancta dei euāgelia q; ve-
lit eligere sicut sup̃ius factū est. videlicet p̃stantiore: doctiorem
sanctiorem: et in fructibus eminentiorem. atq; etiam in spūali-
bus sagatiorem. nū quilibet eligit sibi similem. Sed q; semper
maior est numerus illitteratorū q̃ litteratorū: et ideo plus sp̃
p̃fertur ignorans q̃ sensatus ⁊ doctus. ⁊ hoc in maximū detri-
mentū fidei et sancte matris ecclesie. quia ignorantia est mater
oīm errorum. xxxviij. dis. c. Ignorantia. In sacerdotibus igit

qui habent alios regere oīno vitanda est ignorantia. qui docēdi
offitūz in populo susceperūt: qz valde sunt periculosi. Unde in
euangelio dicit. Si cecus cecum ducit ambo in foueam cadunt
Matth. xxvi. Qui em legem nesciunt sacerdotes dei non sunt
Dicente beato Hiero. super illo Aggel. Interrogate sacerdo
tes legem dei: ipse se arguit nō esse sacerdotē dōmini. Et sic sa
cerdotes maxime tenent habere scientiā sacre scripture. Inben
rentes igit sacre scripture tales nō obsecurāt mundanas iniqui
tates. xxxviij. dis. ¶ Unde Aristoteles in quadam epistola ad
Alexandru sic inquit. Sicut conseruatiū corporis est sanitas
sic conseruatiū anime est eruditio. i. studiū philosophie. Vera
aut philosophia est sacra scriptura. Ideoqz sacerdotes in egi
pto nescz viui sepelirent: z anime morte morerent: ceperūt phi
losophare. Hostis aut tēpibus incipiunt hostisare et in alea lu
dere: et alia q̄ plura vitia exercere. Ideo si cōtingit vnum lute
ratū eligi ab illiteratis et carnalibus sit ideo. qz talis non fin
suam sciam viuūt: sed fin carnem et humanam puerationem.
Aut sit per ordinationē ac potentiā diuinā cui nemo resistere
potest zc. ¶ Sciendum tñ q̄uis eminens scientia semp sit
in placis querenda: competens tñ est tolleranda de elec. Cum
olum nobis. Sed nūc impfectionem scientie cōplere debet per
fectio caritatis. Sed querit hic que sit eminens scia et que cō
petens. Rūdetur q̄ ille dicit eminētis scientie qui scit ridere
ad omnem questionē sine quere. Sed ille dicit competētis scien
tie qui scit ridere ad omnem questionē cum quere. Et quibus
sequit q̄ ille dicit nullius reputatōis vel scientie qui ad omnē
questionē nescit respondere: nec cū quere nec sine quere. et p cō
sequens ipm fore intelligibilem ad oēm curam animarūz siue
prelacionē. Cuius oppositūz oīno videmus q̄ qñqz prius qui
nunqz legerunt donatū ppter quandam p̄sanguinitatē aut affi
nitatem conferunt iam beneficia curata cōtra rigorem diuini
iuris. Unde Bern. Infans em qui vix stricturam fascie enasit
ad rogatus magnatorū beneficijs curatis preficit. sed facile est
in talibus dispensationē habentibus dare. sed his non habēt
dare firmissime dum maneant sanctorū patrū decreta. Eū tñ
in decretis legimus de etate z qualitate. c. vlti. ¶ Quidam epi
scopus fuit depositus ppter ignorantia artis grāmatice. quia

Capitulum undecimū.

confessus fuit se unquē donatū legisse. Et ecce nostris temporibus oppositū sit. Non deponunt ignorātes sicut olim factū est. Sed nūc potius eligunt ignari et nobiles q̄ scientia eminentes. **Q**uā dispensatio vana et dyabolica que bec omnia operaris. potius dicenda es legis et iuris diuini dissipatio quā dispensatio. Hoc sciendum tñ est. q̄ omnes nos oportet prius studere in artibus et p̄cipue in grāmatica et logica. sine quibus vera theologia nō capit. Quia p̄pter statutū est q̄ nullus in doctore theologie p̄moueat. nisi sit bonus magister artū et subtilis logicus. Sed heu quid dicā. Sunt em̄ quidā diuinis pseuerantes in artibus. et p̄cipue in logica. et non festināt postq̄ acquiserunt sibi fundamentū in artibus p̄fatis. vt procedāt ad matrem omniam scientiarū videlicet theologiam. aut ad eius filiam immediatam scilicet ius diuinū. Tales utiq̄ sine culpa nō erunt. et per cōsequens nec sine pena iusto dei iudicio. Nam de tali re legimus non fabulā. sed rem gestā. **E**xemplū Erat quidā studēs parisiens̄ qui die ac nocte studebat in artibus. et p̄cipue in logica. In qua ipse valde tritus erat. et nihil curabat de alijs scientijs. nec de deo et seruicio eius. Cum tñ iniciū omnis sapientie et scientie sit timor domini. Et ideo certis temporibus est deo seruandū. et certis temporibus studendū. Quod iste studēs nō fecit. Et ideo post mortem sepultus est in maximis penis. Et quadam nocte apparuit magistro suo in quadam cappa. Ubique habens scriptū. Ergo. ergo. Dicens bec cappa tibi videtur leuis et splendida. Sed grauior est q̄ turris maxima sup̄ terrā. In qua ego vroz miser inenarrabiliter. Ex his dictis vnā guttam sudoris eius sup̄ manū magistri sui misit. que p̄tinus p̄forata est. q̄ cruciabat supra modū. Et ait hos versus. Linquo cor ar rans. gra coruls vanaq̄ vanis. Ad logicā pergo que mortē non timet ergo rē. Id est ad sanctam obseruantia regularem. qui breui temporis intervallo monachus effectus est valde p̄batus cōtempnens laudem et gloriam huius mundi. **U**nde Aristotiles dixit suis discipulis in extremis. Humiliatus intraui in hunc mundū aperiens vici. Et turbatus nūc exeo nescius et ignarus. **Q**uā em̄ gloria huius mūdi tanq̄ flos agri cito transiens. Quis vnq̄ potentior Alexandro et hoc magno. Et dum ille quadam die in aquis nauigaret. quidam senex de rupe

petraz apparuit ei. dantes sibi lapidem pulcherrimū et preciosum dixit q̄ ipsius pondere agnosceret valorem suū ipsius. Nam lapis ille positus in statera omnia pponderabat que in alia lance ponebant. Coopertus aut puluere nihil penitus pōderabat sed ei preponderabat festuca minima. per hoc dabat intelligi q̄ ipse viuens in dignitate omnes reges mundi preponderabat. Sepultus vero pro minima festuca reputaret. Unde Grego. Que maior insania q̄ pro delectatione momentanea ppetuis se obligare supplicij. Et hec de vndecimo capi. dicta sufficiūt.

De quadruplici dono dei.

Capitulum duodecimū.

Quadruplicem domum dei in scripturis inuenimus q̄ sibi dominus deputauit pro speciali habitaculo. cuius delicie sunt esse cum filiis hominū. Proverbiorum. viij. Qui etiam fidelibus suis repromisit in cōsolationē d. Math. vi. Nobiscū sum vsq̄ ad cōsumationem seculi. Prima igitur domus dei est quelibet ecclesia materialis ad honorem dei dedicata. De qua ipse dominus dicit. Johan. ij. Nolite facere domū patris mei domū negationis. Et alibi Math. xi. Domus mea domus orationis vocabit̃. Secunda domū disposuit sibi deus spiritualem. Et hec est duplex. Specialis videlicet et Cōmunis. Specialis est quelibet deuota anima ad imaginem dei facta. De qua dicit ppheta. Domū tuam domine decet sanctitudo. in longitudine dierum zc. Tertia domus est spiritualis. sed communis. tota videlicet ecclesia catholica que super ipsum cristum velud supra firmā petram est fundata. Proverbior. ix. Sapientia edificauit sibi domū excidit in ea columnas septem. i. septem sacramenta. Quarta vero domus est pacifica et tranquilla. que est ecclesia triumphans omnium beatorū. De qua psalmista Beati qui habitant in domo tua domine: in secula seculorū laudabunt te. Item Joh. xiiij. In domo patris mei mansiones multe sūt. Sed pchdolor in qualibet illarū domorū sit tanta abominatio nris modernis tpiabus: tātaq̄ violētia: quas merito oēs humili corde perpēdere debemus. vt possimus eas lacrimosis oculis deplāgere. et deplangendo remedium oportunū a dño salubriter impetrare.

SS ij

¶ Primo igitur fit abhominatio et violentia in prima domo ab ipsismet domus incolis. scz clericis in ea prebendatis. q̄ moderno tpe raro visitant domū dei. ymmo rarissime causa orationis querētes ibi deum. Olim petrus et iohānes ascendebāt ad templū ad horam oratōis nonam Actū. ij. Sz iam p̄mitissime visitant eam causa portionis querētes ibi nummū. nō deum. Isti sunt de quibus dicitur Miere. vi. A minori vsq; ad maiorem oēs auaricie student. Isti plus intrāt ecclesiam ppter salutem ventris q̄ ppter salutem mentis. De quibus d̄r aplūs ad Phili. iij. Quorū deus venter est. Et tales sunt filij hely et filij belial. de quib; d̄r. i. Re. ij. Erat autē peccatū puerorūz hely grande coram dño. qz retrahēbāt homines ab domini sacrificiō Sic et hodierna die ppter auariciam. gulam et luxuriā clerico rū multi layci ab oblatiōibus et sacrificijs retrahunt. ¶ Item alia est abhominatio que fit in eadem domo ab ipsis qui visitāt ip̄am causa vane glorie. vt ostendāt se esse bonos atq; subiles cantores qui frangunt notas et voces vt placeant nō deo. sed mulieribus. discantant et bofisant vt ab audiētib; laudent p̄cipue a mulieribus. Iaz mutetas. iam in organis. iam in alijs instrumentis musicalibus. plus delectationē et lasciuiaz querentes q̄ deuotionē. Et multi in illū finem intrant ecclesiā vt audiant tales cantus quibus delectant. Unde Hugo de sancto victore libro de claustro aniesic inquit. Quid prodest dulcedo vocis sine dulcedine mentis: frangis vocem frange et ppriam volūtatem. Seruas consonantiā vocis: serua concordia mors. ymmo sanctus Augu. contra tales d̄r. Plus placet deo latratu canū: mugitus boum: grinitus porcorū. q̄ talis cantus luriantū clericorum. i. lasciuie et luxuriose cantācium vt placeant amalijs suis. Vnde quantā iniuriā templo dei isti faciāt. Faciunt em̄ ex eo tabernaz siue domū tripudiij. vbi solent tales lasciu cantus exerceri. Fit adhuc alia abhominatio et violentia longe grauior in domo dei ab ipsis lubricis: qui veniūt ibidē ad inspitiendū mulieres: et vt inspitiant ab eis. ymmo pudenda est. Sed tñ ben verum est qd̄ dico. q̄ istis tpiibus nō est ap̄tior locus ad procandū: vbi fiunt tales procatōes q̄ in templo dei. Et quanto est ecclesia solennior et maior et plures clerici sunt in eatrāto plura talia in ea fiunt. Ne re re illis qui sic pol

luunt templū dñi. Illi maximā violentiam domui dei faciunt
cum de templo lupanar efficiūt. Illi verissime sñs de quibus
illud dici p̄t Saluatoris. Dat. xxiij. Domus mea dom⁹ ora
tionis vocabit. vos aut fecistis illam speluncam latronū. Ubi
vos pcatis mulierculas malas quas vos multū diligitis plus
q̄ summū et eternū bonum saluatorem oīm Ihesum cristum.
qui nos et vos omnes redemit de morte eterna. Et de cuius
patrimonio uiuicis. uestras mulieres splēdide educatis Deus
aut noster egenus et paup. non in seipso. sed in suis pauperib⁹
quos enutrire deberetis. et non facitis in maximū damnum
vestrū. Et dico notanter malas mulierculas. quia boni et ho
nesti non patiuntur se a vobis pcari. Sed mala et inbonesta
cuius malicia exuperat omnem maliciam. post dyabolū. Quod
autem hoc verum sit probat Iohannes in sermone de colla
tione Iohānis baptiste dicens. Nulla ergo in hac mundo bea
tita similis est male mulieri. Quid inter quadripedia leone se
nius. sed nihil ad hanc. Aut in serpētibus. quid dracōe atro
cius. nec hoc quidem iuxta mulierem malam et linguosam cō
ferri potest. Nam et leo et draco in malo inferiora sñs. Testat̄
huic sermōi meo sapiētissimus Salomō dicens. Lobabitare
leoni et draconi melius est q̄ mulieri male et linguose. Et ne
putes sapientē virū in yronia dixisse Ex ip̄is rebus discite mani
festi⁹. Danielē in laculeonis reueriti sñs. Iustū vero Naboth Je
sabel interfecit. Et⁹ Jonā in vētre suo custodiuit. Dalida aut̄
Sampsonē illecebr̄s circūuenit raso capite deformatū alieni
genis. scz philisteis tradidit. Dracones et aspides et cornute.
Iohānē baptistā uiuentē subdita feritate reuerent. Herodias
p̄o caput abstulit. et tāti viri mortē in preciū saltationis accepit
Nec ille. Et ideo dī Sapiētē. xliij. In medio mulierz noli cō
morari. de vestimētis em̄ pcedit tineā. Sic a muliere iniqua.
Audi rem gestā de duab⁹ mulierib⁹ et vno p̄spitēro. Qui ha
bebat vnā fetulā. aliā iuuenulā. Qui qñq; in sole requiescens
ponebat caput ad sinū vetule vt ei canos crines extraheret. ve
tula p̄o intra se cogitabat. si tibi canos extraherē vt iuuenis vi
dear̄. me refutabis et iuuenūle adhibereb̄. et ppter h̄ vetula ei ca
pillis nigros extrahēbat et canos p̄misit stare. Aliqñ p̄o idē
sacerdos pōebat caput suū i sinū iuuenūle et petebat vt ei cāos
BB iij

Capitulum duodecimu

crines extraheret. que fecit sic. Et cum nō inueniebat nisi canos omnes euellēbat. Sicq; vetula extrahēbat nigros. Et iuuenula canos. Et sic remansit idē sacerdos decaluatus et depilat⁹. Ecce qualis deceptio mulierū. ¶ De quartā malicia dicit. De tristia. Adam sampsonē. dauid regem salomonē. Atq; arelstonē alexandrū similis omnes. femina decepit. quis modo tur⁹ erit. femina fallere falsa. dicere qsi carebit. Secana piscibus ac mare fluctibus aq̃ carebit. Item infinita sūt adhuc eulogia in sacra scriptura clamācia in maliciā malaz mulierum. q̃ tu sacerdos amas sup aurum et topazion. Immo sup deum et celestem iherusalem. Dico iterū malam mulierem. qz pro certo scio q bona honesta et pudica mulier nō erit tui fornicaria. Nec alterius. si diuisi fueris continue ab inuicē. Qui em caste viuere voluerit. oportet cum vitare oēm occasionē luxuriandi et precipue mulierum presentia. Unde Aug⁹ ait. Maius vtiq; est qnq; viruz sanctum cōmorari et cōuersari cum mulieribus. et nō coinquinari ab eis. q̃ suscitare mortuos. Exemplū capias. Nam sicut ferrum in ignem positū demolescit. sic viros sanctos in frequentia mulierū positos cōcupiscentia emollescere facit. Et sicut ex cōcussione duorū lapidum frigidorū ad inuicem ignis excutit. sic ex nimia familiaritate viri et mulieris q̃uis etiā antior et nimis frigidorū concupiscentia oritur. Quis em frigidior esse poterit q̃ qui in extremis laborat. Tame refert Grego. in dyalogo de quodā sene sancto in extremis laborante cui cū quedam mulier fatie sibi a propinquaret vt sciret an adhuc spiraret. Ille vir dei voce qua potuit clamauit Recede mulier recede: tolle palliū quia adhuc viger igniculus in me. Unde Aug⁹. Crede mihi q ex familiaritate feminarū multos cedros libani. i. sanctos viros cecidisse agnouī. de quorū casu nō minus timebā q̃ ambrosij et hieronimi. Unde illud periculum nemo euadere poterit nisi qui consortia mulierū vitauerit. etiā quantūcūq; deuotus et religiosus fuerit. Unde Hiero. Crede mihi nō potest cum deo toto corde ambulare qui feminaz accessibus copulat. O mi frater attende diligēter que scribam tibi: non ego sed sancti doctores. Nunq̃ em in via salutis stare poteris: tua dalida tecum cōmorante. Si em magni sancti litterati et miraculosi viri per feminas ceciderunt. tu miser et

miserabilis cū tua concubina quomō poteris saluus stare quā
tu plus diligis q̄ deum tuū et omēs creaturas celestes et ter
restres. Et cum non sit aptius instrumentū ipsius dyaboli ad
decipiendū homines a via recta et iusta q̄ mala et peccatrix mu
lier. Nam dyabolus agit quandoq̄ per malam mulierem qđ
non posset facere per omnes magistros et doctores omnīū fa
cultatū. ¶ Aut verum sit scribam tibi rem gestam in quadam
ciuitate per antiquā beginā diabolicā mulierem. propter qđ
negotīū tu et oēs nos fugere debemus malas mulieres plus
q̄ vnū demonem in inferno. ¶ Erat quidā mercator in qua
dam ciuitate qui habebat castam et honestā vxorem. qui p̄gēs
pro mercibus suis ad alias prouintias. Erat em̄ quidam iuue
nis ciuis in eadem ciuitate qui adamabat eandem mulierē suā
pra modū. qui plures nuntios ad eandem honestā mulierē di
rexit ad procandū vel procurandū. sed vacuos et cū indigna
tione magna repulit eosdem a se. Tandē iuuenis cepit langue
scere. cui quedā vetula occurrens causam sui languoris ques
iuit. qui primo cor suū celans ei. sed illa fortiter insinuit q̄ tan
dem ei quod in corde habuit manifestauit. Qui illa ait. Ego te
celeriter iuuabo. O mulier reysel dyabolus weyb. Ipsa hō ca
niculam quā habebat tribus diebus ieiunare cogēs. tertia die
panem cōfectum synapi dedit ei. Que pre amaritudine synapis
fortiter lachrymare cepit. Pergēs ergo illa cū canicula ad do
mum p̄dicte femine. que fuit honorifice ab ea suscepta. Vidēs
ergo domina caniculā sic lachrimantem quesuit. quid haberet
cause flendi. Ait ista antiqua Begina. Lara domina: Nolite
me interrogare de causa huius fletus. Magna est em̄ mea tri
sticia et magnus est dolor meus. Et ob hoc domina magis in
stabat vt ei diceret. Qui antiqua vetula dixit. O domina mea
beccanicula fuit filia mea pulchra: nūhis decora et casta. q̄ cui
dam iuueni ipsam ardēter amantem consentire noluit. in hanc
caniculā maledictiōe sua mutauit. Et hoc dicto cepit flere bec
vetula dyabolica et mendax. Tunc mox domina ait. Et ego si
milis sum filie vestre in hoc negotio. Iuuenem em̄ talem plu
ries contemsi ⁊ nolui ei consentire. Qui amos. Consulo vobis
miseremini vestri. ne vobis contingant talia: et efficiamini ca
nicula sicut bec filia mea. Qui domina ait. Rogo te propter deū

Capitulum duodecimum.

ut quanto citius poteris procures mihi enim. et ego ei cōfensuriam. s̄m omnem voluntatem ipsius. Quod illa infelix ministra dyaboli apostola sathane audiuit. et ad eum statim p̄perauit. Et eos simul in actu luxurie sociauit. O mi frater cogita quā cruenta bestia fuit hec dyabolica mulier. Nam foris a p̄parebat sancta. quia benigna fuisse dicitur. id est orationis soror. Intus vero fuit plena demonibus. Quis enī vnquam doctorum aut magistrorū tale cogitasset nephas ut per vnā caniculā tam bonestā et castā mulierem ad luxuriandū puocasset. Modo tales diabolice meretrices sunt dii vestri. Quia secundum Augustinū. hoc ab homine colitur supple pro deo quod p̄ ceteris omnibus diligitur. Proprium enī est dei ut ab omnibus suis creaturis p̄ omnibus diligatur. Et talem dilectionem tu et tui similes in predictis concubinis vestris. quas cōtra deum tenetis contempnitis. quia eas plus q̄ deum amatis in penam eterne damnationis vestre Item notanter iterum dico de malis mulieribus. Quia scio pro certo. q̄ bona honesta et pudica mulier non erit fornicaria. Foui enī multas bonas et honestas mulieres. et in omne opus bonū promptas. quarū vitam merito me oportet laudare. Quia omni laude s̄ dignissime. Das enī amare et honorare in deo honorificū est. De qua scribitur Sapientie. Mulierem fortē quis inueniet procul. et de ultimis finibus precium eius. Sicut fuit Lucretia. de qua superius habes. que indubitāter non fecisset. que ista fecit. Et si decies fuisset in caniculā mutata. Ex quo seipsam interfecit pro nephario facto quod vi et cōtra omnem eius voluntatem in ea factū fuit. Secunda domus dei est anima rationalis que multas vexationes et violēcias patit. Ipsa quidem infestatur a v̄to supbia. a flumie auaricie. et a pluuia luxurie. Nāc qd est. in m̄do aut est cōcupiscētia carnis aut oculoꝝ. aut supbia vire Itē de hac domo dei ebriosus facit phanū bachi. luxuriosum phanū veneris. bellicosus phanū martis Sicq̄ multis modis anima nostra rationalis que deberet esse domus dei fit dom⁹ ydoli dyabolici et p̄phanī. Non aut tu fac sic mi frater. S3 potius exlude venerem bachum et martē et prepara deo tuo iesu christo crucifixo in anima tua templū sanctū castū. p̄ iugē memoriam passiōis eius et omium vulnerū. accrucis eius ⁊ patibuli.

Tunc indubitanter habebit memoriam tuam in visceribus misericordie sue. ¶ Et de hoc capias exemplum de venerabili episcopo nomine Honorato. ¶ De quo legimus quod in magna reuerentia habuit imaginem crucifixi. et persequens totam passionem Christi. Cum autem simplex laycus esset diuinitus. tamen in episcopum eligitur: sed clerici eum pretempserunt et deriserunt. Cum autem die una missam cantaret et dominus vobiscum proferret. Clerici respondere nolentibus: imago crucifixi respondit. Et cum spiritu tuo cunctis qui aderant audientibus. et hoc ad maximum honorem ipsius: et in scandalum omnium suorum clericorum. Factum est autem ut moveretur. et cum corpus eius ante maius altare locaret. imago crucifixi ad altare oculos suos reuoluit et ipsum corpus diligenter in me inspexit. Cum autem sepulture traderet et presbyter in fine misse diceret. Requiescat in sancta pace. Clerici vero nunc conuersi cognoscetes eius sanctitatem. pre tristitia et fletu seu dolore non responderunt Amen. Ipsa imago crucifixi alta voce respondit omnibus audientibus Amen. Sic crucifixus suum honorantem honorauit hic in terris. quanto amplius hec ei in celo fecit. Domine frater tu quoque fac similiter. et habebis eum indubitanter te honorantem in hoc seculo. et multo fortius in celesti patria etc. ¶ Tertia domus dei est tota ecclesia catholica in qua etiam fit abhominatio. Et licet omnis abhominatio que fit in prima et in secunda ecclesia: etiam fit in tertia. eo quod iste due includunt in ista tertia. tamen plures enumerabo. ¶ Prima igitur abhominatio est quod plures sunt clerici qui volunt habere beneficia: sed nolunt sufferre beneficiorum onera. Redditiis volunt tollere sed nolunt horas canonicas dicere: nec chorum visitare. Sunt et alij beneficiati qui credunt se ad horas non obligari. nisi recipiant sacros ordines. Sed estimo secundum rectam rationem quod districtius tenetur talis clericus beneficiatus et non ordinatus: quam clericus ordinatus et non beneficiatus. quod primus tanquam mercede conductus est ad legendum horas canonicas. sicut ecclesia instituit eas. Alter autem ad hoc est spontaneus et libera voluntate obligatus. Sed sub maiori pena tenetur hoc quis adimplere ad quod mercede conductus. quam ad quod sponte se constrinxit. Item alia abhominatio fit in hac domo. Nam clerici istis temporibus redditibus et beneficiis volunt esse contenti: sed habent et peruersitatem layci. Comam nutriunt cum mulieribus

Capitulum duodecimum.

bus: habitu et calciamentis assimilentur militibus. tabernas et
lupanaria visitant cum garrionibus. Audite quid dicit Augu-
stus de talibus clericis in libro de contemptu mundi. Quisquis igitur
talis ad sortem domini vocatus qui comam nutrit et capillos
reddere vel tondere erubescit, profecto non se de dei: sed de mundi
sorte esse testatur. Quanto enim quis crines plus fouet tanto cor
suum non in celis, sed in terra fixum esse ostendit. Extirpet igitur
penitus presumptio talis ne quod absit a deo expellatur eius oratio. hec
ille. Item Bern. ad eugenium papam li. iij. in fine sic ait. Virorum
cuius ordinis sint nostri clerici. Nam in congregatione temporalium
habent se ut layci, in apparatu nobili ut milites, in acquisitione
reddituum ut clerici. Et tamen non laborant ut layci: nec pugnant ut
milites: nec euangelizant ut clerici, et tamen utriusque ordinis cupiunt
esse et utrumque deferunt unusquisque in suo ordine resurget. Iste
vero in quo ordine nescio, cum tamen deus summe sapiens credat
et nihil inordinatum relinquat. Qua in re timeo istos non alibi
locandos nisi ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabi-
tat. ¶ Iste adhuc alia abhominatio fit in hac domo a clericis scilicet
quod ipsi se mutuo occultis moribus et apertis laniant, unus alium
infamando: detrahendo: obloquendo: increpando in iudicio
et extra. Et intantum seua et magna est ista pestis in clerico, quod
iam religiosi detrahunt secularibus: et seculares religiosi: unus
quisque inuidet alteri de statu et honore. Et ex illo layci pluri-
mum scandalizant et per consequens non credant que ipsi predicant
nec etiam tenent clericum in reuerentia debita ut deceret: et sic ista
domus ledit graui ruina. Nec mirum. Dum enim pastor per ab-
rupta gradit consequens est ut grex ad precipitium sequatur ut di-
cit Gregorius in pastoralis. Hic dicendum esset de criminosissimo epis-
copo Meydeburgensi nomine Udo, qui heu non clericaliter nec
episcopaliter vixit, ut exitus rei demonstrauit, sed seruabo tibi
eandem historiam usque in finem huius carte: et dicam tibi de uno
alio episcopo qui erat homo carnalis et multum lubricus, quia
publicus scubinarium. Sed cum diuino vergere iudicio idcirco ad
extremum peruenisset, neque confessionem: neque sacramentum eucari-
stie: neque sacramentum vel sacram vunctionem accipere volebat. Un-
de cum amici eius de hoc multum dolentes ut sic sine viatico mo-
ri vellet, Denique quidam filius eius carnalis eum super hac re

multum rogabat. Cui episcopus pater eius vehementer indignans sibi multum dure respondit et ait. Fili peccatissime mere // tris non me later intentio tue perfide mentis: scio quia mortem meam desiderater expectas ut facultates meas habearis. et ideo mor precepit cubicularijs suis ut cum eo exirent et hostium clauderent: et eum quiescere pmitterent: ne etiam intrarent nisi ipso iubente. Quibus egressis aliquandiu. Cum itaque aliqui scire volentes quid ageret introierunt: sed eum in lecto minime repererunt. Cum enim in singulis angulis quererent et non inuenirent eundem: rursum respicientes viderunt cadauer eius mortuum prosectum in excelsum trabem. Unde cum non essent ibi scale nec alia instrumenta quibus ad eandem trabem ascendere potuisset ceratissime patuit. quod a demonibus esset suffocatus et ad illud locum subleuatus. Ita non solum punitur qui corpus christi indignesummit. sed etiam qui sumere indigne sumentes specialem penam incurrit. et dyabolus in talibus maiorem habet potestatem. ut dicitur Joh. iij. de iuda. qui post buccellam panis introiit in eum sathanas: quoniam in eo prius erat. Et tamen illa buccella non erat cristus: sed dyabolus in ipsius animam intrauit. quod ausus est accipere buccellam de manu domini cum sciret se traditorem eius. et persequens criminosum boiem valde. Unde Augustinus ait. Nullus malignus a d corpore christi accedat ne quod iudas sustinuit patiatur. sicut fuit ille episcopus et omnes concubinarij sibi similes. ¶ Est tamen sciendum quod ille criminosus episcopus sustinuit hanc penam a dyabolo. non solum ideo quod non voluit penitere nec concitari: sed quod credidit quod bene quod pluries adhuc hodierna die credit. in periculum animarum suarum de extrema unctione: quod si inungeretur oleo sacro quod eo citius moreretur. Et thesaurus suus qui fuit magnus succedere deberet filio suo spurio. quod fuit propter ipsum. Nam ut supra dictum est: ideo dyabolo suadente in cuius potestate fuerat: sacramenta eucaristie sacre unctionis et professionis recusavit. et domino suo dyabolo cui in vita seruivit: obediuit. cum quo ad damnationem eternam transiuit. et ideo corpus eius in trabem suspedit: et in hoc dyabolus seruum suum honorauit. O mi frater reuerte a seruicio dyaboli: hoc est a concubina tua ad deum qui te creauit et insuper sua turpissima morte redemit. ut ei seruires casto corpe et mundo corde: qui multum alios habet honorare suos suos in celesti patria

Capitulum duodecimū.

cum omnibus angelis atq; beatis q̄ dyabolus in extremis pe-
nis. Cogita mi frater qz momentaneū est quod delectat. f. eter-
nū est quod in pfundo inferni inestimabiliter cruciat. Vere er-
go illā momentaneā et fetidissimā delectationē luxurie in inesti-
mabilem gloriā et eternū bonum et gaudiū celestis patrie. Ipse
em̄ deus misericors expansis stat manibus et paratissimus est
te suscipere. qz cor contritū et humiliatū deus nō despiciet. Si
vero neglexeris tp̄s gratie sicut iste episcopus Ripensis beu-
fecit et qd ipse inuenit tu inuenies. Noli imitari vestigia eius.
Modica em̄ hic penitētia acquirit tibi magnā gloriā et sem-
piternū gaudiū. Ec̄m accipe de latronibus maleficis ad mor-
tē diiudicatis. qui gauderēt vehemēter si pro auriculo abscondē-
do possent euadere mortem corpalem. Tu quoq; gaude et leta-
re. qz cum parua penitētia potes euadere mortem anie eternalē
et acquirere tibi gloriā sempiternā et dicere illud Ecclesi. vlti.
Videte oculis vestris qz modicum laboravi et inueni mihi ma-
gnaz requiē. Blosa. in hoc tpe gratie et misericordie. Sicheu
ec̄tra tpe iusticie videlicet post mortē per magnam et inestima-
bilem penam nō potest sibi homo ibi quam acquirere requiēz.
Audi diligēter quid dicat Isidorus: ait em̄ sic. Si habes sapi-
enciā salomonis: pulchritudinē absolonis: velocitatē asabelis
psperitatē alexandri: potentia octauiani: diuitias cresi: longevi-
tatē enoch: quid prosunt si in fine caro tua vermibus datur. et
anima cū demonibus in inferno eternaliter collocet. Nec ille.
O mi frater cogita qz tua nouissima fiāt quatuor ista videlicet
mors: iudiciū: iehenna et gloria. Quid horribilius morte. quid
intollerabilius iehēna: quid iocūdius eterna gloria. Qua in re
dico tibi cum merita. Surge miser vigila: stude lege vel ora
Sic fac qz nulla sine fructu transcat hora. Quid em̄ quisq; se-
rit. p̄sentis tpe vite. Hoc sibi messis erit cū dicitur ite venite
¶ Notandū qz nos sp̄uales viri tam seculares q̄ religiosi de-
beremus dare istis secularibus p̄sonis fortem et strennuū mo-
dū pugnādi pro patria celesti. Dodo quāq; sit oppositū. qz ipsi
sunt fortiores in militādo et multū feruentiores: se ad artam et
strictam vitā dando. et oēm gloriā et pompam. ac potentiaz
huius mōi postponēdo: vt vitam possideant eternā. et hoc in
magnū scandalum et erubescenciā nobis. ¶ Nam legimus qz

quidam miles diu vixerat male in torneamentis, bastiludijs et
 spolijs et multis alijs vanitatibus huius seculi. Rex aut illius
 terre volebat ire ad terram sanctā et cogitabat q̄ interim isti
 militi cōmitteret totum regnū. ille aut̄ intelligens hoc cogita-
 bat intra se illud cōmune prouerbium. wan der schimpff am
 besten ist sol man da von lassen. Tu diu militasti regi terreno
 tempus est vt incipias militari regi celesti. p̄ eterna patria que
 nunq̄ auferet a te. Et congregauit ad se omnes amicos suos
 et fautores tanq̄ habiturus magnā expeditionē vt sibi in auxi-
 lium venirent assignās eis diem et locum. Illi vero tanq̄ sui
 amici et fautores venerūt in magna multitudine die statuto
 et dixerunt quo sumus ituri. Ipse dixit. non dicā vobis quousq̄
 illuc venerimus. ne forte hosti cōscij fiant. Et iste miles stren-
 uus pugnaturus cū omnibus demonib⁹ dixerit iter suum ad
 claram vallem. Cum aut̄ venisset ppe claustrum dixit ad eos
 Hic me inuadūt multi hostes inuisibiles. s. demones. quis me
 cum intrabit bellū contra eos quoniā hic intendo me sepelire
 in monasterio abrenunciādo mundo et omnibus eius pompis
 Et hortabatur eos multū ad introitū ordinis. sed ipsi nolebant
 et dicebāt. Noli te tam stulte agere nos sic dimittēdo: parati
 em̄ sumus omēs vobiscū intrare bellum et vobiscū mori. Qui-
 bus miles ait. Nolite mecum mori tpaliter: sed intrate et viuere
 eternaliter. Et sic intrauit miles ille monasteriū et securus est
 eum solūmodo armiger eius quē ab infantia nutrierat. Et sic
 respiciens retro vidit solum armigerū et multū gauisus est et di-
 xit. Tu sequeris me sicut bonus latro securus est xpm̄ in para-
 disum. Et confortati in dño intrantes monasteriū et habitus
 susceperūt et saluati sunt ambo dño adiuvante. N mi frater tu
 quoq̄ fac simile sic ars deludit arte. Nam bene iste pfatus mi-
 les habuit p̄ oculis q̄dam verba poetica videlicet ista. Si ri-
 bi pulchra domus: si splendida mensa: quid inde. Si fueris di-
 ues: fortis: pulcherue: quid inde: Si prior vel abbas: rex aut
 papa: quid inde. Que sunt sub celo si tua sunt cūcta. quid inde.
 Tam cito p̄tereunt hec oīa q̄ nihil inde. Sola manet virtus
 qua gloriabimur inde. Item alia metra. Forma genus mores
 sapiētia res et bonores. Morie cadūt subita solū manēt meri-
 ta. Clā apocal. vi. Opa em̄ illorū secunt illos. Et hec de. xij. c.

Capitulum trecentum.

Queritur utrum conueniens

fit talis increpacio sacerdotū siue correpcio. Capitulum xiiij.

Queritur utrū cōueniens sit talis increpacio sacerdotū siue correpcio. Cum tñ apostolus dicat Seniores te ne increpaueris. Respondet q̄ hec regula sancti pauli seruāda est. vt habetur. ij. q. vij. c. paulus. fm̄ verba beati Bre. sic dicentis. Cum culpa senioris id est sacerdotis suo exemplo non retrahit ad interitū corda iuniorū. vbi autē senior siue sacerdos iuuenibus exemplū p̄bet ad interitū ille districta increpatione seruandus est. Nam etiam scriptū est. Loquens inuicem: Et rursum. Bledictus puer centū annorū. Super quo verbo dicit beatus Bern. Bledictū caput canū et cor vanū. caput tremulū et cor emulū. canities in frice et p̄nices in mente facies rugosa et lingua nugosa: cutis sicca et religio ficta. visus caligās et caritas claudicās. labium pendēs et deus detrahens. virtus debilis et vita flebilis. Dies vberes fructus steriles. anni multi et actus stulti. Tales seniores et presbiteri digni essent non solū simplici correctione. Sed et vt molendina affinaria suspensa collo eorū dimergerent in pfundum maris. Iuxta vocem domini. Math. xviij. Si em̄ tales senes essent p̄lati aut pastores omiū christi. tūc fm̄ beatū Gregoriū admonendi essent subditi ne plus q̄ expedit sint ip̄is subiecti ne tñ plus studeāt quā est necesse hominibus subici. et cōpellent eorū vicia venerari. ¶ Scendū q̄ duplex est correctio. Quedā potest stantia. qua nō solū intendit correctio fratris. s̄ etiam intendit p̄curacio boni cōmunis. Et illa nō solū fit per simplicē amonitionē. sed etiam qñq; per penarū inflectionē. vt ipse peccās et alij timeāt huiusmodi penas. vt sic a peccato desistāt. Et talis correctio solū p̄inet ad p̄latos et iudices et alios supiores respectu suorū inferiorū qui missi sūt. Unde quomō p̄dicabunt nisi mittant. ad Ro. x. ¶ Secūda vero correctio dicit fraterna que p̄ simplicem amonitionē tendit ad emendationē peccantis. Et q̄ hec amonitio est actus dilectionis. ideo cadit sub precepto diuino probat hoc p̄ illud Math. xviij. Si peccauerit in te frater tuus rē. Et per Blosam vbi dicit. Ita bene peccat qui videt fratrem suū peccare et tacet sicut qui peccātū nō indul-

get. Sed ad indulgentiā peccantis oēs tenemur ex diuino precepto. scilicet caritatis. igitur similiter ad corrigendū. Et tñ sciendum q̄ debitus modus debet seruari in correctōe fraterna: quia nō omēs eodem modo sunt emēdabiles vt dicit beatus Greg. in tertio libro moralium. et in omelijs sup̄ Ezech. et in pastoralī p̄ plures similitudines. Et p̄cipue inferiores corrigētes superiores non debent hoc facere arrogāter et impetuose: sed reuerēciali oter et humiliter vt dicit aplūs. i. ad Thimoth. iij. Seniores nō increpaueris sed obsecra sicut patrē. Idem habet. ij. q. vij. c. Paulus. Et Gre. in pastoralī. Admonendi sunt subditi ne prelatorū suoz vitam iudicent: si quid fortasse eos respētibilibiter agere vident ne inde recte mala eoz redarguant vnde p̄ spiritum elatōis in profundū inferni dimergant. Admonēdi etiam sunt subditi ne cū prelatorū suorum culpas considerāt. cōtra eos exinde audaciores fiāt: sed sic apud semetipsos diiudicent vt cū diuino timore p̄stricti ferre sub eis iugum reuerētie non recusent. Nō em̄ prelatoz suoz subditi de merita cōsiderare. sed quod dicūt et iubēt. vt dicit canō. i. q. i. ca. Non q̄les sacerdotes dñi sūt sed quid de dño loquant̄. est nobis magnopere attendendū. Si em̄ dixit illos audiēdos qui sup̄ cathedrā moysi sedebant. quāto potius qui supra cathedrā petri residēt. Unde si dixerimus quomō peccatū nō habemus nos ipsos seducimus et nō est veritas in nobis. De cōse. di. ij. iterat̄. Nō peccare soli? dei est. emēdare p̄o sapientēs. pseuerare aut̄ diabolicū est. est em̄ res pene cōtra naturā vt sine peccato q̄s sit. xxv. di. Et sūt p̄ba Jerō. ad Roceanū. Vos aut̄ sacerdotes qui alioz iudices estis. Primū auertite a vobis malū et deinde a subdit̄ vestris. Valde em̄ turpe et scandalosum est vobis sacerdotibus cū culpa redarguit vos ipsos: quia qui trabem gestat in oculo p̄prio: non bene potest educere festucam tenuem sine errore de oculo fratris sui. i. q. i. c. Dulci. In hoc enim potissimū est crimen sacerdotum et vltra modum detestabile: q̄ se non custodiunt a fornicatione publica cum eorum concubinis propter populum. Nec etiam ab ocula propter deum: quem quasi quoti die tractant scilicet sanctum sanctorum deum et hominem sub speciebus panis et vini. ipsis in p̄fundissimā penā eterne dāna tōis. ¶ Nam legim⁹ de quodā sacerdote q̄ sancta nocte et die

hñ q̄

Capitulum tredecimū.

natalis domini noluit se custodire nec cōtinere a luxuria cum
tñ eadem nocte et die instabat sibi celebrare. qz ipsa nocte tran
siuit per campū de vna villa ad aliam vt ibidem fm cōsuetudi
nem diei tales missas celebraret in diuersis ecclesijs. Contingit
q vna mulier sola occurreret ei cū qua peccauit nō ponens
ante oculos deum. et q oporteret eū ter celebrare. Sed postq
in prima missa cōsecrauit et sumere voluit. Tunc colūba niuea
venit. et eo vidente totū calicē ebibit. et rostro suo hostiā sumsit
et eleuauit. Videns ista sacerdos valde timuit ppter populum
circumstantē. sed tñ populus hoc non vidit. Finita missa lau
des dixit. Item in secūda missa similiter fecit niuea colūba que
et in prima. Tandem iste sacerdos miser miserabilis in se re
uersus et cōpunctus venit mox ad quādam abbatem cisterciē
sis ordinis confessionem ei faciens tanti peccati exposuit reatū
Videns vero abbas eius magnā cōtritionem et lacrimas sciēs
pro certo q deus cor cōtritum et humiliatū non despicit. Iussit
ipm ire et mox celebrare terciā missā ppter populū ex
pectantem. Reseruās sibi penitentiā quousqz expediret popu
lum q tunc reuerteret. Qui dum celebraret terciā missā venit
colūba et posuit duas hostias cōsecratas quas prius receperat.
et euomuit similiter omnē liquorem ad calicem. Nec vidēs
p̄spiter repletus est gaudio magno. Qui mox ad abbātē reuer
tetur et ei diuinā cōsolacionem recitauit. vt eum monachū fac
ceret humiliter rogauit. Respōdit ei abbas dicens. Non te isto
tpe recipiam. s volo vt ad mare transeas. Et p peccato tuo tri
bus annis in hospitali infirmatibus seruias. si tūc reuersus fu
eris nullā a me paciariis repulsam. Istū em̄ laborē et periculū
maris atqz itineris pro penitētia sibi dedit. Fecit ille criminou
sus p̄spiter q abbas iusserat. et post tres annos reuersus fact
est p̄batus monachus. Ex his igit dictis patet q ad sacerdotē
qui debet esse iudex aliorū requirūt perfectio scientie et multo
plus sanctitas vite vt respectu ipsi⁹ populus grex dicat et ipse
plebanus pastor omiū christi. Et sicut est magna differētia in
ter pastorem et oues Sic magna debet esse differētia inter sanc
tatem ipsius plebani et ipsius populi. Sed heu iam pauci
nostris temporibus sūt viri litterati iudices. et sancti et perfecti
pastores animarū. Sed multi lupi rapaces deuorantes eas ac

luxuriantes cum ouibus suis et per quem actum tradunt se et
suas oues lupis infernalibus Et multi sñ mercenarij qui non
lucrū animarū sed mercedem tpalis comodi aut lucri aut bono-
ris querūt. sed caueāt qui sic loca pastozū occupant ⁊ custo-
diā gregis minime implent ne dicat illis illud Ezech. iij. Spe-
culatozē dedi te domui israhel si impio locutus nō fueris vt se
ab impietate custodiat: et ille perierit sanguinem eius de manu
tua requiram. Item Regū. ij. Custodi virū hunc qui si lapsus
fuerit erit anima tua pro anima eius. Deinde dñs per Isa. lviij.
dicit. Llama ne cesses et quasi tuba exalta vocem tuā et annun-
tia populo meo scelera eozū: quapropter debent plati et oēs cu-
rari oues suas eis cōmissas a morte culpe iebenne reservare. ⁊
a dyabolicorū lupozū incurfibus custodire. iuxta illud Crisof.
Sacerdos et si ppiam vitam dissipauerit aliozū tñ diligētem
curam nō habuerit: cū perniciosus iebennusabit. ¶ Isidorus in
de summo bono ait. Sacerdotes pro iniquitate populoz dā-
nantur si eos vt ignorātes non erudiunt: aut peccantes nō ar-
guunt. et Bre. super Ezech. Tot occidimus quot tacētes ⁊ ne-
gligētes ad mortem ire videmus. et Bern. ad Eugeniū papā
sic ait. De paruis vt de castris et villulis ⁊c. magnā curam ha-
bent: de magnis vero et de aniabus nullam vel minimā gerūt
curam. ymmo a multis ex toto relinquūt cura spūaliū ppter
que tñ sunt tpalia ⁊ ecōtra. Et ideo qz contra doctrinā aposto-
li prudētes apud nosmetipsos sumus ⁊ plus sapiētes q̄ opor-
tet. altissimus stultam fecit sapienciā nostrā vt ea vitā amittā-
mus tpalia qua ea nitimur acquirere et cōseruare. Unde vides
mus beu q̄ q̄to cura nostra pro tpalibus magis crescit: tanto
ecclesia in diuitijs magis decrescit. Sic econtra olim qñ erat
seruens sollicitudo pro spūalibus tunc ecclesie durabant in tpa-
libus et sollemniter vtebant p̄uilegijs et libertatibus. iuxta il-
lud. Nam omne monasteriū quod spūalibus bene regitur: in
tpalibus per omnia prosperat vtiq; sitam ardentē ⁊ diligēter
pcuratori: conseruationi et augmentationi spūaliū insister-
emus sicut tēporalibus: ista indubitanter adiacerent dummo-
do illa primo et principaliter quererent iuxta promissum veri-
tatis dicentis. Primū querite regnum dei et iusticiam eius et
hec omnia adiuentur vobis. Math. vi. Sed quia isto tēpore
NH iij

Capitulum

tredecimū.

moderno primo et precipue regnū dei et in stitia eius nō queri-
tur: et ideo diuitie et glorie non adiungunt: sed que priori tēpore
causa deuotōnis adiecta sunt modo auferuntur ppter nimios
excessus sacerdotum in quibus maxime populus cōmunis et
laycalis scandalizat. Nonne mi frater esset magnū scandalū in
tota ciuitate tua q̄ tibi subiecta est quo ad curam fortassis qua
tuor milia animarū: in qua habitaret quidam laycus mechani-
cus cum vxore legitima: et cum eadem haberet publice concu-
binā vnā cū pueris ex eadem genitis. ymmo vere esset enor-
me quid et precipue quādo esset notum et publicum. Dodo
mi frater respice in te ⁊ inuenies quia tu talis es: cum tū tu sis
vicarius cristi et tibi dixit. Quodcūq; solueris sup terrā erit
solutū et in celis. Etiam dixit. Qui vos audit me audit et qui
vos spernit me spernit. Dodo in scandalum omniū subdito-
rum tuorum tuam honestā vxorem videlicet ecclesiam tuā par-
rochiale cū qua merito ex oblatione et voto sacerdotalis di-
gnitatis deberes caste viuere et sancte in edificationē et exē-
plum ouīū tuarum tibi a cristo cōmendatariū. Dodo in oppo-
situm agis tu miser et miserabilis prespiter et retines publice
vnā meretricem in domo tua cū tuis genitiuis quos ipsa ex te
genuit: quomō ergo populus tuus potest tuis p̄dicationibus
adhibere fidem cū viderit te manifeste oppositū facere q̄ tu p̄-
dicas. Unde cristus populo suo dicere potest. Dum vester ple-
banus sedit in cathedra moysi ymmo sancti petri et mei: que
vobis dicit facite: fm aut opera eius nolite facere quia mala st.
Est em̄ publicus cōcubinarus malus et criminofus: et non
bonum exemplar vobis omnibus. ⁊ ideo ipse cū sua meretrice
descendet cum suo dño in pfundum inferni si non emendaue-
rit suā vitam. O mi frater reuertere reuertere ad dominū deū
tuū qui te elegit in pastorem ouīū suarum. O vtinā respice-
res dalidam tuā tam diligenter a tergo sicut ab ante: ⁊ oculis
tue mentis et non corporis: ad statim reueres a te et emenda-
res vitam tuā in melius exemplo vnius Canonici parauiens.
¶ Qui fuit tibi similis qui totus erat lubricus et amator mōi
et mulierū: doctor decretorū maximus et etiam plebanus ma-
gnus in quadam ciuitate. qui cū quadam die solus in camera
studeret: et ecce in quodam angulo camere vidit pulcherrimā

mulierem ad se venientem ita ut nusq̃ vidisset vel nunq̃ vidisset pulchriorem: quā cum magna admiratione et stupore salutavit et diligēter suscepit. et illa oīa membra anteriora ei ostendit et dixit. Pulchra necibi videoz. At ille ait. ymmo pre omnibus mulieribus quas vnq̃ vidi. At illa dixit. Conspice me etiā retro et mox vertit sibi dorsum. ecce plena fuit vermibus et fetore ut ferre non posset. Et ille quesivit que nam esset. Respondit. Ego sum mūdus et sic facio seruiētibus mibi: in hoc seculo eis bene facio et tandē post mortem vermes ipsis mihi strabo et oēm fetorem ac penam infernalē eternaliter. Ex post statim vertebat se iste canonicus ab amore mulierū et toti⁹ crimi⁹nosi seculi ad deum suū. Unde Aug. O amatores mōi nō est requies vbi queritis beatam vitā in regione mortis. nam qui amat mundum amat traditorē suum. Nam mūdus dyabolo dicit hoc verbū qđ iudas iudeis dixit. Quemcunq̃ osculatus fuero cū aliqua dignitate aut p̃speritate ipse est quētrado vobis tenete eū et ducite eum caute: ne amittatis eū aliqua molestia aut tribulatiōe: qz vexatio dat intellectū et facit cōverti ad deū. nam mīr dulciter cōcipit puerū sed cū dolore parit eū: sic tu o mī frater cū dalida dulciter dormis et gaudēter: sed extrema huius gaudij luctus occupabit. Et qz tibi plura scripsi exempla de doctorib⁹: m̃gistris: cāonicis et plebanis: et quicūq̃ se a via mala et damnosa vertit apud deū gratiā mox inuenit: sed qui in malitia sua vsq̃ in finē suū pseuerauerit penā durissimā et eternā accipiet. Elige ergo f̃m tuā voluntatē qđcunq̃ volueris: aut cū tua dalida pseuerantiā et inuenies penā durissimā aut vite emendatōez et recipies diuinā et eternā solationem.

Differentia inter sacerdotiū

noui et veteris testamenti.

Capitulum. xliij.

Et quedam differentia inter sacerdotiū noui et veteris testamenti. Nam sacerdotiū leuiticum non dicebatur regale. Unde in veteri testamento regnū erat quasi per se substantiuū: sacerdotiū quasi adiacens. i. adiectiuū. In nouo autē testamēto sacerdotiū ponit e contrario substantiue et regnū adiectiue: hoc est dicere. Regnū in veteri testamēto erat dignius et eminentius q̃ sacerdotiū. Unde omēs sacerdotes

Capitulum decimūquartū.

fm legem suberāt regibus. In nouo autē testamēto sacerdotiū
i. dignitas aplica siue papalis dignior est imperiali dignitate.
In huius rei signū papa habet coronare impatorem cum suis
pedibus. Et ratio huius est. qz sacerdotiū veteris testamēti erat
transitoriū: sed iaz ad experientia pz: qz iam nullū habet iudei
sacerdotē. Nostrū autē sacerdotiū stabit in eternū. Unde daniel
iij. Cū veniet sanctus sanctorūz cessabit vinctio vestra. Unde
apls ad Heb. vij. Plures facti sūt sacerdotes fm legem eo q
morte phiberent permanere. Iesus autē eo q maneat in eternū
sempiternū habet sacerdotiū. Dignitas autē regia nō manet in
eternū: ymmo et character sacerdotij manet in eternū. qz p mor
tem nō deletur. Unde si sacerdos noui testamēti moreret. z re
surgeret: verus esset sacerdos vt et ante: non autē sic de sacerdo
tibus veteris testamēti. ¶ Notandū q primū sacerdotiū fuit re
gale in Melchisedech qui fuit rex et sacerdos. Scdm fuit in
Aaron. Tertiū fuit in xpo iterū regale. qz rex semp fuit: sed est
factus sacerdos qn carnē assumpsit z se in sacrificiū obrulit deo
patri. Sed sacerdotiū nostrū a cristo est translatū in sanctum
petrū dicente dño. Tu es petrus z sup hanc petrā edificabo ec
clesiā meā Math. xvi. Item de ordinatōe apostolorū ad sacer
dotiū nihil vel modicū habet: sed de sancto petro certū habet
q antiochie missam celebrauit: sed potuit aplis sufficere pro
ordinatōe eorū qd est a dño in vltima cenā dictū. scz. Hoc fa
cite in meam mēmorationē: vbi oēs aplos ordinauit in sacer
dotes et in epōs: et dedit eis et suis sequētibz potestātē conse
crandi sacrificiū eucaristie de pse. dis. ij. Iaz in primitiua ecclesia
sine solennitate ordinatōis ad sacerdotiū sunt p̄moti vt habet
dis. lxxx. Sed tñ quod deficit in alijs ordinibus hoc impleuit
magna eorū sanctitas: multo em̄ maior fuit tunc sanctitas. si
cut adhuc istis temporibus est in aliquibus laycis: ymmo heu
magis qz in aliquibus episcopis. Dicit em̄ Gregorius q cleri
cus in sacris ordinibus p̄stitutus plus peccat in concupiscēdo qz
laycus in agnoscēdo. Qui viderit. Differentia em̄ magna est in
ter peccatū sacerdotis et ppli. qz sacerdos nō d̄r peccare p igno
rantia: nō em̄ licet ei mādāta dei ignorare: in p̄plo autē secus est
et ideo melius est fm Aug. spūalia penitus obmittere qz indi
gne tractare. Idez ait. Nihil est in hac vita z maxie in hoc tpe

difficilius: laboriosius: periculosius: q̃ episcopū sine sacerdotē
esse officio. Sed apud deū nihil beatius si eodem mō militet
quo noster iubet impator. xl. di. Sed q̃ nō fit: ideo multi scā
dalizant in corū vita criminosa et p̃ consequēs actus eorū sper
nunt: sc̃z missas et p̃dicatiōes et alios actus sacerdotij et paro
rochiales. sicut in exemplo legit de quodā layco. ¶ Nam erat
quidam p̃spiter qui p̃fuit vni prochie satis populose: qui erat
valde criminose vite ⁊ multū scādolosus in plebe. quidam autē
laycus nunq̃ voluit interesse missę sue p̃pter eius lubricā vitā ⁊
et nō credebat ip̃m rectas missas celebrare. Qui dum in festi
uitate in campo solus ambularet: plebano suo tunc t̃pis in eco
clesia missam celebrāte: venit a casu ad quendā fontem fluentē
quo visu cepit bibere modicū et placuit sibi aqua vltra modū
in gustu ⁊ visu: et quāto plus bibebat de tāto plus delectabat̃
ampli⁹ bibere. et trāsiuit ipse volēs videre eius originē: et cū sic
transiret apparuit ei quidā homo senex ⁊ venerabilis: qui dixit
ei. Cur cū alijs cristianis ad audiendū diuinū officiū nō es ho
die isto sancto die in ecclesia. Qui ait. Vere dñe noster pleba
nus tam enormem vitā ducit q̃ non credo ip̃m mundas missa
sas et deo placētes posse celebrare. Ad quē senex. Et quid hic
oparis. R̃ndit laycus. Dñe ego quero originē huius fontis flua
entis. nam meliorem aquā diebus vite mee nunq̃ gustavi ⁊ ei
us claritati nunq̃ similē vidi. Tunc senex duxit eum ad origi
nem et fluxit fons iste de ore canis mortui et etiam fetidissimi
Uidens hoc laycus et expauēs putabat se mortē bibisse. Cui
senex: Nolite timere: nullaz em̃ molestiā generabit aqua ista quā
tu bibisti. q̃ suauissima et sanissima est: q̃uis fluat per os cani
mortui ⁊ fetidissimi. Sic simile accipe de verbo dei quod tibi
tuus plebanus nephādissimus p̃dicando: ⁊ de missa eius: nul
lum illozū coinquinat de vita sua turpissima. bona est doctri
eius: sancta est missa eius: qui si malus est: sibi malus est nō
tibi. Vita eius nō coinquinat officiū q̃ sibi deus concessit ad
vtilitatem omniū vestrū. Fideliter ergo studeas interesse eius
p̃dicationibus et missis. nunq̃ em̃ inquinamēta clericorū con
inquinare possunt sacra altar̃is. vñ sacramenti non mutat
vita ministri: et his dictis senex euanuit. Laycus p̃o ad eccle
siā rediens et suū errorem coram omnibus in ecclesia p̃fitēs

Capitulum decimūquartū

prespiter nouo audito miraculo se emendauit: siliiter et laicus
¶ Sed orit̃ hic questio. Cur per os canis mortui et nō alteri
us animalis talis dulcis aqua emanauit. Rñdetur q̃ sepe in scri
pturis sacerdotes canibus compantur: nam sicut in cane qua
tuor bona sunt iuxta bos p̃sus. In cane bis bina sunt lingue
medicina. Flaris odorat̃ amor integer atq; latratus. Sic eci
am sacerdotes ydonci circa curā animarū: et solliciti in officio
p̃dicationis ⁊ p̃nie quatuor has p̃prietates similiter debēt ob
seruare. ¶ Primo q̃ sint in lingua medici: mulcēdo videlicet ⁊
lingendo vulnera peccatorū: iam dure: iam leuiter interrogan
do peccata hoīm: iam infundēdo oleum: iam vinū: iam in p̃di
catione: iam in p̃fessione rē. Nam diuersis morbis diuersa s̃z
adhibēda medicamina. nam vulnera siue vlcera que canis lam
bit siue lingit citius curant̃. ¶ Secdo sicut canis per odorem
nariū vulpem vel leporem aut aliā feram querit et inuenit: sic
sacerdos more canū debet inquirere vulpinas pueritates he
reticorū et alia plurima occulta hoīm in vēditionibus et em
p̃sionibus diuersis mercatorū et aliorū hominū fraudes ⁊ ne
quitias et eos inducere ad agendū penitentia et ne desperent
de misericordia dei qm̃ bonus est deus. ¶ Terrio sicut canis
fidelissimū aial esse dicitur: qz pro dño suo et familia sua ⁊ p̃ce
coribus domini sui cōtra malos hoīes et etiā lupos vitā suam
periculose ponit. Sic et sacerdos pro fide catholica et salute
animarū: non solū procbialium suorū verumetiā oīm fidelium
cristianoꝝ vitā eius exponere debet audacter. iuxta dñi verbū
Bonns pastor aniam suam. id est vitā ponit p̃ opibus suis.
Item Jobā. airtin canonica sua. Sicut p̃ps animā suam pro
nobis posuit ita et nos debem⁹ animas p̃ fratribus ponere.
¶ Quarto ⁊ vltimo sicut canis suo latratu fures p̃dit ⁊ thesaurū
dñi sui ip̃os tollere nō p̃mittit. Sic sacerdos fidelis canis. et cu
stos thesauri celest̃ regis animas nostras p̃ q̃bus mortuus ē
deus et bō rex celest̃ patrie. debz latratu suo. ad est p̃ p̃dicatio
nem suā et orationē fideliter repellere oēs insidias furū. i. demo
nū. ne talē nobilē thesaurū videlicet aias nostras ad ymaginē et
similitudinē celest̃ regis creatas. p̃ suas fallacias seducat et secū
cum ad infernū trahat. Ne tibi dicat illud. Iſaie. vi. Canes
muri nō valētes latrare. i. p̃biteri desides et ignari nescientes

dei verbū predicare et pmitteres lupos infernales oues. i. aias
fidelū cristianoꝝ auferre. O mi germane attēde diligēter quid
scriptura dicat et fac sicut bonus pastor: vigila sup gregē tuū
verbo dei et sacra eruditōe fm tuā scientiā a deo tibi datam ⁊
decora et p̄firma tuā doctrinā bono exēplo et p̄uersatiōe san
cta et casta: ne plūs tuus tibi dicere habeat p̄pter tuā validas
O medice cura teipm. Et eice primo trabem magnā de oculo
tuo. i. malam illā validā eice primo de domo tua tuozq; latere ac
mensa. et tunc veniēs eice a nobis qđ vitiosum est. Nam val
de turpe est doctori cū culpa redargui ipm. Et hoc de. xliij. c.

In Publicis criminosis sacer

dotibus sic reuerentiā exhibenda:

¶ Capitulū. xv.

Queritur utrū publicis criminosis et malis sacerdotib⁹
debeat exhiberi honor et reuerētia: cū tñ sapie. xxviij.
dī. Qui sibiip̄si malus cui bonus. Et fm phm. Soli
boni et p̄tuosi honorādi sunt. Sed inoppositū est qđ idē phs
dī. Honor nō est in honorato sed in honorāte. Itēz sacerdos
est vicarius xp̄i: Et q̄uis malus sacerdos de iure nō honorat
honorat tñ qz vicarius xp̄i. Et tñ habes. Nam ymagine xp̄i
vel beate marie p̄ginis: q̄uis fiant de vilo ligno: aut etiā luto
siue lapide: honorant tñ p̄pter illos quozū ymagine sūt. Sic
et tu malū sacerdotē honora p̄pter eius cuius est sacerdos ⁊ vi
carius. Christus em̄ honorauit sacerdotes iudeozū q̄uis essent
mali: nobis in exemplū. Xps ait. Propter bonos sacerdotes
debet et te malos honorare ne p̄pter malos bonos cōtemseris
Melius est em̄ malis iniusta prestare q̄ bonis iusta denegare:
re: frequēter em̄ de malo boie bona doctrina p̄cedit. Ecce em̄
vilis terra pretiosum p̄ducit aurum. Nunquid p̄pter vilem au
rum pretiosum cōtemnitur: sed sicut aurum eligit et terra cōtem
nitur seu relinquitur: sic et vos a mala sacerdote doctrinā bo
nam accipite et mores eius praues relinquire. Nam et apibus
berbe non sunt necessarie sed flores. sic tibi non sunt viles in
quitates sacerdotum: sed doctrina eozū. Sed diceret aliquis
Quomō possunt mali sacerdotes: luxuriosi: superbi: excoīcati:
simoniaci: alios mūdare cum tñ p̄beta dī. Ab immundo qđ
mundabit. Et ibi. Si cecus cecū ducit ambo in fouēā cadunt

Capitulum quinquagesimū.

Et qui per se ligatus a dyabolo quomodo potest alios solvere a
necibus peccatorum. Rñdetur q̄ duo cōsideranda sunt in sacer
dote malo. videlicet vita mala que est eius: ⁊ officiū sanctum ⁊
immaculatū quod est ipsius ecclesie: et est nobilius cunctis ope
ribus huius mōdi. Nam alij per eorū officia lucrantur diuitias
terrenas: sed sacerdotes per eorū officia lucrant aīas cristi pre
tioso sanguine redēptas. quas nostras aīas cristus multo me
liores sanguine suo reputauit qui ipsas redemit: q̄ emens rem
emptam pretiosiorē estimat pretio pro quo emit. ¶ Nota dili
genter qđ dico Quis em̄ in hominibus totaīas dyabolo ab
stulit et deo tradidit sicut officiū sacerdotale? certe nemo. quis
eas in baptismo gñauit nisi ordo sacerdotalis. Quis eas er
rantes a vijs inferni reuocat nisi ordo sacerdotalis. Quis eas
sacramento eucaristie cibant nisi ordo sacerdotalis. Quis eas egre
dientes de mōdo inungit vt demonibus elabent et tanq̄ inun
cti reges in celis coronent nisi ordo sacerdotalis. Quis mōm
vi sol et luna illuminat sua doctrina nisi ordo sacerdotalis. quid
plura dicā Mundus sine sole et hoīes sine sacerdotio quid va
lent penitus nihil. Ergo nolite tāgere cristos meos. i. sacerdo
tes: eos in bonorādo aut de eis male loquendo. Audiam⁹ igit̄
beatū Aug. de dignitate sacerdotali sic intonantē. O celeste mi
nisteriū sacerdotale quo pater et filius et spūs sanctus tāta mi
racula operant super tam ineffabili ministerio vestro quo vno
et eodem momēto idem deus qui p̄sidet in celis in manib⁹ ve
stris est in sacrificio altaris. quapropter celū miratur: obstupet
terra: horrescit infernus: cōtremit dyabolus: veretur homo.
veneraturq̄ plima angelica cellitudo. O q̄ magnū et horribi
le est officiū sacerdotale quibus datum est donū maiestatis ver
bis sacris p̄secrare: labijs bñdicere: manibus tenere: ore p̄prio
sumere et ceteris ministrare. O q̄ munde debent esse manus
iste: q̄ purū os: q̄ sanctū corpus: q̄ immaculatū cor sacerdo
tis ad qđ totiens ingredit̄ auctor puritatis. Et ideo ex ore sa
cerdotis nil nisi sanctū: nisi honestum: nisi vtile p̄cedere debet
verbū. qui tam sepe suscipit sacramentū. Itē oculi eius simpli
ces et pudici qui corpus cristi tam sepius solet intueri manus
pure et in celū eleuare qui creatorē celi et terre solet p̄trectare.
Nam sacerdotibus in lege dī. Sancti estote quoniā ego sc̄us

sum deus vester. Nam vita clericorū liber debet esse laycorū: sed
vita cristi liber debet esse clericorū. sic docuit paulus subditos
suos dicens Imitatores mei estote sicut ego cristi. ¶ Est tamē
sciendū q̄ sacerdos sanctus dī multipliciter. Primo quo ad
deum. q̄ deus dedit semetip̄m ad manus sacerdotū. Unde Je
re. i. Ecce ego sum in manibus vestris facite mecū quod vo
nū est in oculis vestris ⁊ rectū. Verum tñ scitote et agnoscite q̄
si occideritis me sanguinem a vobis requiram. Aug. O vene
randa dignitas sacerdotū inter quorum manus: dei filius ven
lut in vtero virginis incarnat: et idem creator qui creauit vos
dedit vobis creare et se: et qui creauit vos absq̄ verbis: creat
a vobis mediātibus verbis. ¶ Secundo est sacerdos sanctus
quo ad virginē mariam. Nam quē maria portauit in presepio
reclinauit digne manibus tractauit. hunc sacerdos in altari et
in celebratiōe misse tractat et reclinat. ¶ Tertio quo ad ange
los: q̄ sicut angeli cantant et laudāt ante thronū dei dicentes
Sanctus: sanctus: sanctus dñs deus ⁊c. vt habetur in apoca.
sic sacerdotes in missa cantant. Sanctus: sanctus: sanctus do
minus deus sabaoth. Et cui angeli in celis seruiūt: sacerdotes
ministrant illi in terris: isti vidēdo: illi tractando. Qui illos pa
scit per sp̄tem suā in celo: ipsum aut sacerdotem per fidem in
eucaristie sacramēto. Unde Ambro. Reuera nobiscū est deus
sed hoc per fides: vnde mereamur ip̄m videre in celesti patria
per sp̄m. Nemo em̄ dubitat angelos adesse in celebratione et
in p̄secratione sacramēti: quia vbi deus ibi angeli et ministri ei
us. Legitur em̄ in apocal. angelum dixisse Iohanni. Noli me
adorare frater em̄ et p̄seruus tuus sum. ¶ Quarto quo ad oēs
sanctos. q̄ sacerdos gerit tipum omniū sanctorū: nam erran
tes et infideles tenent vocare ad fidem p̄phetarum: desperan
tes ad sp̄m patriarcharū: mundum amātes ad dilectionē apo
stolorū. Excitare pauperes: oppressos: infirmos ⁊ captiuos cū
patientia martirū consolari: carnem suā nimis delicate nutrien
tes: cum abstinentia confessorū corrigerē: immūdos et luxurio
sos ad castitatē virginū reuocare: superbos et impudicos ad
humilitatē xp̄i et sanctarū viduarū aniare. Et ideo o vos oēs
cristiani sacerdotes diligite qui sic laborant numerū vestrū au
gere. ¶ Quinto vero quo ad inferos: quia dñs dixit petro. Et

Capitulum quindecim.

porte inferi non pualebunt aduersum te. Ecce sacerdos de te scriptū est. Ipse claudit et nemo aperit. i. vos maledicti demones quos vos ligastis funibus eterne dānatois: sacerdos soluit et qui digni fuerūt eterne mortis ipsi remunerant premio eterno. ¶ Sexto quo ad boies: qz deus pre ceteris hominibz eos prefecit: nam principes terrestres psumt spalibus et corporalibz: sacerdotes aut animabus. Nam dignitas sacerdotalis prius erat q regalis: et sacerdotes a moyse vsqz ad reges populū regēbāt: et postq reges surrexerūt sacerdotibus tñ subdicerant. Et reges qui noluerūt obedire sacerdotibz maxime a deo puniebant: sicut Saul qui seipm occidebat. Ahas a seruis suis occidebat. Oziā leprosus efficit. Decius a demonibus obsesus male interit: et semp vngebant a sacerdotibus et nō econuerso qd adhuc fit. Unde ps. Constitues eos principes super oēm terrā. i. sup oēs boies: et ideo in laude oīm sacerdotū prurūpit in hec verba scūs petrus. Vos estis genus electū regale sacerdotū: gens sancta: plūs acquisitionis. Et Paulus ad Ephe. i. Elegit vos deus añ mundi pstitutionē vt essetis sancti et immaculati in cōspectu eius. Nam sacerdotis electio pz in nominis sui interptatione: qz clericus dz a cleros grece quod est fors latine. qz in forte dei sunt: vl quia fors ipsorū est deus vel quia de forte dei. i. de elemosina debent viuere. Unde dñs per Ezechielem ait. Nō dabitis eis partes qz ego eorū possessio sum. Quicquid em dño datur ipse viceuersa dat sacerdotibus. Bern. in psona domini ait. Ego elegi et preelegi mibi sacerdotem ad condignū mansionis habitaculū tanqz in vase vitreo. Nam licet vitrū sit de vili materia tñ dyaphanū est: splendidum est: transparens est sup aurum et argentū. Eodem mō sacerdos est saltem quo ad eius officiū: licz sit peccator tamen eius officiū lucet pre regibus et ducibus. Unde Jere. i. Elegi te vt euellas iram patris: peccati maculam: culpe penam: et cor da hominū edifices: et virtutes in eis plantes: et in eorum animabus dissipēs vitiōz errores et hereses. Ergo miles dei ger mane considera tuā dignitatem et q non es electus ad aliqua turpia exercenda. s. vt sis lufor: tabernarius: superbus: concubinarius: symoniacus: sed considera ineffabilem tuā dignitatem nam deus nos sacerdotes pre cunctis hominibus honorauit

quia licet conditione simus homines dignitate tñ sumus dñj. ideo super oēs homines. Et probat hoc psal. dicens. Ego dixi dñj estis et filij excelsi omēs. Etiam habetur Joh. xv. Ego elegi vos vt eatis et fructū afferatis: et fructus vester maneat: et quis est iste fructus: certe fructus animarū quo fructu nullus est deo carior: pro quo fructu habendo filius dei sustinuit passionem et mortem amarissimā: mundi ergo estote et sancti. Si em̃ cr̃stus adbuexistens mortalis tractari voluit puris manibus Marie et ioseph: quāto magis nos sacerdotes studere debemus mundiciam cordis: mentis et corporis: qui eundem tractamus immortalem. Quanta em̃ insania est in malo sacerdote qui longe ab eorum sanctitate est cōstitutus q̃ audet recipere eum qui iam est glorificatus. Aut utiq̃ insanit aut fide caret: quia si vnū istorum adesset nunq̃ cum tangere presumeret qui vere est tibi sine omni dubio totus in diuinitate: totus in humanitate: est ibi verus deus: verus homo: totus deus: homo totus: vera caro: verus sanguis cr̃sti. Bern. O temerarij: o q̃ nephariū pollutis manibus tractare: et virginis filiū in mundis labijs osculare et sordido ore sumere que mens nō rapitur ad excessus. Quis oculus nō erubescit: quis auditus nō terretur vbi mōi pretiū proicit in sterquiliniū. i. in os indigne sumentis. Qui sumūt indigne certe oēs qui scienter in peccatis mortalibus sumūt: sicut tu mi germane qui es publicus peccatarius et oēs tui similes: et sicut fuit infelicissimus ep̃us Meydeburgeñ. noīe Udo De quo inueni scriptū in cronica. Anno dñi. d. cccc. l. Ottone. iij. regnāte et impante apud perma polim. i. meideburg in saxonīa cōtigīt nimis horrible prodigiū omnibus platis et prespiteris nimis formidandū: vt claret quantū malum sit in statu plationis aut sacerdotij turpiter viuere: et patrimonij cr̃sti. i. res ecclesie iniuste distrabere: et subditos scandalizare: et sponsas cr̃sti videlicet sanctas mortales deo p̃secratas violare. Nam in p̃dicta vberat quidaz̃ scolaris noīe Udo: inertis ingenij quantūcunq̃ verberib⁹ torqueretur: quadam aut vice post enormes plagas introiit maiorem ecclesiam ad honorem sancti Maurij consecratam: et p̃sternens se in magna deuotione et lacrimis: rogans regine celi clementiā et sancti maurij patrocinij: pro illuminatione

Capitulum quindecimū.

sui intellectus et ingenij: et sic in prece positus aliquantulū obdormiuit: cui mater misericordie tandē apparuit et sibi dixit. Ego exaudiui tuam orationē et ecce nō solum scientie munus tibi tribuo ymmo etiā post mortem archiepiscopi tu successor eius eris: et si bene reueris premiū grande psequaris: sin autē male: corpore et anima punieris: et sic virgo beata disparuit. Euigilans ille multū gaudens mox scolas more solito intrauit. Cumq; os ad loquendū aperuisset cepit omnes disputādo cōcludere et in omni scientia peritissimus apparere. Stupebant autē omnes qui eum audiebant: vnde huic tam magna scientia tam subito venisset: et mirātes dixerunt mutuo. Nonne hic est Udo qui hodie mactabat vt bos: iam vere loquitur vt phūs. Deinde post aliquos annos archiepūs moris et Udo ab omnibus eligit: et quia honores mutant mores sed raro in meliores. Nam consiliū beate Marie virginis cepit negligere et ppe salutē immemor esse: et facultates ecclesie sue inutiliter cōsumere: ymmo nō tñ seculares sed et moniales deo psecratos violare: et absq; vllō timore ad oīm flagitiorū genera relapare habenas. Contigit autē vt vnam abbatissā de regali cenobio qđ tunc Osterholtz dicebat: nunc vero vallis liliorū cisterciē ordinis dicit: secum in lecto haberet et vocem terribiliter intonantem audiret in hec verba. Cessa de ludo quia lusisti satis vdo. His auditis risum fecit fictitiū reputās et mane facto iterum delitijs inuoluī et factus est vt lapis durus: Deinde nocte sequenti vocem simīle audiuit videlicet. Cessa de ludo quia lusisti satis vdo. Stultus ille iterū paruipendēs et nihil curauit. Tertia vero nocte apud pfatam abbatissam cubans: et cū nephandū opus libidinis exercuisset: vox magno frigore intonuit dicens. Cessa de ludo quia lusisti satis vdo. Hac igit voce audita vehemēter expauit: non tñ resipuit. Vira dicturus sum sed vera. Post menses igit tres canonicus quidam ecclesie meideburgen. nomine Fridericus: vir multū venerabilis et deuotus: quadā nocte in choro sancti Mauritij insistsens orōni permansit et mox vidit vt ventus validus omēs lampades ecclesie extingueret: deinde venerunt duo iuuenes duos cereos gestātes et ad altare procedentes: et totam ecclesiā inestimabili lumie replentes. Post quos ingressi duo quoz vnus tapetia

ante altare honeste statuit: alter vero duas cathedras aureas
desuper collocavit. Post illos intrauit quidam pugil fortissi-
mus euaginatū tenens gladiū qui in medio ecclesie clamauit.
Omnes sancti quorū reliquie hic habent: surgite et venite ad
iudicium dei. His dictis apparuit maxima multitudo sancto-
rum virūque secus. deinde apparuerūt. xij. viri gloriosi in quo-
rū medio gradiebat quidam splendidior regio dyademate et
ceptra adornatus. et hī erant. xij. apostoli et dñs iesus in me-
dio eorum: tunc mox omēs surrexerūt et eum adorauerunt: et
super cathedrā eum sedere fecerūt. Affuit etiā regina celorum.
quam clarissima sequebat multitudo virginū: et ecce postremo
apparuit sanctus Mauritius cū sua legione dicens. Equissi-
me iudex da iustum iudiciū: et mox ceciderunt sup terram cor-
ram iudice et domina maria cū omnibus sanctis eius. Iudex
vero statim iussit adduci Udonē epūm. et prius duo abierūt
et miserrimū epūm Udonem de latere abbatisse miserabiliter
trahētes adduxerūt eum coram iudice quē sanctus mauritius
seuer⁹ intuens dixit. Dñe iudex equissime ecce iste vdo nō epi-
scopus sed lupus: nō pastor sed raptor et gregē tue deuorator.
iste etiā est cui dñā nostra maria mater tua sciaz donauit et cui
hāc eccliam ad honorē mei meorūque sotiorū consecratā pmēdauit
pāscens sibi si bñ regeret vitam eternā possideret: sin autē male
mortem corpis et aie sustineret. Iste etiā est qui semel: bis: ter:
admonitus se corrigere noluit: et nō solum hanc ecclesiā ymmo
et oia alia clinodia ad nihilū rediguit: et sponsas tuas turpiter
violare nō timuit: ergo iudica equissime iudex. His dictis dñs
sanctos suos respexit dicens. Quid vobis videt? Omnes cla-
mauerūt. Reus est mortis. Precepit igitur dñs pugili fortissi-
mo vt caput eius amputaret. sed dixit quidam. Cōtine manū
tuā paulisper donec ab eo reliquie auferent: tūc quidam cum
calice affuit stans coram vdone et pugil cū pugno multis icti-
bus valde percussit. et post quēlibet ictum hostia p os episcopi
exiens in calicem corruit: quas omēs regina celi accipiens de-
center lauit et sup altare in calicem posuit. et deinde cū sua tur-
ba decenter inclinans recessit. Post hoc miserabilem vdonem
pugil sepedictus aggrediēs decollauit: sicq; tota illa pgregatio
disparuit. Canonici autem Fridericus de quo supra: homo

Capitulum quingecimū.

Iustus qui hoc vidit non in somnis sed apertis oculis stupēs
et tremens lumenq; in cripta reperies et oēs lampades eccle-
sie accendens: cū adhuc de facto dubius et anxius secū mirare
tur tandem resumpta audacia ad locū iudicij pcessit: calicem
quoq; cū hostijs in altari vidit et ipsius episcopi caput a trun-
co longius proiectū necnon pavimentū sanguine madefactū
tunc cepit clamare et dicere. **O** grande miraculum. **O** vere tre-
mendū dei iudiciū. **O** q̄ horrendū est incidere in manus dei
viventis: q̄ quos diu vt conuertant tollerat. non pversus du-
ritus damnat. Post hec oēs ianuas ecclesie obseravit et nullū
omīno ingredi permisit donec iam orta sole omēs potēiores
vibis clericos et laycos cōvocavit: tunc portas ecclesie aperi-
ens seivissimā dei vltionē cum ydone epō in suo sanguine tabe-
facto omnibus ondit: et cuncta que viderat et audierat per or-
dinem enarrauit et omnibus magnū timorē incusserat hoc fa-
ctum multū horribile. **E**t contigit eodem die quo mortuus est
ydo archiepūs q̄ quidā ex capellanis suis Bruno: cū legatio-
nem sibi cōmissam peregrisset et dum ad meydeburg remearet
gravi somno oppressus arborem quandā umbratā vidit: de
equo descendit et frenū ad brachiū ligans ibidem fortiter ob-
dormiuit. Et ecce ingens multitudo immundorū spiritū eūz
tubis et tympanis. cū gladijs et fustibus: cū lanceis ⁊ securib;
ad meydeburg pperavit. Cumq; omēs convenissent: vni ex eis
qui princeps eorū videbat solum vnū construētes spm desup
posuerūt. Deinde alter cuneus venit clamās. Date locū: date
locū: ecce amicus noster Udo appropinquat. His dictis satelli-
tes sathane miseram ydonis aiām in forma corporali carbonem
igneam in collo habētē ad suū principem adduxerūt. Qui sa-
thanas p̄tinus assurrexit salutās cum verbis pacificis in dolo
dicēs. Bene venistis amice noster carissime et dilatator regni
nostri: ecce parati sumus tibi pro scrutijs tuis rationē reddere.
Cumq; ydo obmutesceret sathanas ait assistētibus. Amicus
noster fatigatus est et itinere huc ventēdo: date ei mādare. Et
ecce crudeles ministri ori eius bufones et serpētes violēter im-
presserūt et liquore sulphureūz postmodū infunderūt. Deinde
pcepit eis vt ad balneū principū duceret: ⁊ ecce nō procul erat
puteus opertulū habens: quo oblato: flamma vorax vīq; ad

celum erumpebat que non solum arbores: montes et lapides
ymmo etiā aquam fluentē velut stipulam psumebat. In quem
putcū infelicem illius vdonis aniam precipitauerūt: et postmo
dum extrahētes in modū ferri candentis totā igneam suo prin
cipi cui i vita seruiuit detulerūt. Qui subridēs dixit. Nōne bal
neū suauē habuisti. O amice noster q̄ bene tibi fuit in hoc bal
neo. Tunc vdo videns se damnatū cepit blasphemare dicens
Maledictus sarban tu et omis familia tua: omnisq̄ suggestio
tua et omne imperiū tuū. Maledictus deus qui me creauit:
maledicta terra que me portauit: maledicti parētes mei qui me
genuerūt: et maledicta ois creatura in celo et in terra. Tunc
omēs demones vna cum principe suo plausērūt manibus di
centes. Vere dignus est iste manere nobiscū in eternū: q̄ opti
me scit cantum nostrū blasphemie decātare: deducat ergo ad
locum damnatorū: vt videat et audiat: sentiat et addiscat am
plius cantum istū et inde non exeat in secula seculorū rē. Tūc
illa verba finierūt et ecce vnanimiter in illam odiosam creatur
ram videlicet vdonis animā irruerunt eamq̄ impetuose ad tar
tareum illud baratū lactando immiserūt: ac si celum et terra
et omnes montes mundi quaterent. Capellanus autē hec oīa
in somno videns timuit vehemēter: tunc princeps tenebrarū
ostendēs eum digito dixit. Videte ne effugiat clericus iste qui
nos aspicit: ipse em̄ semper malorū suorum coadiutor fuit et
go merito debet esse particeps penarū suarū. ideoq̄ prolece
illum ad dominū suum. Quo dicto cum eum demones capere
vellent mox de somno euigilauit et ppter vehemētē ipsius ter
rorem equus abhorruit incipiens currere: trahens post se pre
dictum capellanū brachiū ipsius quo erat freno alligatus pe
nitens de iunctura extraxit: demū difficulter equum ascendens
venit in meydeburg. Vox vero vt dominū suum mortuū co
gnouit omnia que sibi acciderant patefecit. Ciues autē audien
tes hoc durissimū iudicium dei timuerūt valde: et illud infeli
cissimū cadauer longe ab urbe in palude lactauerunt: tunc de
mones homines iuxta habitantes varijs terroribus inquieta
uerunt. Tandem inico consilio glebam illam maledictā de pa
lude trahentes: combusserūt: et pulueres in fluiū proiecerūt.
Dira res: tunc omnes pisces suū gurgitem relinquētes oc

Capitulum quindecim.

ceanum adierunt donec letantijs et ieiunijs deum placauerunt. et vix decima pars piscium redijt. In huius aut rei perpetuaz memoriā adhuc inheret sanguis Udonis pavimento marmoreo. Super locum aut hunc vbi facta est decollatio semp ster nuntur repetia: et qñ super electum episcopū iuxta morem Te deū laudamus canitur: tollunt repetia: vt ibi se electus ad orationem prosternat et cruorem sui antecessoris Udonis cernēs sibi caueat ne forte sicut ille vdo et ipse periat. Et domino vere factum est istud ad terrorem omniū illius ecclesie episcoporum: non tñ illorum sed et omniū prelatorum res ecclesie inuiciter dilapidantiū. vt audientes hoc terribile prodigiū contremiscant ac timeant lese maiestatem terribile iudiciū ac seuisimā ultionem in malos prelatos et rectores ecclesiarū: et in cūctos sacerdotes publice se criminose regentes. vt verificet in eis illud dictum sapientie. Durissimū iudiciū fieri his qui presumunt. quia peccata hominū subditorū pendunt in collo eorum et pro eis dabit deo strictam rōnem: quia eos corrigere potuerunt. et negligētes fuerunt. etiā si per se boni fuerunt. vt Heli sacerdos iudeorū forsitan damnatus est: nō pro reatibus proprijs sed filiorū suorum quos nō corripuit seueritate qua debuit. Quod horribile iudiciū dei hoc est. vt vnus sanctus vir debet eternaliter damnari et cū demonibus in inferno cruciari pro alienis peccatis qui deum non offendit proprijs. Sed ben quid dicā de nephandis prelatis ac curatis qui nec suā: nec aliorū subditorum suorum student vitam corrigere et emendare. sicut nec ille vdo infelix archiepūs. Quod multos habet iste vdo infelix imitatores. ex quo heli nō habet paucos similes. qui per se caste et deifice fīm dei voluntatē viuunt. sed subditos suos sine omni disciplina discedere permittunt. Qui habet aures audiendi certe audiat quid scriptura sacra dicat de criminosis prelatis et omnibus curatis. Omnipotens tamen deus vbiq; et semper nostram querit salutem: sicut pius pater filiorum suorum Nam in vita huius seculi fugientes sumus: et dies nostri sicut vmbra pretereunt. Nec habemus hic manentem ciuitatem: sed futuram inquiramus: dicente apostolo. Unde necesse est corde sollicito sepius cogitare: q; nostra fragilitas: nostra mortalis infirmitas: cogitur obliuisci. Hinc est q; nobis pia

dominus per moysen seruū suū dedit consiliū salutiferū
dicens deutro. xxxij. Utinā saperent ⁊ intelligerēt ac nouissi
ma pviderent. Si hec fecerimus bene nobis: si vero nō veno
bis in perpetuū: testante apostolo. Miserabiliores sumus om
nibus hominibus et deteriores si hec nō fecerimus. S; beu
pauci intelligūt hoc dei p̄siliū. Est autē hec intelligentia: gens
absq; consilio et sine prudētia: utinā saperent peccatorū p̄missi
onem: bonorū operum obmissione: temporis gratie p̄ditione;
Secūdo intelligerent sc; paucitatē saluandorū: multitudinem
damnatorū: difficultatē resurgentiū. Tercio vt pviderent nou
issima videlicet mortis periculū: extremū iudiciū et eternū
suppliciū. Qui vero hec verba negligēter attendunt ipsi in mor
tem et in eternā damnationē vadunt. O mi frater felix eris
si h̄mōi intelligas et in corde tuo quasi in libro scribas: et hāc
tibi vnam quā trado regulā seruare studeas: videlicet vt tibi sit
vita semper. Saligia vita viuē deo gratus toti mundo tumu
latus. Carne nudatus semp ire paratus. Quis beat⁹ vir cuius
anima circa h̄mōi studiū euigilat: q; sapienter intelligit ac nou
issima puidet. Hec fecit sanctus Gregorius qui sic ait. Dū in
tucor iob sedente in sterquilinio: iobānem esuriētem in heremo
petrū suspensum in patibulo. Hinc considera quantū deus in
futuro puniat quos reprobat ⁊ nouissima eorū puidere recen
seat: qui sic eos hic affligit quos amat. Hec ille. Legitur enim
in poetria q; Argus habuit caput centū luminibus illustratū
qd iterū potest intelligi: q; ex omni pte sui intra mentis sue cir
cumspectionē et prudentiam possidebat. Ideo si tanto studio
cautele pollebat poeta paganus: multo fortius puriorem puri
dencie oculū debet habere clericus xp̄ianus: cum tñ ecclesiasti
ci. vij. scriptus sit. In omnibus opibus tuis mēorare nouissima
tua et in eternū non peccabis. O utinā intelligeres et saperes
que dei sunt: et que mundi sunt: p̄fecto deum timeres: superna
appeteres: mōdana cōtemneres: et infernū horreres: illam utiq;
nimis metuendā horam expauescens: in qua exigerur a te vsq;
ad ictum oculi omne t̄p̄s viuendi tibi impensū qualiter a te
fuerit expensum. Tunc quippe p̄demnabit quicquid fuerit inu
entum opis vel ocij: sermonis vel silenciij: vsq; ad cogitationē
O mi frater quis tunc amicorū tuorum veniens cū gladijs et

Capitulum quindecimū.

armis poterit tibi auxilium prestare: nō est qui tunc consoletur te et omnibus caris tuis: respiciens tunc eris ad auxiliū hoīm sed refugium tuum tunc erit tantūmodo apud deū. Ecce mi frater quid tunc facies cū te innumerabilia peccata accusabūt: nā ipse verus iudex erit et tuus accusator: qm̄ ipsius fuisti manifestus peccator: tunc iustus vix saluabit: impius peccator sic deprehensus quō et vbi apparebit cū tunc latere erit impossibile et apparere intollerabile. Quid vrinā saperes et intelligeres ac novissima pvideres. Saperes primo hoīs exitū de hoc seculo qz cū homo incipit egrotare tunc p̄ multitudine peccatorū suorū cor eius epauescit: vultus pascit: facies nigrescit: oculus te nebreſcit: auris surdescit: nasus putrescit: os obmutescit: corp⁹ tabescit: caro marcescit. Ex tunc carnis pulchritudo efficit fetor et putredo et totus homo in cinerem resoluit et in vermem vertit. Ecce satis horribile spectaculū: qm̄ nulla ars medicina nullaq; doctrina sic superat superbiam: sic vincit malitiam: sic extinguit libidinem: nec sic calcat mōi vanitatem sicut huius horrendae mortis recordatio. Nam nihil est qd̄ huic mundo tūm vileſcat sicut homo mortuus. qz per triduum in domo p̄ fetore non per mittit: sed statim vt vile stercus foras proicit et in profundū terre abscondit: putredini tradit: vermibus eſcat: et cadauer efficitur. Erubescat ergo iustitiae peccator qui nō potius animam suā diligit que est eterna et ad ymaginem dei sui creatā: q̄ tale vile corpus. ¶ Item scdo intelligeres q̄ bonū est viro qui potestatiū domini ab adolescētia sua: qua in re dicit nobis dominus per moysen seruū suū. Omnis anima que nō afflictā fuerit die hac peribit de populo meo. Hoc sic intelligit. Anima que afflictā non fuerit per disciplinā et mozum correctionem. et per penitentie satisfactionē: per cordis contritionē et conscientie purificationē. Et dicis notanter hac die. i. in p̄senti tempore gratie et huius vite: quoniam qui non suscipit modo penitentiam post mortem non inuenit indulgentiā. et ideo mi frater quicquid alij agunt sis semp̄ memor tui: Vileſcat tibi mundus et tuā amabilis valida: stude potius amare cristū q̄ mūdum et omnia que sunt in mundo: et attende diligenter ad illā miserabilem horam qm̄ anima tua exitura erit de corpore tuo in quo peccasti: mox aderūt horribiles demones velut leones ru-

gientes vt rapiant peccatricem animas: tunc subito patebunt
horribilia loca penarū: chaos tenebrarum ⁊ aspectus penalis
demonū et grandis nimis impetus eorum. Nam si dyabolus
ausus fuit facere impetū in animam sancti Martini qui erat
gemma sacerdotū quā animam euntem in celū curabat impe-
dire. Qd timendū est tibi peccatori si nō emendaueris vitam
tuam: ⁊ quomō potest seu poterit stare anima peccatrix ad hor-
rendū aspectum vultus eius. qd ppheta sanctus expauescit et
ad orationē surgit dicens. Exaudi deus orationē meam cū
deprecor: a timore inimici eripe animā meam. Ecce non dixit
a potestate sed a timore: ad insinuandū q maxima pena et in-
tollebilis aspectus eius. Q quāta erit pena eius tactus et ei-
us pena eterna. O stulti et vani filij hominū de vobis dicitur
Vir insipiens nō cognoscit et stultus non intelligit hec: ⁊ ido
simul insipiens et stultus peribunt. Sed quid distat inter stul-
tum et insipientem diligenter considera. Insipiens nanq est q
a paradisi gaudijs peregrinū se esse nō cōsiderat nec qui se exi-
lem in exilio non intendit. Stultus vero est qui licet illa cog-
noscat liberari tamen ab huius mundi miseria per vite meritū
non intendit. Item insipiens est qui nō credit futura supplicia
reprobōrū esse perpetua: et gaudia iustorum esse eterna. Stul-
tus autē est qui licet hec credat tū vt mortem eternam euadat
et gloriā eternā caste viuendo et pie conuersando acquirat
non intendit. Iusto igit dei iudicio insipiens et stultus simul
peribunt. quod tamen non fieret si saperent ac nouissima pro-
uiderent. O stulti filij hominū et vani: vt quid diligitis vanita-
tem ⁊ queritis mendaciū: dñs deus dicit vobis. Ego inquit in
interitū vestro ridebo et subsanabo qñ vobis qd timebitis ad-
uenerit. videlicet chaos et caligo tenebrarū: dolor horrende vi-
sionis: et horror tremende māsionis: ibi erit locus silentiū: strī-
dor dentium: morsus vermiū: clamor lugentiū: ⁊ miseroz vop-
clamentū. Ne ve ve vobis filij cue. Cumq hec et his similia
ymmo millesies plus q dici potest ania misera audiet: viderit:
⁊ senserit: quātusq terror ⁊ tremor erit ei: que lingua pōt dicere
qs liber exponere. O mi deus quid tūc pderit scie iactātia: sen-
culi vāitates: mōi pōpa: terrēe dignitates: carnis mollicies vē-
trū ingluuies: nobilitas gñis: pulcritudo corpū: fortitudo viriū

Capitulum quindecimū.

superfluitas ciborum: acquisitio prebendarū: cōgregatio diuul-
tiarū. Nunquid omnia ista possunt miseram aiam eripere de ore
horrendi et horribilis leonis: ac de maledicta fauce draconis.
Ista omnia effugere possumus si saltem in isto tpe gratie volu-
mus: si boni pastores animarū fuerimus: et nō sumus concubi-
narij: pprietarij: symoniaci: criminosi: lusoies et ebriosi &c. Cri-
sol. ait. Multi sunt plati siue sacerdotes curati nomine: sed pau-
ci re et virtutū ratione. Aplūs ait. Melius est esse paucos et
vtilis: et igitur conquerit dñs dicens. Dessis quidem multa
operarij vero pauci fideles et vtilis: bonus em̃ pastor animaz
suam ponit pro ouibus suis: quia ppter dixit dñs petro. Petre
amas me: plus q̃ tuos carnales amicos. Scdo: petre amas
me: plus q̃ tuas res tpales. Tercio: petre amas me: plus q̃ te
ipm et tuam corpalem vitam. Ac si diceret dñs ad petrū et ad
quemlibet aliū. Si habes istos tres amores in te tunc sis pa-
stor ouium mearū pro quibus ego ipse morte turpissima mor-
uus sum. Si aut amas aiam tuaz plus q̃ me ymmo q̃ oues
meas non ponens aiam tuam pro ouibus meis sicut ego fe-
ci non es me dignus. Et ideo noli te intromittere ad pascen-
dum oues meas vt pastor earū fias. Sed heu aplūs dr. Erūt
homines seiplos amantes: vbi dicit glosa. Illi dicunt seiplos
amare qui honorem suū tpalem et dignitatem et pprium como-
dum plus q̃ dei honorem diligūt: tales em̃ non suscipiunt cu-
ram animarū propter oues sue ppter domini iugum: sed pro-
pter honorem mundanū et prebende fructuz: non vt gregem
suū dei verbo et bono exemplo pascant: sed vt pascant a grege.
Unde verus ioseph. i. cristus fratribus suis. i. pastoribus omiū
suarū ait. Amen dico vobis non videbitis faciem meā donec
adducitis fratrem vestrū minimū: qui em̃ requirit minimū ma-
ioris non obliuiscit: vnde sanguinem eius de manu tua requi-
ram. i. aiam. Nam tot mortibus digni sunt vt ait Breg. negli-
gentes pastores: quot animas negligūt quas non pascunt dei
verbo et bono exemplo. Ad tales em̃ dicit dñs. Amice quomō
huc intrasti nō habens vestem nuptialem. i. caritatē: quia non
ppter caritatem. i. deum qui est vera caritas: curam tuā intrasti
vt gregem tuū pasceres dei verbo et bono exemplo: sed vt ab
eis pascer̃ voluptuose et luxuriose viuendo. Et ideo dicit tibi

dominus. Ligatis manibus ne possit defendere se: et pedibus ne possit effugere: picite eum in tenebras exteriores ibi erit fletus et stridor denticulorum. quia dilexit plus suam validam et lucrum temporale quam perpetuas animas sibi commissas et ad ymagines dei creatas et sanguine filij dei redemptas. Et quantum glorificatus fuerit in delictis vite cum sua valida et in alijs multis delictis et honoribus huius mundi tamen date ei de tormentis ut ardeat nunc et in eum ut in flamma oleum. Unde Isaias de talibus pastoribus ait. Disperdet te sicut gallum gallinatum qui de foro capite dimisso pedibus sursum erectis portat et in olla decoquit. Sic tu in olla iebennali varijs cruciatibus decoque ris: ut pena rideat culpe quia torrens deum tuum crucifixisti et in cloacam immundissimi corporis projecisti quotiens celebrasti. Et etiam quia non cancasti. id est predicasti salutiferam doctrinam: nec populum dei tibi commissum bono et sancto exemplo et casta vita generasti et tamen coram alijs maior reputaberis. sicut gallus gallinatus maior est alijs gallis et tamen non sicut alij galli carat nec alios pullos generat: sicut vir cum muliere: quia castratus ideo non fertilis: ad quid valet nisi ad ollam mittatur et moviatur et in olla coquatur. Sic pastor inutilis est et scandalosus: si non peccaverit de foro portat. de hac transitoria vita et ad iebennam eternam proleat: si enim alicui beneficium porrigit: valde gaudet et sua questio non existit quis sanctorum sit ibidem patronus sed quantum solitat in absentia et valeat in temporalibus. de quibus ait Beatus. Si quis ea intentione gradus ecclesiasticos vel beneficia querit ut inde habeat vite necessaria: hic pueris ordine mercari vult celestia: longe enim melius ei esset medicare aut arare unde vivere. Nam qui non ad ovile per ostium. id est per Christum sed ascendit aliunde hic fur est et latro. Scriptum est enim. Lepus iesus facere et docere. Et exemplo ipsius omnes sacerdotes deberent primofacere et deinde docere quia multum validiora sunt exempla quam verba. nam Hieronymus ait. Quid aliud est bona predicare et perversa agere quam ore proprio seipsum condemnare. Idem ait. Doctorem: ut sunt omnes curati: est lapsus manum porrigere ad iuricem et errantibus iter ostendere veritatis. Cuius autem vita despiciatur ait Beatus. restat ut eius predicatio contemnat. Si ergo vis apparere sanctus ait Crisostomus prope vitam tuam esto austerus

Capitulum decimūſextum

contra vero aliorum sis benignus. Audiant te homines parua mandantem et graua fatiente. Sed beu quid dicendū est de sacerdotibus manifestis cōcubinarijs et prias oues violanti bus ꝛ ꝑꝑꝑue sponsas cristi. de quibus Hiero. Sicut sceleratus est sacrosanctā ecclesiam temerarie comburere q̃ domū pleba ni vꝛ alterius vicini: ita multo peius est sponsam cristi violare q̃ sponsam proximi tui. Unde Bern. O sacerdos quare ma nus tue extendunt ad illicita que tractant tenentem oīa. quare te ingurgitas ebrietate qui plenus esse deberes omni sanctita te. Idem ait Vere sacerdotes qui ꝑm carnem ambulāt deo pla cere non possunt: turpissimū est em̃ manus deo dicatas et sa cro crismate cōsecratas pudibundis mulierū ingerere. O q̃ te merarium et nephariū est pollutis manibus filiū virginis tra ctare et ore sordido sumere: que mens ad excessum non rapit. Quis oculus nō crubescit: quis auditus nō terretur. vbi mōi pretium picitur in sterquilinū. i. in os ꝑꝑꝑiteri criminosi et per pleuens sacerdotis sceleratissimi. Virum q̃ tales nō veretur stantem iuxta se dei angelum qui secut ipm per mediūꝛ. Nam Ambro. dicit. Qui indigne xpm sumit idem est ac si ipm inter ficeret. et ideo ait Aug. Velius est spiritualia penitus obmit tere q̃ impure tractare. Nec tibi sunt scripta mi frater.

Responsio fratris ad fratres

valde compunctus.

¶ Capitulum. xvi.

Tu respondes mihi mi frater scribendo q̃ sufficienter tibi vtiqꝛ dixi. vt caritas mea fraterna proposuit tibi que merito te ab huius mundi vanitate deberet retra here et in amore dei solitare. Sed quōm maximus sis potest et vltimus omniū hominū. et asseris te deum tuum omnipo tentem sepiissime ad iram pronocasse. Insuper innumerabilibꝫ peccatis grauiter oneratū esse: sic q̃ propria tua conscientia iu dicet te condemnatū fore. et ideo dicꝛ te nescire quid facturū existas: aut quo a facie dei tui fugias. Respondeo tibi o mi ger mane et multum laudo tuā sic erga deum accusationē: nec non tue eterne damnationis cognitionē. Certum em̃ est q̃ dei mi sericordia superat omnem effusionē. Nam sua te mi frater bo nitas creauit: sua nanqꝫ misericordia creatū ab originali pctō

per baptisum te mudauit. Sua insuper magna patientia post istam emendationem baptismi in alijs peccatorum et voluptatum sordibus hactenus tollerauit: nutriuit et expauit. Insuper dominus dixit. Nolo mortem peccatoris sed magis ut conuertatur et uiuat. Et quid esset quod diceretur. nolo mortem peccatoris: si te ad ipsum clamantem ad infernum sepeliret. an trudere ad infernum est nolo mortem peccatoris: an hoc est volo ut conuertatur et uiuat. Nolo te ignorare mi frater quoniam multi scelerati. multi luxuriosi dediti: multi concupiscentijs seculi signati: bonitate eius ad indulgentiam peruenerunt. Non ergo abnegat unus quod pluribus contulit. Recordare ergo cur de celo venit hic Iesus Christus deus et saluator noster: quid in mundo fecit: ad quid se morti tradidit: non nisi ut peccatores saluaret. Quis enim ualet enarrare tantam caritatem qua peccatores dilexit. Audi Henricum de Bassa in omelia de lancea domini sic dicentem. O caritas quanta est vis tua: que sola deum trahere potuisti de celo ad terram. O quod forte est vinculum tuum quo et deus ligari potuit. Adduxisti nobis illum vinculis tuis alligatum. Adduxisti illum sagittis tuis lancea et clauis vulneratum. O caritas tu vulnerasti impassibilem: ligasti insuperabilem: traxisti incommutabilem: et eternum fecisti mortalem. Nec ille. Item et audi sanctum Bernardum quesitiue ad saluatorem dicentem. O bone hic tu quid uoluit tuus tantus amor. Vel quid cogitasti quod amara pati uoluisti: quare tibi propitius non fuisti quod utique licuisset si tibi placuisset. Respondit sibi dominus in spiritu dicens. Amoris magnitudo hoc me facere non permisit: caritatis flamma in me tantum excreuit quod in nullo mihi parcere uolui: nec potui. Nec ille. Ecce mi frater hec fecit caritas ut dura corda peccatorum et precipue amatorum mulierum: quorum tu primus buculus fuisti possit emollire et in amorem dei conuertere. Non ergo te infernum ulterius frangat aut inficiat mulierum pulchritudo: dulcis cum eis conuersatio: delectabilis earum aspectus: crebra munuscula earum et affectus. Nemo enim inquit Hieronimus inter serpentes et scorpiones securus ingreditur. Tu ergo salomone non es sapientior: nec dauid sanctior qui secundum cor dei uir erat electus: postquam enim ambulauit in cenaculo domus sue: bersabe captus est pedum nuditate. et adulterio iuxit

Capitulum decimūſertū.

homicidiū. Sampſon fortior leone: durior lapide: ⁊ qui vnus
et nudus mille pſecutus eſt viros armatos poſtea in dālide ca-
piebat amplexibus. Sic tua valida duxit te multis annis liga-
tū et captum: mala eſt herba mulier mala. ſepe eſt altum ſco-
laſticū fecit fantaſticū: habūdantem fecit mendicātem: dominū
ſuperbum tranſmutauit in ſeruū. Querit es obulū groſſum et
ſlorenū: Nō querit honores nec tendit ad pudores Bilinguis
mulier velut inſtabilis aer. Decipit q̄ plures velut in nocte ſu-
res. O mi germane vtinā ſaperes et intelligeres ac nouiſſima
puideres. ¶ Tu ſcribis mihi iterū ſuper p̄miſſis verbis. Re-
ſpondeo: quomō tuum ſapeum cor ⁊ frigidū nīmū mollifica-
ui ac in amorē dei cōuertī: ſic q̄ gelicidiū pectoris tui in aquas
deuotionis petas cōuertī. inſuperet magno ſeruoze a me conſi-
lium deſideras: quo p̄ſcripta tormentorū genera poſſis euade-
re. ac piſſimū dominū noſtrum bieſum xp̄m placare qui ſeipm
p̄pter te exinanīuit et formam ſerui acceperit: quibus conſilijs te
totis viribus in minimo et maximo ſpondes acquieſcere. Re-
ſponſio. Audi mi frater dominū noſtrū bieſum crīſtū quē pla-
care deſideras qui te tanq̄ ouem centeſimā in deſerto perditā.
In hoc mōdo criminolo ac damnoſo multis annis queſiuit ⁊
tandem te per tuam magnā et veram contritionē et firmū po-
ſitū emendationis tue vete habere aſſeris inuenit. ponēs te in
bumeros ſuos quouſq̄ omēs ciues celeſtis patrie dicens ait.
Cōgratulamini mihi ⁊ vobiſiſ ſis ⁊ gaude. qm̄ maior eſt vo-
bis gaudium ſup vno peccatore penitentiā agente q̄ ſuper no-
nogintanovem iuſtis qui nō indigent penitētia. Ecce hic ple-
banus peccator: maximus eſt inuentus qui perierat multis an-
nis ſe inuoluēdo innumerabilibus peccatis cū ſua concubina
et ſic mortuus erat et multos auertit a via recta et iuſta p̄ ſuū
malum exemplū et criminolaſam vītam. q̄ concubinaris fuit
manifeſtus coram omni populo in maximū ſcandalū. Hic cō-
uertit ſe ad me et ego conuertī me ad eum aſſumēs ip̄m in me-
am gratiā. Hunc ergo piſſimū dominū ⁊ deum tuum bieſum
crīſtum interroga et tibi dabit reſponſum optimū et conſiliū
dicens illud Mat̄. xvi. ⁊ Luce. ix. Si quis vult venire poſt
me abneget ſemetip̄m. Scdm̄. Et tollat crucem ſuā. Tertium
Eſequatur me. Quibus tribus cōſilijs p̄mittitur hoc verbū.

Si quis vult post me. p. quod verbum premissum dat intelligi
quod in voluntate cuiuslibet hominis est venire post eum in ce-
lestem patriam. ¶ Et sic innuit beatus Augu. his verbis. Qui
creauit te sine te. nō iustificabit te sine te. Non em̄ deus azinis
vult dare regnū celoꝝ. qui coacti ad molendinū deferūt saccos
frumentoz. Deo em̄ non placet seruicia coacta. s̄ bilarem das
toꝝ. i. seruitoreiū diligit deus. ¶ Et est hic sciendū q̄ in istis
tribus consilijs iesu christi cōprehendunt tria essentialia totius
religionis oim ordinum. Nam homines carnales et seculares
querūt suas delectationes. Sicut tu mi frater multis quesisti
annis. Aut in supbia aut in luxuria aut in auaritia. Et si que
plures tales sūt alie cōprehendunt sub istis. Et hoc est qđ bea-
tus Jobānes dicit in sua prima canonica. ca. ij. Nolite diligere
mundū. nec ea que in mūdo sūt. Si em̄ quis diligit mundum
non est caritas patria in eo. Quoniā omne quod est in mūdo.
aut est cōcupiscentia carnis. aut cōcupiscentia oculoꝝ. aut sup-
bia vite. Spirituales aut homines vt sūt viri religiosi contra
istas delectationes mūdi. quibus totus inficit mundus. oppo-
nunt tria scuta. Contra luxuriā em̄ opponūt votum ppetue ca-
stitatis. Contra supbiam votum perfecte obedientie. Contra
auariciam votū paupertatis voluntarie. Et ista tria vota siue cō-
silia cōprehenduntur in p̄dictis verbis dñi nostri iesu cristi vide-
licet. Si quis vult venire post me etc. ¶ Est ergo primū consi-
lium votū pfecte obedientie qđ tangit cum dicit. Abneget se
metipm. per qđ homo efficit frater soror et mater xp̄i. Mat. 23.
¶ Si quis fecerit voluntatē patris mei qui in celis est ipse
meus frater soror et mater est. Nam inobediētia clauē regni ce-
loꝝ amisit et obediētia eā recupauit. Et ideo Simoni petro. i.
vero obedienti dictū est. Mat. xvi. Tibi dabo clauēs regni
celoꝝ. immo etiam similis efficit xpo. qui ad patrē dixit. Non
qđ ego volo. s̄ quod tu vis pater fiat voluntas tua. Et ideo xps
ne pderet obediētiā maluit p̄dere vitā in exemplū. qz xps obe-
diens fuit patri vsqz ad mortē. Secundū p̄o cōsiliū est votū
castitatis. qđ tangit cū dicit. Et tollat crucē suam. qz cruciatio
corpis est p̄seruatio castitatis ex quo voto siue cōsilio efficit hō
simil̄ āgelis. qz vita casta nō est vita hūana. s̄ angelica vt dicit
Iero. In carne viuere p̄ter carnem nō est humanū s̄ angelicū.

Rk. iij.

40

Capitulum decimūſextum

Sed sanctus Ambro. exaltat eam sup angelicā vitam dicens
Maior est victoria virginū q̄ angelorū. Angeli em̄ sine corpore
viuunt sed vere cristi virginēs in carne triumphant. ¶ Tertiū
consiliū est votum voluntarie paupertatis. quod tangit in predi
ctis verbis cū dicit. Et sequatur me. videlicet in voluntaria pau
pertate. qm̄ qui vult ad cristū venire debet sicut cristus ambu
lauit ⁊ ipse ambulare. O q̄ in magna paupertate cristus in hūc
mundū venit et cum multo maiori paupertate in hoc mudo vi
pit: et cum extrema et maxima paupertate de hoc mōdo exiit dū
dixit. Vulpes foueas habēt et volucres celī nidos. filius autē
hominis nō habet vbi caput suū reclinet in turpissima videli
cet morte sua. Per tale igit̄ votum fit homo heres regnī celestis
Matth. v. Beati pauperes spiritu qm̄ ipsorum est regnū celo
rū. Non regnū huius mundi quod est transitoriū quod datur
diuitiibus tm̄: sed regnū celorū quod manet in eternū: In quo
est requies sine labore: vita sine morte: iuuetus sine senectute: gau
dium sine merore: et illorū oīm eternitas sine fine. S; diceret
mī frater. Durus est sermo iste mibi nō possum modo intrare
religionē. Rūdeo tibi: O mī frater audi nō me sed beatū bern.
dicentem. Respondēt nobis amatores huius seculi cū eis peni
tentia per ingressum religionis suademus dicētes. Durus est
sermo iste quis potest eum capere. Sed errant vtiq̄ qm̄ audi
turi sunt aliqui verbum asperrimū. durissimū sermonem ⁊ pessi
mam auditionē. scz Ite maledicti in ignē eternū qui paratus
est dyabolo et angelis eius. Ubi tūc cruciatus sustinebunt in
collerabiles et penas eternas. Nos autē religiosi potius susti
nemus hic virgam blande corrigentem ne in futuro sentia
mus malleū crudeliter verberantē. Nam obseruātia regularis
est qōdam caminū. i. purgatoriū in quo rubigo multorū pecca
torū purgat et dei omnipotentis ymago nostris aīabus reformat
⁊ tunc de fornace sumpti in pallatio celestis regis coequabimur
angelis. Martires. n. q̄uis grauiā: breuiā tm̄ perpassi sūt suppli
tia. Quis em̄ non potius truncationē capitis eligeret vsq̄ ad
celum volaret: q̄ multis annis in obseruātia regulari diutur
na pati plura supplitia. vt. sunt hec. Claustralis inclusio: regu
laris districtio: vestium abiectio: iuge silentium: alienū imperi
um: crebra ieiunia: iuges vigilie: quotidiana exercitia: cōfessio:

nis confusio: penitentie amaritudo: lectionum vigilantia: casti-
 tas sincera: publica coram fratribus increpatio: corporis casti-
 gatio: oratio deuota: prompta obedientia: paupertas volunta-
 ria: nihil oino possidere proprium. Nec omnia sunt carnis cru-
 riamenta que indubitanter apud deum magnū obtinent meri-
 tum hic et in futuro seculo. ¶ Et precipue hec nouem sunt de
 quibus nos religiosos gaudere oportet. Primo indubitanter
 q̄s qui in seculo sunt habitantes purius viuimus: quiescimus
 securius: moramur frequētius: cadimus rariis: resurgimus fa-
 cilius: incedimus cautius: morimur confidentius: purgamur
 citius: premiamur copiosius. Ecce nec oculus vidit: nec auris
 audiuit: nec in cor hominis ascendit: que preparauit deus dili-
 gentibus se. id est bonis: sanctis et perfectis religiosis. ¶ No-
 ta q̄ in peccato duo sunt consideranda. videlicet culpa ⁊ pena
 Culpa dimittitur in confessione debite facta ab vno qui habz
 plenā potestātē enndem absoluerē ab omnibus peccatis quan-
 tumcūq; magnis: et censuris ecclesiasticis. et est absolutus vt
 creditur ab omni culpa. Sed adhuc pena remanet quam con-
 fessio transmutauit in transitoriam que prius fuit eterna. Et
 similiter eternam damnationem in purgatoriū transitorius. in
 quo purgatorio est idem ignis infernalis nisi q̄ ibi est eternus
 hic autē videlicet in purgatorio transitorius. in quo quandoq;
 contingit animam puniri ad centum annos: et multo longius
 fm exigentiam peccatorū hic tpe gratie cōmissorum. Sed fir-
 miter credimus fm omnes doctores catholicos. q̄ p̄fessio ap-
 probate religionis cuiuscūq; ordinis: sit secundus baptismus
 ⁊ delet homini omne purgatorium: etiam si deberet ibi puniri
 vsq; ad mille annos. Et in hoc pro certo fecit nobis deus ma-
 gnā pietatē ac gratiam: qui non solum nō vult mortē pec-
 catoris. i. eternam damnationem: sed nec etiam vult purgato-
 rium pro infinitis peccatis. Et ideo dedit nobis remediū ad
 tollendum omne purgatorium per sancte et approbate religi-
 onis p̄fessionem. Et si talis etiā post p̄fessionem canonice fa-
 ctam viueret tm̄ ad duos aut tres dies aduc deleuisset purga-
 toriū mille annorū et plurium. Hunc mī frater in teipm̄ redi:
 et vitam tuam considera fm q̄ mibi vt supra habetur scripsisti
 videlicet q̄ tuam validam ad vīgintitres annos possedisti. Et

Capitulum decimūſextum

Iſto toto tempore nō credo tibi dimiſſum fuiſſe minimū pctm
etiam veniale. qz veram p̄tritionem tali tpe nunq̄ habuiſti rē.
Scdo p̄ſidera horribilē beati Aug. auctoritatē ſuperius alle
gatam videlicet. Valem ſuſtinere penā cayphe: pilati et hero
dis q̄ ſacerdot̄ indigne celebrātis ſcienter ſaltem. Si ergo to
tiēs tibi acquiſiſti penas p̄dictorū trium damnatorū quotiēs
diuina celebrāſti. O mi frater q̄s profunde te in his vigintitri
bus annis in pfundū inferni dimerſiſti: et adhuc videtur tibi
dura ſuaſio mea ſalutifera ad religionis ingreſſum. Sed cre
de mihi vtiq̄ experto qz vīta religioſa quanto artior: quantoq̄
moleſtior videt̄ ab ingreſſu. tanto iocūdior inuenit̄ in progreſſu
Delectaris em̄ iam in his in quibus mundi vanitas iocunda
tur: vt puta in viſu mulierū et in amplexibus: in ſplendida ves
te et his ſimilibus: et odium habes clauſtrale inclusionem: re
gularem diſtrictionē: veſtiuz abiectionē rē. vt ſupra. in quibus
vīta religioſa decorat̄ et conſeruatur. Sed crede mihi experto
qm̄ deus per ſuā mellifluā gratiam et miſericordiā hec carnis
cruciamēta in te diſſipabit et in ſuauiſſimā dulcedinē tibi mu
tabit. Huius aut̄ vite oblectamēta in quibus p̄ch dolor longo
tpe miſerabiliter fluctuaſti in marinā tibi nauſeam ac p̄trarie
tatem trāſmutabit. vt tunc audacter dicere poteris cū p̄beta.
Dñs ſolicitus eſt mei. ¶ Huius rei capias notabile exemplū.
qd̄ refert Vincentius in: iij. par. ſpeculi hitoriarū. li. vij. Nam
erat quidam p̄piter honorabilis eccleſie Lugdonenſis nomie
Johānes: qui p̄poſitū bonū accepit intrare ciſtertienſem ordi
nem in regulariſſimo mōaſterio: ſed per t̄pis ſuccelluz tale p̄po
ſitū mutauit: qui in h̄mōi boni p̄poſiti recōpensam viſitare ſan
cti Jacobi limina ſibi elegit. que et viſitauit a quibus domum
p̄prium rediens ex itinere fatigatus in ſuo p̄prio cubiculo ob
dormiuit. Cui cr̄ſtus cū duobus diſcipulis ſc̄z Petro et Ja
cobo apparuit. Petro aut̄ librū vite tenente: cr̄ſtus vt aperiat
et legat p̄cepit. qui aureis ſcriptis litteris p̄deſtinatorū cōtine
bat noia. Et cū petrus pluribus p̄deſtinatoz nomibus lectis
ad p̄dictum Johannem p̄piterū veniſſet cr̄ſtus dixit. Tolle
eum ac dele. qz ciuē meum ſe futurū intrandi ſanc̄tā reli
gionem p̄poſuit et a bono propoſito ſuo reſiliit. Accedens aut̄
ſau. tus iacobus apl̄s pro eo dominū orabat dicens. Domine

deus meus est peregrinus ne deicas cum obsecro de libro vite
 Lui dñs. Deus inquit nō peregrinus sed celestis ciuitatis ci-
 uis esse debuit: nonne maius est esse ciuem meū q̄ esse peregrī-
 nū tuum. Lui iterū sanctus Iacobus ait. P̄ssime dñe fac ne
 deleatur et ego fidei iubeo q̄ suū sanctum p̄positum exequatur.
 Dñs ait. et quando sanctus Iacobus pro suo peregrino respō-
 debit. Iacobus respondit. Infra spatū quindecim dierū. Et
 ex post iohannes p̄spiter mox euigilauit et in terra prostratus
 sancto iacobo pro fidei iussione grās agit cū lacrimis dicens
 Beate iacobe proius fatiam qđ pro me spondidisti: post fle-
 rum igitur magnū iterū obdormiuit et cristiū et p̄fatos apo-
 stolos iterum uidit. ac petrū ad cristi iussu ita de libro legēte
 audiuit. Murenulas apreas faciemus tibi vermiculatas argē-
 to. Qui iterū euigilans infra dies p̄fatos mox monasteriū
 Boncuallis intrauit et ibi tam sancte vixit vt abbate mortuo
 ab omnibus fratribus eligi. et ex post valentine ecclesie antia-
 rhes p̄fatus ubi multis magnisq̄ miraculis in vita pariter et in
 morte coruscavit. Et nunc mi frater hunc plebanū considera.
 quomodo cum deus gratia sua perfudit melliflua: et sequere ei-
 us vestigia et fortassis eandem gratiam quam et iste inuenies
 apud dominū: cum non sit acceptio personarū apud deum.

Plebanus concubinaris no-

luit fieri religiosus.

¶ Capiculum. xviij.

O Bermane et frater mi. p̄remande multa tibi bona et
 subtilia scribis de ingressu religionis: sed sicut tibi p̄-
 us scripsi sic adhuc significo tibi. qz ad religiōis ingre-
 sum non sum adhuc dispositus nec inclinatus. Nam sicut tibi
 constat tres sunt status saluandorū videlicet incipientiū: p̄ofi-
 cientiū et p̄fectorum. Nōdo ego nō sum adhuc in primo statu
 scz incipientiū: sed heu in statu peccatorū et per p̄sequēs dam-
 natorū: qua in re intendo primo incipere et meā scz concubinā
 cum suis genitiuis a me reicere vt et ipsa in certo loco penite-
 at ex parte vna: et ego in parte altera cū quibus meis intendo
 manere quibus exemplū malum longo p̄ebui tpe. Incipia igitur
 coram eis penitere et ab ista concubina et omnibus alijs mu-
 lieribus ac ceteris vitijs inquantū mibi deus gratiam dederit

Capitulum decimūseptimū

et fragilitas humana permittit abstinere: et sanctam vitam in omni castitate et ceteris bonis operibus ducere: et sic cupio me ad primū statum saluandorū videlicet incipientiū ponere. Et sic proficiendo de die in diem vsq; ad statum pfectorū ascendere. nam cristus in euāgelio dixit. Vade et vende oīa que habes et sequere me videlicet ad sancte religionis ingressum et hoc si vis esse perfectus. Vado nō solum ad regnū celorum veniunt perfecti sed etiā de statu incipientium et pfectientium heredes celi sunt regni. Non em̄ cristus dixit. Si vis vitam ingredi in tra religionē et sanctam obseruantia. Sed dixit. Si vis vitam ingredi serua mandata: que ego intendo seruare etiā in seculo et populo meo fructuoso pcesse dei verbo et bono exemplo. et me in timore et omni custodia mandatorū dei conseruare: doce mi frater in quib; opibus possum deo in tali statu summe placere et multū mereri. et ego doctrinā tuā seq̄r cū adiutorio dei.

Responsio fratris ad fratres

O Si frater multū p̄amande: placez mihi responsio tua qua ppter fatiam psequenter quid a me in caritate desideras: et demonstrabo tibi opus sanctū valde luciferū et p̄e cunctis alijs operibus magis meritorū. Et est domice passionis mēoria. qz est opus salubre cuilibet deuoto homini. et maxime sacerdoti passionē cristi per suas ptes quotidie meditari: et p̄cipue illa die qñ celebraturus est missam. vt patet ex iussu domini dicētis. Hec quotienscūq; feceritis in mei memoria fatietis: vt videlicet per oīa xpm ea intentione offerant in altari sicut ipse se in cruce holocaustū sacratissimū ac gratissimū immolauit deo patri. qz dicit beatus Augu. Quid salubrius: quid honestius: qd dulcius: quid adhuc iustius. q̄ omni hora eius passionē meminisse: qui nulla nostri obliuiscit hora: et sine quo hora nulla possum; vivere. Idē ait. Quacūq; die passionē domini recolo saluus ero: hoc sic intellige. Quocūq; die habueris memoriā passionis cristi per oīa tibi bene succedit: siue in morte siue in vita: siue in alijs arduis et magnis causis: in iudicio siue extra iudiciū: in omni loco: in omni tpe: corā quibuscūq; iudicib; aut dominis. bz ille tibi sp̄ erit in ore: cui; illo die passionis et mortis memoriā habuisti in corde: qua ppter studeas

omni die tibi facere dictam vnā in cristi passione mētaliter eaz
discurrendo: et vbi vno die dimiseris: ibi sequenti die reincipias
incipiēdo in festo anuntiationis qñ primo de celo descendit in
uterū marie virginis in quo ad nonē fuit menses inclusus: De
inde de eius matuitate: circūcisione: apparitiōe tribus magis
oblatiōe in templū: fuga in egiptū: et eius reuersione in naza
reth: et sic psequēter. Si vero senseris te durū et frigidū ac in
dispositū: tunc cogita quantā sustineres penā si excoziareris si
cut beatus bartholomeus: aut assereris sicut sanctus laurenti⁹
Q quātas penas sustineres hec patiēdo. Exemplū cogita q
dominus noster iesus cristus pro te vilissimo peccatore mul
tas grauiōres penas sustinuit in cruce q̃ tu in his p̃dictis pe
nis omnibus sustineres. et sic te incita ad cōpatiendū deo tuo
Et si tibi hoc nō valet ad excitandū in te veram deuotionem.
et lacrimosam compassionē: tunc facias tibi flagellum vnum
multum afflictiuū et in abscondito te flagella nō parcens cor
pori tuo donec bene pfusum fuit dolore: et cum tales senseris
dolores in corpore tuo tunc ad cristū deum tuum possis diri
gere cogitatū et meditare q̃ dominus deus tuus pro te vilissi
mo stercore in suo corpe sine estimatiōe multū intensiores do
lores sustinuit. Et nō dubites quin istud multū tibi valeat ad
recompatiendū dño deo tuo. q̃ per passionē discit homo cō
pati patienti: Si vero adhuc nō sentis in te deuotionem et la
crimosam compassionē: tunc incipe cor tuū increpare et dic
cum sancto bernhardo. O glacies ⁊ nō cor. O cor durius adā
mante. O cor lapideū et non cor carneū: cur non accenderis
pre amore. Ymmo ad magnā verecundiam dico. O cor infeli
cissimū cur te sic diligentem videlicet vsq̃ ad crudelissimā mor
tem nō rediligis. Quid em̃ amplius pro te facere debuit ⁊ nō
fecit. O duri et indurati filij eue: quos non emollit tanta cari
tas vt compati possitis deo vestro: qui pro vobis in cruce tur
pissima ac acerbissima morte mortuus est: cum tñ sibi cōpatie
bant creature pro quib⁹ passus nō est: vt s̃z oēs angelorū cho
ri et omēs planete. sol. luna: celū ⁊ terra. durissime petre: veluz
templi ac lapides durissimi: Nō p̃t hoc emollire peccatorū pe
ctoza p quibus solummō passus est: et nō p creatur⁹ alijs. O
pessimū peccatū sup omia pctā ingratitudo. O mi deus aufer

Capitulum decimūseptimū

a metale cor ingratū et lapideū et da mihi cor carneū et com
passiū: cum tū tua vulnera vicerunt potentiam dyaboli: con-
frēgerūt portas inferi et aperierūt ianuas celestis regni: et nō
possunt emollire cor meum pessimū et indurātū vulnerib⁹ tuis
grauissimis ad compatiendū. Si vero hec oīa tibi non prode
rūt tunc cogita q̄ ppter peccata tua tam nobilissimo beneficio
non es dignus: et de cetero reputa te in corde tuo non hominem
sed bestiam. si forte et tali humilitate te respiciat qui humilita-
tem ancille sue videlicet gloriose virginis marie respexit. et da-
bit etiā tibi cor nouū: contritum: compatēs et plorans in pas-
sione eius fm̄ omne desiderīū tuum. Si vero omnia ista te nō
adiuuent ita q̄ adhuc nō possis lacrimosis oculis deo tuo cō-
pati in sue crudelissime mortis mēoria: adhuc tū a passiōis dei
tui memoria cessare nō debes: sed in duritia cordis tui frequen-
ter eam habēas fm̄ mēorie passionis cristi diuisiones ac die u-
tas. et hoc ppter magnū meritum et qui inde sequit̄ fructū. Nō
enī est opus super terram in quo plus mereat homo q̄ in me-
moria passionis cristi et redēptoris nostri. Et hoc tibi et dict⁹
doctorū p̄babo. Nam Albertus magnus sic dicit. Simplex
memoria passionis cristi plus valet tibi q̄ ieiuniz in pane et
aqua. Secūdo plus valet q̄ si quotidie vsq̄ ad sanguinis efu-
sionē flagellares. Tercio tibi plus valet q̄ si linguis hoīm
loqueris et angelorū. siue in consilijs siue in ambone: et si cum
ctorum hominū predictus esses: si omniū virginū puritate cla-
resceres: si confessorū atq̄ doctorū p̄cursor martirūq̄ vecilo-
lifer existeres: siq̄ omniū creaturarū virtutem haberes: adhuc
valet tibi plus cristi passionis mēoria q̄ hec omnia. Quarto si
maria virgo glorioza regina celi et mater dei: et oēs angeli et
archangeli: patriarche et p̄bete: apostoli et martires: cōfesso-
res et virgines: et oēs sancti in celo ecīstentes orarent p̄ te co-
ram summo deo: adhuc simplex mēoria passionis xpī plus im-
petrat tibi q̄ hec oīa: et per alia quasi infinita iam enumerata
Sed possis hic ammirari valde cur hoc esset. Rēdetur q̄ per
predicta oīa et per alia quasi infinita bona oga non sumus li-
berati a potestate dyabolica et morte p̄petua. sed solummodo pas-
sio et mors cristi celū aperuit nobis: et nos heredes fecit regni
celestis. Et probat tibi sic. R̄z quantūcūq̄ iohannes baptista

sanctus fuerit quem cristus met super omnes sanctos cōmen-
dauit. d. Internatos mulierū non surrexit maior. i. sanctior io-
hanne baptista. Que verba non Aug. vel Hiero. vel alius sim-
plex homo qui falli posset dixit. sed deus et homo bicus cri-
stus qui falli nō potest et qui omniū hominū secreta et eorum
sanctitates clarissime cognoscit. Hic magnus sanctus ante cri-
sti passionē cum omni sanctitate sua non potuit eius anima ce-
los ascendere: sed oportebat eam ad inferos ad limbum videli-
cet sanctorū patrum descendere et ibi cum animabus omniū
aliorum electorū moram trahere quousq; cristus pateref: qui
primo in die ascensionis ascendit. Et cū sancta anima iohā-
nis baptiste et omniū aliorū sanctorum anime que a mundi in-
scio in sinum abrahe sunt cōgregate. Item pbatur tibi ex dictis
aliorū doctorū qui satis stricte loquunt de cristi passione et de
eius fructuosa vtilitate. Nam Aug. ait. Scio q; cum quē xpi
passio nō concurret nulla virtus nullumq; meritū saluabit. Ite
beatus Bern. sic ait. Indignus est cristi passione qui nō cristo
patientis totis viribus studuerit condolare. Idem etia; ait. In
veritate didici nihil sub sole esse tam vtile ad delendū peccata.
et ad impetrandū gratiam q; cristi passionē die ac nocte habe-
re in mente. Multas cōsimiles auctoritates inuenies in dictis
sanctorū doctorū que tibi clarissime probant q; nullum bonū
opus sub celo tam fructuosum et meritorium est: sicut xpi passio-
nis mēoria deuota. O vrinā vnusquisq; in hoc libro vnā me-
moriam dnice passionis legeret anteq; ad missam accederet. ef-
fet tū tollerabile quid: cum tū reperiant scripte plures pulcher-
rime meditationes in quibus continet magna pars dnice passi-
onis: immo quāq; passio sub breuissimis verbis. Sed cū dolo-
re dico q; vnus facilius decez aut vīginti celebrat missas q; q;
solum semel passionē ac mortem cristi contemplet: etiam inter
religiosos qui fm sui ordinis psuerudinem strictā et artam du-
cunt vitam. Et que est illius causa nō nisi illa quam pbs. viij.
pbilicorū assignat. d. Natura humana abhorret illud qd triste
est. Salienus ait. Animus gaudēs etatem floridam facit. spūs
tristis epiceat ossa. Sed in contrariū deberent tales id quod
euangelica veritas dicit aduertere. Regnū celorum vim patitur
et violenti rapiūt illud. Deinde saluator ait. Si quis vult ve-

Capitulum decimūseptimū

nire post me abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Arta est enim via que ducit ad patriam et pauci ambulant per eam quia fugiunt illud quod triste est. Sed tamen beati qui hic lugent et tristantur quoniam ipsi in eternum et in seculum seculi consolabuntur. Dic ergo in deuotione cordis tui. Domine iesu criste tu dixisti apostolis tuis et consequenter nobis omnibus. Sine me nihil potestis facere: rogo te mi deus ut cor meum caritate tua vulneres et in me ignem tui amoris et compassionis accendas. Et si post omnia hec adhuc non inuenis quam desideras gratiam: non tamen propter hoc a tam saluberrima meditatione desistas etiam in siccitate cordis tui. quia ipse dominus deus tuus scit perficere quid tibi expediat: sed perseuera: ora et vigila donec gratia ianua tibi aperitur. et diligenter considera quod non totus annus floridat amenitate vernali: nec abundat copia autumnali: sed quandoque rigat frigus hyemali. Sic simili modo non semper rosat gratia: sed aliquid quando tribulatio et gratie penuria. Et hoc ideo deus permittit. ut gratia ac deuotio subtracta auidius requiratur et gratantius ac cautius cum redierit custodiat. Contigit quandoque quod homo gratiam dei habet et quod secum sit deus: et quod per ipsum tanquam per instrumentum operentur multa bona et sancta opera: et homo per his omnibus non dat gloriam deo et putat quod hec omnia a seipso operetur et non deus per eum. quia in re se deus ab homine tali subtrahit. et tunc mox se homo ad omne opus bonum et ad omnem operationem: frigidum: tardum et inuoluntarium inuenit. Et ex hoc incipit homo seipsum cognoscere et scire quod verum est quod dominus discipulis suis dixit. Sine me nihil potestis facere scilicet bonum. Et quod beatus paulus similiter verum dixit. Ego omnia possum in eo qui me confortat. id est in deo. qui et confortauit omnes martires usque sexus similiter et omnes electos. Dic ergo in deuotione cordis cum psalms. Unam petiui a domino. videlicet petitionem. et hanc requiram. id est desidero super omnes petitiones ut scilicet. ut habitem in domo domini. id est in sua sancta gratia omnibus diebus vite mee et post hanc vitam in gloria cum omnibus sanctis et electis per iesum christum dominum nostrum. De his omnibus tam supra dictis sequitur exemplum. ¶ Erat enim quidam valde deuotus frater secularis ac laycus in una silua in quadam cella solitarius: qui sedule et cum magna deuotione deum rogabat ut sibi in quo ope

magis pre omnibus alijs bonis opibus haberet cōplacentias ostenderet: et in quo homo magis mereretur. Et dum suā sic longo tpe continuaret petitionē cum magno desiderio: tandem cum deus exaudiuit tali modo. Nam cū semel solus in sua cella deum exoraret et in dicta sua petitione staret: quidam ad ianuam celle sue pulsauit et ipse exiens ianuam aperuit et ante ianuam cristum crucem magnā in humeris portantem vidit. **D**ox iste frater ad pedes eius cecidit et ipm quid hoc significaret rogauit. Qui ait ad fratrem. Vultum tpe rogasti me vt significarē tibi quid sit gratissimū mihi seruitiū in quo maxime complaceā. Ecce nunc tibi demonstro. certe qui portat crucem per iugem mēoriam mee passiōis in gratiarū actione. hic exhibet mihi placentissimū seruitiū inter omnia opa bona magis meritoriū. Et cum hec dixisset ab oculis fratris euauit. frater vero de sua exauditiōe multum gaudens et cellam suā intrās totum se ad memorandū cristi passiōem cum lacrimis quoti die dedit et in breui in magnū sanctum virum plurima facientem miracula creuit rē.

Sacerdos celebratiuus ad lo

cū secretū vadat et ibi se recolligēdo disponat. **C**ap. xviij.

Sacerdos igitur missam celebraturus ad locum secretū et maxime in secreto noctis silentio vadat et a cunctis se inquantū potest abstrahat et intra semetipsum totum se recolligat. vt nec sensus nec cogitatio ad aliquid aliud diffundatur suamq; conscientiam diligenter discutiat et qd viciosum innenerit lacrimarum habundantiā lauare studeat et a deo omniū suorum peccaminū absolutionem a pena et a culpa nunc et in hora mortis sue sibi donari petat. Nam decet magna a magnis petere quos etiam dona magna decet dare. **D**odo non est maior dominus q̄ deus noster omnipotens qui quanto plus dat tanto plus abundat. Nam peccator mortalis est ipsius dyaboli qui si suorum omnīū peccatorum veniam a deo humiliter petit: et deus sibi donauerit. **D**ox erit ipsius dei qui prius fuerat dyaboli. Deinde post remissionem omnium suorum peccatorum petat gratiam dei: sine qua nullum opus bonū potest perfici: vt est memoria passiōis cristi.

Capitulum decimūoctauū.

Deinde se inquantū potest humiliet ⁊ recordetur electi abrahe qui se solūmodo loqui cum deo estimauit indignū dicens Loquor ad dominū meum cum sim puluis et cinis. Similiter fari ⁊ cūctissimi iohānis baptiste qui se reputauit indignū ad soluendū suorum corrigiaz calciamentorū et ad tangendū verticem eius sanctum: sicut scriptū est de eo. Contremuit baptista et nō audebat tangere sanctum dei verticem: et dicat cum his. Ego miser infinita maiora debeo facere videlicet ipm cōsecrare: tractare: sumere et māducare: cum etiā non sim solus puluis sed etiā peccator villis et abiectio plebis: et si eum nō sumero cōminatur mibi malum dicens. Nisi māducaueritis carnem filij hoīs et biberitis eius sanguinē non habebitis vitā in vobis: videlicet in gratia mea radicatia et fundatiua. Sed si fecero ipse pro mittit mibi magna et mirabilia dona in hac lachrimarū valle vt videlicet q̄ ipse in me maneat et operet per me oēm suā voluntatem vsq; ad mortē inclusiue: et vt ego maneam in eo p̄ iuge desiderū veniendi ad eum in celestem patriā ad quam nos pie inuitat. d. Venite benedicti patris mei ꝑcipite rē. Et alibi dicit. Venite comedite panem meū et bibite vinū quod misui vobis. Nec em̄ et plura similia merito deberent nos puocare ad sepius ipm deuote recipiendū. Nam quelibet digna cōmunio erit tibi iuuamen in celo et plus augmētabit tibi gaudium quo ad essentiale premiū q̄ si mille claustrales post mortē tuā pro te orarent: aut si mille sacerdotes pro te orantes celebrarēt q̄ magna est distantia inter t̄p̄s gratie ⁊ tempus iusticie. Dedit em̄ nobis misericors deus in isto salutaris t̄pe gratie diem pro anno. Noli ergo mi frater te negligere in isto t̄pe gratie. sed dicā magna cordis deuotiōe ⁊ in vera p̄tritione ac firmo ꝑposito vterius te nō velle peccare saltem mortaliter. Deu me miserum peccatorē quis dabit aquā capiti meo ⁊ oculis meis fontem lachrimarū: Utinā flere possem guttas seu lachrimas sanguineas vsq; ad nouissimū diem ꝑpter peccata mea infinita. Peccaui em̄ super arenam maris: et nō sum dignus videre altitudinē celi ꝑ multitudinem peccatorū meorum: qm̄ sentio me sepius et quasi semp indigne accessisse et non digne disposuisse ad tractandū dominū meum altissimū. O summa maiestas. O inextinguita caritas. quantā irreuerētiam exhibui tibi.

quam etiam nec exprimere valeo nō tñ ideo desperabo. sed ad te misericordie fontem cōfugio sicut egrorus ad medicū. qui cōfugientes ad te publicanos et peccatores semp misericorditer suscepisti. et ideo peto te humiliter o mi dñe bñesu criste vt propter meritū tue sanctissime passionis des mihi veram deuotionem et sufficientē orationem. et laues me ab iniquitate mea in sanguine tuo p me effuso ad digne et deuote per amplius te tractandū et sumendū: et diuinū misse officium laudabiliter perficiendū tibi ad gloriā et laudem et oīm fidelium tuorū viuorū et mortuorū ad salutē amen. ¶ Exemplū. Erat quidam frater in heremo qui satis austeram et strictam vitā ducebat. sed non fin sciētiam. i. volūtatem dei. Nam ille frater non comedebat cibos hoīm sed pecorū. Ipse em̄ summo mane finitis suis orationibus exiebat de cella ad siluam et cetera loca amena et solūmodo comedebat radices et herbas cibos iumentorū. Et in maximā sibi penam abstinebat ab omnibus cibis hominū et se maxime affligebat in quo se deo obsequiū maximū prestare credebat. Videns vero deus suā simplicitatē misit ad eum angelum qui sibi diceret. O mi frater nimis te affligis sed fructū modicum reportas. Melius esset te in cella tua manere et cibos hominū comedere: et quotidie cristi dei tui passionem et eius turpissimā mortem per quam te et totum genus humanū de potestate dyabolica redemit memorari. Audiēs hec frater et angelū dei esse intelligens. de cetero in cella mansit et cibos humanos comedit et quotidie cristi passionis mēoriam cū lacrimis habuit et in breui in magnū et miraculosum virum p̄fecit. Sic mi frater et tu vis facere videlicet cum tuis ouibus et beneficio tuo in seculo manere et cibos humanos comedere. Fac mi frater et secundū. et habe quotidie dei tui bñesu christi cum lacrimis memoriam passionis et saluus eris.

Delebanus nesciēs habere cri

sti passiōis mēoriam petit a fratre religioso informari. Ca. xij.

O Si Germane angustie sunt mihi vndiqz quocūqz me diuerto. et nimis angustā facis mihi viam que ducit ad patriā. Nam mihi nunc scribis de alia via p̄ter ingressum religionis. videlicet de dñice passiōis

22 iij

Capitulum decimūnonum.

Christi iesu memoria que lōge est a me. et omnino mihi ignota. Deu quid dicam. Nam cunctis diebus vite mee christi passionis memoriam nunq̃ habui nisi in magna feria septa. quando me oportebat eandem populo meo predicare. quod tñ bucusq̃ raro feci. Sed illud saluciferū opus socijs diuinorū ad perficiendum cōmisi. Sed tamen ratio dicat. et intellectus meus apprehendit. q̃ est opus maxime saluciferum et meritorij apud dominum nostrū Jesum xp̃m videlicet passionis eius deuota memoria. Sicut superius probasti sacris scriptis et diuersis exemplis. Sed deu ignota est apud me omnino. et sic quid faciam penitus ignoro. Sed tamen vnū est quod in scriptis tuis apprehendi superius. qđ letificat aliquo modo cor meum. videlicet vbi scribis. q̃ multe reperiuntur cōtemplationes in sanctorū patrum scripturis verbis breuissimis aliq̃ partem passionis. immo etiam qñq̃ totam passionem comprehendentibus. Peto igitur te Germane humiliter et fraterne tu velis mihi aliquas contemplationes scribere vt possim me quotidie in illis excitare quousq̃ per gratiam dei possim illam passionem cordi meo mentaliter infigere. Incipientibus enī scripta sufficiunt talia quousq̃ conscendant ad alcioza:

Responsio fratris ad fratres

O Si frater faciam qđ petis. Et scribā tibi septem cōtemplationes fm q̃ in ebdomoda sñ septem dies. vt qualibet die vnam specialem cōtemplationem habeas. In q̃bus te quotidie cum lacrimis exercere valeas. Nam nos religiosi picturā passionis Christi ante oculos habemus. Secundo scriptas cōtemplationes sanctorū patrū memorando legimus. Tercio scripturā et picturā intra mentem ponimus. et clausis oculis in secretissimo silētio memoriā Christi passionis habemus. Sic et tu fac mi frater et saluus eris. ¶ Sic ergo primo die. videlicet Dominica hec breuissima contemplatio continens inse totam passionem sub paucis verbis.

Deuota instructio de habēda
memoria passionis Christi et cōtemplationibus diuersis. die dominica et prima.

Capitulum. xx.

Domine iesu criste fili dei viui qui pro nobis miseris peccatoribus dignatus es homo fieri. in berbleem nasci. in presepiu poni. circumcidi in templu offerri. in egiptum peregrinari. et egipto duci. baptisari. temptari. ieiunando discurrendo. predicando. vigilando. fatigari. lachrimari. obprobria et contumelias pati. in oratione pro anxietate spūs sanguis neo sudore perfundi. et dulcissimā animam tristitia et merore conteri. vendi. tradi. capi. duris nexibus constringi. crudeliter trahi. velari. confui. verberari. colaphisari. alapari. subanari. et illudi. pilato presentari. iudicari. condemnari. ad statuam horribiliter ligari. flagellari. et spinis coronari. caput tuum arundine percuti. in alba veste ac purpurea irrideri. yronice adorari et saluari. Crucem baiulans. ad mortem duci. corpore nudato inter latrones suspensus. condauari seu cruce affigi. brachijs et pedibus in longitudine et latitudine distrahi et extendi. ita vt compages omnium membrorum dissoluerentur. Et sexta hora vsq; ad nonam cum tanta mola et ponderositate corporis infirmitas cruciatibus et penis anteq; pie biesu exspirares voluisti affligi. ab omnibus contemptus et abiectus. blasphemari. acato et felle potari. cum clamore valido mori. lancea perforari. cruce depositus sepeliri. Libera me queso per sanctissimā mortem tuam a subitanea et eterne mortis periculo. et per quinq; vulnera tua purifica quinq; sensus exteriores meos. et oēm affectum interiorē ad cognoscendū. timendum. diligendū. honorandum et adorandū te dominū creatorem ac redemptorem et iudicem meum. O clementissime biesu per tuam sanctissimā incarnationem. natiuitatem. circumcissionē. passionem. resurrectionem. et tuam gloriosam ascensionem da mihi gratiam obtinere et totis precordijs tibi adherere. tota deuotione et compunctiōe. tota humilitate. puritate et caritate tibi iugiter et seruentur seruire. finemq; meum prescire. et in mortis articulo sacramentorū tuorum digna perceptione cum vera contritione muniri. et beatissime tue genitricis virginis Marie visitatione consolari. Et ad te letum cum plenitudine sensus mei transire Amen.

Capitulum

vicesimum.

Feria secunda contemplatio

multū deuota de. vii. causis tam acerrime passionis dñi. n. i. x.

O Anima mea preciosa non auro aut argento: sed biesu xpi agni immaculati sanguine redempta. Contempla re diligenter quid pro te datū sit. et nō tradas in pdi tionem. qm̄ christus deus tuus pro te est mortuus. Dulcum em̄ te dilexit qui te tam caro p̄cio emit. ¶ Un Bern. Hecini q me deus tm̄ diligeret. amplius mihi nibū esse debeo. qui deū p me mori conspicio cui tm̄ cōplacuit vt p me potius mori eligeret ne me pderet. Quappter solet queri. Cur taz graue genus mortis xps voluit sustinere et se totaliter tā exinanire. hoc est de uotissime inquirendū. et inuentū diligētissime ptemplandū. s̄t aut huius septē cause rē. ¶ Prima vt nobis suā dilectionē insinueret. ¶ Scda vt nos ad rediligendū eū efficacius puocaret. ¶ Tercia vt nos sibi magis obligaret. ¶ Quarta vt nos ad sufferendū tribulationes pfortaret. ¶ Quinta vt nobis tribulationes dulcoraret. ¶ Sexta vt nos ab eterno cruciatu libera ret. ¶ Septima vt nobis celū referaret. Dixi primo vt nobis suā dilectionē insinueret. Magn⁹ est em̄ amor dei in corde suo absconditus q̄sciri nō poterat. nisi p aliqđ valde magnū extrinsecum pbaret. Un cū dñs p ysaiā dixit. In caritate ppetua dilexi te. Hō dure cernicis credere nō potuit dei p̄bis. Ideo im perando dixit illud p̄beticū. Māda remāda. manda remanda. i. tota dīc mandas. quantū nos diligas. s̄ nisi caritas transcat p redemptionē in effectū credere nō valemus. Est igitur p nobis passus vt nobis suum amorē insinueret. Unde Jobā. vi. Maiorem caritatē nemo habet. vt animā suā ponat quis pro amicis suis. Sup quo verbo dicit Bern. Tu maiorem caritatem habuisti bone biesu tuam ponēs animā pro inimicis tuis. Cum em̄ fm̄ Apostolū: Adhuc inimici essemus recōciliati sumus deo p mortē filij eius. ¶ Secūdo dixi. vt nos ad rediligendū eū efficacius prouocaret. Videntes em̄. q tam supra modum magna mala pertulit in amorem nostrū. si saltem lapidei nō sumus continere nō possumus. Si autem mortui spiritu sumus. et per cōsequens insensati non erit vox neq̄ sensus. Nam Bern. qui nō erat vtq̄ insensatus sic ait. Super

omnia reddidit te mihi amabilem. O bone blesu calix redemptiois quem bibisti: quanto effi duriora: grauiora et maiora sunt que pro nobis tulit deus et homo tanto efficacius amorem nostrum ad se rapit. Et qz facilitas creationis boies ingratos fecit difficultatem redemptiois nobis exhibuit vt a nobis amorē maiorem extorqueret. ¶ Tertio dixi. vt nos sibi magis obligaret. Quis em̄ videns dominū suum pro se cruciatū vsqz ad mortem et morte turpissima condemnatū: quō a quibuscūqz laboribus poterit se abstinere. Unde ps. Quid retribuam dño pro omnibus que retribuit mihi. Reus em̄ erit sanguinis qui sibi non retribuit qđ tenetur. Unde aplūs. Non sunt cōdigne passionēs huius ipis ad futuram gloriā que reuelabit in nobis. Item Bern. ait. Quid rependam dño pro omnibus his non habeo. Nam quicquid sum erit sicut stella ad solem: stilla ad flumen: puluis ad montē: quid ergo retribuam dño pro omnibus que retribuit mihi: nisi vt ipm diligam. Idem ait. Quid durū aut durum esse poterit cū recordatus fueris qđ deus tuus amarus cruciatus sustinuit ne tu perpetuos sustineres. ¶ Quarto dixi vt nos ad sufferētiāz confortaret: seruus em̄ videns dñm suum pro se vulneratū merito animat ad similia sufferēda. Unde Barth. x. Non est seruus contra dñm suū: si em̄ in se persecuti sunt et vos persequent. Bern. Extremū supplitium mortis elegit deus vt nullū genus mortis martires formidarēt. Sic petrus: paulus: andreas: stephanus: laurentius: et domini passione confortati mortem quā om̄s creatura naturaliter abhorret ipsi quasi epulas affectabāt. ¶ Quinto dixi vt per sue passiōis amaritudinē: nostras passionēs dulcoraret. Quid em̄ durum esse poterit pro illo sufferendū qui tam amaram passionē: tam dulci animo et fideli affectu pro nobis miseris prulit. vñ Bre. Cum passio cristi ad mēoriam reducit nihil tam difficile est qđ non equo animo tolleret. Aug. ait. Diles non sentit vulnera cū ducis sui vulnera cōspicit graviora. Hoc ergo lignum crucis beato andree suā crucem dulcorabat qui dicebat. O bona crux diu desiderata rē. Et beato stephano lapides de quo legitur. Lapides torrētes illi dulces fuerūt. ¶ Sexto dixi qđ taz amaram sustinuit penā vt nos ab eterno cruciatu liberaret. vñ Bern. O homo agnosce qđ grauiasunt vulnera tua p quibus

oportuit dominū tam atrociter vulnerari. Et si non essent ad mortem sempiternā nunq̃ pro eodem remedio filius moreret. Ozeas p̃pheta ait. O mors: ero mors tua: mortuus tuus ero inferne. Et hoc factū est postq̃ cr̃stus in cruce expirauit: ita oīm anima eius ad infernū descendit eripēs inde eos p̃ quib⁹ sanguinē suū fudit. et ideo adhuc quotidie nō cessat ad aniam clamare dicēs. O aīa reuertere ad me q̃ ego sum: qui te tam nobiliter creauit et qui tibi eternā beatitudinē tam copiose ⁊ laudabiliter p̃parauit. Reuertere o ania mea cum gaudio te expectant oēs sancti: ad tuum aduentū exultabunt oēs angeli: ymo tuum reditū prestolat totius trinitatis abissus. ¶ Septimo ⁊ ultimo dixi vt nobis celū reseraret. Nullus em̃ sanctorū quantūcūq̃ sanctus aī domini passionē celorum regnū potuerat introire. Hic sta et cōtemplare et dic deuota mēte. O mi deus si hec se ita habent quantū ego debeo te diligere qui me: cum non eram creasti: qui me cū perieram redemisti: qñ errabaz reduxisti: qñ peccabam me corripuisti: qñ iam pene desperabam me p̃fortasti. Et hoc est quod dicit beatus Augu. Si phas est dicere q̃ modo nihil videt mibi agere deus nisi vt salutē anime mee prouideat: et ita cum totū ad custodiam meā video occu-
patū: quasi oīm aliorum oblitus mibi soli vacare velit. Qui o-
bus verbis cōcordat beatus Bern. dicēs. Audite fratres mi-
rum sed verū. Ania deum videns non secus videt q̃ si sola vi-
deatur ab eo: quia propter dic ex intimo amore cordis tui. O
dulcissime dñe iesu cr̃ste infunde obsecro multitudinē carita-
tis tue mibi peccatori: vt nihil terrenū: nihil carnale desiderem
sed te solum sup̃ oīa diligam vt penitus rennuat consolari aīa
mea: nisi in te dulcissimo dño deo meo. Scribe digito tuo in
tabulis cordis mei mēoriam eorum que pro me p̃tulisti. Aul-
la vnq̃ obliuioni delenda vt ea semp̃ pre oculis habeam et de-
lecter non solum illa cogitare sed etiā si necesse fuerit pro meo
modulo tollerare: et dulcescat mibi nō solum tibi ex omnibus
viribus obsequi: sed etiam propter te cōrumelijs affici: vt certe
morte turpissima si necesse fuerit condemnari.

Alia contemplacō feriā tertia
de Septem verbis que cr̃stus dixit in cruce.

Quoniam contemplandum est seruo dei ut sicut cithara materialis
 hinc lignum et cordas desuper extensas dum percutitur
 dulcem sonum resonat. Sic cithara nostra hinc Christus
 crucem habens pro ligno cithare et corpus suum vite cordatum
 percussus doloribus et obprobriis septem verba salutifera omni
 consolatione doctrina et caritate plena dulcissime resonabat
 ab omni fidele cum omni cordis deuotione meditanda. ¶ Primum
 igitur verbum quod beatus Lucas scribit est istud. Pater igno
 sce illis quia nesciunt quid faciunt. Ecce quod agnus ille inno
 cens et mansuetus in omnibus pressuris suis nec semel os suum
 aperuit: ut aut querere aut excusationis aut conuictionis vel ma
 ledictionis sermonem aduersus crudeles hostes suos diceret: qui
 immo potius noue benedictionis verbum quod a seculo non est
 auditum super inimicos suos ex abundantia caritatis effudit di
 cens. Pater ignosce etc. O serue dei fideliter recordare hoc ver
 bum in corde tuo: ut quotienscumque sentiunt contra te inimici tui:
 memorare illius verbi hinc Christi: et sicut ipse pro occisoribus
 suis orauit: non quasi non possit ipsis eorum peccata condonare
 sed ut nos doceret pro persecutoribus orare. Immo finem apostolum
 cum lacrimis pro eis orauit. ad Heb. v. Cum clamore valido
 et lacrimis preces offerens etc. Bern. Danus que formaue
 runt celum in cruce sunt extense et clauis affixe: et totus verbera
 tur: lancea latus perforatur: quid multum in eo remansit nisi lingua
 ut matrem discipulo commendaret: et ut pro peccatoribus deum ex
 oraret. Non igitur obliuiscitur amicorum suorum qui in tali articulo
 non est oblitus persecutorum suorum. Ecce quod vir iste per omnia artatus
 et spernit: et ad locum caluarie ductus mirra et felle potatur: in
 cruce subleuatur: et dicit. Pater ignosce illis quia nesciunt quid fa
 ciunt. Qualis est hic qui in omnibus pressuris suis ne semel os
 suum aperuit: aut aliquod verbum durum aduersus illos maledictos
 canes protulit. Quid ergo hoc viro mansuetius: quid benignius
 anima mea vidisti. Dulci igitur eorum qui aderant compuncti sunt corde
 et penituerunt quorum cor tetigit deus. et poterant dicere. Quid
 est quod audiuiimus. Nos enim omne malum quod excogitare po
 tuimus huic viro impendimus et ipse vicersa orat pro nobis
 Si quid igitur malicie aut prauitatis in eo esset: utique in tantis et
 talibus pressuris erumperet. Arbor enim mala fructus bonos proferre

Capitulum

vicesimum.

non potest: quia propter percutientes pectora sua compuncti reuer-
si sunt in domos suas. Dic ergo deuote. O dñe hiesu criste fili
dei viui mundi creator et redemptor: qui in ara crucis p tuis
crucifixionibus deum patrem deuote et lacrimabiliter exorasti
Da queso mihi indigno peccatori per gratiam tuam corde et
ore te pro meis inimicis exorare: et eorū mala ac insidias pro
mi nominis gloria patienter tollerare Amen.

Secundum Verbum.

Secundum verbū quod scribit beatus Lucas est ver-
bum omni acceptione dignū quod dixit ad latronem
sero penitētem. videlicet. Hodie mecū eris in paradi-
so. Ecce q̄ liberalis ymmo prodigus factus est hodie cristus.
qui latroni regnū: crucifixo celum: damnato paradīsum. p bre-
ui petitione largitur. ¶ Contemplare hic diligēter. qz latroni
hec cōfessio in p̄sentia saluatoris suffecit que sibi in carcere nō
suffecisset. Ex quo habes q̄ sanctū et fructuosum est in p̄sentia
corporali hiesu cristi. videlicet coram sacriūto encarisie exorare
O q̄ magna fides in isto latrone p̄sideranda est qui nec ppter
pene quā sustinebat acerbicatem: nec ppter carnis quā videbat
in cristo infirmitatē fidei obmisit confessionē dicens. Memēto
mei dñe dum veneris in regnū tuum. Manifeste apparet q̄ nō
loquitur de regno tpali sed eterno et celesti. Et vere fides ma-
gna. qz confitebat illius regnū esse celeste et eternū: quē secum
vidit mirabiliter moriētem et quem petrus negauerat videns
ipm sepissime miracula faciētem. Ideoqz latro meruit audire a
dño illud totius amoris et gratie verbū videlicet. Amen dico
tibi. quia hodie mecū eris in paradiso. Hoc em̄ vt dñs expt
rauit ipse fm aiām ad inferos descendit: et eadem die etiā aīa
latronis illuc peruenit. et facta est princeps illius beatifice frui-
tionis cristi cū sanctis patribus in limbo vt sicfortiaretur ei in
gloria quā desiderabat dum esset adhuc in pena. O homo ex
emplo latronis te ad dominū deū tuum cōuerte: in vera fide:
spe firma. caritateqz p̄fecta. Dic ita et cōtemplare domini boni-
tatem: q̄ pius et dulcis est hiesus qui tam cito p̄mittit: et plus
dat q̄ petitur. Quis em̄ desperabit de tam pio exauditore: de
tam celeri p̄missiōe: et de tam largo datore. Certe nullus: qui

magna ptulit: non ex impaciētia aliqua. qz omnino nullam habuit. Sed magnitudinē sui doloris quē p nobis sustinuit ostēdit. Et ista derelictio nō est referenda ad solucionē vnionis personalis. ita qz tunc humanitas fuisset diuisa a diuinitate. Cum ipse dicat Joh. viij. Deus nō relinquit me solum. Ex quo habeo qz nūqz desinebat esse deus. siue anima cōiuncta fuerit corpi. siue ab eo sepata. Nam aia illa sepata a corpe deus erat. qz diuinitas exposuit illā hūanitatē sine defensione ac ptectione diuinitatis ac si nō fuisset ei vnita Cassiodo. dicit. Reuera manibus impioꝝ tradi non poterat nisi deitas talia fieri permississet. Et quibus patet qz passio Christi oim martiꝝ passio nū fuit grauissima. Martires em̄ quāto duriora passi sūt exteriꝝ. tāto magis illis deus assistit cōsolans et cōfortās interius. Unde Psal. Cum ipso sum in tribulatōe. Un̄ beatus Laurencius dum sup cratē affatus iaceret dicit. Carbones isti mibi refrigeriū pstant. qz cōsolatio diuina interius atqz ignis diuinus in corde ipsius tā magnus fuit. qz ignem materialē sub craticula quasi p nihilo repurauit. qz motus maiores expellūt minores ¶ Per talē igit cōsolacionē diuinā cōsolatus est deus omēs martires in suis magnis tormentis qd si nō fecisset multi defecissent. Sed ipse figmentū nostrū cognoscit qz caro sumus et puluis. Sic licz aia christi fuerit semp beata. ex cuius beatitudinis cōsolacione absorberi possit omnis dolor. Sic tñ nō est factū. Sed relicta est illa hūanitas totaliter passioni quasi nō esset vnita deitati. Et fuit maior pena omnibus alijs penis. Et p̄t dici pena penaz. qz sine illa nulla fuisset pena. Immo si omnes penas huius mūdi et oim daminatoꝝ in suo corpe ptulisset. mox deitas absorbuisset. tanqz scintillā vnam. totum mare. Et hoc est qd dicit beatus Augu. Vallē esse cū deo in pfundo inferni qz sine eo in celo. Voluit em̄ Christus in oibus penis suis capere aliquod refrigeriū a deitate. Quia non fecte vel apparenter pati voluit Sed verissime et effectualiter. Quapropter virum deuotum decet hic alius et profundius speculari de magnitudine et acerbitate crudelissime passionis Ihesu christi et eius morte. Dic ergo in deuocione cordistui. Domine Iesu Christe qui pro salute humana pendens in cruce voce

magna clamasti. Bely bely lamasabathani. Hoc est. Deus meus deus meus ut quid dereliquisti me. Da mihi in omni tribulatione et angustia mea voce magna cordis mei ad te clamare. ne tu me patiaris veluta tua misericordia derelictum reprobari. Et hec de quarto verbo.

Quintum Verbum.

Quintum verbū scribit beatus Johannes dicēs. Ubi dens biesus qz omnia consumata sunt ut etiā impleretur scriptura psal. lxxiij. Ubi dicit ppheta. In siti mea potauerūt me aceto: dicens quintum verbum videlicet. Sitio Corpus em̄ cristi exicātū et adustum erat: ppter quod dicebat ppheta. Aruit tanq̄ testa virtus mea. qz humor in cristi corpe per sudorem sanguineū quasi totaliter exhaustus fuit. similiter in flagellatiōe: in coronatiōe: manū et pedum confixiōe. Sz cristo sic clamanti: sitio. Crucifixoies dabant ei bibere vinum acetosum mirratū cum felle mixtum. implentes spongiā predi etis ad inuicem distemperatis. ¶ Cōtemplare hic diligenter quis iste potus fuerit quo creator a suis potat creaturis: vere mortiferus et infernalis. Quis vnq̄ posset suffiriēter excogitare crudelitātē illorum pessimorū viroꝝ qui talem potū mi s ferrimo homini in penis maximis pstituto potuerūt deputare Diudeorū malitiā super oēm malitiā: et domini paciētiā super oēm paciētiā. ¶ Est tñ firmiter credendū qz dñs noster biesus cristus pendens in cruce nō dixerit: sitio. ad potandum potum corpalem. qz sciebat se iam corporaliter moriturū: et etiā alias quasi infirmitates et magnas penas patiebat q̄ siti. Sed quem potū sitiebat fons salutaris et torrens voluptatis non vnq̄ sensibilem: sed sitiebat nostrā salutem ut saturemus viceversa ipm deum viuū. Hinc est qz beatus Bernardus. Tñ me dilexisti bone biesu qz immemor fuisti tui doloris et nō fuisti immemor mee salutis. In cruce em̄ dixisti: Sitio. et nō doleo: de cruce taces et de siti clamas. Oportet vnq̄ qz talis sitis sit valde mirabilis atqz magna. immo sic est. Alit em̄ dominus et si non verbis re tñ dicens. Plus em̄ animarum vestrarū salus q̄ corporis mei cruciatus me viger: etiā tam magna est qz in me cessauit pena crucis: sed in me adbudurat illa sitis. Haz

adhuc quotidie clamo de celis Sitio. Nec vnq̃ in me ext̃n a
guetur. quia salutem vestram sitio semp et desidero. Unde val
de rusticanus est et induratus qui cristo diu pro salute sua sic
enti potū negat: potum videlicet gratiarū actionis: potum con
templationis et deuotionis: potū emendationis et profectus.
Dic ergo in dolore cordis tui. O dñe hiesu criste qui nostram
salutem sitiens aceto et vino mirrato cū felle mixto potari vo
luisti fac me vinū deuotionis cum mirra carnis mortificatōis
ac felle compunctōis tibi digne offerre: acetum aut̃ infidelitatis
et scandali nequaq̃ bibere et gustare.

Bertum Verbum.

Sextum verbū scribit nobis Lucas dicens. Pater
in manus tuas cōmendo spiritum meum. Quod ver
bum dixit in extremis dans nobis de hoc seculo mi
grantes exemplū. Quamuis enī sciret animam suā patri sumo
me esse rēcomendatam. hoc dixit ad nostram eruditionem. Ex
quo enī ipse qui peccatū nullum habebat et qui nostra crimina
tollere venit: patri sic suam animam cōmendauit. quāto magis
nos in quibus princeps mundi huius iniquis multa que ad
ipsum pertinent inuenit: manibus omnipotētis dei spiritū no
strum debemus cōmendare. ne in eius exitu a dyabolo cōpre
hendatur. Fecit aut̃ hec dōminus post perfectū et totale testā
mentum suum iterum ad eruditionē nostram. Nam moriens
saluator testamentū suum sic disposuit q̃ sibi de omnibus que
habuit nihil retinuit. Primo enī temporalia tanq̃ viliora iam
dudum cōmiserat iude traditori: ecclesiam petro zelatori. cor
pus suum in sacramēto discipulis suis dedit: et discipulōs su
os deo patri cōmendant: vestes suas militibus dimisit: corp⁹
suū mortale crucifixoribus: et matrem suam virginem discipu
lo virgini reliquit. et post hec omnia deo patri spiritum suum
cōmendauit. Ecce forma transmigrandi de hoc seculo quam
nobis reliquit et in cruce cōfirmat. Ex quo patet si quis spi
ritum suum salubriter vult cōmendare debet se prius ab omo
nibus diligenter expedire que sibi fuerunt a deo rēcomendata
Et sic post cristum nudus egrediatur semetipm spoliatus non
solum habitis que secū educere non potest sed etiam habendi

Capitulum

vicesimum.

affectum: et dicat deuota mente. O domine hiesu criste qui in cruce moriens animam patri comendasti. Da mihi in hac vita spiritualiter sic comori. quatenus tu in hora mortis mee aiam meam miseram tibi digneris habere recomandatam. O deus pater fac vt in obitu meo tibi pfecte et libere possim dicere. Pater in manus tuas comendo spm meum. Recipe me venientem ad te qui nunc constituisti terminu vite mee que non potero pterire.

Septimum Verbum.

Septimu verbum scribit beatus iohannes et est illud. Consumatu est. Hic contemplare quomodo deus nimia caritate nos dilexit: qui nullo indigens omnia ppter se fecit et omia homini subiecit. et postq homo omia peccanda perdidit: deus eum perdere noluit. sed legislatorem super eum constituit et per pphetas diligenter instructus tandem psonaliter venit et carnis nostre vilitate humiliter induit. Et post exempla pfectissime caritatis et sanctitatis: post verba scientie salutaris. i. post miracula potencie singularis omnibus bnficijs pro omnibus mala patiens: ne nos eterna morte moreremur. ipse pro nobis mortuus est: et que non rapuit tunc exsoluebat. Deinde contemplantur qualiter dominus et deus tuus amantissimus mori appropinquas incepit oculos deprimere. pallefcere et dicere vltimu verbum videlicet. Consumatum est. Suple opus redemptionis humani generis pfectissime. et quicquid de me pphetatum est: aut quicquid pro redemptione humani generis facere debui feci: et vsq in finem consumaui. Omnia tamen feci que bonus medicus pro amico suo carissimo et infirmo facere consuevit. Qui primo dietas taxat. Secundo sudore procurat. Tercio minutionem facit. Quarto potionem offert. videlicet mirratum vinum et acetosum cum felle mixtu. Tempus ergo est vt reuertar ad eu qui me misit et vnde veni. Ecce quod caput nostrum pro delictis nostris acerbiter sustinuit passionis. quam vsq ad consumationem omnium scripturarum que de eius passione erant scripte tollerauit patientissime. Ita et nos si huius capitis membra esse volumus: tunc in omnibus laboribus et aduersitatibus nostris virtute patientie seruemus: vt ad nostrum puenimus finem: recipere mereamur ab eo splen

dozem quē nullus adipisci poterit nisi qui in bonis operibus
vsq; in finem perseuerauerit. Dic ergo in deuotione cordis tui:
O domine hiesu criste qui consumationē totius passionis tue
in vna summa deo patri offerens dixisti, Consumatus est. Da
mibi omnia per me te operante bene acta et passa. ad tuā lau
dem consumere: et consumata per te deo patri dignāter offerre
Et hec de verbo septimo et vltimo.

Alia Contemplatio de penali

expiratione domini nostri hiesu cristi Feria quarta.

Contemplare deuota mente penalem expirationem do
mini nostri hiesu cristi. Circa quam considera quatuor
or. ¶ Primo quia talis exspiratio facta est capite incli
nato. ¶ Secundo quia facta est plorando. ¶ Tercio quia fa
cta est cum clamore valido. ¶ Quarto quia mox eius anima
delectati vnita ad inferos descendit. ¶ De primo contēplare. qz
caput suum duplici de causa inclinauit. Primo dāns nobis
signum pacis et reconciliationis cum deo patre per suam mor
tem. Nam multis annis discordia fuit inter deum et genus hu
manum propter peccatum primorum parentum. Sed ipse fia
lius persona media in trinitate: se mediatorem inter deum pa
trem et nos posuit et ipm nobis per suam amarissimā passiōez
benignū et placabilem fecit. Et in signū huius inclinauit se ad
nos in ara crucis quasi nobis dāns osculum reconciliationis
et pacis. Et hoc est quod Bern. ait. Respice fidelis anima cri
stum in cruce pendentem. Respice capitis inclinationem ad re
conciliationis osculum: brachiorum extensionem ad amplexū
lateris aperitionem ad pretium: membrorum extensionem ad
remedium. ¶ Secundo emisit spiritum inclinato capite pre ni
mia paupertate. que est in via per quā itur ad astra. Unde di
xit dñs in euangelio. Beati paupes spiritu qm ipsoz est regnū
celozū. Nam in magna paup̄tate hiesus xps est natus: In ma
iori paup̄tate et aduersitate vixit in hoc mdo. Sed in extremo
per maximā paup̄tatem et miserā exiuit de hoc seculo. Unde
bene poterat illud dicere Job. Audus egressus sum de utero
matris mee: nudus et dilaceratus et miserijs plenus reuertar
illuc. ¶ Secdo contemplare qz cristus tradidit spiritū flendo

Capitulum

vicesimum.

Nam in ipso semp fuit maior cōpassio q̃ passio. Et ideo nūc
legitur fleuisse ppter suam passionē. sed cōpassiue pluries. Nā
quater legitur fleuisse hic vltimo et sp̃ cōpassiue. Sed quare
fleuisti O bone hiesu ait deuotus Bernb. Cum potius erat
gaudendum q̃ flendum. cum operaberis salutem in medio ter
re. affigens peccata nostra cruci. damnans diabolū et sal
uans nos a morte eterna. Fleuit dominus in cruce ex magna
compassione. considerans. quia passio sua sufficeret ad redem
ptionem oīm hominū. Sed tamen effecit redemptionem pau
corū respectu damnatorū. Et hoc est qd̃ dixit Christus in cōse
cratōe sui sanguinis: vt patz. Hic est sanguis qui p multis effun
det Qui sanguis nō fuit effusus p oībus quantū ad efficaciam
Et hoc cōqueritur per Jere. dicens. Inuaniū laboraui videlicz
q̃ tantam recōpensam ⁊ satisfactionem. p peccatis nostris fecit
que eciam ratione doloris et valoris mille mūdōs liberasset.
et q̃ adhuc tam paucos liberauit. Hinc est q̃ alibi dicit p Jee
remiam pphetā. Asperi terrā et ecce vacua erat. et celos et non
erat lux in eis. Ac si dicat. Asperi terraz. i. terrenos hoīes. et itz
vacui a cōsideratione meaz penaz. Nec solum illos. sed etiā ce
los. i. bonos asperi. qui celestem deberēt habere vitam. et non
est eis lux. videlicz cognicionis ad habēdā memoriā mee passi
onis. Et ideo Christ⁹ clamat ad nos p beatū Chriḡ. dicens
Ego ppter vos sum homo factus. ppter vos aligat⁹ et delusus
celus et crucifixus. Ubi est tantaz iniuriarum meaz fructus.
Ubi est precium sanguinis. quem effudi pro vestra redempti
one. O homo super gloriam meam te dilexi apparens homo
super terram. mortem turpissimam ppter te sustinui. Ubi est
sante caritatis mee retributio. Et tu respondebis ei in spiritu
dicens. Certe domine hiesu chris̃te in emendacione vite mee
est tua retributio. Scdm̃ quod seruus tuus beatus Bernb.
ait. Penitentia mea o bone hiesu est cibus tuus quo vesceris
Et lachryme contricionis mee sunt potus tuus quo potaris.
Discebo insuper lac matris mee cum sanguine tuo. et faciam
tibi optimum deuocionis et contemplationis salsamentum et
dicam. O domine hiesu chris̃te qui in ara crucis omnes ho
mines. in quibus tua amarissima frustraretur passio perfecte
cognouisti. Et eosdem tunc mi domine accerbissime fleuisti.

Da mihi queso per gratiam tuam in meis factis dictis et co-
 gitationibus te nunquam offendere. Sed semper tuam turpissimam mortem.
 et omnia alia beneficia a te collata pre oculis mentis cunctis
 temporibus tenere. Quatenus recordationis sanctissime pas-
 sionis tue spiritus meus seruire deuotionis accessus amarissi-
 mas lacrimas in conspectu tuo copatiendo tibi effundat ut non
 sum vnus quorum damnationem tu in cruce deplorasti. **Tercio**
 contemplare. quia cum clamore valido expirauit. Mirabile tamen
 videtur qui iam in ultimo constitutus est et qui vix pre tormentis
 potuit os aperire et linguam mouere dicit clamasse valide. Cum
 etiam prophetam dicat de eo. Rauce facite sibi fauces mee. **Hic di-**
cit Blosa. Nos cum nulla voce morimur qui de terra sumus.
 Ille autem mortis voce exaltatus qui de celo descendit et qui propria
 auctoritate spiritum suum tradidit quod soli homini deo conuenit.
 Istum clamorem celum audiuit. et omnes angelorum choi sibi tur-
 bati. Et hoc sol qui se habet ut celi oculus demonstrauit qui per
 eius eclipsim supernaturali nobis tanquam si fieret apparuit. et
 illa omnium angelorum deplageret turbationem et sui creatoris
 mortem. Et sic tenebre facite sibi in vniuersa terra. quia dominus
 lucis mortem paciebatur amaram. Et ille tenebre tribus horis
 durauerunt. videlicet a sexta usque ad nonam. quia tam diu dominus
 viuus pedebat in cruce. Et etiam tam diu fuit Adam in para-
 diso. Item istum clamorem audiuit templum et velum ipsius scis-
 sum est a summo usque deorsum. quod vtrique humanitus non est
 factum. sed per dei angelum. Unde si iudei non fuissent mente ex-
 cecati et corde indurati habuissent vtrique materiam magne amo-
 miracionis et timoris se ad christum conuertendi. **O** puri et in-
 durati iudei vos semper deo recalcitrauistis. **N**onum sit vobis om-
 nibus quod per talem templi scissionem Danielis prophetia est ad-
 impleta. qui longe ante prophetauit nobis dicens. Cum venerit
 sanctus sanctorum. id est messias verus Christus deus et homo.
 tunc cessabit vinctio vestra. Et ecce venit et in medio vestrum
 conuersatus est. sed tanquam abortiuum qui picietur a matre. sic pro-
 iecistis eum extra ciuitatem Iherusalem in locum caluarie occi-
 dendum ipsum crudelissime. Et ideo in morte eius hoc velum
 magnum et preciosum est scissum. ad designandum quia scidit a
 vobis omnem vinctiorem regum. videlicet summorum pontificum

et pphetaz de quibus habuistis omnē honorem vestrū. quo nū oleo sanctificationis yngebant ista tria genera hoim. Ista oīa abstulit ab eis deus. Et adhuc incredulus manet iudeus. Item istū clamorē audiuit terra et premit. Nā crucē in qua creator eius suspēsus fuit grauitē sustinuit: ostendēs se paratū esse omnes crucifigētes ei⁹ viuos deglutire. Sicut Dabā et Abiron absorpti sūt qui multo minus q̄ isti peccauerūt. Sed pietas pendēt in cruce terrā hoc facerēdō pmissit qz reddere malū p malo noluit. immo paulo añ patrem celestē pro eis exorauit dicēs. Pater ignosce illis rē. Istū clamorē audierunt petre et scisse sūt in maximā nostram cōfusionem et cordis nostri duriciā. qz ille creature insensibiles et inanimate p quibus Christus nō est passus sibi in eius morte cōpaciebant. Et nos miseri hoīes creature eius rationales pro qbus filius dei est passus corda nostra lapidea ad cōpaciendū sibi emollire non possumus. immo et duriora sūt ad amante. qui tñ a calidi birci frangit sanguine. Item istū clamorē audierūt sepulchra mortuorū et apta sūt. In cuius signū debemus corda nostra aperire et mūdare per purā et integrā cōfessionem cōtricionem et satisfactionē. ne in cōspectu dei fetidiores simus sepulchris mortuorum. Un Bern. qui ad Christi fletū non turbat. qui ad eius clamorē nō excitat. qui ad eius mortē non cōcutitur. grauior est terra: durior petra: fetidior sepulchro. Compassio em illarum creaturarū insensibilū videlicet solis: terre: petrarum ac sepulchrorū magnam nobis prestat materiā prempandi cordis nostri duriciā in cōfusionē nostram q̄ ille creature nos debet pcellere in nostri redēptoris compassione. Qua ppter ipse creature nos in extremo iudicio de ingratitude vicio et dei beneficiorū obliuione crudeliter accusabit. ¶ Quarto et vltimo cōtemplare quomō cristus dum exspirauit mor eius ania dei vrate vnita ad inferos descendit. Cumqz tenebrarum terminū quasi quidā depredator splendidius et terribilis attigisset. aspicientes eum tartaree legiones ac inferorū sanitores ceperūt inquirere. Quis namqz est iste tam terribilis: tam fortis et pclarus et nūeo splendore coruscans. Nam mundus qui nobis est subiectus nunqz talem nobis mortuū misit. Quis est ergo iste qui fines nostros tam increpide ingredit: et non solum nostra

Id est sacramentū amoris et dilectionis. qm̄ est coniunctio dilecti cum dilecto familiaris. Quid ergo amplius scire vis o aia mea: quid amplius requiris aut desideras de tuo dilecto. Certissime et absq; omni dubitatione ipm̄ in hoc sacramento habes p̄ncipaliter q̄p̄is inuisibiliter. O cum quāta formidine merito accedendū est ad hoc sacramentū sanctissimū ne forte hoc qd̄ tibi cedere deberet ad veniam cedat tibi ad ruīnam. Certe omnes veteris testamenti sacerdotes nō tm̄ de aliquo in eorū sacrificijs sicut vnus sacerdos noui testamenti in vna missa poterit peccare. Cuius hec est ratio. q̄ illi in sacrificijs eorū mactauerūt vaccos: vitulos: bircos &c. Nos autē verū deum et hominem marie filiū immolamus hiesum xp̄m. O quanta est distantia inter ista sacrificia videlicet veteris et noui testamenti. Immo tanta quāta est inter creaturam rōnalem et deum et hominem hiesum cristū. Ach quid dicam ego miserabilis. q̄ nec inuenio in toto mūdō in quo plus offendaſ delis et tam frequentius sicut in hoc sacramento ab indignis sumētibz. Unde ait aplūs. Quicunq; māducauerit hunc panem vel biberit calicem domini indigneus erit corporis et sanguinis domini: et hoc exponit beatus Ambro. dicens. Qui indigne cristū sumit idem est ac si ipm̄ interficeret. Aug. ait. Indignus sacerdos vt est p̄cubinaris: simoniacus: p̄ueterarius: ebriosus &c. quorū verba in canone recitat torrens in faciem saluatoris spuit: dum illum leuat tunc in sp̄io pugno verberat. dum diuidit crucifigit: dum vero sumit in cloacam immūdissimā et indignissimā corpis sui proicit. Hec ille. Quia p̄pter Scotus dicit. Missa boni sacerdotis infinite melior est q̄ missa mali sacerdotis: q̄uis sacrificiū vtriuslibet sit equale. Ob hoc audi beatus Aug. dicentē. Valem sustinere penam herodis: cayphe &c. vt sup̄ habuisti. Sed miser quid dicam. Ecce tot simoniaci inter p̄piteros seculares et canonicos: tot p̄ueterarii inter claustrales: tot cōcubinarij inter pastores: quorū nō est numerus. De alijs taceo peccatis multiplicibz. quibz sacer ordo clericorū obfuscat. Doctum est igitur ad sacerdotium contolere nisi quis velit caste et sancte viuere quod fecerunt antiqui sancti patres qui fuerunt ad sacerdotium valde difficiles. ¶ Legimus enim in vitaspatrum plusq; ducentos monachos fuisse in vno claustro. et vix

tres aut quatuor ex ipsis fuisse p̄p̄teros. Et sanctus Marcus
euangelista sibi pollicem amputasse legit̄ vt ineptus esset sacer
docio. tantū em̄ verebatur corporis dñi consecrationē. nūq̄
legitur de eo qđ fuerit sacerdos. similiter de sancto Francisco.
Quis scit si p̄dictis patribus sanctis timorem incusserit beatus
Iohannes baptista qui inuitatus a domino vt eū baptizaret.
Ipse aut̄ timebat solum tangere verticem eius. Quanto nos
timere debemus cū verum corpus eius totaliter tractamus et
manducamus. Quis em̄ nostrū fratres carissimi non ingemū
scat et dicat intra se. O clementissime deus et verissime aiarum
nostraz amator hiesu chris̄te. quid aut quomodo nūc cogitasti.
qđ tam magna et mirabilia opera nobiscū facere voluisti. et te
ipsum totum sicut resides ad dexteram patris in cibum vares
nostraz animaz. Dans insuper nobis tantā potestātē quā nec
angelis tradidisti. O bone hiesu cur nostrā presentem ingratit̄
tudinem irreuerenciāq̄ magnā quam tibi in hoc sacramēto
concupinarij p̄p̄ictarij simoniaci cunctiq̄ criminosi p̄p̄io
teri impendunt non curasti. Estimo domine qđ nimia caritas
quam ad nos habuisti ista te considerare non permisit. Nam
omnia fecisti que debuisti et potuisti. vt nos solum ad tuum
amorem accenderes. et nihil eorum obmisisti. O duri et indu
rati filiū Eue quos non emollit tanta caritas omnipotentis
dei. O plorate et lachrimas effundite oculi mei et nolite ces
sare. quoniā qui me creauit et insuper sua morte redemit. Nūc
tam duro corde sepius tractaui. et ignoro numerum. O mi de
us cur te intantum humilasti. Omnis enim creatura ammirat̄
de tua humilitate qđ te in vterum sanctissime virginis inclusi
sti que tamen est dignissima omnium creaturarum. Quanto
magis admirandum est qđ ad me vilissimū peccatorem te in
clinasti. Quis ergo ego sum. vt manducem dominum et crea
torem meum. O cherubin et seraphin principatus et potesta
tes quem vos tam pure cognoscitis et tam ardentē amatis et
quem nūq̄ offendistis. sed ei intermissione seruitis. Eundem
vero ego infirmus peccator totiens offendi qđ nescio numerū
peccatorum meorū. et tamen tam patienter me tollerauit. et se
a me tractari atq̄ manducari permisit. O immense humilitatis
et inexhauste caritatis ascensio. Ubi altissimus inclinat se ad

infinitum. omnipotens ad vermiculum. Utinam haberem perfectionem oim angelorum et sanctorum vt possem digne referre gratiarum actiones deo meo altissimo. Sed quia non licet mihi tacere. ideo dulcissime mi redemptor biesu christe immensas ac infinitas gratiarum actiones referam tibi pro tua paterna sanctissima gracia et refectioe qd me indignissimu peccatore san guine tuo refecisti et pro alijs innumeris beneficijs mihi a te collatis. Tibi laus et gloria et gratiarum actio per eterna secula seculorum Amen.

Alia contemplatio de septē effusionibus sanguinis xpi multū deuota Feria sexta meditanda.

Scriptis xps effudit suum sanguine ob nostram redemptionem. Et hoc contra septem peccata mortalia. et istas septem sanguinis effusiones cum magno dolore cordis tui decet te qualibet feria sexta memorare. ¶ Primo ergo effudit sanguinem suum ex magna humilitate contra superbiam. et hoc in circūcisione vbi habes contemplare quantum te dilexit. Uix enim in hanc vallem miserie p̄dijt ad statim viam nostre salutis currere cepit. quia puer tñ octo dierum erat. Ipse dominus legi. se legi circūcisionis subiecit. quā pro hominibus nascentibus in peccatis dedit. Hic cōtemplare cur dominus sit circūcisus. Et illius sūt plures cause. ¶ Primo vt probaret veritatem sue vere humanitatis cōtra fantasticā que est ymbra et q̄ nō cōrinet in se sanguine. ¶ Secūdo vt ostenderet se de semine Abrahę esse cui data est circūcisio et facta est repromissio in semine tuo. id est in domino nostro Iesu christo benedicuntur omnes gentes. ¶ Tercio vt daret nobis occasionem obediendi suis preceptis ad que tenemur. quoniā ipse obediuit propter nos legi circūcisionis ad quam non tenebatur ¶ Quarto vt dyabolo misterium sue incarnationis celaret. ¶ Quinto vt iudeis excusationem cum non audiendi tolleret ne dicerent. Dis similis es patribus. quia incircūcisus et legem non obseruas ideo te non audiemus. Dic etiam contemplandum est quod ille guttule sanguinis. ymmo vna sola suffecisset. vt dicit Bern. pro totius generis humani salute. et hoc ppter diuinum super posuim. Sed ipsi domino non suffecit. quia nos maxime ad

amavit. Et ideo pro nobis aliunde sanguinem suum effundere voluit. sicut et fecit. quatenus pater celestis viceversa sup nos copiosissime misericordiam funderet et gratiam est. In quibus supra modum necessarij sumus ppter pñitatem ad malum. et tarditatem ad bonum, quod utiqz celestis pater optime cognoscit. Immenas igit tibi refero gratiarum actiones benignissime dñe iesu xpe pro ista prima effusione sanguinis. Et rogo te ppter illam quatenus velis me spiritualiter circūcidere. videlicet cogitationes malas de corde. verbaqz criminosa. et mala de ore. et de quinque sensibus meis omnia opera mala. vt sic spirituali circumcissione purificatus tibi sim placens.

Secunda Effusio.

Secundo effudit sanguinem suum ex magna caritate contra inuidiam. Et hoc in monte oliueti. Appropinquante enim hora passionis sue factus est in agonia. i. in certa minute mortis. Humanitas enim quam assumpsit vehemēter mortem et penam eius abhorruit. Sed ita fortiter Christus cum humana infirmitate pugnavit qd factus est sudor eius sanguineus decurrens in terram. Bern. ait. Tam copiose fuisse effusum talem sudorem vt etiam terram rigaret et vestimenta. vt sic non solum oculis. sed omnibus membris videtur lacrimasse. vt vi delicet suis lacrimis omnia membra laueret ecclesie. Hic sta et in dolore cordis tui cōtemplare amarissimam sanguinis effusionem. que inter omnes penas fuit acerbissima et atrocissima. eo qd fuit supnaturalis. Nam sudare sanguinem pre angustia et anxietate est sup naturam hominis. Vix enim esset credibile alicui homini sub celo viuēti quales angustias et tam vehemētes et terribiles mortis pressuras pateret natura delicata mortem horrendo et puidendo. et tunc senserit cur hoc. qz ipse erat deus et homo. ideo omnia mala que erāt super eum futura singularissime et principaliter sciuit. Et humanitas eius cepit pauere et sedere ppter infinitam et magnam mortis eius penam. Hic cōtemplare qz amara et penalis fuit mors eius in se. ex quo sola pmeditacio mortis eius ipm coegit sudare sanguinem ex omni parte corporis sui ex medullis ossium suorum contra omnem humanam naturam. Nam si vnus malefactor ducit ad rotandum.

ipse ignorat q̄ amara est sua pena. Iste aut̄ b̄esus cristus deus
et homo p̄sciuit omnem penam et magnitudinē et profun-
ditatem vulnerum et numerū eorum s̄m diuinitatem quam in-
firma humanitas pro nobis assumpsit et supra modū abhor-
ruit. Sed caritas nimia qua nos dilexit in eo maior fuit que
illam humanam infirmitatem superauit s̄m qđ ad discipulos
suos dixit. Spiritus quidem p̄p̄tus est. Caro aut̄ infirma.
Deu me miserum peccatorem vbi s̄s lacrime mee de oculis
meis fluentes cum tu domine deus meus lacrimas s̄dis san-
ctas de toto corpore tuo. O mi deus peto te vt cor meum
durius adamante ad lacrimas vberimas velis mollicare.
Est em̄ verecundia mihi non modica dominū deum meum p̄
me sudore sanguineo p̄futum videre et me vilissimū peccatorem
sine lacrimis oculorū meorum pertransire. Qua p̄pter dic in
deuotione cordis tui. ¶ O mi domine b̄esu criste rogo te vt
per hanc accerrimā et sup̄naturalem penam tuam concedas
mihi semper p̄e oculis meis habere cum magna et sufficient̄
cōrricione omnia mala que gessi. bona que obmisi et benefacere
potui. penā inferni quam incurri. et gaudia celestia que amisi.
qm̄ te dominū deum meū sepissime grauit̄ offēdi. vt possim
 flere et tecum cōtristari. meaq; mala penitere et te mihi recon-
ciliari. vt tecum in eterna beatitudine gaudeam sine fine. Amē.

Tertia Effusio.

Ercio effudit cristus sanguinē suum ex magna pietate
cōtra iram. Et hoc in flagellatione. Iussit em̄ Pilat⁹
dominū a ministris nudū ad statuam vnā grandem lē-
gari. Et cum cū nodatis virgis et atrocissimis flagellis satis
amarissime flagellari. Hic cōtemplare quō rex glorie vulnerat⁹
p̄pter peccata nostra in dorso in lateribus innumeris plagis.
Et poterat tūc dñs dicere lamētabiliter illud Psal. Sup̄
dorsum meum fabricauerunt peccatores virgis et flagellis atro-
cissimis prolongauerunt iniquitates suas. qz sanguis deitate
plenus defluebat et confluebat super terram in maximū pecc-
atorum eorum. Et hoc in omni paciencia et caritate sustinuit qz
nec verbum nec aliquod signum impatientie. aduersus illos
maledictos canes ostendit. Bern. ait. Fons iusticie flagellatur
AA ij

pro iniquis ab iniquis vt ostendat magnitudinē sue caritatis
qz vulnerum stigmata sūt summe dilectionis signa. Qd hāc
bunde ille preciosus sanguis pfluxit per dorsum et sacra latera
innocentis filij dei. in quo nullus reatus oīno potuit inueniri
Propter quod ppheta ait. Sine causa flagellis ceciderūt me.
Voluit aut dominus flagellari. vt sua nos flagellatione a fla-
gellis demonū liberaret ppteritis. Disce ergo o homo paciēter
sufferre flagella dei que tibi per se vel suos ministros infligere
curat. et considera qd hic sine flagellis de mūdo non exiit
tuus biesus crīstus qui sine peccato fuit. Elamabis ergo lac-
rimis oculis ad dominū deum tuum dicens. O benignissimē
biesu vt mibi tpe iustitie parcere possis: hic tpe gratie et miseri-
cordie peto me flagellare velis. Et clama cū beato Aug. Hic
vires: hic seca quatenus in eternū mibi parcas. et hoc in miseri-
cordia et miserationibus tuis multis: et nō intres in iudiciū cū
seruo tuo. qz nō iustificabit in conspectu tuo omnis viuens.

Quarta Effusio.

Quarto igitur effudit sanguinem suum ex magna sobri-
etate contra gulam: et hoc in coronatione. Nam in fla-
gellatione pepercerunt forsitan capiti. Ne ergo caput
sine afflictione pertransiret cogitabant quomodo etiam caput
suū vulneraret: et hoc sic fecerunt. Nam primo inducunt eum
antiqua purpura qz dicit se esse regem. Secundo locant eum
super regalem cathedram. Tertio plectentes coronam non de
auro vel argento aut gemmis pretiosis: sed de spinis marinis
quarum aculei sunt acuti et duri et penetratiui. posuerūt illam
super caput eius pro dyademate regali: totum caput regem
preter faciem. Et hoc non solum ad confusionē et derisionem
sed capiti eius in maximā penam. Quarto offerunt sibi arundī-
nem pro ceptro regio in manu sua et flectentes genua sua corā
ipso yronice salutabant eum. Que rex iudeorum: quasi diceret
regitare voluisti sed non potuisti. Quinto dantes sibi alapas:
spuebant in faciem eius tanqz in contemptibilem et vilem per-
sonā. Sexto furibunde reaccipientes arundinem de manu sua
eum ea venerandum caput crudeliter feriunt: spineam coronā
fortiter eius capiti imprimentes. sic qd spine iste inter cutem et

cerebri testam transierunt. ymmo aliquē per ipsam testam vsq;
ad viuum cerebrum in penam maximam. Bern. cū ait. q. testa
cerebri sit per tales spinas marinas bene perforata. sed non sic
contracta. ita vt sanguis fluere per frontem collum et genas
et vna parte. sputum vero iniquoꝝ ex alia parte. Et sic video
mū cum non habentem speriem. Ecce fidelis anima quomō
sponsus tuus speriosa forma pꝛe filiis hominū crudelibus spi
nis coronatus est: quibus coronauit eum impia mater synago
ga suatet quomodo pꝛo te quasi leprosus et nouissimus viroꝝ
rum estimatus est: vt te ab eterna eriperet confusione. Diceru
go in deuotione cordis tui. **Q** domine biesu criste tibi gra
tiarū actiones pꝛo ista sanguinis effusione offero immēsas. Et
rogo te quatenus velis me in hac vita gratia tua coronare vt
sit mecum in omnibus agendis. retrahendo mea malis et diri
gendo me in viam salutis. vt tandem venire possim ad glorie
coronam in celesti patria promerendam Amen.

Quinta Effusio.

Quinto effudit cristus sanguinem suū ex magna pau
pertate contra auariciam: et hoc in exuendo vestimēta
sua in loco caluarie. Ibi cū omnibus vidētibz expo
natur suis vestibus cum maximo dolore: quia vestis interior
ei maxime adhebat in vulneribus flagellatōis. Dic contem
plare q. illa vestimēti expoliatio fuit vna de magnis cristi passi
onibus. Nam vestis illa interior nimis innixa fuit vulneribus
flagellorum. Unde quādo dominus illa tunica violenter fuit
expoliatus. mox in eo renouata sunt omia vulnera: et hec fuit
grauior cruentatio q̃ actualis flagellatio. Verbi gratia. Si cū
modica lana aut panniculus in recenti vulnere cōgelatur et in
de violenter extrahitur: longe maior q̃ in prima vulneratione
dolor sentitur. Sed cogita quanti fuerint dolores cū tunicam
istam ex multis vulneribus vebementer extraxerunt illi immē
tes ribaldi et crudelissimi viri. **O** anima mea perpende q. ille
qui omnia que in celis et in terra sunt vestit et decorat: coram
omni populo pꝛo te nudus stat: non habens quo solum locū
nature tegat. Cui sua mestissima mater pepulum de capite cre
ditur porrexisse quo circumdati sunt lumbi eius. Et differt ista

denudatio a prima in pretorio facta. quia ibi denudabatur coram prefide et suis militibus: hic autem coram omni populo viris et mulieribus: paganis et iudeis: amicis et inimicis. Alibi eruebatur ad flagellandum: hic autem ad crucifigendum. Dic deuota mente quere a domino cum beato Bern. et dic. O bone hiesu quare non pepercisti tibi cum vtiq; potuisses. quia omnipotens: et te decuisset. quia celestis regis filius. Et respondet Bern. in persona ipsius dicens. Amoris magnitudo hoc me facere non permisit. Flamma enim caritatis ad redimendum genus humanum intantum me exarsit quod in nullis potui tibi parcere nec condescendere. O mi deus si hec ita se habent ubi tunc est mea caritas reciproca qua te diligam viceversa: tu in nullis tibi propter me pepercisti: ego aduersa nulla propter te volo tollerare: non est ista via equa sed oino iniusta. Qua propter o domine hiesu criste tuam immensam rogo clementiam quatenus ignem diuini amoris in me accendas: ut omnia aspera et aduersa propter te suscipiam patientissime. Et sicut tu ulterius in vestimenta tua non redisti sed nudus et dilaceratus ad crucem affixus fuisti. Sic precor te ut per gratiam tuam velis me custodire ne in pristinum statum conuersacionis humane ac vite criminose redeam. Sed in sancta et deuota vita stabilis. et de die in diem in bono proficiens usque in finem perseverare valeam Amen.

Berta Effusio.

Sexto effudit christus sanguinem suum ex magna amicitia et concordia contra odium. Et hoc in crucis affigione. Nam crux in terra iacuit et dominus nudus et dilaceratus sine omni misericordia super crucem proicitur. Et mox clauus primus per sinistram manum cum magnis doloribus incurritur. Deinde aliud brachium ad foramen extenditur et secundus clauus per dexteram manum cum multis maioribus cruciatibus quam primum immittitur. Deinde tercio funem ambobus pedibus iniungunt et totum corpus quantum potuerunt deorsum trahunt et duobus pedibus super inuicem complicatis. tercium clauum per ambos pedes cum valde magnis doloribus crudelissime mittunt cum maximis tormentis et cruciatibus infinitis. Et sic consequenter

vulnera eius que in exuendis vestimentorum suorum prius fuerunt renouata vt patuit supra. Sic in tali omnium membrorum suorum maxima extensione fuerunt ampliata. Nam nos ad experientiam videmus si cutis aut pellis foramen paruum habens in latum extendit mox foramen ampliatur. Sic indubitate hic contemplare quod post talem corporis cristi crudelissimam extensionem omnia vulnera fuerunt amarissime ampliata cum doloribus maximis et effusione sanguinis. Sic contemplare cristum citharam dauidis foreque fugat demonia. Nam capiamus lignum crucis loco cithare et cristi corpus vice cordarum. et cantemus iugiter in hac cithara sonum dulcissimum quem meruit audire latro cum cristo pendens in cruce videlicet. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. O quod sonus dulcissimus fuit ipsi latroni. Dic ergo in deuotione cordis tui. O domine iesu christe peto te vt non sum tibi vilior quam latro iste, quod cum illi pendens adhuc in infirmitate carnis in cruce dixisti. Si deus nunc de celo dic mihi. Amen dico tibi. hodie. id est in presenti vita eris mecum in paradiso. id est in gracia mea. et in futuro in gloria. Et sufficit mihi mi deus hic sonus dulcis super omnes huius mundi honores et diuitias. Deinde contemplare domino deuotissime cruci affixo eius elevationem a terra cum magnis clamoribus et laboribus esse factam. et hoc propter corporis eius ponderositatem. et eo affixo mittitur crucem cadere in foueam. ita quod omnia membra eius sunt concussa et vulnera eius iterum ampliata. et sanguis eius cepit fluere et omnibus vulneribus eius usque ad terram. Dic ergo in deuotione tua cum magnis et multis lacrimis. O mi domine iesu christe tuas considerans amaritudines in me deficio quare tales fecisti computationem. vt per mortem dares vitam et per miseria gloriam. Vere domine in hoc tue apparuit immensitas pietatis. Non enim aliam video in te causam mortis nisi erga nos miseros habundantiam tue immense caritatis. De ista igitur penali sanguinis effusione iesu benignissime me immensas tibi refero gratiarum actiones rogans te humiliter quatenus omnia membra mea ac corporis et anime vires cruci tecum affiges sic quod nihil quinque sensibus atque cum omnibus membris meis die ac nocte faciam nisi quod tibi deo crucifixo placeat. Amen.

Septima Effusio.

Sextimo et ultimo effudit Christus sanguinem suum et magna asperitate per luxuriam. et hoc in lateris aperitione. Cumque milites eius crura non frangentes preceunt. quod mortuum illud iam viderunt. venit Longinus cum servis suis per medium populi ad crucem quem Maria videns putans eum venire in adiutorium sibi ad deponendum de cruce corpus mortuum. postquam hastam suam acutissimam in filium sui latus miserabiliter defixerat. et preciosissimus sanguis habundanter effluerat. omnia viscera eius sunt commota. et quodominus eius filius in tali lateris aperitione est passus. quod mortuum et insensibile erat eius corpus tantomagis mater eius plenissima fuit omnibus doloribus. Et tunc ad deum patrem dicere poterat oculis lachrymosis. O mi deus et celestis pater cur non disposuisti quod ille iudeus inanimatus et insensatus hastam illam in corpus meum defigisset. immo cum gaudium eam suscepissem ut sic perissem dolores mei. cum doloribus filii mei. Insup ad iudeos dicere poterat. Cur mihi dolorem auferis cum tam crudeliter in corpus mortuum seueris. Nulli enim latronum legit factum fuisse quod filio meo facies. Ecce milites gentiles eum mortuum videntes non fregerunt eius crura. vos autem non sicut homines agitis circa meum filium. sed sicut canes rabidissimi et lupi rapacissimi circa agnum mansuetissimum quem viuum ab extra crudelissime lacerastis. illud iam mortuum per lancee infixionem ab intra circa cor et alia intestina abhominabiliter dilaniatis. O anima mea contemplantem matrem christi maiorem penam tollerasse in suo corde quam aliquam matrem in suo corpore. O quam care sumus redempti et quam preciosose loti. Et ideo summe cauendum est nobis a seruitio peccati. Nam ait euangelista. Et continuo exiit sanguis et aqua. Sanguis quidem effusus est in remissionem omnium peccatorum nostrorum. Aqua vero in nostre regenerationis lauacrum. Et ideo dauid dicit. Et copiosa apud eum redemptio. Et vere multum copiose. quod omnem sanguinem suum qui erat in omnibus venis et in omnibus partibus corporis et qui fuit congregatus circa cor quod est primum viuens et ultimum moriens per nos integraliter effudit. Aperto enim latere circa cor omnis sanguis effluxit qui ibidem congregatus fuit tam copiose et integre quod etiam

aqua effluxit. De quo tibi benignissime biesu immensas gratias refero acciones. Deprecans te ex toto corde meo. ut cor meum durum et cōpunctum tui iaculo amoris vulnerare digneris. ut te et matrem tuam dilectissimā super omnia et pre omnibus diligam quatenus paradisi ianuam que mihi per Longini lanceam aperta est merear introire. Qui cum deo patre &c.

Alia contemplatio Babatho

de quinq; gladijs gloriose virginis que cum magna mentis deuotione debet meditari.

O Jes sabati beate Marie virgini ppter certas causas specialiter cōsecratus est ac deputatus. Ideoq; eodem die si non habueris impedimentū decz te in eiusdem matris laude missam celebrare. Semp tamen memoria quinq; gladioꝝ pmissa quos sic memorare poteris. **P**rimū enī doloris gladium virgo Maria recepit in illoꝝ gladioꝝ pphetia. qñ in festo purificationis p̄ijs in vlnis puerum eius biesum in hierusalem ad offerendū eum in templo deo patri scdm legem moysi portauit Simeon vir iustus et timoratus spiritu sancto repletus diuina reuelacione mūdi saluatoꝝ esse cognouit. quē diu multis suspirijs priusq; mortē gustaret videre desiderauit Ideoq; ei coram omni populo honorabile testimoniū p̄buit dicens. Hunc dimittis seruum tuum domine &c. Et hoc eorum Marie fuit gaudiosum. Sed expecta parumper. et exrema huius gaudij luctus occupabit. Nam dū simeon sibi filium eius reddidit. pphetiam ei satz amaram subiūxit dicēs. Et tu ipsius animā pertransibit gladius. Et ecce ad statim dolor magnus cor Marie percusserat qz eodem spiritu qui in simeone loquebatur Maria repleta erat. et ad statim intellexit. quia ad mortem crudelem eū generauit Ideoq; lachrimosis oculis Simeonem inspexerit et apud semetipsam dicere potuit. O simeon ego scio te iustum et spiritu sancto repletum. ex quo filium meum saluatoꝝ mundi esse cognouisti. Sed heu mihi matri eius misere satz prophetizas amara. videlicet ut animam me ipsius debeat pertransire gladius doloris et amari tudinis. Et quibus habeo utiq; intelligere quoniam ipsum ad multas passiones ac mortem turpissimam genui. Heu bey

Simeon quid fecisti mihi. Omne gaudiū qđ decius natiuitate et de aduentu triū regum habui mihi abstulisti. ⁊ omni amaritudine me replesti. Nam singulis horis et momentis habeo expecare implecionem illius tue pphetie. O que mater posset esse tam dura inculta et pagana que solū vniciū filium haberet quem p certo in eius oculis mala morte perire sciret etiam si filius meruisset. Nonne quociens eū inspiceret fletet. suspiraret et gerneret. Et ego miserrima mater sciens p certo ex tali pphetia vniciū filium meum dilectissimū deum verum et hominem turpissimā moriturū morte. qui venit omnes saluos facere. quōd possūz gaudere in hac valle miserie. Hic cōtemplare quomodo iste doloris gladius non solum vna die duobus vel tribus vel alij gladij cruciabat sed p triginta tres annos vsqz ad resurrectionis diem eam sine intermissione miserabiliter inuagabat. Et notāter qū ipsa membra ipsius tractabat lauabat osculabaturangebatur aut solū inspiebat. Et dicere poterat. Deu deu qū istoz sanctissimoz membroz cōtricione video putas mecum in presenti vita durabo. Eia fortassis deus meus et vnicus filius meus faciet mecū misericordiā et aufert a me animā meā ne oculis meis corporeis cogar videre immensum cordis mei dolorem eius. videlicet turpissimā mortem. ymmo pre cunctis huius mundi honoribus et delicijs si tibi placidum esset meā mortem ante eius passionem et mortem desiderarem.

Gladius Secundus.

Secundum gladium doloris Maria virgo recepit in amissione filij eius p triduum in Iherusalem. Quā sic cōtemplare decet. Cum enī biesus venisset de egipto in Nasareth vbi nutritus est. Et esset iam annoz duodecim ⁊ obediret Marie et Ioseph. Illis ad diem festum pasce in Iherusalem ascendentibus puer biesus ascendit cum eis quod valde gaudiosum est. et letabundū erat Marie q rex regum et dominus dominantiū cum ea transiret. Sed expecta paulisper et extrema huius gaudiij lucus occupabat. Nam finis festiuitariū diebus et quilibet ad ppria remearet recesserūt et parētes biesu Maria videlicet et Ioseph. Puer aut non parentū negligētia sed ordinatione ⁊ voluntate diuina pmanit in Iherusalem ipis

ignorantibus. Nam Joseph ibat cum viris qui seorsum tran-
sibant. Maria autem cum mulieribus quesi-
militate sequestratim a
viris ambulabat. sic enim erat moris antiquitus propter conseruan-
dam acquisitam deuotionem. Pueri autem cum utroque parentum poterant
transire. Sed cum pertransissent unam diem et in simul conuenissent
cognoscere quod puer in hierusalem permanerat commota sunt omnia
viscera eorum plus quam aliquis potest cogitare de tanti thesauri omis-
sione. Et non immerito dicere poterant. Domine quam male nobis accidit.
heu heu heu quod potuimus ab ipso oculos nostros auertere
in quo est omnis nostra passio et omnis nostra dulcedo. Quantum
thesaurum nobis pater celestis commisit videlicet filium consubstan-
tialem sibi ac coeternum. et nos illum tam negligenter amisimus. Re-
uertamur ergo cito in iherusalem et illum cum magno dolore et fletu
queramus quem sic improuide amisimus. Qui reuertentes et inco-
solabiliter plorantes venerunt in hierusalem in hospiciu[m] ubi per
dies morem traxerunt festiuitatum. et ibidem eum non inuenientes cor-
da eorum contremuerunt supra modum nec aliquis in eadem ubi esset
dicere eis poterat. Tercia vero die mane surgentes et eum inter
omnes cognatos et notos querentes nusquam eum poterant inueni-
re. Domine dolorem istorum martirum Marie videlicet et Joseph quis
enarrabit. Vere estimo quod nec cibum nec potum nec somnum capere
poterant pre nimio dolore. Quis insuper cogitare potest quam varie et
diuerse cogitationes in eorum ascenderunt cordibus cum tamen pro-
certo scirent eum esse omnipotentem deum et hominem. et quod nihil fieri
posset in celo et in terra quod ipse non faceret nec permitteret. Po-
terat tunc Maria dicere. Domine mi fili ubi es ostende te nobis cesset
indignatio tua erga nos. Aufer a nobis quos pro te habemus
tribulationes. dolores et amaritudines sicut tu scis amantissima
me fili. ¶ Deinde post triduum. id est quarta die postquam fuerunt bene
tribulati et in amaritudine sicut electi dei bene decocti. dedit
eis in mentem ut quererent eum in patris sui domo. videlicet in tem-
plo. qui mox in templum domini festinauerunt. et eum viuum et incolumem
inueniunt sedere in medio doctorum. et legisperitorum quos in ista
puerilitate audiuit et interrogauit quos postmodum in perfecta eta-
te docuit. atque ad salutem correxit. Maria pro ait. Domine fili mi quid
fecisti nobis sic. Ecce pater tuus. scilicet putatiuus. et ego vera ma-
ter tua dolentes querebamus te. Quibus respondit. Quid est quod

me querebat, ac si diceret. Non est necesse me querere. ego non possum amitti. Nam ubicunq; sum siue in celo siue in terra siue in mari siue in inferno &c. Ubique sum deus qui cuncta creauit ex nihilo. Illis vero scilicet Maria et Ioseph nō acquiescētib; cūctipotens deus templū et legis doctores dimisit. Et se vni mulieri et fabro lignario subiecit et cū illis in Nazareth descendit et subditus illis fuit nobis in exemplū. vt quicq; opera maiora que sūt bona dimittamus. et opera minora ppter obedientiam pficiamus. Cum ingratus sit spiritui sancto q̄cquid ex propria voluntate feceris quantūcunq; bonū et magnū sit neglecto eo ad qd per obedientiā teneris quāuis parū bonū sit. Ex his oībus elige tibi paciētiā pro amica. Si enī crīstus suos parentes iustos et sanctos intantū tribulauit ad nostrā vtiq; eruditionem hoc fecit vt cū nos ppter plurima peccata p varias tribulationes. aduersitates et infirmitates tanq; filios suos quos amat sic pbauerit discam⁹ hīc paciētiā in nrarū aīaz salutē.

Tertius Gladius.

Terciu gladiū recepit Maria in filiū sui captione. Sic cōtemplare. Nā ad augmētandū tibi deuotionē cogitare potes quatenus beatus Iohānes dñi sociū suū Petrū ter negantē dominū dimisit. Et ipse ne sibi talia aut maiora mala euenirēt a domo Cayphe recessit et nocte in domum suā venit in qua fortassis Maria mater cū matre iohannis que ex pre matris soror eius erat pmansit. Ad quā Iohānes cū magno fletu ait. O dñā mea et omne gaudiū meū. O amica mea dilecta qd cogitas. aut quid facis. aut quid spiritui sanctus quo tu plena es tibi dat intelligere de his que circa filiū tuū sūt facta. O q̄ duos tibi habeo renūciare rumores quos tibi nullatenus nūciarem. sed amor tuus et amor dñi et magistri mei necessitatq; me ad hoc cōpellit. Tūc ipsa stupefacta interrogauit statim qd dicere haberet et cur tam amare ploraret. Est ne aliquid dilectissimo filio meo de quo plus q̄ de oī mūdi re curo. Cui Iohānes. O dñā mea causa est magna dolor magn⁹ tribulacio tibi erit maxima. Cui ipsa O iohānes carissime dic ne detineas me diut⁹. Cui ille. O dñā mea dulcissima statim cū dixerō factū. tūc eris amarissima et oī dolore

plena. Veni cito ad filiū tuū et dominū meū amātissimū. quē in
dei iam tenet captū tractātes quō occidāt eum. Judas autē sca
rioth vnus ex nobis duodecim cū iudeis suis inimicis p. xxx.
solūmodo argēteis vēdidit qui ista nocte cū multitudine arma
toꝝ venit et eū in man⁹ inimicoꝝ suoꝝ pessime tradidit. Veni
cito si saltē eū inuenire poterim⁹ viuū. Hec illa audiēs et qua
si exanimis sup terrā declinās cadēs in simeonis gladiū quē
tot annis expectauit tūc cum nimio dolore et amaritudine re
cepit. Que tūc ab ipso Jobāne et sororibus suis eleuat. et in u
dura pallio per ciuitatē iherusalē incensanter ploꝝas ad filiū
dulcissimū ducebat dicens. Heu heu vbi te inueniā dilectissime
fili et quare te mihi abstulerūt benignissime fili. Cum autē ad
domū Cayphe venisset. Quē libēter eū vidisset. et cū eo locuta
fuisset. Sed qz ppter cōmunis populi metū qui diligebāt et cre
debāt in dominū domus erat clausa. et nō est intrōmissa. sed
mater dei regina celi dñā mūdi stare aī domū est coacta. nec
intrare ad filiū a iudeis nō est pmissa. qz nō tantū dominū sed
et omnes qui in eū crediderūt et qui ei seruiunt in maximo
odio habuerūt. sicut et hodie adhuc faciūt. Nā si omnes nos
qui credim⁹ in eum interficere possent vtiqz facerēt. et se in hoc
p̄stare deo obsequiū estimarēt. Et iā p totā ciuitatē audir. qz iste
detētus habeat. et scē mulieres que a galilea eū s̄ secute mi
nistrātes ei occurrebāt et dolores Marie vebemēter augmēta
bant. Et iā dū vidit iudeos armatos intrare domū et exire in
miserissimū agnū qui tollit peccata mūdi oēs scuiētes tanqz lupi
rapaces ex hoc dolor eius vebemēter multiplicabat. Tūc nō im
merito mestissima mater beatū Jobānē interrogare poterat di
cens. Nam iobānes q̄s est secū vbi petrus vel aliū discipuli.
Cui iobānes. O dñā mea amātissima noli me interrogare. qz
nō habeo tibi dicere qd aliquā tibi possit p̄solationē inducere.
sed solū id qz dolorē habz augmentare. Nōne prius tibi dixi.
Judas eū vēdidit et tradidit. Petrus p̄o ista nocte ter eū neg
gauit et qz nūqz eū cognouisset. iuramēto firmavit Insup oēs
aliū discipuli ab eo fugierūt p pudore et iudeoꝝ timore. et ipse
inter inimicos suos crudelissios sol⁹ est derelict⁹. Cū hec audi
uissz maria p̄mota s̄ oīa ei⁹ viscera et poterat dicere. Heu heu
dilectissime fili quanta mala tam subito in te corruerūt. Si em̄

discipuli tui quos tu tibi ex hoibus oibus huius mudi specia-
liter elegisti. et eos ad tua secreta admisisti et multa alia bene-
ficia eis contulisti In te tam malefecerunt. quid in te faciet seuis-
mi tui inimici qui te spoderunt et omnia dicta et facta tua etiam
diuina ad malum interpretando puerterunt. O mi fili quis mihi vi-
tra consiliu vel auxiliu prestabit: in te enim vnico habui oia que
mea desiderabat anima: nunc peto aniam meam a me auferri ne
cogar videre immensum dolore cordis mei. Cu bec et similia
Maria mater apud se cogitaret. mor domus porte aperit et
hiesus filius eius manibus post tergum ligatis tanq fur et latro
morte dignus educit in medio armatoꝝ quos ante et retro a
dextris et a sinistris habeat iteru ppter populi comunis metu
quem summo potiter et alij iudei timebat plus qz filiu dei oipo-
tentem que vinctu et ligatu ducebant. Hic cōtemplare an cristus
suam mestissimā matrē quam sciuit ibi in doloribus maximis
stantē resperit aut ei locutus fuerit. Et vere estimo q nō. Tul-
tum enim suū illa tota nocte iudeoꝝ spuris maculatu se ostēdere
nolebat. ne ei dolore augmentaret. Et ideo credendu est vultu
suum ad alia ptem auertisse. Quod vtiq ei nō fuit sine dolore.

Quartus Gladius.

Quartu gladiu doloris mestissima mater Maria accen-
pit dum fm Euāgelistam iuxta crucē stetit. Nature
enim cōcilio cōcepto dicebat Maria in corde suo. Sta-
bo et expectabo sentenciā quā Pilatus feret in dilectū vnige-
nitum meū. Sequar a tergo egredientē de hierusalē aspiciam
lachrimosis oculis quo ducat. quō expoliet. quō manna ex-
des eius pferent. et quō in ligno erigat et cum peractū fuerit
amplius nō appropinquātes pcul steterint tanq maledictio ei
in cruce penderi tūc ego ppius accedā et stabo iuxta filij mei
crucē. Et qz mihi cū eo mori nō licet figāt tū oculos filio meo in
suspecto. et aspiciā quō de hoc seculo ereat. quoniā sola vtiq no-
ui quō in hunc mundū intrauerat. nō deserā morientē quem
nunq derelinqui viuētē. Hic sta et contemplare in cordis tui
dolore et dic. O mudi dñi quid hic stas quid hic agis. quis te
huc adduxit. quid tibi et patibulo. Quis vnq te reginam celli
et angeloz. et dominā mudi esse hic cognouisset. Aut qs pre //

timere vel cogitare ausus fuisset. q̄ hec iuxta patibulū staret. an
habet aliqd in patibulo qđ debes aspicere v̄l cui merito debes
societate exhibere. ⁊ ipsa vtiq; habeo. Et qđ est hoc obsecro. ha
beo certe ibi oē solatiū meū. videlicet filiū meū vnigenitū et do
minū meū Iesum christū. Ea imo amātissima dñā in cruce cū
filio tuo stetisti. Ipse em̄ in corpore suo vulnera habuit. Tu
autē in aīa habuisti oīa vulnera eius vnita. Ibi dñā mūdi cor
tū est lanceatū. ibi clauatū. ibi spinis coronatū. ibi illusum et ex
pbratū. ibi aceto et felle poratū. O dolores inexpressibiles. O
ineffabilē scti amoris recipcationē. Nā filius valde paciebāt. ⁊
mater eius nimis p̄paciebāt. Vbi adimpletū est qđ in ecclesiā
stico scribit. Ad locū vñ exeūt flumina reuertent. et iterū fluant.
O materna viscera quāta fuit inter vos p̄morio cū extenderet
illa sacratissima carō que inter vos tā dulciter fuit cōpacta. cū
etiā ad solā mortis ymaginationē viscera matris illius cuius fi
liū Salomon scindi iusserāt. cōtremuerūt vt exclamaret puez
integrū debere seruari et potius alceri quē mater eius nō fuerit
iussit dari. qz cōmota sūt viscera illius sup filio suo. Tu autē si cla
mares in celū vt integer seruaret filius tuus amātissimus qđ p
fecisti. cū vniuersi in eū defecissent. O mestissima mater cogita
cū olim in nuptijs rogasti vt de aqua vinū faceret ipse respō
dit tibi. O mulier qđ mibi et tibi est nondū venit hora mea vt
tibi ostendā quid a te habēā. videlicet illam humanitatē in qua
tantū patit̄ habet a te. Cōsidera diligēter an ista fecerit in nup
t̄ijs vinū ex qua. verē nō. sed later anguis sub herbis. id est diuī
nitās sub hūanitate. que pati non p̄bēc fecit ex aqua vinū in
nuptijs. Hanc autē carnis infirmitatē in qua filius dei et tuus
patit̄ sibi dedisti. merito ergo cōpateris ei. Hic cōtemplare quō
duo dolores pugnauerūt in corde mestissime matris Marie.
Primus erat quē habuit in filiū sui morte. Secundus dolor quē
habuit de totius hūani generis p̄ditione et dyabolica captiui
tate. in qua totū genus humanū fuit captū. Ita q̄ supabat do
lorem quē habuit de filiū sui turpissima morte. Unde dicere po
terat illud apostoli. Vbi vīuere cristus est et mori lucrū. Ac
si diceret. Vbi filiū mei est vita cordis mei. Dors sua est lucrū
humani generis. qz liberator a captiuitate dyabolica et a morte
sempiterna. Qua p̄pter m̄rito rediligere debemus Christum
DD. iij

Capitulum

viceſimum.

dominū et deū noſtrū. quia plus dilexit nos q̄ ſeipſum. quia ſe volūtariē pro nobis in mortē obtulit vt ſecuz viueremus in eternū. Merito etiaꝝ diligere tenemur. Mariā matrē eius et noſtrā qꝫ plus dilexit nos et noſtrā ſalutē q̄ ſpūm filiū bieuſum. crīſtū deū et dominū noſtrū. qꝫ nuſqꝫ legimus q̄ ei nunqꝫ deſuaſerit ne p nobis morerēt quāuis vtiqꝫ preſcīret verīſſime eam oportere multa pati in filiꝝ ipſius morte. O infelix vtiqꝫ hō et eterna dānacione dignus qui nō reamat vſqꝫ ad mortē etiam in cluſiue. tales qui ipm plus q̄ ſeipſos dilexerūt. Ut eſt bieuſus crīſtus deus noſter et eius amātiſſima mater. Sed bec omnes martires vtriuſqꝫ ſexuſ fecerūt qui ſe libētīſſime mira caritate ad diuerſas penas et mortē amarā p crīſti noīe et eius fide et bonore reddiderunt. et ideo nunc in celeſti patria premia etera ſecum poſſiderunt.

Quintus Gladius.

Quintū doloris gladiū tūc mater ſenſit. qñ filiꝝ ſui corꝫ
pus mortuū de cruce poſitū fuit. Et tanquā vile cada
uer tractatū. licet ppter deitatem crīſti ipſi corpori vni
tam in veritate cadauer nō fuit. Joſeph autē mercatus eſt ſyndo
nem quā ſup terrā expādīt et corpus mortuū deſup poſuit. O
meſtiſſima mater que tuo materno amore ipm cernebas. et fa
ciem eius lachrimis rigabas et recētia vulnera frequētius oſcu
lis lingebas. Juſtā et ſanctā faciem ſuā ſepius inter manus tu
as accipiēs. Sed heu vidīſti q̄ vita oīm viuencium horribile
morte manibus pedibus et latere pforatis et totus in corꝫ ore
laceratus corā te pꝫia morte miſerabiliter iacebat. ymmo ami
rarer q̄ cūcti angeli qui pſentes tūc fuerūt non flerēt cum crea
tozem et deū corꝫ coram pꝫia matre tam miſerabiliter in terra
iacere viderēt. Et ideo dicit pꝫbeta. Angeli pacis amare flebāt.
id eſt ad morē ſilenciū ſe habebāt. O q̄ induratū eſt cor illius
qui tibi ex intimis non cōparit. O q̄ frigidū pectus quod non
gemit ex his. Videns autē Johānes et Nicodemus vehemētīſ
ſimū dolorē matris quē habuit et viſu filiꝝ ſui mortui corpo
ris timuerūt valde matrē cū filio perdere. et ideo feſtinabāt cor
pus illud mortuū ab oculis matris abſcōdere. Nicodemus po
centū libras nobiliſſimi yngēti apportauerat et more iudeoꝝ

corpus illud cōtra putrefactionē vngebat ¶ Dic cōtemplare q̄
vere Ricodem⁹ et Ioseph et multi alij ex discipulis eius etiā
nō pfecte crediderūt q̄ ipse verus esset deus ppter eius mortē
quā est passus. sed bene crediderūt q̄ esset vir sanctus et iustus
a deo missus. Nam Ricodemus pfecte credidisset q̄ ipse verus
deus esset. tūc vtiq; de vnctione sua nō indignisset. qz scriptū ē
Non dabis sanctū tuū videre corruptionē. Nam si illud corpus
ad centū annos in feribus terre iacuisset ppter vnitatē deitatis
nunq; corruptū fuisset. Dic iterū cōtemplare q̄ postq; Maria
vidit taz corpus inunctū syndone inuolutū et ad sepeliendū dis
positū in corde eius noua surrexit tribulatio. vt cogitaret vbi
eum sepelire vellet ex quo ipa paup mulier p̄p̄iam domū. agrū
aut ortū. aut aliquem aliū sepulture locū nō haberet. Nec tam
sanctū corpus in feribus terre sepelire deceret. Et sic quocūq;
diuenteret se fuerūt ei angustia vndiq;. Tu aut in tua cōtem
placione eam cōsolare tanq; p̄sens esses. et dic ad eam. Ma
ter tristissima cōsolare et cogita qz filius tuus gigas est dupli
cis substācie diuine videlicet et hūane. Qui fm humanā natu
ram vere est mortuus. sed fm diuinā viuūt vere et immortalis
est fm quam regit omnia que in celo et que sūt in terra. Ideo
ante mundi cōstitutionem ipse sibi prouidit de sepultura. nam
Ioseph vir nobilis de centurio et diues ibi non longe a loco
caluarie vbi dominus mortuus iacebat ortus habebat in quo
sibi p sua persona sepulchrū non in terra sed excisum in petra
faciebat deus aut qui omniū hominum corda in potestate sua
habet in cor ioseph dedit. vt cum ibidem in suo sepeliret sepul
chro. qui mor diuine inspiratione obediens fuit. et corpus mor
tuum inuolutū post ipsum portare iussit. Et mestissima mater
sequens cū alijs quampluribus psonis honestis honestissime
processit quousq; ad locū sepulture venit. Que cum sepulchrū
nouum in petra excisum videbat tunc spiritus eius paululum
viuebat. et ipsi. Ioseph de ista sepultura graciartumactiones re
ferebat. Illi eum in sepulchro ponebant. sed mater ipsum ad
se trahabat dicens. Miseremini mei miseremini mei saltem
vos amici mei. Sinite vt faciem eius adhuc paululum amato
velamine valeam cōtemplare et aliquantulum cōsolari date
illum matri sue misere. vt habeam illum saltē defunctum quem

Capitulum

vicesimum.

nō potui p̄siderare viuū: ⁊ si nunc velitis sepelire illū facite me
miserā simul secū in sepulchrū transire nē absq; eo viues valeā
miserrime perire. Ne mihi: vbi gaudiū qđ mihi per gabrielem
est nuntiātū: heu in maximū dolorē est mihi p̄sum. Ipse em̄
mihi dicit. Gratia plena dñs tecū. O mi fili: cū tu vita aie mee
sis quare me sic dolore perimis: fac nunc me tecū mori que ad
mortē te genui: dulcius est mihi misere mori q̄ mortis ducere
vitā. Sed mors optata recedit. Nam maria p̄e omnib; deli-
ctis et gaudijs huius mōi mortē p̄ciji. et hoc p̄pter tria. Pri-
mo vt eius corpus cū filij sui corpore sepultū fuisset. Secūdo vt
suos dolores cū doloribus filij sui terminasset. Tercio vt aia
eius cū anima filij sui in sinū abrahe: hoc est: in limbo sancto-
rum patrū cum gaudio descēdisset. Sed ei id nō est cōcessuz. qz
eam post filij ascensionē esse in mūdo p̄pter plures causas fuit
necessariū. Et sic fuit cristus per illos corpe sepultus et lapis
magnus ad hostiū monumēti reuolut⁹. Maria autē mater iesu
libēissime die noctuq; apud sepulchrū mansisset quousq; eius
filius a morte resurrexisset. sed nō est permīssa: quia a sancto io-
hannē eius custode cū ceteris sanctis mulieribus a sepulchro
est redūcta. O q̄ pluries mestissima mater maria retrosum re-
spererat cuius amor filij mēoriam continēte pullauerat. Unde
Aug. Ania plus est vbi amat q̄ vbi animat. Et fm hoc dictū
ania eius plus fuit cū corpore qđ in sepulchro iacuit q̄ qđ in
babirauit. O q̄ cū quanto luctū in hierusalē ieiuna redijt cul⁹
cena erant lacryme cū lamento. O filia syon magna est velut
mare cōtritiō tua. qz quē cum gaudio cōcepisti et peperisti. nūc
illum cū tristitia et amaritudine amisisti. Cum igit sic plorans
in hierusalē ducit multe femine. ymmo et populus vtriusq; sex-
us vidētes eam tam amare plorātem sup illius dolore ex pie-
tate mote cōuerrebant ad luctū: quis em̄ possit se a lacrymis
cōtinere cum videret mariā matrem dei tam amare flere. Ecce
sic plorans a plorātibus est ducta quousq; ad domū iohānis
est peruēta. ibi p̄mansit et eam iohānes tenuit et supra p̄riam
matrē dignissime honorauit. et ipsam p̄solari voluit sed ipsa cō-
solari nō potuit et omnibus caris eius. qz consolator eius ver-
rus est mortuus et iacebat in sepulchro defunctus. Sed cum
nullus hominū mōi in corde suo tactum dolorē senserit sicut

maria in morte amantissimi filij sui sensit: amirari posses cur nō est mortua pre nimio dolore. Huius deuota mēte cōtemplare tres causas fuisse. Prima fuit certitudo resurrectionis filij sui post triduum que multū eam ne deficeret confortauit. Secōda fuit redemptio totius gñis humani de captiuitate dyaboli per matrem filij sui. Tertia fuit potissima, uidelicet spūs sancti ob umbratio qui eam vt dei filium conciperet obumbrauit: et ne in tollerabilibus tribulatiōibus deficeret confortauit. Qui vtiq; naturaliter in vita non persterisset nisi eam in tantis doloribus conseruasset. Et hec de gladijs marie.

His igit cōtemplatiōes tibi scripsi amantissime germane. Huius desiderij tuum ex fraterna caritate. vt mei memor sis cū has lacrimose cōtemplaueris. quatenus in celesti hierusalē nos mutuo cōtemplamur cū iocūditate. et p finali pclusiōe scribā tibi duas orōes deuotas: vnā ante et aliaz post missas dicēdas: et quas ego quotiescūq; celebraz orare pſueui.

Oratio bona ante missam.

O Rex angeloz et hoīm ad tui dulcissimi puiij mensaz ego indignus et infelix peccator accessur⁹ vereor et cōtremisco: repletus vitijs et sparsus maculis multis. linguam hūc minus causā et mētem non pure seruātā. Equidem pſcientie mee librū reuoluo et tunicā innocētie mee incisam grauius inuenio. vnde miser inter angustias dep̄ensus anxior et quid eligā penitus ignoro. Scio em̄ dñe et recordor verborū tuorū ~~tue reuerēde paternis~~ quibus nos exhortaris dicēs. Nisi māducaueritis carnē filij hominis et biberitis eius sanguinē nō habebitis vitā in vobis. Sed ppter graues et multiplices excessus meos exterrēt me verba apostoli tui quibus cōminatus est nobis dicēs. Qui māducatur carnem et biberit sanguinē dñi indigne: iudiciū sibi māducatur et bibit. Si igit non acceſſero vitā fugio: et si indigne me ingeſſero dñationē mibi acquiro: vereor ex inobediētia condemnari si dimitto: vereor iudiciū sumere si accedo: attrahor per gratiā tuā: retrahor per culpam meā. Impedit me carnis fragilitas quez tanti misterij delectat caritas. Scio dñe oculos tue maiestatis in pñti me p̄teplari omnibus horis: et sc̄m̄ angelū tuum ad hoc sacrū misterium

Capitulum

vicesimum.

assistere. et qua fiducia ego miserrimus psumo ad hoc accedere
 qui pluribus sordesco vitijis: aut quō cum sim vermīs et mate-
 ria carnalis audeā picipare misteria tāte dignitatē. O summa
 deitas. O reuerēda maiestas. O pia miseratione. ymmo ineffabi-
 lis. ymmo inexcogitabilis et inscrutabilis scietas quo ibo a spi-
 ritu tuo et quo a facie tua fugiā: ad te pium Samaritanū et iurir-
 mitatis humane singulare medicū: sanandus festino: et ad te
 fontē misericordie lauādu curro. Ad te hiesu bone confugio
 et quē districtū iudicē ibi sustinere nō valeo saluatozē hic aspi-
 ro: Uideo em̄ peccata mea esse multa et magna et timeor: video
 insup̄ suauitates misericordie tue quarū non est numerus et spe-
 rare audeo. Respice hiesu criste: respice rex bone: respice homo
 crucifixe virginē carnem tuā pro me clauis afficā: lancea pfo-
 ratā et multis vulneribus afflictā. Hec oīa et multo plura mei
 mēto ppter me te sustinuisse. Illa em̄ pietas et bonitas que te
 traxit et vicit vt in statera sancte crucis petā huius mōi libera-
 res. illa te cogat et moueat vt mibi sacerdoti indigno pctis et
 miserijis pleno miserear. Tu fons pietatis et misericordie tuā
 rogo maiestātē qtuā meā digneris sanare infirmitatē: lauare fe-
 tiditatē: illuminare cecitatē: ditare paup̄tatem. vestire nuditatē
 vt te panem angelozū: regem regū: et dominū dñantiū tanta
 suscipiā reuerētia et tremore: tanta cōtritione et amore: tāta fi-
 de et puritate. tali pposito et humilitate sicut te decet et expedit
 saluti anie mee. Da mibi illius queso dñici corporis et sangui-
 nis nō solum suscipere sacm̄tum: sed etiā virtutem sacramēti: re-
 ple aīam meam clemētissime deus. Da mibi indigno sacerdoti
 hodie de p̄ioso sanguine tuo potū sumere salutis eterne: non
 qz sum iustus. sed quia peccator. Non est em̄ opus sanis medi-
 cus sed male habētibus. O vera caritas in qua est eterna felici-
 tas. Tu es spes mea vnica: in te sit requies mea. Tu es meum
 gaudiū: te diligat cor meū: imple desiderū meum qd in me fie-
 ri misisti vt tu ipse voluisti. Tuus sum ego noli me dimittere
 alieno: gratia tua semp in me maneat et me ab omni malo de-
 fendat. Veni dñe cui peccavi: veni et obliuiscere pctm̄ meū pro
 quo effudisti sanguinē tuū. Veni hiesu dulcissime da mibi cibū
 salutis eterne. veni et me libera de morte eterna: veni infirmoꝝ
 medicus: ieiunantiū cibus: et ecce ad te venio in quem spero.

quē toto corde desidero. quē tota mētē intētōe sumo: cui? corp?
scitissimū et sanguinē suauissimū accipe cupio. vt vltra in me ma-
neas et me vsq; i finē nō desas nec a me recedas i sela scōz a.

Oratio bona post missam.

Gratias ago tibi dñe sc̄te pater oīpotēs eterne de⁹ qui
me indignū peccatorē p grām tuā nullis meis meritis
erigētib⁹ reficere et satiare dignat⁹ es corpe et sanguine
dilectissimi filiū tui iesu xp̄i. Et p̄cor te vt hec p̄munio salutaris
nō sit mihi reat⁹ ad penā sed intercessio salutaris ad veniā. et sit
mihi armatura fidei et scūtū bone volūtatis: sit mihi p̄cōz me
oīū euacuatio: p̄cupiscētie et libidinis exterminatio: fidei spei ca-
ritatis paciētie et hūilitatis castitatis et obediētie p̄stantis: pacis
facundie sapiētie discretōis oīmq; p̄tutū actōis sc̄ritatis et sani-
tatis auctio. In te dñe sit mihi firma adhesio atq; finis mei felix
plumatio: et p̄cor te mitissime de⁹ vt mihi p̄cere velis oīa erra-
ta mea indigno sacerdoti: et q̄ ad celebrādū sacratissima altar⁹
tui mīsteria tā indigne et tam impudēter accessi. Remitte mihi
dulcissime de⁹ q̄ scitissimū corp⁹ et sanguinē tuū tā indenote et
tā irreuerēcialiter tractaui. oēm indignitatē et imprudētiā. oēm
indenotōez et irreuerētiā: oēm incautōez et negligētiā: oēm in-
gratitudinē et indecētiāz meā circa tuū sacratissimū sac̄rētum
p̄missum p̄ce mihi: ignosce mihi p̄ tuā pietate in eternū. Et tu
p̄go serenissima: nobilissima: castissima: sc̄tissima mater dñi nr̄i
iesu xp̄i q̄ eūdē creatorē oīm creaturaz i tuo vtero sacratissimo
portare digna fuisti: cui⁹ veracissimū et sacrosctm corp⁹ et san-
guinē ego miser et indign⁹ p̄cōz tractare et sumere p̄sumsi pro
me misero p̄cōze ad eundē p̄cor digneris intercedere. Et tu sc̄te
iobes eiusdē dñi nr̄i p̄cursor et amice p̄ me orare dignare q̄ in
ter materna viscera posuisti exultās ipm adesse mirabilr p̄gnoui-
sti: tandēq; mōdo sua tollentē p̄ctā veraciter oñdisti: atq; ipm in
iordane baptizans vix illud tremendū atq; gliosissimū caput au-
sus tāgere extitisti. quē totū tangere ac sumere ego immundus
et indignus non expaui. Et vos omēs sancti et electi dei qui
assidue eius visione fruimini atq; fructus reficimini ad cui⁹ me
sam nō formidauī tam improprie accedere: et tam ingrat⁹ re-
cedere. Vestrū oīm in quā supplico clementiā et depolco vt ipi

Registrum huius operis.

deo et dño nostro iesu cristo qui me licet inmerito pentus et indignū ad ipsam sacratissimā mensam hodie misericorditer inuitare dignatus est. dignemini p me qui ad hoc nihil sufficio grācias exhibere de tāto bñficio eumq; deprecari vt q̄quid in hoc ineffabili sacrificio ignorāter vel negligenter vel accidētāter cōmissi admisi vel obmisi dignet mibi misero peccatori vestris sanctissimis meritis et p̄ciis ac sua ineffabili bonitate et misericordia in enarrabili misericorditer indulgere meq; ad illud sacrosanctū corpus suū melius cū sibi placuerit p amplius doceat ac cōcedat pparare. atq; postremo me miserū et indignū peccatōre vnacū omnibus mibi pmissis benefactoribus amicis familiaribus cognat̄. Ac cūctis fidelibus ab oībus malis et ab inimicis visibilibus et inuisibilibus tueri. et in grācia sua dignet cōseruare. Et hac vita feliciter terminata ad eternā beatitudinē cōcedat feliciter puenire. et in p̄spectu suo iocūdissimo faciat vobiscū eternaliter pregnare et gaudere. Qui cū deo patre et sp̄scto viuit et regnat deus in seclā seclorū benedic̄. A.

¶ Explicet Lauacrum conscientie. Impressum
Lytzck Anno redemptionis nostre i 496.

Incipit Registrū huius opus

seculi sup Lauacrū cōscientie omnium sacerdotū. Rogo oēs materiā istam legentes vt ob misericordiā dei et animarū suarū salutē ab incepto nō desistāt donec ad finē ipsius pueniēt. Ut oīa in eo p̄nta diligētissime cordi suo imprimāt. et deuote cōseruent. Diuidit aut̄ hoc opusculū in. xx. capitula. Et sub quolibet capitulo reperiunt̄ exempla et cōtemplaciones ipam materiā cōcernentia. Que omnia inuenies p̄m numerū foliorum.

¶ In probemio huius libri legitur de duobus fratribus quorum vnus erat fatuus: alter vero sapiens. Folio. ij.

¶ Capitulū primū De ornamentis sacerdotum. fo. iij.

De comitissa que fuit damnata ppter ornatū vestium. fo. iij.

¶ Ca. ij. de hōesta sumptōe victualū et largitōe elēosinaz. iij.

Quidā religiosus fuit in ep̄m electus et noluit acceptare. fo. v.

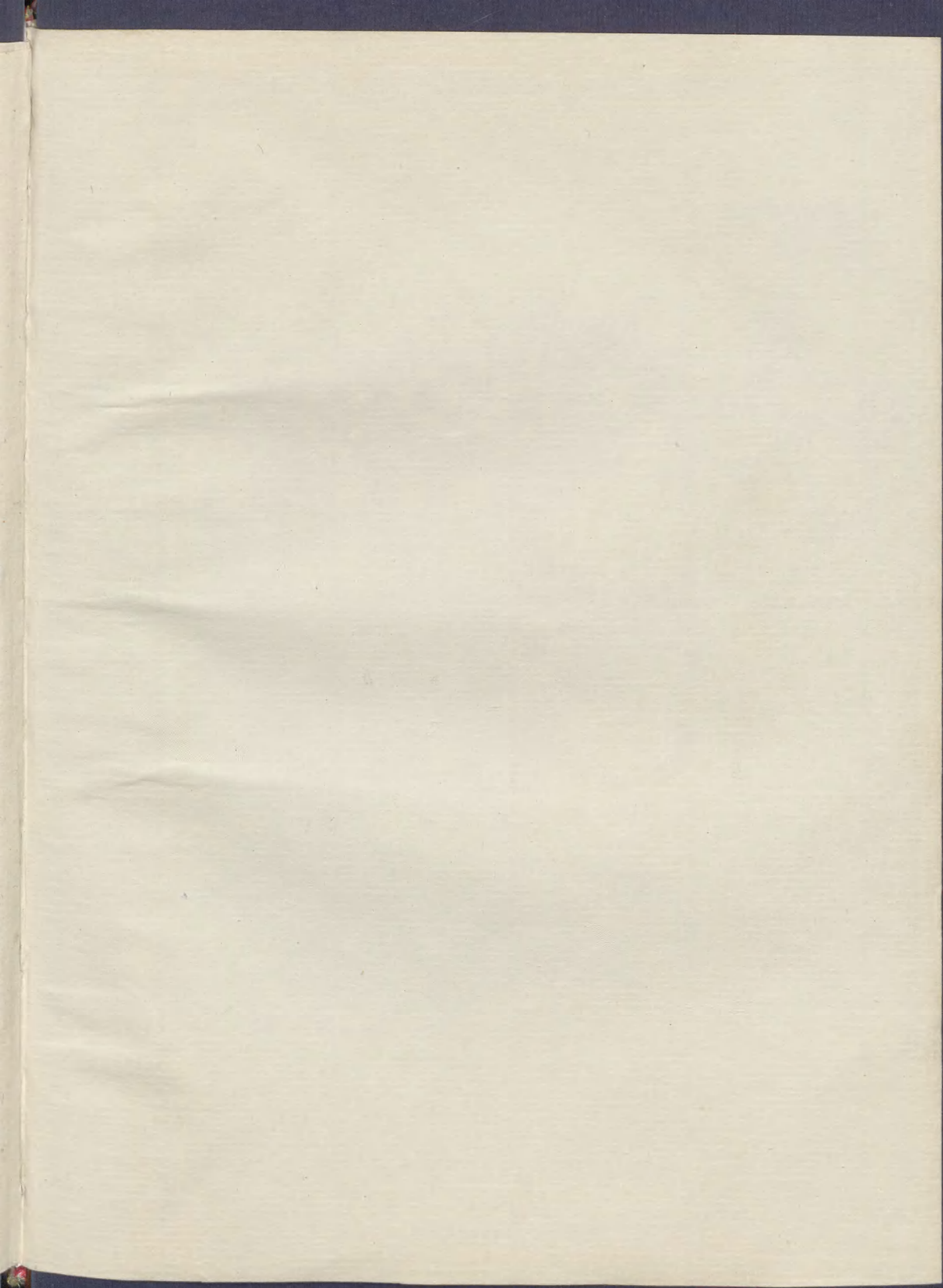
- De duob⁹ plebāis vno exite deuoto altero fo crimioso. fo. vi.
Qualit^r inoleuit vt dicāt hec vba Requiescat in scā pace fo. viij.
¶ Capitulū tertiu^m de labore et orde sacerdotum fo. viij.
De Iohanne damasceno et beata virgine maria fo. ix.
¶ Capitulū quartū De vitio luxurie et alijs vitijs fo. xi.
De duobus sacerdotibus et magistris in artibus fo. xij.
De Plebano concubinario et caupone adultero in vna villa
existentibus fo. xvi.
¶ Capitulū quintū de magna dignitate sacerdotum qua
propter merito debent esse sancti. fo. xvi.
De prespitero ignaro et tñ conscientioso et probo fo. xvij.
De sacerdote sciēte solū legere offitū Salue scā parēs fo. xix.
De magno magistro parisiensi et damnato fo. xvij.
¶ Capitulū sextū de sacerdotibus curatis nescientib⁹ pre
dicare. Et si sciunt nolunt fo. xx.
De magno philosopho et de his verbis Et mortu⁹ est fo. xxi.
De quodam audiēte aīam vnius dānati plangētem fo. xxi.
De quodam criminoso intrante religionem quez impugnabat
dyabolus cum sua forma horribili fo. xxij.
De quodam milite qui extasi positus vidit penam infernalem
et reuersus duxit vitam nimis asperam fo. xxij.
De Fulcane qui factus est monachus et postea epūs fo. xxij.
De Lucretia romana fo. xxv.
De magno doctore qui post mortē pclamauit se accusatū: iudi
catū et dēnatū vnde ortū habet ordo carthusiensū fo. xxvij.
¶ Capitulū septimū de his qui peruersa intentione acqui
runt sibi beneficia ecclesiastica fo. xxvij.
De quodā fugiēte epātū h⁹ mōi quē fecit de⁹ epm padisi. fo. xxvij.
De quodam qui intrauit episcopatum vt vulpis: regnauit vt
leo: exiuit vt canis fo. xxvij.
¶ Capitulū octauū de pluralitate beneficiorum fo. xxx.
De Mauritio episcopo qui fuit largissimus in donatione ele
mosinarum et alias multum parcus fo. xxx.
De Philippo cancellario parisiensi et damnato fo. xxx.
¶ Ca. nonū nō h⁹ bñficiū q^d h⁹ sufficiens pñmoniu. fo. xxx.
De quodā priore qui liberauit aīam cuiusdā fratris de pena
rū purgatorij quindecim annorū in vna tāta missa fo. xxxij.

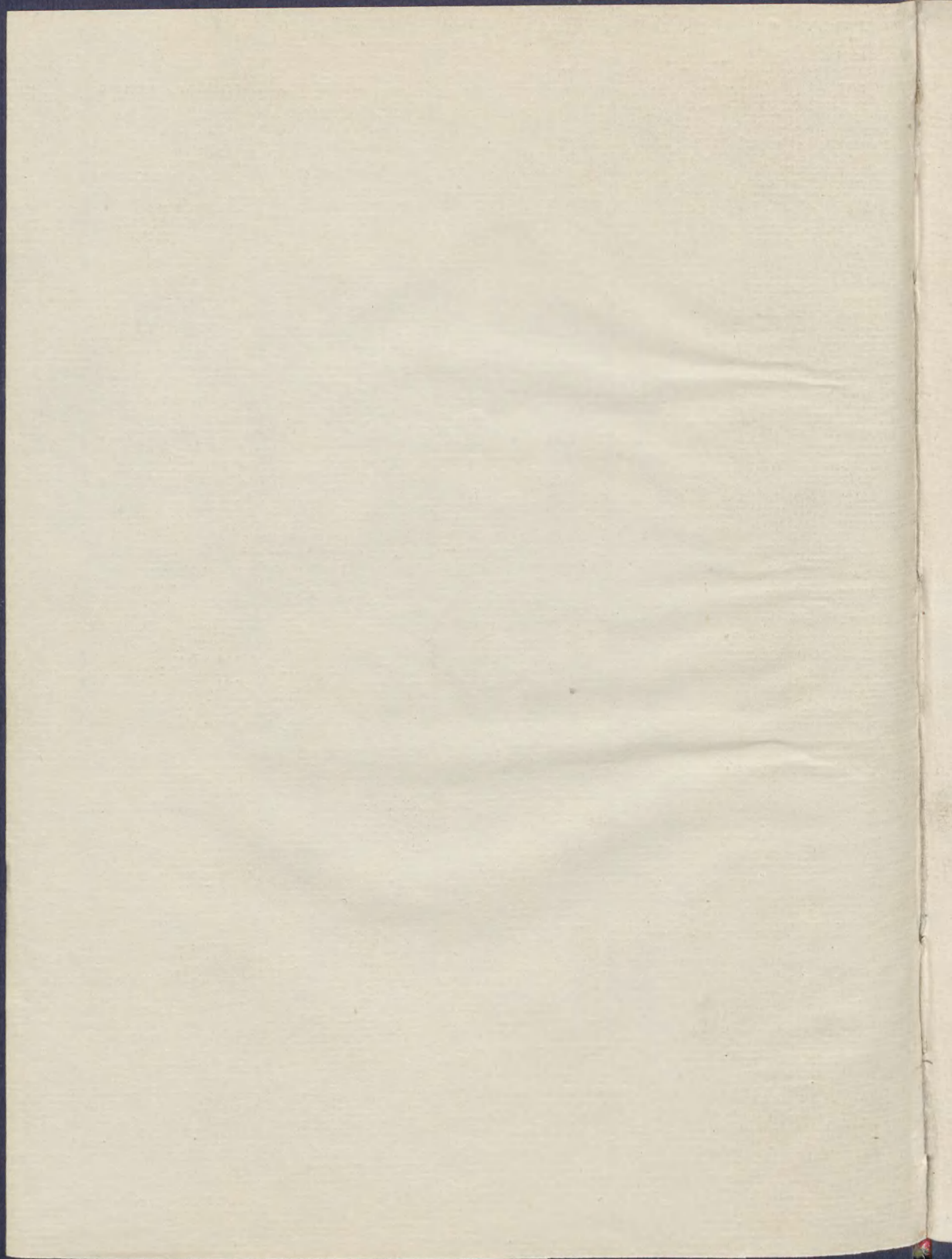
Registrum huius operis.

- De adiutorio animarum in purgatorio existentium fo. xxxij.
¶ Ca. r. de his q̄ redditus bñficioꝝ dāt nō indigētib⁹. xxxij.
De duobus canonicis quorū vnus fuerat damnatus et porta-
bat alteri epistolā missam a principe tenebrarū fo. xxxij.
¶ Capitulū vñdecimū de duplici abusione clericorū fo. xxxij.
De elemosina que recipi debz de rebus bene acquisitis. xxxij.
De diuite qui multum amabat religiosos fo. xxxv.
De studere parisiēsi q̄ die ac nocte studebat in artibus. xxxvij.
De Alexandro magno rege grecorum. fo. xxxvij.
¶ Capitulū duodecimū de quadruplici domo dei fo. xxxvij.
De duab⁹ mulierib⁹ q̄ uellebant vni p̄spitero crines. xxxviii.
De quodam sene sancto in extremis laborante fo. xxxviii.
De muliere mercatoris decepta per vetulam fo. xli.
De Honorato episcopo et crucifixo fo. xli.
De episcopo Helya ripensis diocesis lubrico fo. xli.
De milite intrante religionem fo. xliij.
¶ Capitulum tredecimū. Queritur vtrum conueniens sit ta-
lis increpatio sacerdotum siue correptio fo. xliij.
De sacerdote q̄ sacra nocte natal' dñi fornicatōz ppetrauit. xliij.
De quodam cāonico parauēsi q̄ vidit in angulo quandā muli-
erem pulcerrimā ab aī: sed p̄ter tergū plenā vermibus. xlv.
¶ Capitulum decimūquartum. de differētia inter sacerdotiū
noui et veteris testamenti fo. xlvj.
De quodā layco qui festiuis diebus nō intrauit ecclām. xlvj.
¶ Capitulum quindecimū An publicis criminosis sacerdoti-
bus sit reuerentia exhibenda fo. xlvj.
De Udone episcopo meydeburgensi infelicissimo fo. l.
De Brunone capellano predicti vdonis fo. li.
Responsio fratris ad fratrem valde compuncta fo. lv.
De p̄spitero horribili q̄ t̄ps plōgauit ad intrādū religiōz. lvij.
¶ Capitulum decimumseptimū Plebanus cōcubinariū no-
luit fieri religiosus fo. lvij.
De quodam layco in silua habitante qui rogabat dominū vt
ostenderet sibi in quo ope deo magis placeret fo. lxi.
¶ Capitulum decimūoctauum. Sacerdos celebrat⁹ ad lo-
cum secretū vadit et ibi se recolligendo disponat fo. lxij.
De quodam fratre in heremo habitante qui satis austeram vi-

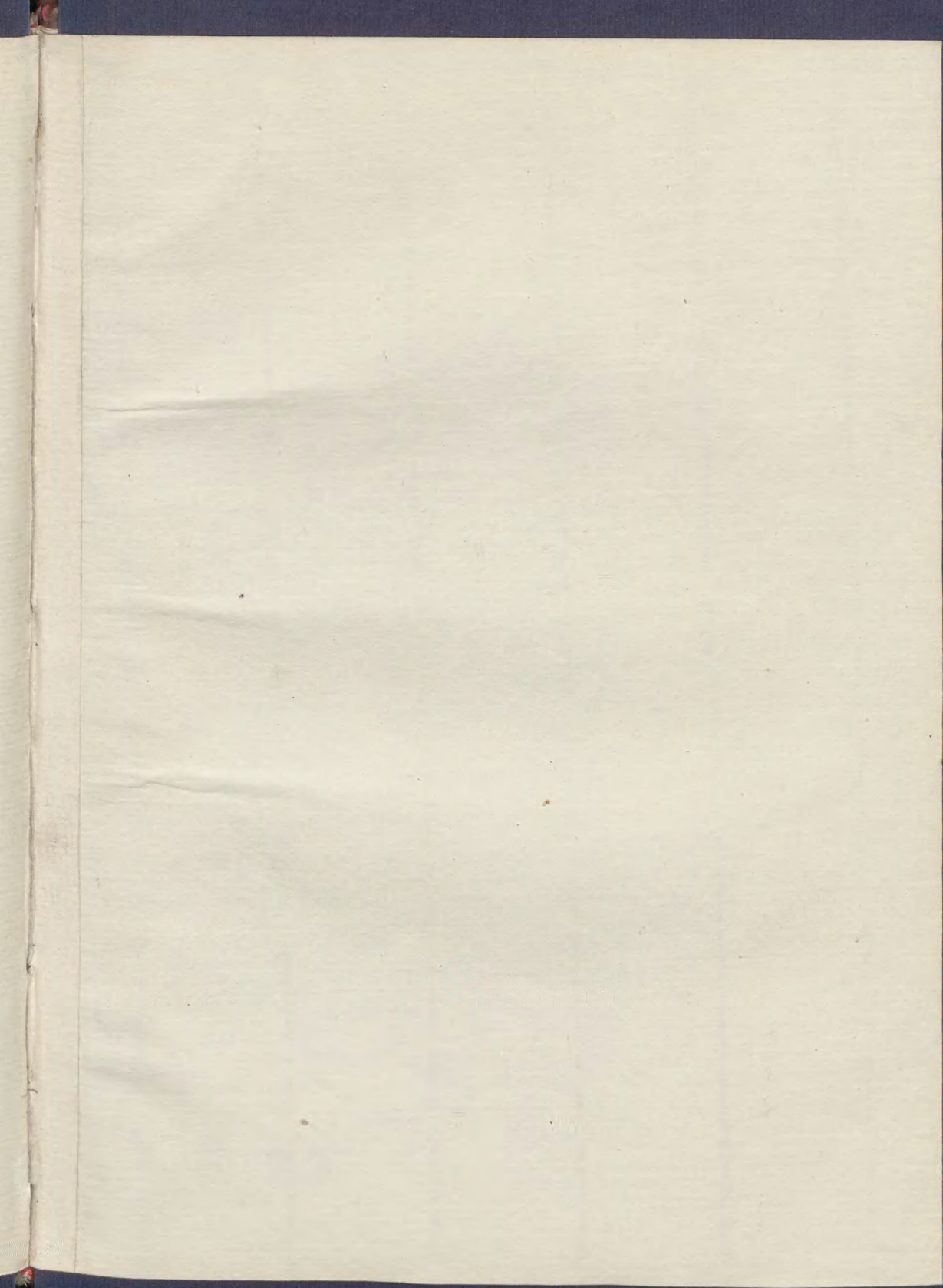

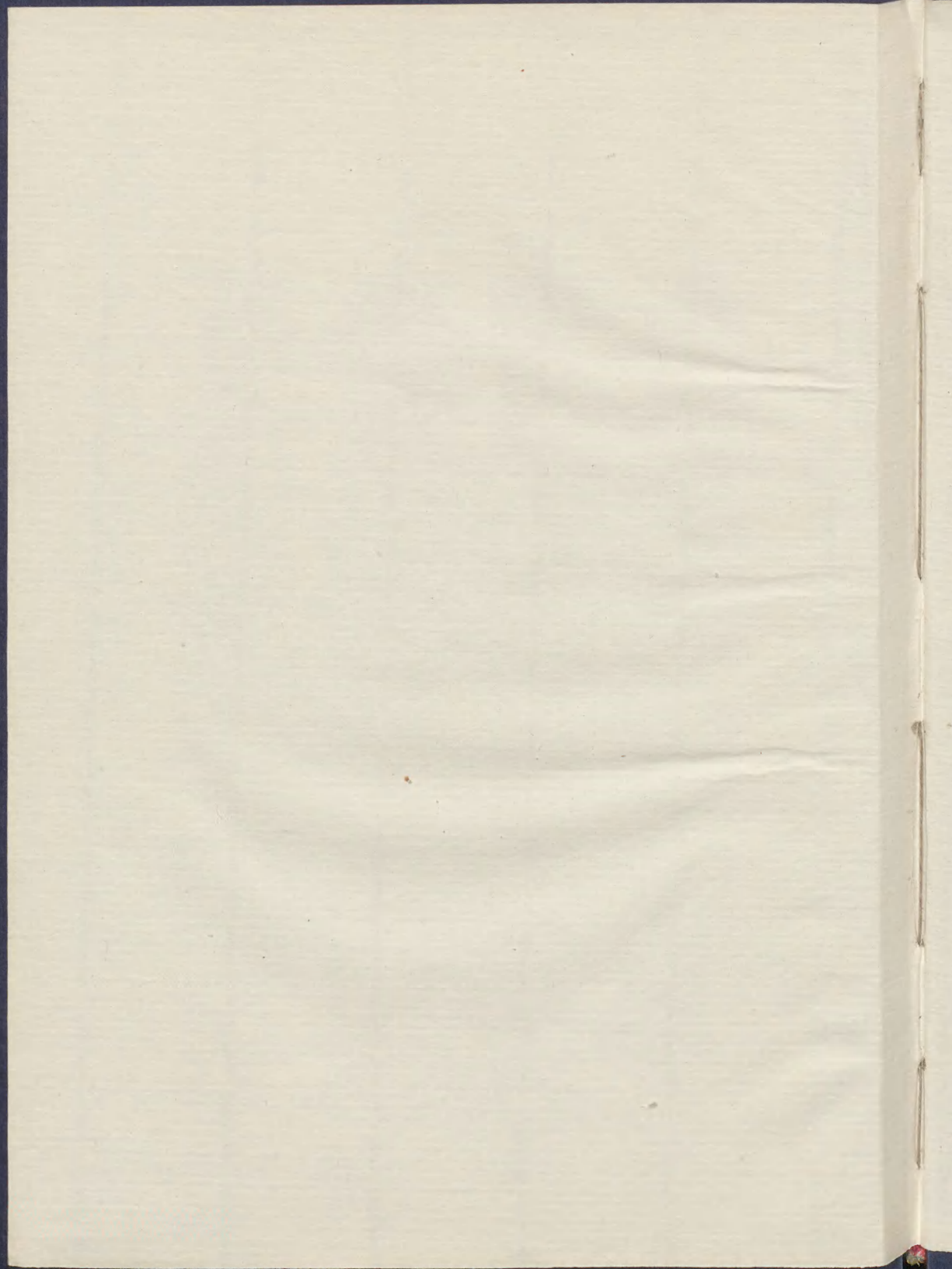

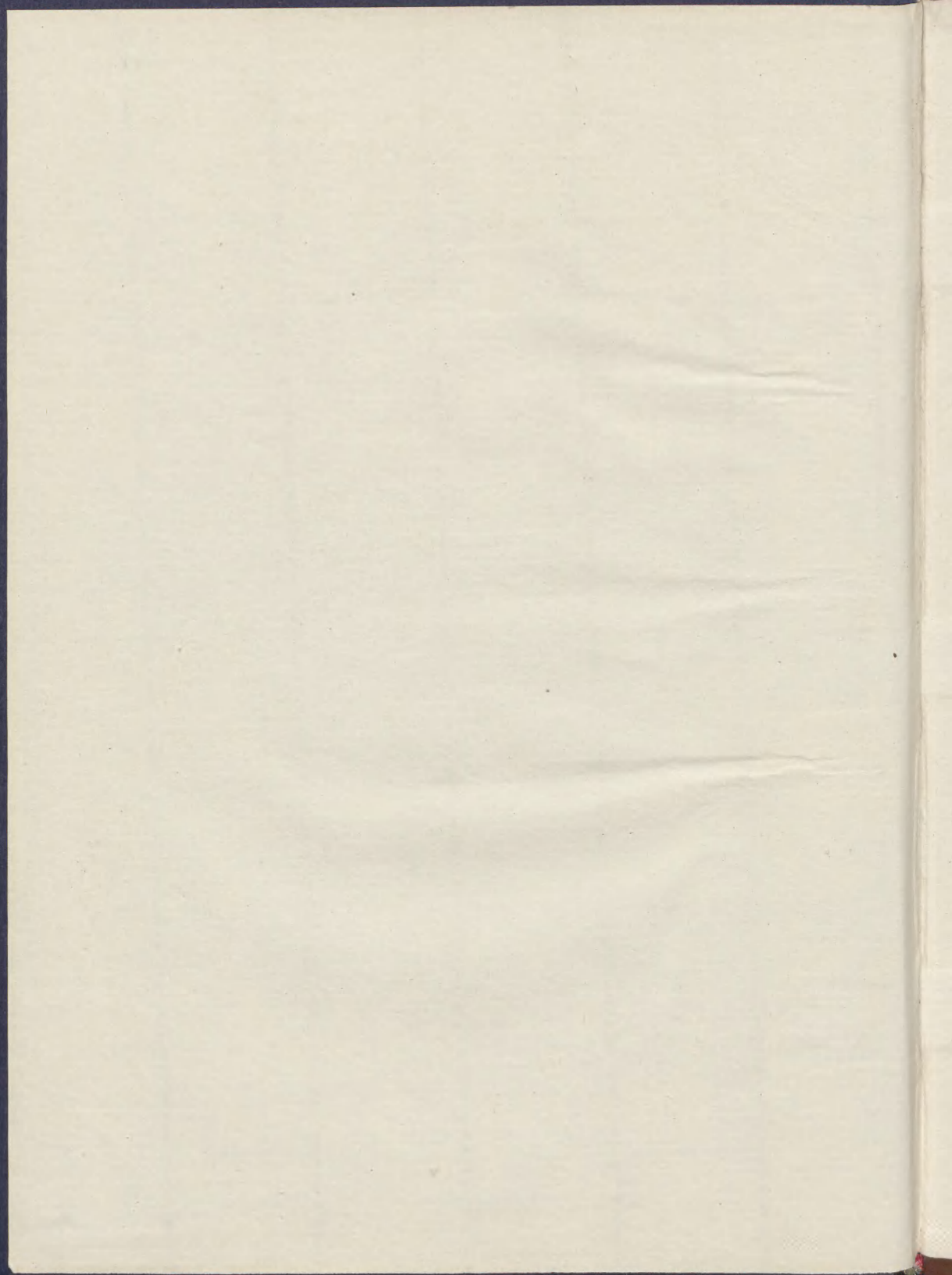

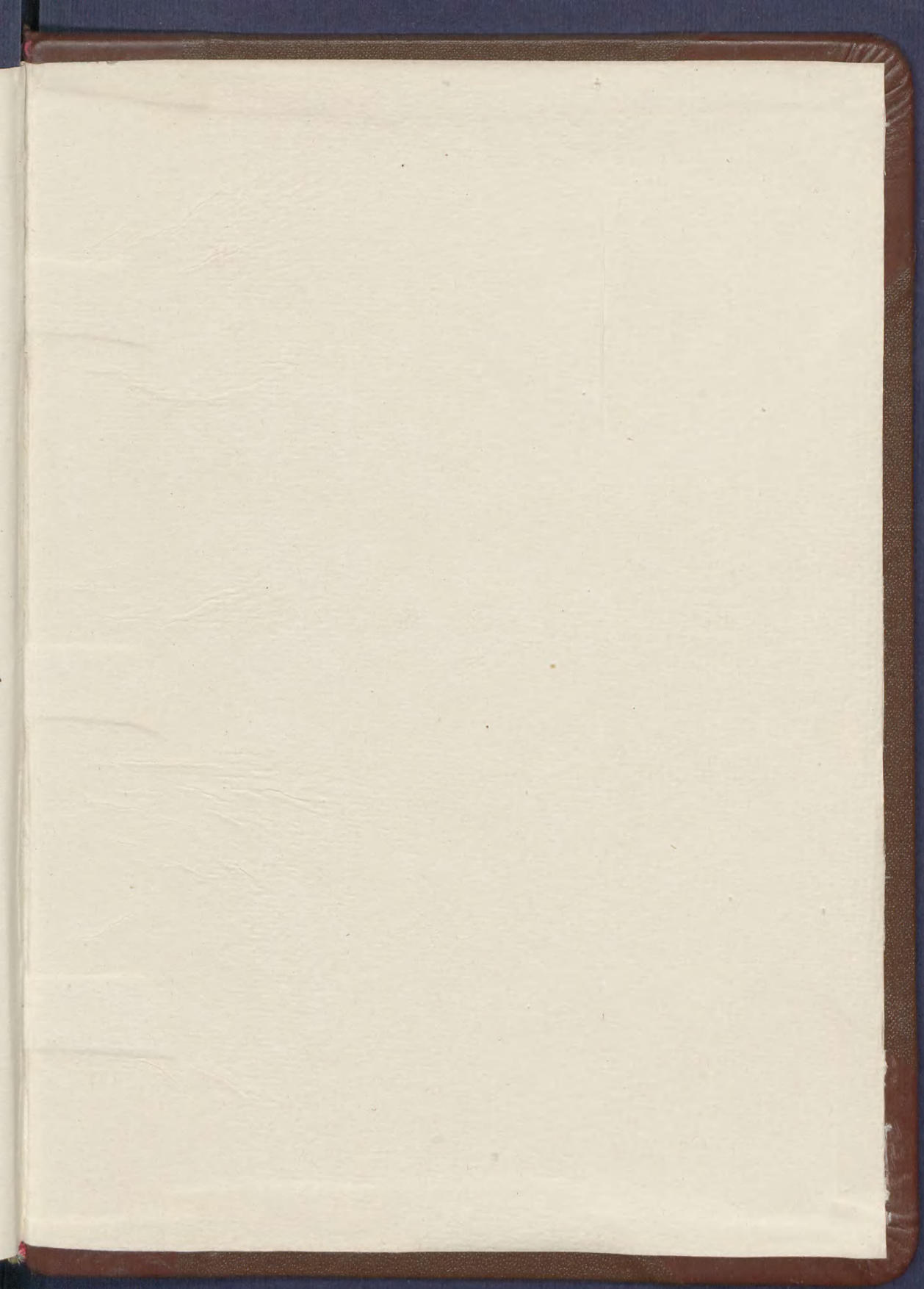

Oprawa 1973r.

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU

Inc. 147

INKUNABULY